



EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel +372 681 4650 fax +372 667 8399 E-mail eki@ki.ee

Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused

Tallinn 2004

Projektgrupi koosseis: M. Reiman, K.Nilson, V.Savina, O.Parts
Vastutav täitja: Lia Lepane

Eesti Konjunkturiinstituut
Rävala 6 19080 Tallinn
Tel 681 4650
Fax 667 8399
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. ELANIKE TOITUMISHARJUMUSED, HINNANG TOITUMISELE.....	5
2. TERVISLIK TOITUMINE	10
3. TOIDUGA SEOTUD OHUD.....	18
4. TOIDUKAUPADE OSTUEELISTUSED JA ELANIKE OSTUKÄITUMINE	23
4.1. Toidukaupade ostmise sagedus	23
4.2. Toidukaupade ostukohtade eelistused	25
4.3. Toiduostukohtade omaduste tähtsus elanikele	32
4.4. Toidu ostuotsuse jaoks olulised tegurid tarbijale	35
4.5. Rahulolu kodumaiste toidukaupade valiku ja kvaliteediga	39
4.6. Toidukaupade eelistused sõltuvalt kaupade päritolust	44
4.7. Eesti tarbijate avatus uutele toidutoodetele ning ostukäitumise mõjutamise kanalid ...	57
5. ELANIKE LEMMIK KODUMAISED TOIDUKAUBATOOTJAD	65
6. TOIDUAINED JA ÜHINEMINE EUROOPA LIIDUGA.....	70
7. TÜÜPILINE EESTI TOIT	75
KOKKUVÕTE	83
LISA 1 Küsitlustulemuste protsentjaotused	87
LISA 2 Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes	97
LISA 3 Tüüpiline Eesti toidutoode – kokkuvõte.....	156
LISA 4 Tüüpiline Eesti toit, mida pakutaks väliskülalisele - lahtiste küsimuste tekstid	159
LISA 5 Eesti elanike lemmiktoidud - lahtiste küsimuste tekstid.....	171
LISA 6 Küsitletud kogumi iseloomustus	181

SISSEJUHATUS

Käesolev töö on teostatud Põllumajandusministeeriumi tellimusel ja läbi viidud Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) poolt ajavahemikul jaanuar 2004. a - veebruar 2004. a.

Töö eesmärgiks oli elanike toitumisharjumuste, tervisliku toitumise, toiduga seotud ohtude, ostueelistuste ja toidukaubaoste mõjutavate tegurite uurimine; elanike lemmiktoidukaubatootjate, lemmiktoidu ning tüüpilise Eesti toidu väljaselgitamine. Samuti uuriti tarbijate hinnanguid toidukaupade hindade muutumisele seoses ühinemisega Euroopa Liiduga, sellega seotud toiduainete varumise kavatsusi ja varumist. Uuringu tulemusi on võrreldud EKI eelnevate analoogiliste uurimistöödega.

Käesoleva **töö ülesanded** olid järgnevad:

- analüüsida Eesti elanike rahulolu oma toitumise ja toitumisharjumustega;
- uurida tervisliku toitumise tähendust ja tähtsust elanikele;
- uurida elanike hinnangut toiduhügieeni olukorrale Eesti toitlustus- ja ostukohtades;
- uurida toidukaupade päritolu tähtsust elanikele;
- selgitada välja kodumaiste ja importtoidukaupade osatähtsus elanike ostudes;
- uurida elanike ostukäitumist, ostuotsuse jaoks olulisi tegureid, ostukohtade eelistusi ja tarbija jaoks olulisi ostukoha omadusi;
- analüüsida kodumaistele toidukaupadele antud hinnangute, hoiakute ja tarbimiskäitumise muutumist ajavahemikul 1996-2003;
- analüüsida elanike hinnanguid kodumaiste toidukaupade valikule ja kvaliteedile;
- uurida tegureid, mis mõjutavad elanikke uusi toidutooteid ostma;
- analüüsida uute toodete võimalikke reklaamikanaleid, kust tarbijad saaksid kätte kõige operatiivsema info ettevõtete uute (tervislike) toodete kohta;
- selgitada välja elanike hulgas enam tunnustust leidnud Eesti toidukaupade tootjad;
- selgitada, milline on elanike arvates tüüpiline Eesti toit ja toidutoode;
- analüüsida elanike hinnanguid ja ostukäitumist seoses toidukaupade hindade muutumisega Euroopa Liiduga ühinemisel.

Töö aluseks on EKI tarbijapaneeli küsitlus, mis viidi läbi jaanuaris 2004. Küsitluslehed saadeti elanikele posti teel ning vastajatel paluti ankeet täita 5 päeva jooksul ning saata see juurdepannud ümbrikus tagasi EKI-sse. Õigeaegselt ja kvaliteetselt täidetud küsitluslehti laekus kokku 706.

Alljärgnevas aruandes on ära toodud küsitluse tulemused vastavalt püstitatud eesmärkidele ja ülesannetele. Kuna küsitlusele ei vastanud kõik paneeli liikmed, siis rakendati andmetöötlemise käigus kaalusid, millega viidi valim taas vastavusse Eesti elanikkonna mudeliga. Antud uuringu valim on esinduslik vanuse (18-74 aastat), soo, rahvuse ja regiooni lõikes ja tulemused on seetõttu laiendatavad kogu Eesti elanikkonnale.

1. ELANIKE TOITUMISHARJUMUSED, HINNANG TOITUMISELE

Elanike toitumisharjumuste ja toidukaupade ostueelistuste vahel on vastastikune seos: ühelt poolt ostavad elanikud toidukaupa, mida ollakse harjutud ostma ning mille tarbimine on kooskõlas inimese arusaamadega toitumisest; teisalt kujundavad harjumusi muutused ühiskonnas, konkreetset ka kaupade valik ostukohtades. Käesolev aruande osa annab ülevaate elanike hinnangutest oma toitumisele, toitumisharjumuste tõenäolistest muutustest aastal 2004, tervisliku toitumise tähtsusest, selle järgimisest ning probleemidest, mis on esinenud tervislikku toitu ostes. Analüüsitakse tarbija arusaama tervislikust toitumisest üldse, st. mida mõistab Eesti tarbija tervisliku toitumise all. Kuna uuring viidi läbi 2004. aasta jaanuaris, siis peegeldavad tulemused eelmist aastat (2003), elanike prognoosid aga käesolevat, 2004-ndat aastat.

Alates 2000.aastast on uuritud elanike hinnangut oma tarbitava toidu kogusele, mitmekesisusele ja tervislikkusele. Elanike hinnangut mõõdeti neljaastmelise skaala alusel: väga hea, hea, rahuldav ja halb. Tulemused on toodud alljärgneval joonisel aastate lõikes alates 2000-2003.

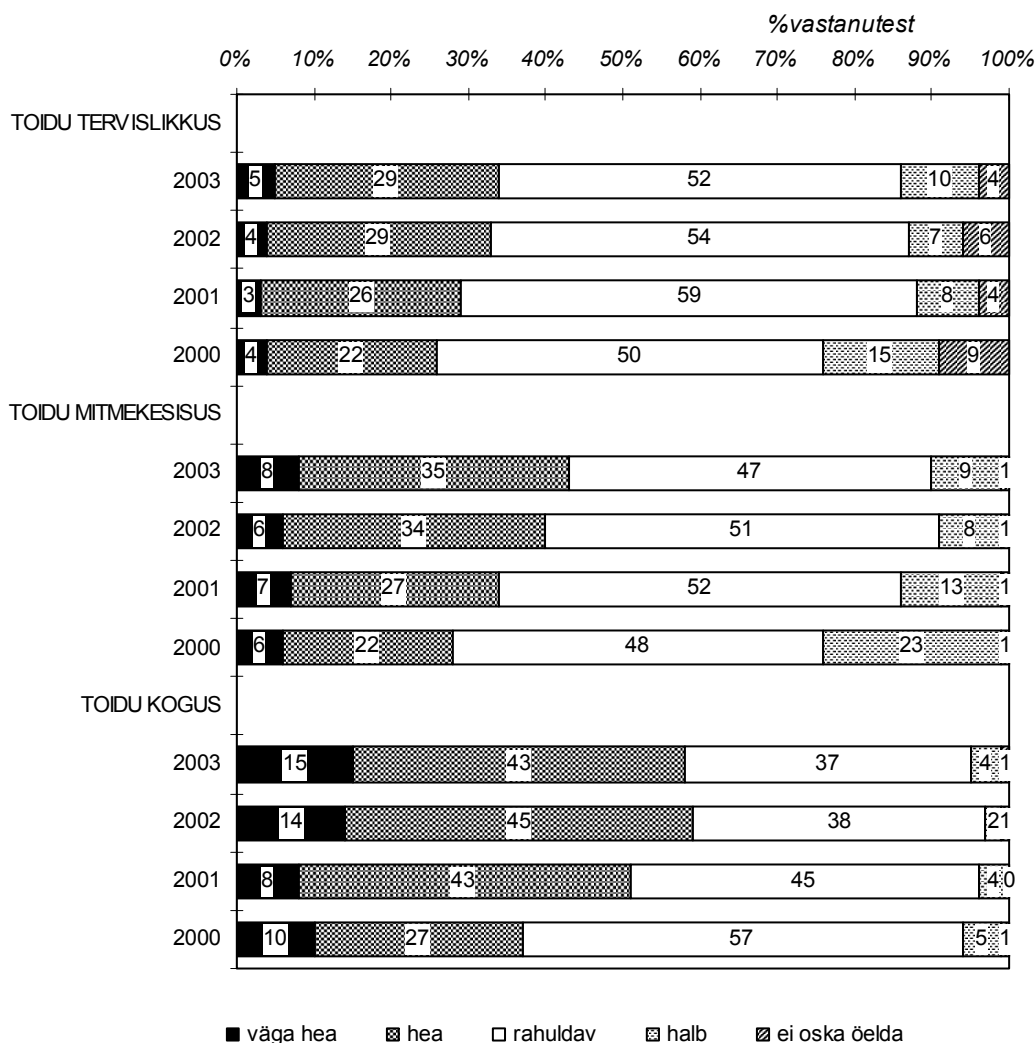
Uuring näitab, et **hinnang toidu kogusele** ei ole eelmisel aastal muutunud. Paari protsendi võrra on suurenenud "halb" - hinnangute protsent, 2003.aastal - 4%, 2002. aastal - 2%, mida ei saa pidada märkimisväärseks.

Tausttunnuste lõikes (vt. Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes, Lisa 2.1.) on hinnangud toidukogusele positiivsemad Põhja-Eestis, Tallinnas, kuni 30-aastaste, kõrgharidusega ja suurima sissetulekurühma (üle 3500 krooni pereliikme kohta kuus) hulgas. Positiivsete hinnangute osakaal ehk rahulolu tarbitava toidukogusega on väiksem üle 64-aastaste, alg- ja põhiharidusega ning alla 2000 kroonise sissetulekuga vastajate grupis.

Toidu mitmekesisuse hinnang on muutunud veidi paremaks: 43% vastanutest hindas oma toidu mitmekesisust heaks või väga heaks. 2003. aastal oli vastav protsent 40%. Rahuldava hinnangu andis 47% küsitletutest, mis on 4% võrra vähem võrreldes eelmise aastaga. Nimetatud muutused ei ole statistiliselt olulised, kuid aastate lõikes on näha selget liikumist mitmekesisema toidulaua suunas. Rahakoti suurus paneb toidu mitmekesistamisele piirid: mida väiksem on sissetulek, seda kesisemad võimalused tarbida mitmekesist toitu (vt. Lisa 2.1).

Toidu tervislikkuse hinnang püsib üldjoontes eelmise aasta tasemel, heaks või väga heaks hindas oma toitumist 34% vastanutest, rahuldavaks 52% ja halvaks 10%. Viimane protsent on aastaga suurenenud 3% võrra. Eelmises uuringus hindas oma toidu tervislikkust halvaks 7% vastanutest. Toidu tervislikkuse hinnang on madalam toidu kogusele ja mitmekesisusele antud hinnangutest. Hinnangud sõltuvad eeskätt vastaja elukohast: väikelinnades ja alevikes on hinnangud märgatavalt negatiivsemad üldisest keskmisest. Alla 1000-kroonise sissetulekuga vastajate rühmas on hinnang samuti negatiivsem, üle 3500-kroonise sissetulekuga vastajate grupis keskmisest positiivsem. Üldistades - sissetulekute suurus mõjutab inimeste tervislikku toitumist.

HINNANG TOITUMISELE: TOIDU KOGUSELE, MITMEKESISUSELE JA TERVISLIKKUSELE



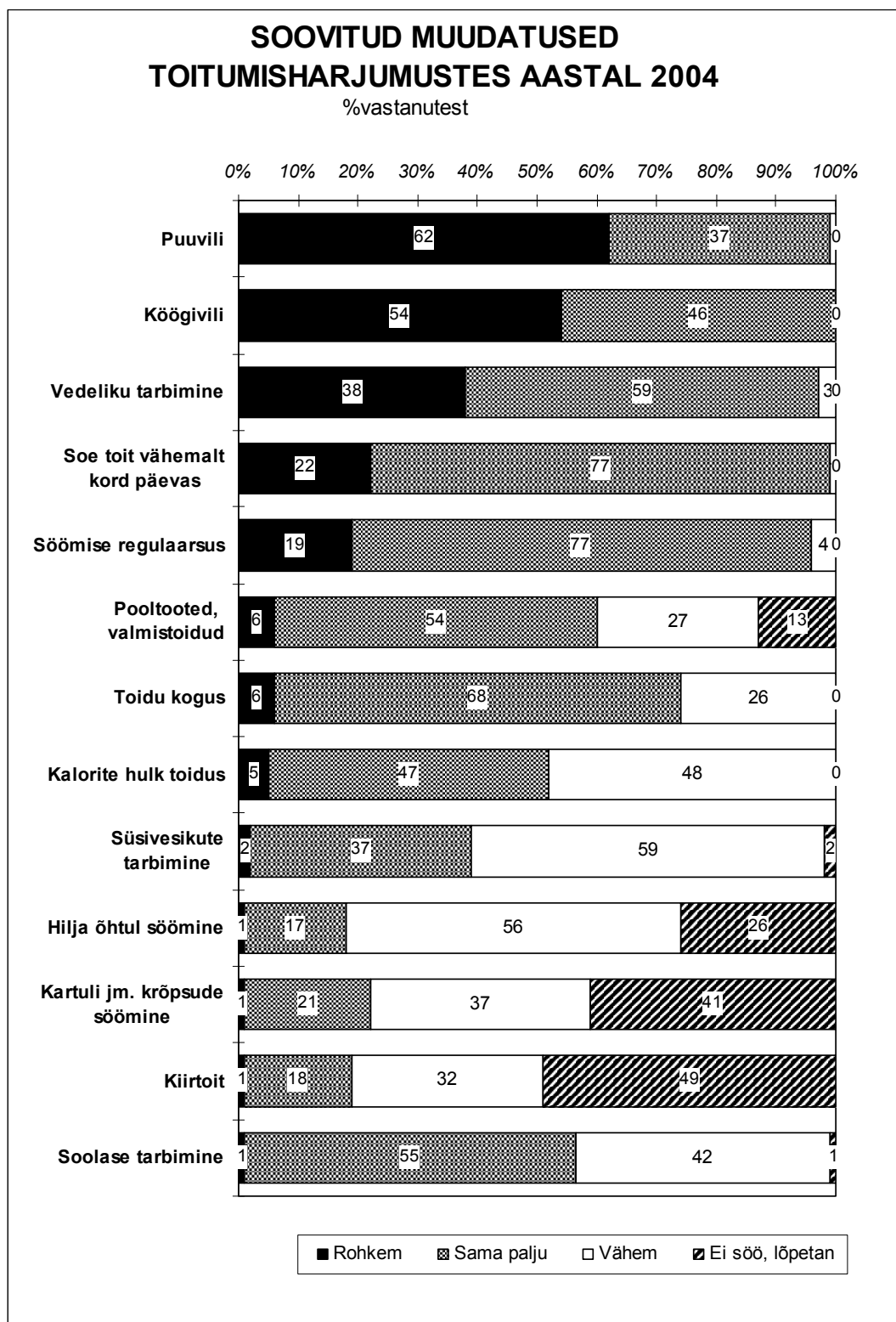
Sarnaselt eelmise aasta uuringule analüüsiti taas elanike toitumisharjumuste muutmise kavatsusi, st. uuriti mida soovivad elanikud oma senistes toitumisharjumustes 2004. aastal muuta.

Etteantud loetelu järel võis vastaja valida nelja vastusvariandi vahel: rohkem, sama palju, vähem või ei kavatse enam süüa. Tulemused (vt. järgnev joonis) viitavad puu- ja köögivilja tarbimise suurendamisele: 62% vastajatest tahaks tarbida senisest rohkem puuvilja, köögivilja vastavalt 54%. Siinkohal on oluline märkida, et inimeste soovid ei kajastu alati tegelikus käitumises sajaprotsendiliselt, so. näeme pigem potentsiaali. Küllalt suur on vedelikutarbimise suurendamise soov - rohkem tahaks tarbida 38% vastanutest.

Peale juur- ja puuviljade ning vedeliku tarbimise suurendamise on inimeste hoiakutes oluline vähendada süsivesikute tarbimist ehk süüa vähem magusat: tarbimist vähendaks 59%

vastanutest ja 2% lõpetaks magusasöömise täiesti. Hilja õhtul söömist vähendaks 56% ja lõpetaks 26% vastanutest, kartulikrõpsude ja muude krõpsude söömist vähendaks 37% ja lõpetaks 41% vastanutest. Kriitilised ollakse kiirtoidu suhtes: 49% vastanutest lõpetaks söömise täiesti ja 32% vähendaks (tegelik kiire elutempo sunnib sageli vastupidiselt käituma).

Seega kokkuvõtteks tahaksid tarbijad süüa rohkem puu- ja juurvilju ning vähem kiirtoitu, krõpse, magusat ja vähendada õhtul hilja söömist.



Käesolevas uuringus analüüsiti elanike toitumisharjumuste muutmise kavatsusi toiduainete gruppides. NB! Kui eelmise aastal küsiti konkreetset tarbimise muutust (mida vastaja või tema pere tarbis rohkem, sama palju või vähem), siis seekord andsid vastajad hinnangu, milliseid toiduained kavatakse tarbida rohkem, sama palju või vähem. Mõlemal aastal on olnud tegu hinnangutega: eelmises uuringus - tagantjärele antud hinnangute, sel aastal tarbimiskavatsustega (nn. tarbimise prognoosiga), mis tähendab, et meetodika muutuse tõttu ei ole tulemused üks-üheselt võrreldavad.

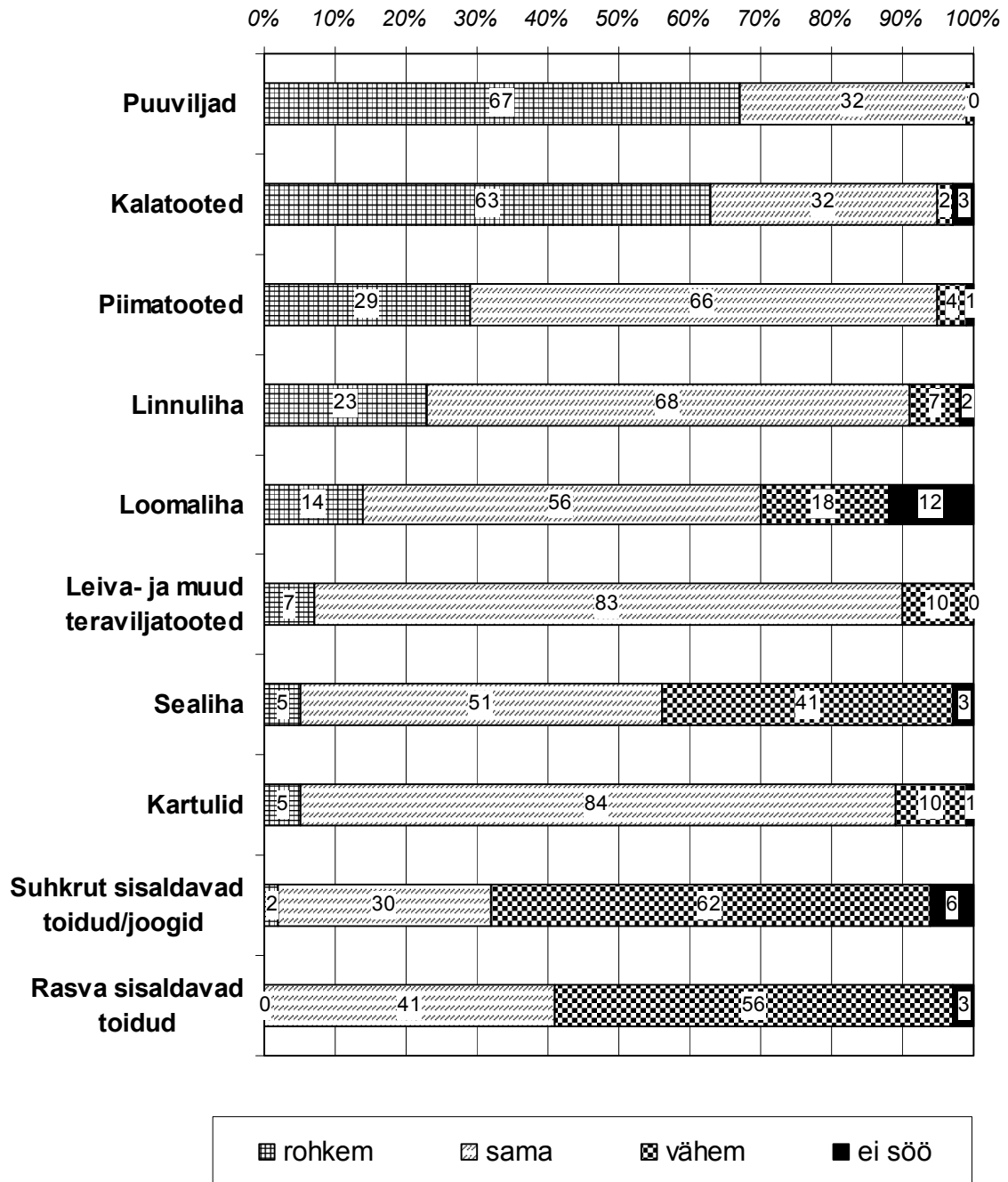
Vaadates vastaja ja tema pere toitumisharjumuste muutussoove tootegrupiti (vt. Tabel 1.1. koos eelmise aasta andmetega), näeme selget suunda väherasvasema ja tervislikuma toidu tarbimisele. Tulemused näitavad, et muuta tahetakse just puu-, köögivilja, ja kalatoodete tarbimist: puuvilju tahaks rohkem tarbida 67% vastanutest, köögivilju 71%, kalatooted 63%. Käesolevas uuringus küsiti üldise lihatoodete tarbimise asemel kolme lihatoote kohta eraldi (kana- ja linnuliha, sealiha ja veiseliha), tabelis toodud lihatoodete tarbimise rida näitab nimetatud kolme grupi keskmist. Lihatarbimist soovib suurendada üks tarbija kümnest, sama taset soovib säilitada 6 tarbijat kümnest. Märkimisväärne on sealihatoodete tarbimise vähendamise soov – 4 tarbijat kümnest soovib käesoleval aastal sealiha- või sealihatoodete tarbimist vähendada. Ka suhkrut sisaldavate toodete tarbimises ilmneb selge suund vähendamisele – 6 tarbijat kümnest.

Tabel 1.1. Toiduainete tarbimise kavatsused ehk muutmise suunad aastal 2004 ja muutused toiduainete tarbimises aastal 2002 (% vastanutest)

	Rohkem		Sama palju		Vähem		Ei söö üldse	
	2002	2004	2002	2004	2002	2004	2002	2004
puuviljad	31	67	56	32	12	1	1	0
köögiviljad ja salatid	29	71	65	29	6	0	0	0
piimatooted	21	29	67	66	11	4	1	1
kalatooted	16	63	57	32	24	2	3	3
leiva- ja muud teraviljatooted	9	7	80	83	11	10	0	0
kartulid	9	5	71	84	19	10	1	1
lihatooted	6	14	64	58	27	22	3	6
kana- ja linnulihatooted	-	23	-	68	-	7	-	2
sealiha ja sealihatooted	-	5	-	51	-	41	-	3
veiseliha ja veiselihatooted	-	14	-	56	-	18	-	12
suhkrut sisaldavad toidud/joogid (maiustused, koogid, karastusjoogid jne)	6	2	41	30	47	62	6	6
rasva sisaldavad toidud (või, margariin, majonees jne)	2	0	57	41	38	56	3	3

TOITUMISHARJUMUSTE MUUTUSE KAVATSUSED AASTAL 2004 - TOIDUAINED

% vastanutest



2. TERVISLIK TOITUMINE

Tervislikust toitumisest ja tervislikest eluviisidest räägitakse jätkuvalt palju, sest tegemist on väga olulise teemaga, millel seos inimeste tervise, elu- ja töövõimega ning laiemalt kogu ümbritseva keskkonnaga. Siit tuleneb otsene vajadus jälgida valdkonna arengut Eestis, inimeste teadlikkust, ostu- ja toitumisharjumusi.

Elanikkonna tervislikust toitumisest rääkides vajab esmalt selgitamist tervislikkuse mõiste: mida selle all mõeldakse.

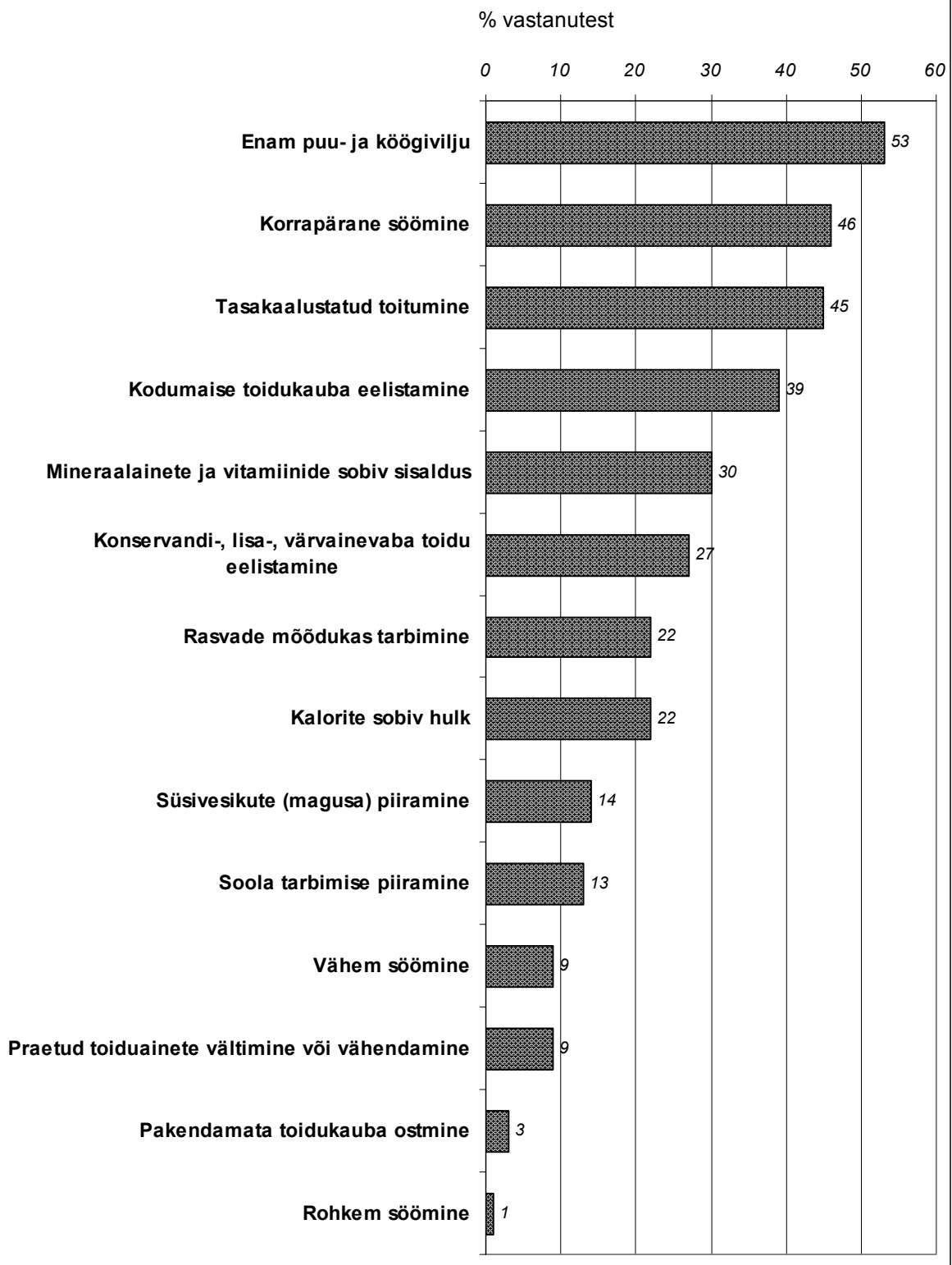
Tabel 2.1. Tervisliku toitumise tähendus elanikele (% vastanutest, võis märkida mitu vastust)

	2003
enamat puu- ja köögiviljade tarbimist	53
korrapärast söömist	46
tasakaalustatud toitumist	45
kodumaise toidukauba eelistamist	39
mineraalainete ja vitamiinide sobivat sisaldust	30
konservandi-, lisa- ja värvainevaba toidu eelistamist	27
rasvade mõõdukat tarbimist	22
kalorite sobivat hulka	22
süsivesikute (magusa) piiramist	14
soola tarbimise piiramist	13
vähem söömist	9
praetud toiduainete vältimist või vähendamist	9
pakendamata toidukauba ostmist	3
rohkem söömist	1

Võrreldes eelmiste aastatega ei ole tervisliku toitumise tähenduses suuri muutusi toimunud.

Tulemustest selgub (vt. joonis), et Eesti elanikele tähendab tervislik toitumine **enamat puu- ja köögiviljade tarbimist** (53% vastanutest), **korrapärast ja tasakaalustatud toitumist** (vastavalt 46% ja 45%) ning **kodumaise toidukauba eelistamist** (39%). Korrapärane ja tasakaalustatud toitumine tervislikkuse tähenduses on aasta jooksul oluliselt vähenenud. Samuti mõeldakse tervislikkuse all varasemate aastatega võrreldes vähem rasvade mõõdukat tarbimist, süsivesikute ja soola tarbimise piiramist ning mineraalainete ja vitamiinide sobivat sisaldust. Järelikult on üha rohkem selgeks saamas vitamiinide ja mineraalide ning väherasvasema toidu nn loomulik allikas ja ühtlasi viis, kuidas tervislikumalt toituda – süüa rohkem puu- ja köögivilja. Muid mõiste tähendusi lisati juurde 19 korral (2.6% vastanutest), millest sagedamini märgiti sooja toidu söömist, taimetoitlust, toiduainete säilimise probleemi, mineraalvee joomist, rafineerimata suhkrut ja meresoola kasutamist, salatite ja toortoidu söömist, piimatoodete tarbimist, väikestes kogustes söömist vähemalt neli korda päevas, toidu vaheldusrikkust jms.

TERVISLIKU TOITUMISE TÄHENDUS



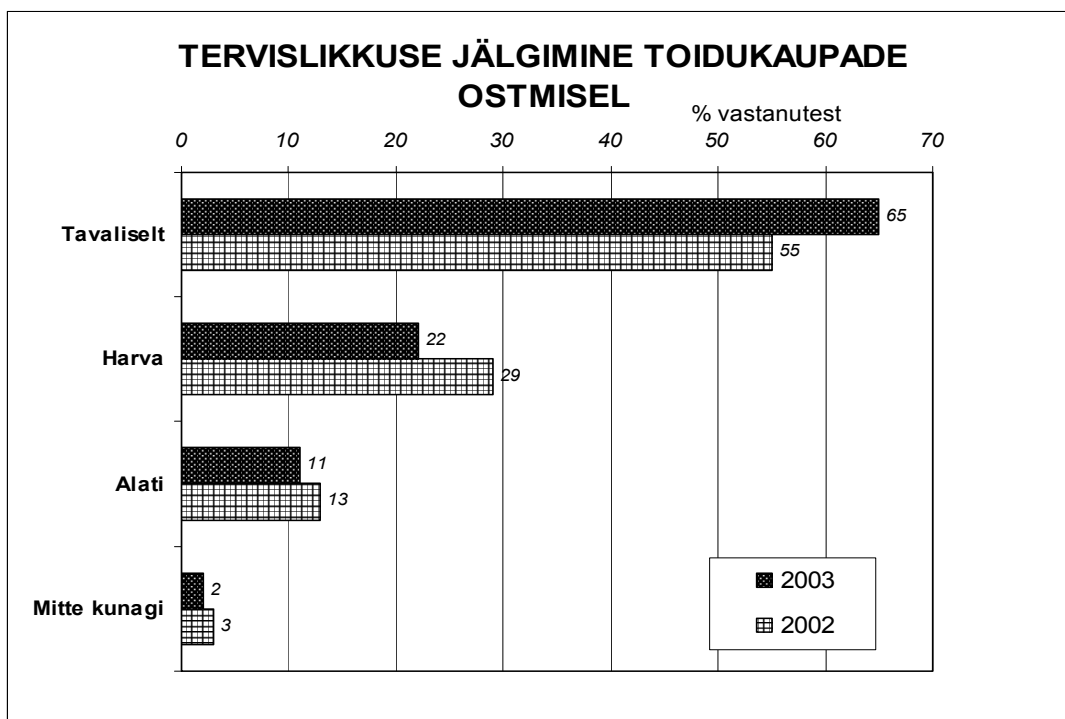
Edasi sellest, kuivõrd jälgivad Eesti elanikud toidukaupade ostmisel nende tervislikkust (vt. Tabel 2.2.).

Uuringu tulemused lubavad väita, et üldjoontes jälgitakse toidukaupade ostmisel nende tervislikkust samal tasemel eelmise aastaga, kuid 10% võrra on suurenenud nende inimeste arv, kes jälgivad “tavaliselt” tervislikkust – 65% (2002. aastal 55%). Harva järgib tervislikkust seevastu 29% asemel 22% vastanutest. Seega üldistades: **tervislikkust jälgib kokku 98% vastanutest** (alati + tavaliselt + harva) ja mitte kunagi ei jälgi toidu ostmisel tervislikkust vaid 2%. Tulemus näitab, et hoolimata üldise taseme püsimisest samal tasemel, on toimunud nihe sagedama tervislikkuse järgimise suunas, st. tervislikkuse jälgimine on suuremale osale elanikkonnast saamas tavapärase ostukäitumise osaks.

Tabel 2.2. Tervislikkuse jälgimine toidukaupade ostmisel (% vastanutest)

	2002	2003
alati	13	11
tavaliselt	55	65
harva	29	22
mitte kunagi	3	2

Mitte-estlaste hulgas on suhteliselt rohkem neid inimesi, kes väidavad end alati jälgivat toidu tervislikkust (16%, üldine keskmine 11%). Alg- ja põhiharidusega elanike harjumused on vastuolulisemad: 22% jälgib tervislikkust alati, kuid keskmisest oluliselt vähem on neid inimesi, kes tavaliselt jälgivad tervislikkust (51%) ning rohkem neid, kes ei jälgi toidu ostmisel mitte kunagi tervislikkust (4%). Mehed kalduvad naistest harvemini jälgima toidu ostmisel tervislikkust.



Järgmine aruande lõik annab ülevaate probleemidest, millega tervislikkuse jälgijad on kauba ostmisel kokku puutunud.

Tabel 2.3. Probleemid tervisliku toidu ostmisel (% jälgijatest, n=683, võis märkida mitu vastust)

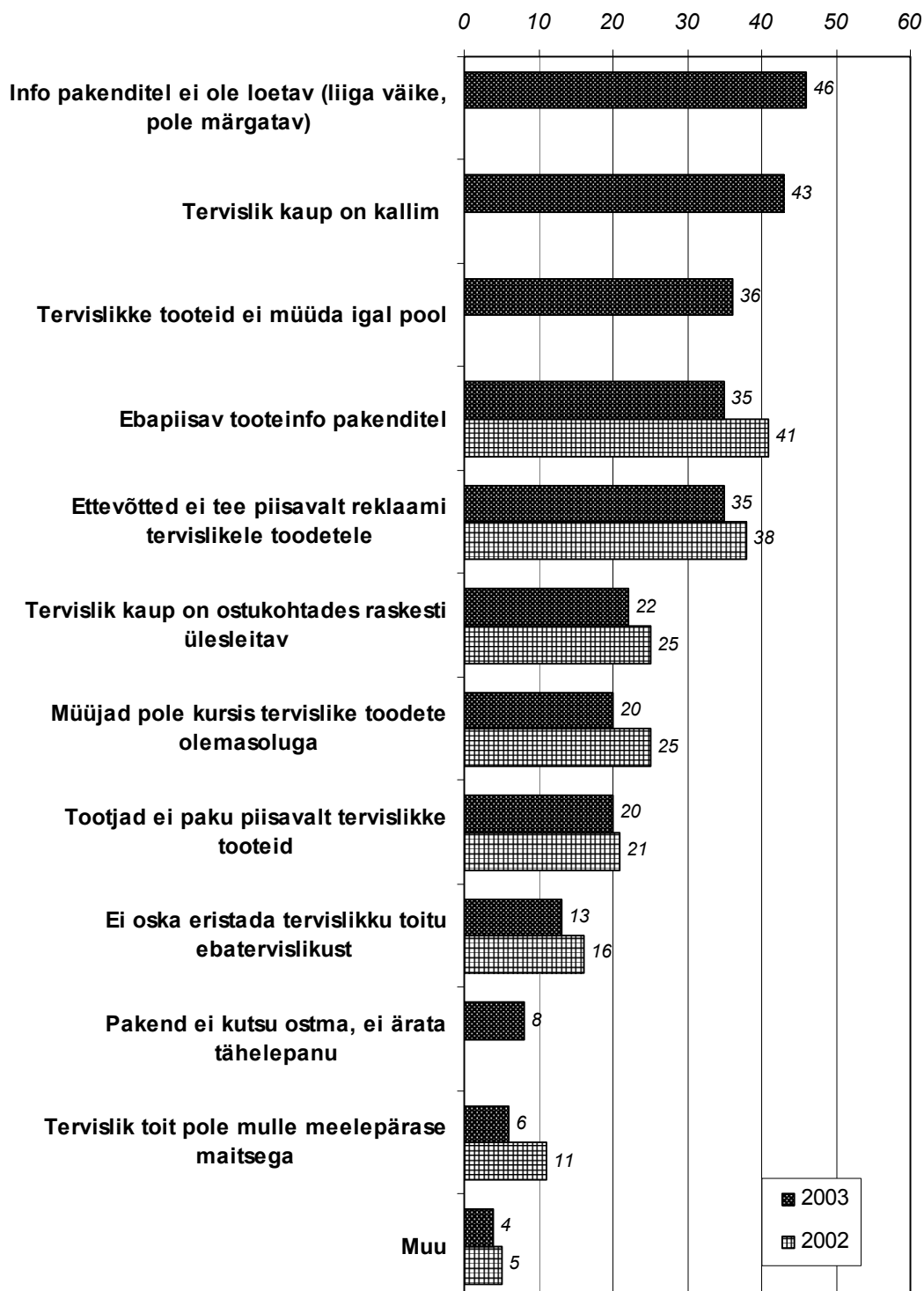
	2002	2003
Info pakenditel ei ole loetav (liiga väike, pole märgatav)	-	46
Tervislik kaup on kallim	-	43
Tervislikke tooteid ei müüda igal pool	-	36
Ettevõtted ei tee piisavalt reklaami tervislikele toodetele	38	35
Ebapiisav tooteinfo pakenditel	41	35
Tervislik kaup on ostukohtades raskesti ülesleitav	25	22
Müüjad pole kursis tervislike toodete olemasoluga	25	20
Tootjad ei paku piisavalt tervislikke tooteid	21	20
Ei oska eristada tervislikku toitu ebatervislikust	16	13
Pakend ei kutsu ostma, ei ärata tähelepanu	-	8
Tervislik toit pole mulle meelepärase maitsega	11	6
Muu	5	4

Tervislike toidukaupade ostmisel on kõige sagedamaks probleemiks olnud **info loetavus** pakenditel, st. **info on liiga väikeses kirjas või see pole märgatav** (46% sihtrühmast - tervislikkuse jälgijatest). Takistuseks on osutunud tervisliku kauba **kallim hind** ja müügikohtade piiratus – **tervislikke tooteid ei müüda igal pool** (vastavalt 43% ja 36% sihtrühmast). Ebapiisav tootjapoolne reklaam ja ebapiisav tooteinfo on olnud probleemiks 35%-le sihtrühmast. Kui eelmisel aastal väitis 11% sihtrühmast, et tervisliku toidu maitse pole meelepärane, siis 2003. aastal oli selliseid inimesi vaid 6%, mis viitab tootearenduses tehtud edusammudele. Edasiminekuks on toimunud ka müüjate koolituses, sest 5% võrra on vähenenud inimeste arv, kes väitsid müüjaid mitteolevat kursis tervislike toodete olemasoluga: 2003. aastal 20%, 2002. aastal 25%.

Etteantud vastusvariantidele lisati sobiva puudumisel oma vastus (4% sihtrühmast), kus toodi peamiselt esile probleeme säilivusega – eelistatakse müüa kaupa, mis säilib kauem; iseteenindusega poodides pole kellelki infot küsida; Eesti toodete vähest reklaamimist (kuna Eesti toodangut peetakse tervislikuks); eestikeelset infot ei osata lugeda – kõik mitte-eestlased ei saa aru riigikeelest; valikuvõimaluse puudumine – vanemad ostavad toidu või pakutavat ei saa muuta.

PROBLEEMID TERVISLIKU TOIDU OSTMISEL

% tervislikkuse jälgijatest (n=683)



Enne kui asume toidu tervislikkuse muutumise teema juurde, selgitame pere rahalise olukorra mõju tervislike toidukaupade ostmisele. Kuna tervislikkust jälgib toidukaupade ostmisel 98% elanikest, on tegemist kogu elanikkonda puudutava küsimusega. Tarbijate paneeli liikmetel paluti hinnata, kuid võimaldab tema pere rahaline olukord osta tervislikke toidukaupu.

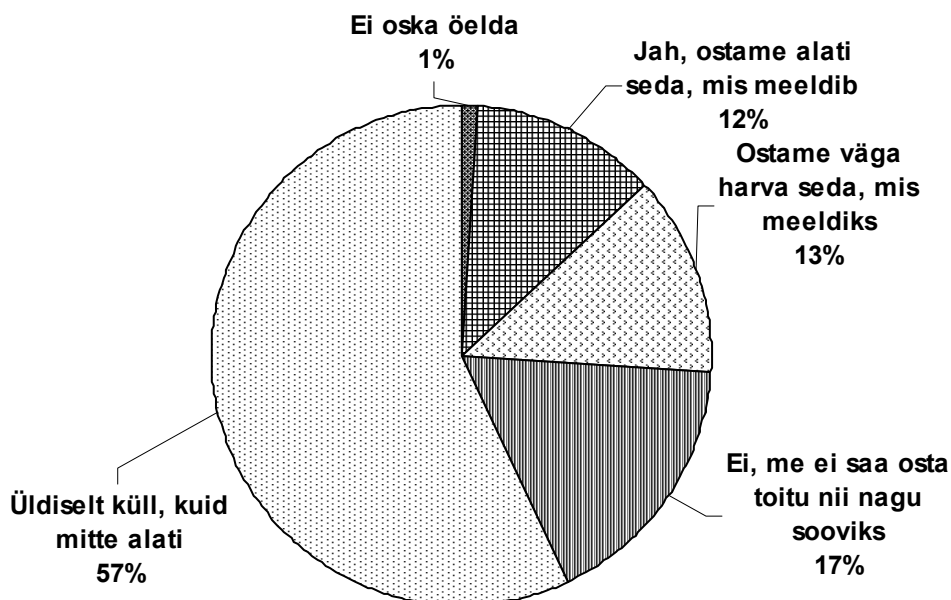
Tabel 2.4. Tervislike toidukaupade ostmine sõltuvalt pere rahalisest olukorrast (% vastanutest)

	<u>Pereliikme netosissetulek kuus (kroonides)</u>				
	KÕIK 100%	kuni 1000 (16%)	1001-2000 (35%)	2001-3500 (33%)	üle 3500 (16%)
ostame alati seda, mis meeldib	12	5	11	9	29
üldiselt küll, kuid mitte alati	57	41	50	66	68
ostame väga harva seda, mis meeldiks	13	16	19	10	3
ei, me ei saa osta toitu nii nagu sooviks	17	37	19	15	0
ei oska öelda	1	1	1	0	0

Uuring näitab, et rahalised võimalused lubavad vaid 12% elanikest osta alati seda, mis meeldib ehk teiste sõnadega ühel inimesel kümnest. **Teatud piirangutega saab osta tervislikku toitu 57% elanikest ja 30% ostab vaid väga harva või ei saa üldse osta toitu nii nagu sooviks (13% väga harva ja 17% ei saa üldse osta).** Mida väiksem on pere sissetulek, seda enam seab rahakoti suurus tervislikule toitumisele piire. Kuni 1000-kroonise sissetulekuga peredes (pereliikme kohta), mis moodustab 16% elanikkonnast, ei saa iga teine pere osta toitu nagu sooviks – 53% sihtrühmast (väga harva + ei saa üldse). Kõige jõukamas sissetulekurühmas (3500 krooni pereliikme kohta) oli selliseid peresid vaid 3% ja mitte ühtegi peret, kes ei saaks üldse osta toitu, nagu sooviks, 97% tarbijarühmast ostab kas alati või üldiselt küll seda, mis meeldib. Kehvemas olukorras on väikelinnade, alevike, külade elanikud, mitte-eestlased, alg- või põhiharidust omavad elanikud, kellel sissetulek väiksem.

KUIVÕRD VÕIMALDAB PERE RAHALINE OLUKORD TERVISLIKE KAUPADE OSTMIST

% vastanutest



Kahe viimase aasta jooksul on uuringu raames uuritud elanike toidu tervislikkuse muutumist (vt. Tabel 2.5.).

Tabel 2.5. Toidu tervislikkuse muutumine eelmisel aastal (2003) (% vastanutest)

	2002	2003
toit oli tervislikum	25	27
toidu tervislikkus ei muutunud	70	68
toit oli vähem tervislikum	5	5

Sarnaselt eelmisele aastale ei ole toidu tervislikkuses toimunud suuri muutusi: **68% vastanute arvates ei ole toidu tervislikkus eelmisel aastal muutunud**. Samuti ei saa pidada oluliseks kaheprotsendilist muutust inimeste arvus, kes hindasid oma toitu tervislikumaks. Üldist pilti võib aga hinnata positiivseks, sest iga neljas Eesti elanik vanuses 18-74 aastat (27%) märgib toidu muutumist eelmisel aastal tervislikumaks.

Keskmisest vähem märkisid toidu tervislikumaks muutumist Kirde-Eesti elanikud, mitte-eestlased, üle 64-aastased, alg- või põhiharidust omavad inimesed. Vastupidine, toidu tervislikkuse tõusu tendents, ilmnes kuni 30-aastaste noorte ja kõige suurema sissetulekugrupi puhul (3500 krooni pereliikme kohta, netosissetulek). Madalaima sissetulekuga elanikegrupil muutus toit eelmise aastal vähem tervislikumaks võrreldes üldise keskmisega: 14% väitis, et toit oli vähem tervislikum, keskmiselt väitis seda vaid 5% (erinevus on usaldusväärne 95% tõenäosuse tasemel).

3. TOIDUGA SEOTUD OHUD

Järgnevas aruande osas analüüsitakse tarbijate hinnanguid võimalikele toiduga seotud ohtudele, toiduhügieenile ja toiduohutuse olukorrale. Kuna antud küsimuste blokk sisaldas ka eelmise aasta uuringus, esitatakse tulemused kahe aasta võrdlusena.

Elanikel paluti hinnata, kas olukord toidu ohutuse alal on Eestis 2003. aasta jooksul muutunud paremaks või halvemaks. Etteantud vastusvariante oli viis: olukord on palju parem, olukord on veidi parem, olukord pole muutunud, olukord on veidi halvem ja olukord on palju halvem. Kui vastaja ei osanud hinnangut anda, märkis ta ära kuuenda variandi - ei oska öelda.

Tulemused on toodud tabelis 3.1.

Tabel 3.1. Elanike hinnang 2002. ja 2003. aasta jooksul toimunud muutustele toiduohutuse olukorras (% vastanutest)

	2002	2003
olukord on palju parem	9	7
olukord on veidi parem	36	39
olukord pole muutunud	25	24
olukord on veidi halvem	4	4
olukord on palju halvem	2	1
ei oska öelda	24	25

Eesti elanike hinnangud toiduohutusele pole 2 aasta jooksul oluliselt muutunud ja paranemine jätkub: 46% elanike arvates on olukord parem, 5% pidas olukorda halvemaks ja 24% märkis olukorra stabiilsust. Veidi paremat olukorda tões 39% vastanutest, mis on kolme protsendi võrra enam eelmisest aastast, kuid erinevust ei saa lugeda statistiliselt oluliseks. Olukorra paranemist märkisid enam eestlased, Lõuna-Eesti elanikud ja kuni 30-aastased vastajad (vastavalt 51%, 54% ja 58%, keskmine 46%), vähem mitte-eestlased, üle 64-aastased ning alg- või põhiharidusega elanikud (vastavalt 33%, 38% ja 38%).

Endiselt ei oska iga neljas elanik öelda mitte midagi toiduohutuse olukorra kohta (suhteliselt enam Kesk-Eesti ja külade elanikud, vanemad inimesed ja kõrgema sissetulekugrupi vastajad).

Milline on aga toiduhügieeni olukord toiduga tegelevates kohtades ja kuivõrd see on aasta jooksul muutunud, sellest järgnevas aruande lõigus.

Vastajatel paluti hinnata toiduhügieeni olukorda mitmetes toiduahela lülides (toiduainetetööstustes, toitlustusasutustes ja ostukohtades) viiese skaala abil: väga hea, hea, rahuldav, halb, väga halb. Kui küsitletav ei osanud hinnangut anda, märkis ta ankeeti “ei oska öelda”. Eelmise aastaga võrreldes lisandus “väga halb” – hinnang, mis viis skaala otspunktid tasakaalu. Võrreldavuse huvides esitame tabelis ainult veeru “halb”, kus on kokku liidetud olukorda halvaks ja väga halvaks hinnanute protsendid (joonis kajastab 2003. aasta olukorda, vt. Lisa 1. ja Lisa 2.4. - täpsed arvanded kõikide skaalapunktide lõikes). Lisaks protsentidele

leidsime skaalapunktidele omistatud väärtuste (väga hea = 1 , hea = 2, rahuldav = 3, halb = 4, väga halb = 5) aritmeetilise keskmise, mille järgi järjestasime toiduahela lülid. Mida väiksem keskmine, seda parem on olukord toiduhügieeniga. “Ei oska öelda” - vastused jäeti keskmise arvutamisest välja. Meetod võimaldab leida ettevõtete üldpingerea arvestades kõikidele skaalapunktidele antud hinnanguid (va. ei oska öelda).

Tabel 3.2. Toiduohutuse olukord Eestis toiduga tegelevates kohtades (% vastanutest)

	Väga hea		Hea		Rahuldav		Halb		Ei oska öelda		Keskmine
	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	
restoranid	10	9	28	36	12	15	1	2	49	38	2,17
piimatööstused	10	9	36	37	17	19	0	2	37	33	2,21
baarid, pubid	2	1	19	17	27	38	8	2	47	36	2,35
suured kauplused (üle 3 kassa)	6	5	48	49	33	34	1	2	12	10	2,44
kohvikud	2	2	27	31	28	37	2	5	41	27	2,55
lihatööstused	5	5	27	25	26	31	4	5	38	34	2,56
valmistoidu kaasa ostmise kohad	1	2	21	25	36	36	3	4	39	33	2,67
asutuste sööklad	1	1	16	18	32	32	5	5	46	44	2,75
kalatööstused	2	2	19	18	30	33	5	6	44	41	2,76
koolisööklad	2	2	15	18	37	31	13	9	33	40	2,81
väikekauplused (kuni 3 kassat)	1	1	19	18	51	52	17	17	12	12	2,94
kiirtoidu söögikohad	1	1	12	10	30	33	11	15	46	41	3,08
turud	1	1	5	6	38	39	46	43	10	11	3,53

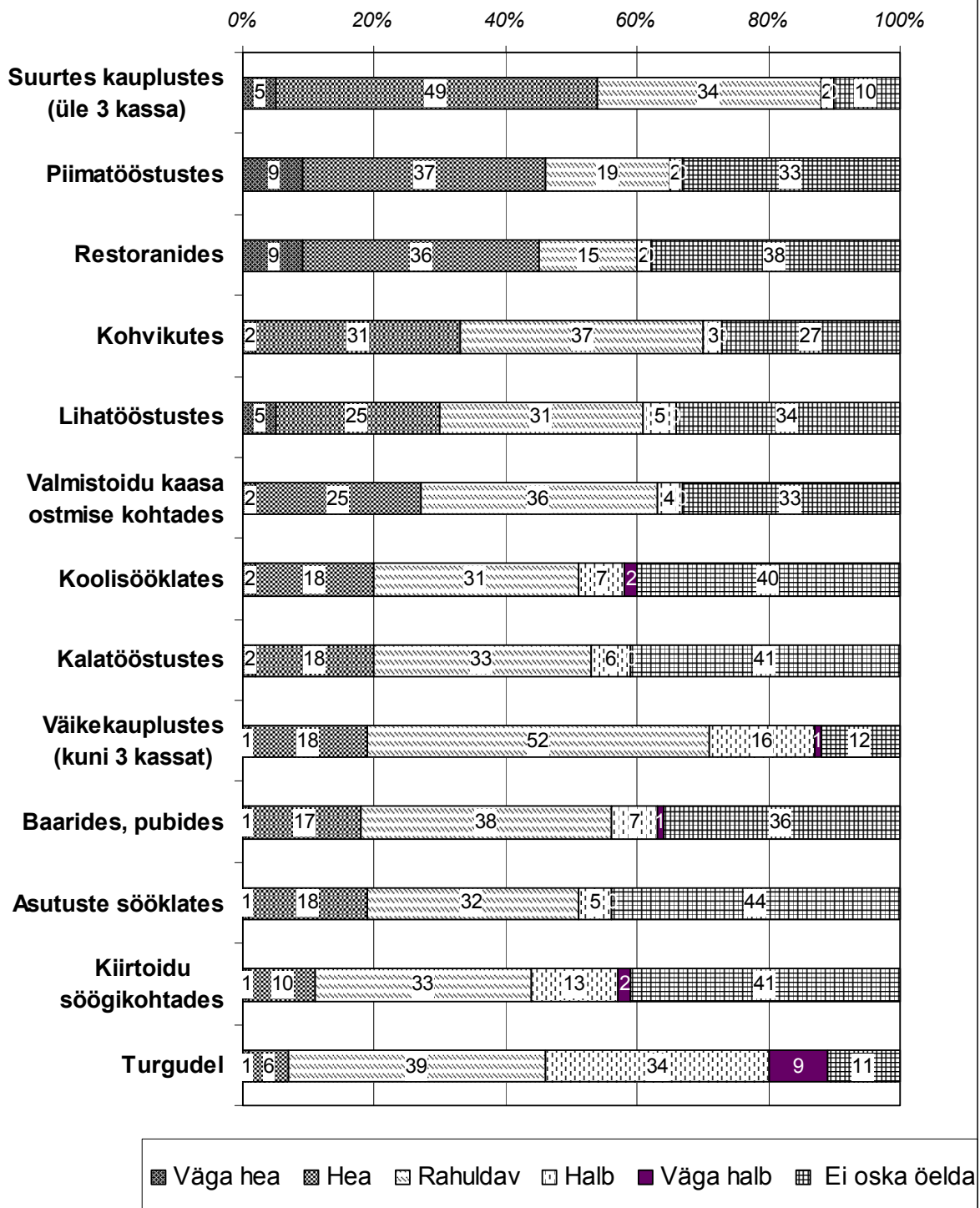
Uuringu järgi on **tööstustest toiduhügieeni olukord kõige parem piimatööstustes, toitlustusettevõtetest - restoranides ja baarides ning kauplustest - suurtes kauplustes** – kõikide keskmine hinnang on hea. Vaadates tulemusi vaid positiivsest küljest (kokku väga head ja head hinnangud), oli parim olukord samuti suurtes kauplustes (54%), piimatööstustes (46%) ning restoranides (45%), kusjuures restoranide olukord on aastaga tunduvalt paranenud.

Toitlustusettevõtetest hinnati kõige kehvemaks olukorda kiirtoidu söögikohtades ja koolisööklates (taseme hinnang - rahuldav). **Tööstustest** oli toiduohutuse hinnang madalaim **kalatööstustes** (taseme hinnang – rahuldav) ja **ostukohtadest turgudel** (taseme hinnang - pigem halb). NB! Keskmised peegeldavad vaid hindajate arvamusi! Siinkohal mainitagu, et 4 inimest 10-st ei osanud hinnata toiduhügieeni olukorda kalatööstuses, kooli- ja asutuste sööklates, baarides ja restoranides tõenäoliselt vähese kokkupuute tõttu.

Halb seis turgudel jätkub – 43% küsitletutest hindas toiduhügieeni olukorda turgudel halvaks või väga halvaks (eelmisel aastal 46%). Erinevus eelmisest aastast on kahjuks liiga väike, et pidada olukorra paranemist märkimisväärseks.

HINNANGUD TOIDUHÜGIEENI OLUKORRALE

% vastanutest



Lisaks uuriti, milliseid toiduga seonduvad ohte tajuvad Eesti inimesed oma tervisele. Valdkond on endiselt päevakohane ja maailma avalikkuse huviorbiidis. Kuna on tegemist küsimusega, mis sisaldus eelmise aasta uuringus, saame jälgida aasta jooksul toimunud muutusi.

Tabel 3.3. Võimalikud toiduga kaasnevad ohud tervisele (% vastanutest)

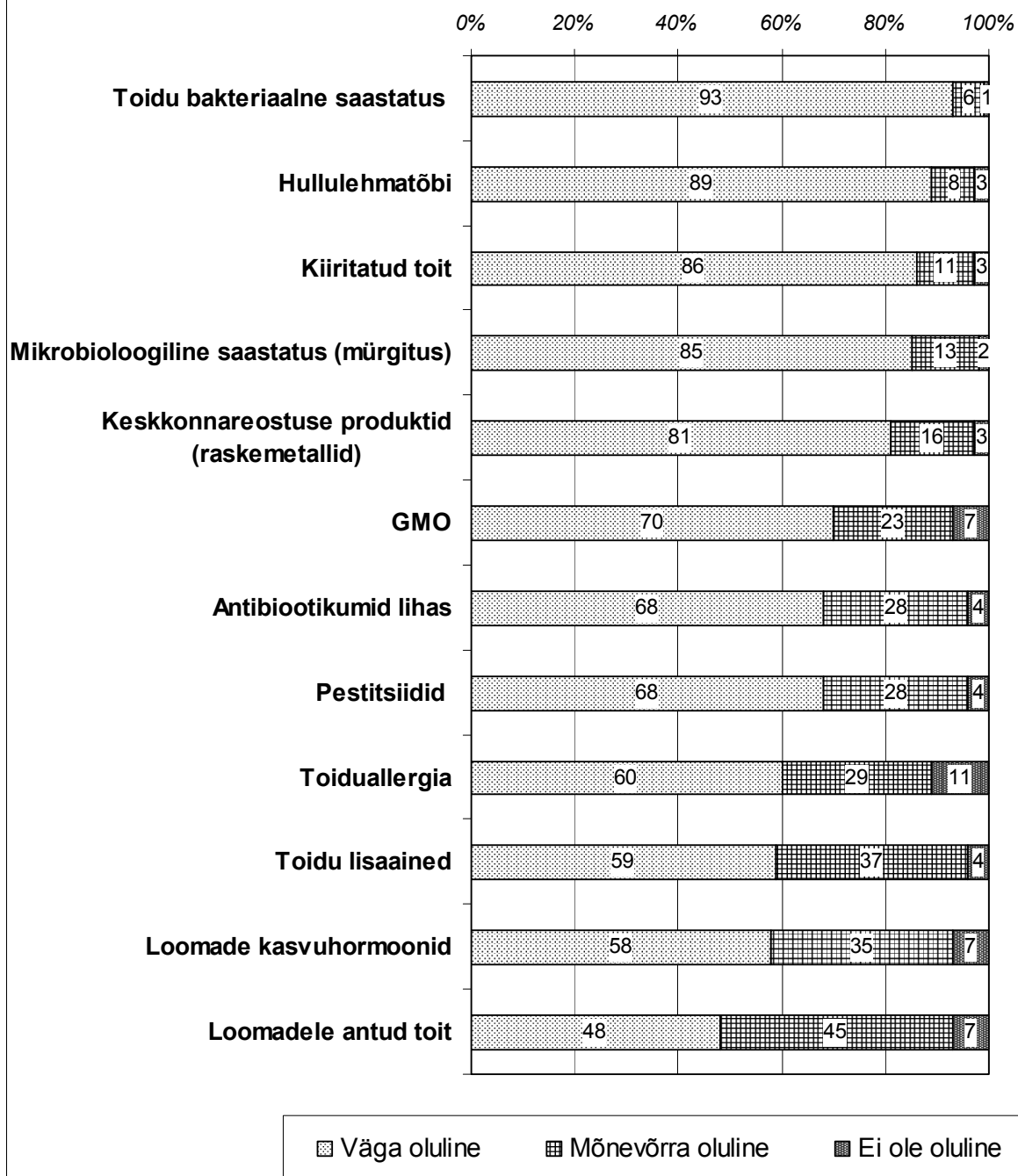
	Väga oluline		Mõnevõrra oluline		Ei ole oluline	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
toidu bakteriaalne saastatus (salmonelloos)	93	93	5	6	2	1
hullulehmatõbi	87	89	8	8	5	3
kiiritatud toit	86	86	9	11	5	3
mikrobioloogiline saastatus (toidumürgitus)	85	85	13	13	2	2
keskkonnareostuse produktid (raskemetallid jne)	79	81	19	16	2	3
geneetiliselt muundatud organismid (GMO)	66	70	25	23	9	7
pestitsiidid (taimekaitsevahendid)	66	68	30	28	4	4
antibiootikumid lihas	65	68	30	28	5	4
toidu lisaained (konservandid, värvained)	58	59	35	37	7	4
loomade kasvuhormoonid	59	58	33	35	8	7
toiduallergia	60	60	27	29	13	11
loomadele antud toit	46	48	46	45	8	7

Andmed näitavad, et elanike poolt tajutavad ohud püsivad eelmise aasta tasemel: kõige enam kardetakse **toidu bakteriaalset saastatust** (93%) ja **hullulehmatõbe** (89% vastanutest, eelmisel aastal 87% vastanutest). Kõige suurem muutus on toimunud hinnangutes GMO-dele: **geneetiliselt muundatud organismide söömisest nähakse varasemast suuremat ohtu** – 70% vastanutest peab seda väga oluliseks ohu allikaks oma tervisele, 2002. aastal 66%. Ülatoodud protsendid peegeldavad suuresti massiteabevahendite mõju inimestele, sest hirmud ja tegeliku ohuga kokkupuute vahel esinevad suured käärid. Samas on kartustel ka positiivne külg: paneb inimesi rohkem tähelepanu pöörama ja ettevaatlikum olema, st. toimib teisene kontrollimehhanism peale tootjapoolse.

Muude juurdelisatud vastustena märgiti vana ja riknenud või säilitusaja ületanud kaupade müümist, väga suurt taimekaitsevahendite hulka puu- ja köögiviljades, hakkliha valmistamist turgudel, kondijahu kasutamist vorstides, toitude valmistamisel liialdamist soola, suitsu, pipra ja happesusega. Eeldatakse, et tootjad teostavad põhjalikumat kontrolli, peavad kinni toidu hügieenist, et inimene ei peaks selle pärast muretsema.

VÕIMALIKUD TOIDUGA KAASNEVAD OHUD TERVISELE

% vastanutest



4. TOIDUKAUPADE OSTUEELISTUSED JA ELANIKE OSTUKÄITUMINE

Käesolevas peatükis analüüsitakse elanike toidukaupade ostmise sagedust, toidukaupade ostukohtade eelistusi, tarbijaile tähtsaid ostukohtade omadusi, ostuotsust mõjutavaid tegureid. Uuritakse toidukaupade eelistusi sõltuvalt kaupade päritolust, rahulolu kodumaiste toidukaupade valiku ja kvaliteediga ning kuivõrd avatud on Eesti tarbijad uutele toidutoodetele ja millised kanalid on tarbija informeerimisel tõhusaimad.

4.1. Toidukaupade ostmise sagedus

Uuringuga selgitati tarbijate ostukäitumise paremaks kirjeldamiseks ka toidukaubaostude sagedust, st. kui sageli ostavad pered tavaliselt toidukaupu.

Tabel 4.1. Toidukaupade ostmise sagedus (% vastanutest)

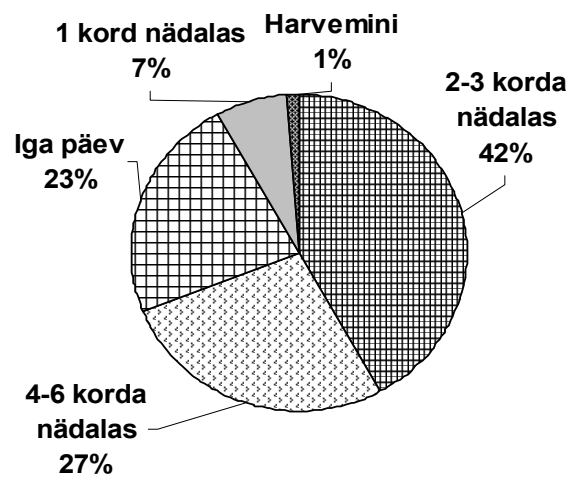
	<u>Pereliikme netosissetulek kuus (kroonides)</u>				
	KÕIK 100%	kuni 1000 (16%)	1001-2000 (35%)	2001-3500 (33%)	üle 3500 (16%)
iga päev	23	32	22	21	23
4-6 korda nädalas	27	16	27	33	29
2-3 korda nädalas	42	41	40	42	45
1 kord nädalas	7	10	10	4	3
harvemini	1	1	1	0	0

Tüüpiliselt teevad Eesti elanikud sisseoste **2-3 korda nädalas** (42% vastanutest), 4-6 korda nädalas ostab toidukaupu veerand elanikest (27%). 23% elanikest ostab toidukaupu iga päev, kusjuures alla 1000-kroonise sissetulekuga küsitletutest teeb sisseoste iga päev 32%, mis viitab kas sellele, et kolmandik kõige väiksema sissetulekuga inimestest elab tõesti üks päev korraga võimalikult vähe kulutades ja soodsamaid ostuvõimalusi otsides või tehakse seda sissejuurdunud harjumustest.

Mitte-eestlastest on iga päev toiduostude sooritajaid 35%, mis tähendab oluliselt sagedamat poeskäimist kui Eesti tarbijatel üldiselt kombeks. Kõrgema sissetulekuga inimeste toiduostmise sagedus ei ole oluliselt erinev Eesti tüüpilisest (vt. Lisa 2.6). Vaid kord nädalas “külmkapi täisostmine” pole Eestis veel palju levinud.

TOIDUKAUPADE OSTMISE SAGEDUS

% vastanutest



4.2. Toidukaupade ostukohtade eelistused

Töös uurisime elanike ostukohtade eelistusi nii üldiselt, kui toidukaupade lõikes. Elanikel paluti kirja panna, millisest ostukohast tema pere enamasti toidukaupu ostab. Sama küsimus sisaldus eelmise aasta uuringus, kuid siis võisid vastajad kirja panna kõik kohad, st. võimalik oli mitu vastust. Käesoleva uuringu tulemused näitavad vaid peamist ostukohta ning seetõttu pole tulemused meetoodika muutuse tõttu otseselt võrreldavad eelmise aastaga.

Tabel 4.2.1 Toidukaupade peamine ostukoht (% vastanutest)

	2003
suur toidukauplus (3 või enam kassat)	54
väike toidukauplus (alla 3 kassa)	25
turg	15
hulgiladu	4
otse talunikult, tootjalt	2

Eestimaalaste eelistatuim ostukoht, kust enamasti toidukaupu ostetakse, on **kauplus** (79% vastanutest): 54% elanikest ostab enamasti **suurest toidukauplusest**, kus on kolm kassat või rohkem ja 25% väikesest toidupoest, kus on alla 3 kassa. Turgu märgib peamise ostukohana 15% elanikest. Tulemustest võib teha järeldusi tarbijate eelistuste kohta – peamiselt kauplus, seejärel turg ja muud ostukohad. Kuigi eelmisel aastal meetoodika erines, saame väita, et **kauplus on endiselt eelistatuim ostukoht**.

Järgnevalt toiduostude struktuurist ehk sellest, millised on ostukohtade (kauplus, hulgiladu, turg, talunik, oma toodang) osakaalud erinevate toiduainete ostmisel. Vaatluse alla võeti sellised põhitoiduained nagu liha ja lihatooted, piim ja piimatooted, kanamunad, kala, köögi- ja puuviljad, jahu ja tangained, suhkur ja mesi.

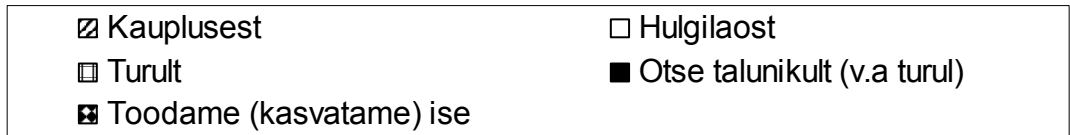
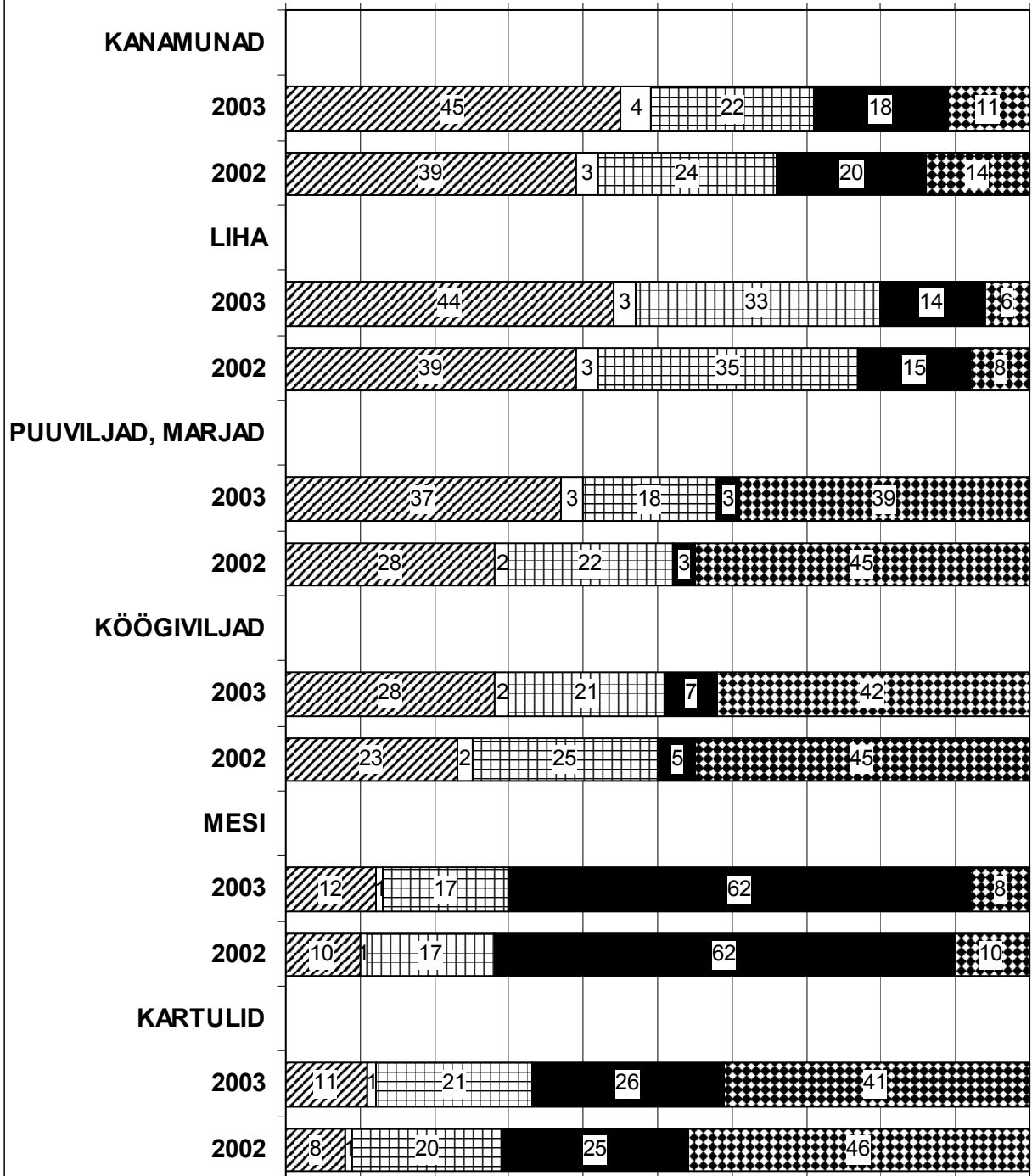
Uuringu tulemuste järgi on **kauplusest ostetavate vaatlusaluste toiduainete hulgas kõige suurem osakaal piimatoodetel** - 80% piimatoodetest ostetakse kauplusest, järgnevad jahu ja tangained (73%). **Hulgilao tüüpilisem ostuartikkel on suhkur** (36%), kuigi suhkru tüüpiline ostukoht on ikkagi kauplus (59%).

Turu osakaal on kõige suurem kala ja liha ostmisel, vastavalt 34% ja 33% kogu ostetavast kalast ja lihast (ka. oma toodang). Turg ei ole ühegi toiduaine osas peamiseks ostukohaks. Otse talunikelt ostetakse peamiselt mett – 62% kogu ostetavast meest. Vaadeldud toiduainetest **kasvatatakse ise peamiselt kartulit** (41%), **köögivilja** (42%) ja **puuvilju, marju** (39%). Aastaga ei ole põhitoiduainete ostukohtade struktuuris toimunud olulisi muutusi.

TOIDUKAUPADE OSTUKOHADE (1)

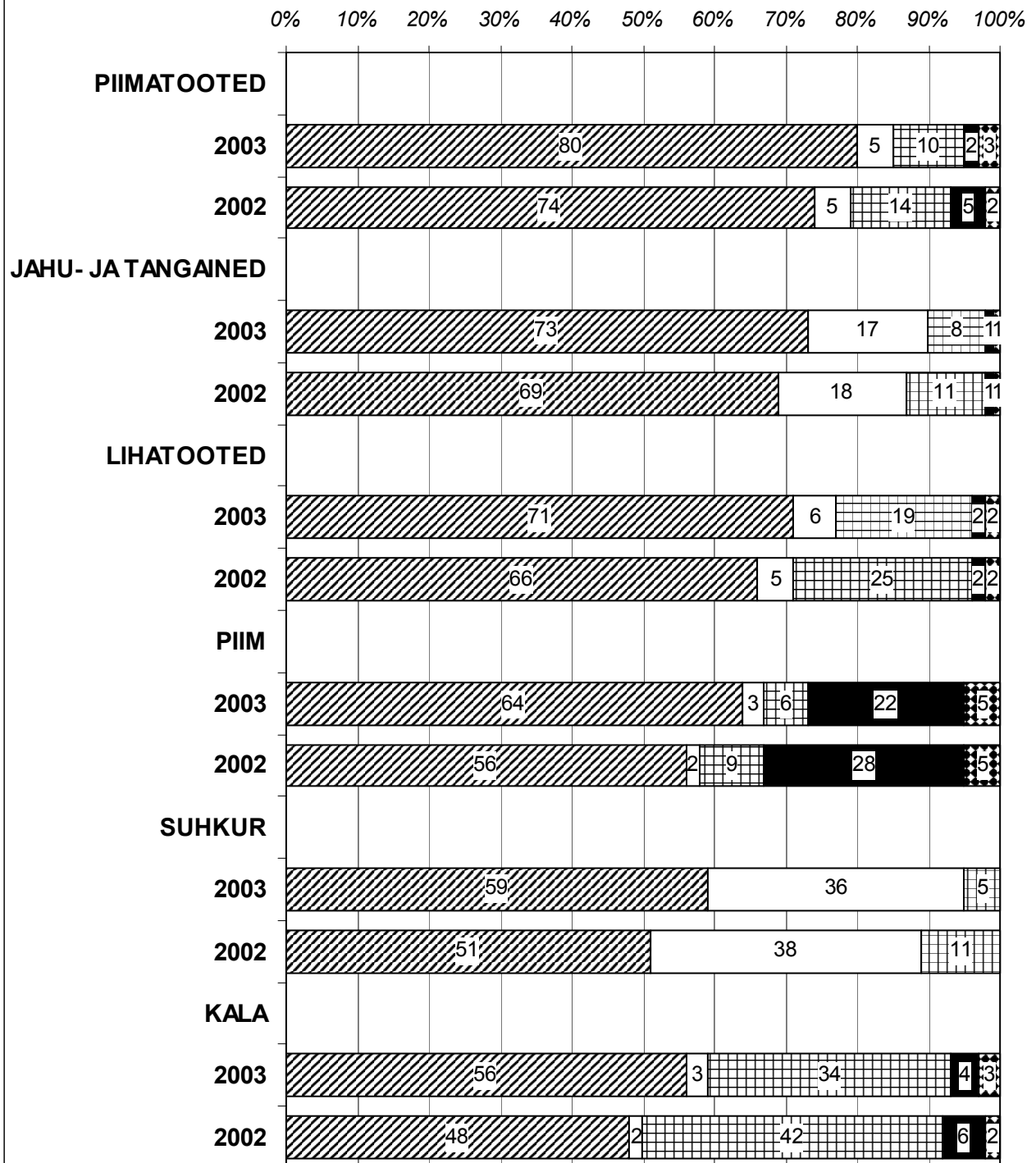
ostukohtade %-id kaubagrupiti

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%



TOIDUKAUPADE OSTUKOHAD (2)

ostukohtade %-id kaubagrupiti



▨ Kauplusest

□ Hulgilaost

▤ Turult

■ Otse talunikult (v.a turul)

▥ Toodame (kasvatame) ise

Edasi anname konkreetse ülevaate toiduainete ostukohtadest toidukaubagruppide lõikes.

- LIHA JA LIHATOOTED

Liha ostetakse peamiselt **kauplusest** (44%), kusjuures eelmise aastaga võrreldes on kaupluste osakaal liha ostukohana märgatavalt tõusnud (5 protsendipunkti võrra) turu ja omatoodangu arvelt. Lihatoodete osas on kauplused võitnud turu turu arvelt: 71% lihatoodete ostudest tehakse kauplusest (5 protsendipunkti enam eelmisest aastast), turu osakaal on vähenenud 6%-punkti võrra.

Tabel 4.2.2. Liha ja lihatoodete ostukohtade jaotus (% ostetud lihast ja lihatoodetest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Liha</u>	2003	44	3	33	14	6	100%
	2002	39	3	35	15	8	100%
	2001	36	3	36	14	11	100%
<u>Lihatooted</u>	2003	71	6	19	2	2	100%
	2002	66	5	25	2	2	100%
	2001	62	7	27	2	2	100%

- PIIM JA PIIMATOOTED

Piima ja piimatoodete peamiseks ostukohaks on uuringu järgi valdavalt **kauplus**. **Piima ostmine kauplustest on oluliselt sagenenud**: 64% piimast ja 80% piimatoodetest ostetakse kauplusest (eelmisel aastal keskmiselt 56% ja 74%). Turu osakaal piima ja piimatoodete ostukohana väheneb aastate lõikes pidevalt – piimal 6% (eelmisel aastal 9%), piimatoodetel 10% (eelmisel aastal 14%). Samuti väheneb talunikelt ostetava piima osakaal – 22% (eelmisel aastal 28%). Põhjuseks võib siin lugeda piima ja piimatoodete hinnalangust kauplustes.

Tabel 4.2.3. Piima ja piimatoodete ostukohade jaotus (% ostetud piimast ja piimatoodetest)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Piim</u>	2003	64	3	6	22	5	100%
	2002	56	2	9	28	5	100%
	2001	45	2	10	33	10	100%
<u>Piimatooted</u>	2003	80	5	10	2	3	100%
	2002	74	5	14	5	2	100%
	2001	70	6	15	5	4	100%

- KALA

Kauplused ja turud on kala peamiseks ostukohtadeks. Kaupluste osakaal kalaostudes on tõusnud 56%-ni (eelmisel aastal 48%) ja seda turu arvelt (34%, eelmisel aastal 42%). Turu osatähtsus on võrreldes 2001. aastaga pidevalt vähenenud (vt. tabel 4.2.4.). Kala ostukohtade struktuur on kodumaise toidukaupa eelistajatel ja päritolumaa suhtes ükskõiksetel sarnane.

Tabel 4.2.4. **Kala ostukohtade jaotus** (% ostetud tooterühmast)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Kala</u>	2003	56	3	34	4	3	100%
	2002	48	2	42	6	2	100%
	2001	42	4	46	5	3	100%

- KANAMUNAD

Tabel 4.2.5. **Kanamunade ostukohtade jaotus** (% ostetud tooterühmast)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Kanamunad</u>	2003	45	4	22	18	11	100%
	2002	39	3	24	20	14	100%
	2001	35	3	25	21	16	100%

Kanamunade peamiseks ostukohtadeks on **kauplus** - 45% (eelmisel aastal 39%), turg – 22% (eelmisel aastal 24%) ja talunike – 18% (eelmisel aastal 20%). Kaupluste osakaal on suurenenud alates 2001. aastast, turu, talunike ja omatoodangu osakaal vähenenud.

- KARTULID, KÖÖGIVILJAD NING PUUVILJAD-MARJAD

Kartulite, köögiviljade ja puuviljade suhtes on Eesti tarbijate tüüpiliseks käitumiseks **tarbida omatoodangut** (41% - kartul, 42% - köögiviljad, 39% - puuviljad ja marjad). Kaupluste osakaal on kolme viimase aasta jooksul suurenenud kõigis nimetatud tooterühmades, puuviljade – marjade osas aga saavutanud võrdväärse taseme omatoodanguga (kauplus – 37%, omatoodang – 39%). **Köögivilju, puuvilju ja marju ostetakse juba pigem kauplusest kui turgudel.** Nii kartulite, köögiviljade, kui puuviljade ja marjade osas on kolme viimase aasta jooksul turu osakaal ostudes vähenenud: turu osakaal on kartulitel 17%, köögiviljadel - 21% ja puuviljadel, marjadel - 18%.

Tabel 4.2.6. **Köögi- ja puuviljade ostukohtade jaotus** (% ostetud tooterühmast)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Kartulid</u>	2003	11	1	17	26	41	100%
	2002	8	1	20	25	46	100%
	2001	6	1	23	24	46	100%
<u>Köögiviljad</u>	2003	28	2	21	7	42	100%
	2002	23	2	25	5	45	100%
	2001	16	2	26	8	48	100%
<u>Puuviljad, marjad</u>	2003	37	3	18	3	39	100%
	2002	28	2	22	3	45	100%
	2001	23	2	23	5	47	100%

- **JAHU JA TANGAINED NING SUHKUR**

Suhkru, jahu ja tangainete tüüpilisem ostukoht on **kauplus**. 73% jahu ja tangainete ostudest tehakse poes (eelmisel aastal 69%), suhkrul on vastav näitaja 59% (eelmisel aastal 51%). Muutus on toimunud peamiselt turu arvelt (vt. tabel 4.2.7.). Sageduselt teine ostukoht on nii jahul kui suhkrul kaupluste kõrval **hulgiladu**, sealt ostetakse 17% jahust ja tangainetest ning 36% suhkrust.

Tabel 4.2.7. **Jahu ja tangainete ning suhkru ostukohtade jaotus** (% ostetud tooterühmast)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Jahu ja tangained</u>	2003	73	17	8	1	1	100%
	2002	69	18	11	1	1	100%
	2001	61	22	14	2	1	100%
<u>Suhkur</u>	2003	59	36	5	0	0	100%
	2002	51	38	11	0	0	100%
	2001	45	44	11	0	0	100%

- **MESI**

Mett ostetakse endiselt peamiselt **otse talunikelt** – 62% mee ostudest. 17% mee ostudest tehakse turul ja 12% kauplustes (kasv 2 protsendipunkti), omatoodangu osa moodustas 8% (vähenes 2 protsendipunkti). Kaupluste ja omatoodangu osa muutust ei saa pidada oluliseks, sest mahub valimi suurusest tingitud statistilise vea piiridesse.

Tabel 4.2.8. Mee ostukohtade jaotus (% ostetud tooterühmast)

		Kauplus	Hulgi- ladu	Turg	Talunik	Oma toodang	Kokku
<u>Mesi</u>	2003	12	1	17	62	8	100%
	2002	10	1	17	62	10	100%
	2001	10	1	21	60	8	100%

4.3. Toiduostukohtade omaduste tähtsus elanikele

Uuringu aruande järgnevas lõigus anname ülevaate sellest, mida väärtustavad Eesti tarbijad seoses ostukohtadega, mis on need kriteeriumid, mida peetakse ostukoha juures tähtsaks ja mille suhtes näitavad tarbijad üles ükskõiksust.

Etteantud loetelule sai vastata kolme variandiga: tähtis, mõnevõrra tähtis ja ei oma tähtsust. Andmetöötluse käigus omistasime variantidele väärtused (tähtis=1, mõnevõrra tähtis=2, ei oma tähtsust=3), mille aritmeetiliste keskmiste järgi moodustasime tarbijatele oluliste omaduste pingerea (vt. Tabel 4.3.). Mida väiksem keskmine, seda tähtsamaks peavad tarbijad konkreetset toiduostukoha omadust. NB! Joonisel on ostukohtade omadused järjestatud “tähtis” - vastuste järgi.

Tabel 4.3. Toiduostukohtade omaduste tähtsus (% vastanutest)

	Tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei oma tähtsust	Keskmine
Ostukoht on puhas ja korralik	89	10	1	1,12
Ostukohas on kvaliteetsed toidutooted	88	11	1	1,13
Ostukohas on meeldiv teenindus	85	14	1	1,16
Ostukohas on soodsad hinnad	83	16	1	1,19
Ostukohas on värsked puu- ja köögiviljad	79	17	4	1,21
Ostukohas on lai valik kodumaiseid toidukaupu	71	25	4	1,33
Ostukoht on lähedal	61	31	8	1,48
Ostukoht on pika lahtiolekuajaga	45	38	17	1,72
Lisaks toidukaupadele palju muid kaupu ja teenuseid	37	48	15	1,79
Ostukohas saab pangakaardiga maksta	43	30	27	1,84
Ostukoht on autoga hästi ligipääsetav	38	29	33	1,95
Hea parkimisvõimalus autole	39	27	34	1,95
Ostukoht on ühistranspordiga hästi ligipääsetav	28	30	42	2,15
Ostukohas on lai valik imporditud toidukaupu	5	38	57	2,51
Söömise võimalus (kohvik, söögikoht jms)	6	23	71	2,65
Meelelahutus ja vaba aja veetmise võimalused	4	16	80	2,77

Kõige tähtsamaks peavad tarbijad **ostukoha puhtust ja korralikkust** (89% vastanutest vastas “tähtis”). Kui siia liita veel 10%, kes peavad omadust mõnevõrra tähtsaks, saame kokku 99% vastanutest. Tulemus ei ole mingil moel üllatav, sest tegemist on elementaarse hügieeninõudega. Pea samal tasemel eeldatakse ostukohas **kvaliteetsete toidutoodete olemasolu** (88% vastanutest vastas “tähtis” + 11% vastanutest vastas “mõnevõrra tähtis”). Väga oluliseks peetakse ka **meeldivat teenindust** (85% + 14%) ja **soodsaid hindu** (83% + 16%), **värskete puu- ja köögiviljade olemasolu** (79% + 17%), **laia valikut kodumaiseid toidukaupu** (71% + 25%) ning **ostukoha lähedust** (61% + 31%). Kõik eespoolnimetatud ootused on tarbijatele väga olulised (keskmine alla 1,5).

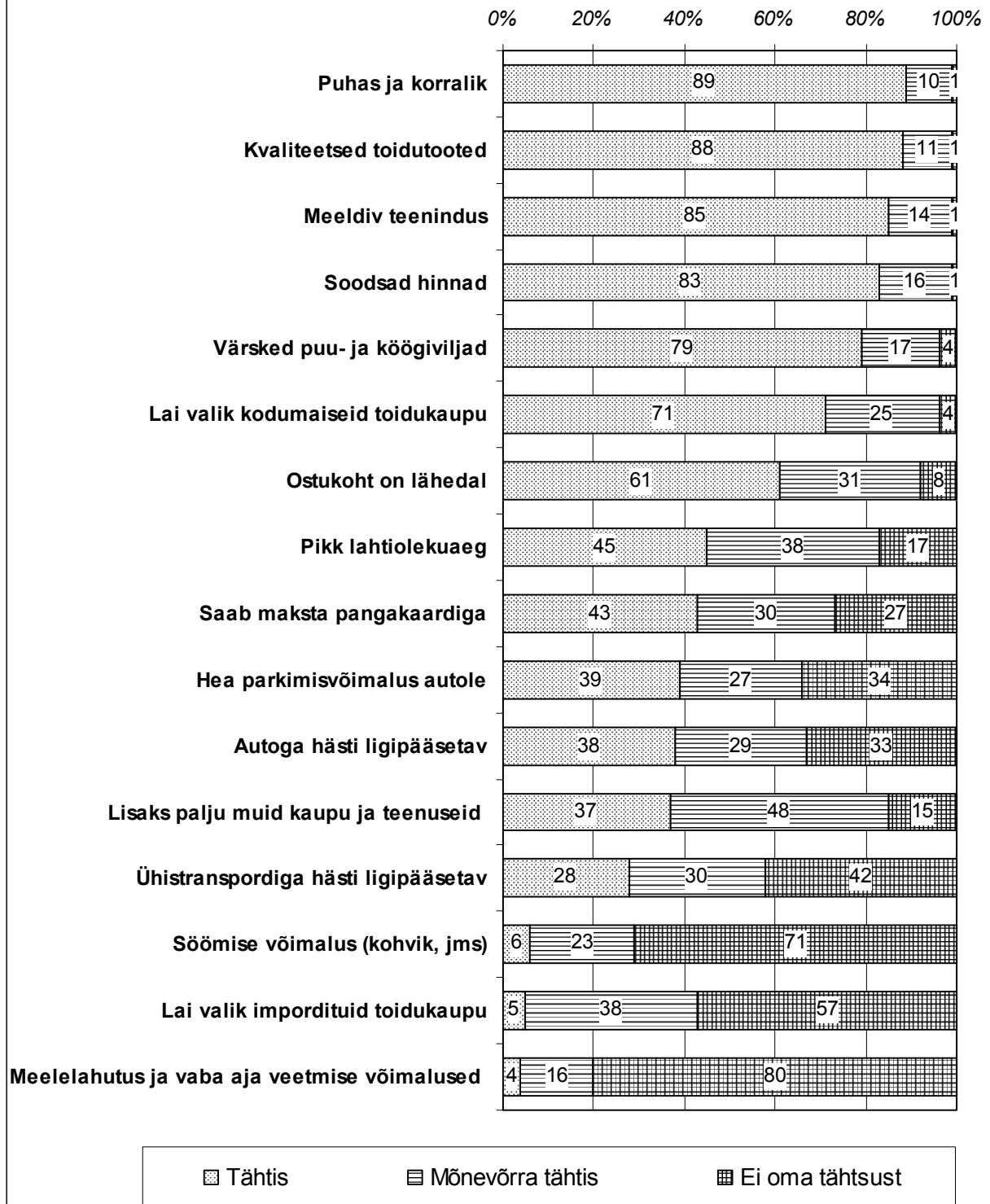
Pikk lahtioleku aeg, muude teenuste ja kaupade pakkumine lisaks toidukaupadele, autoga ligipääsetavus, parkimisvõimalus ja ühistranspordiga ligipääsetavus moodustavad omaduste grupi, mis ei ole kõikidele tarbijatele esmatähtsad, kuid ilma milleta avaldaksid tarbijad kindlasti rahulolematust (keskmised 1,5-2,5).

Laia importtoidukaupade valikut, toitlustust (kohvikud, kiirsöögikohad jms) ning meelelahutust ja vaba aja veetmise võimalusi oodatakse toidukaupade ostukohalt kõige vähem. 80%-le elanikest ei oma tähtsust meelelahutuse ja vaba aja veetmise võimaluste olemasolu (20% ehk iga viies peab seda oluliseks), 71% ei pea oluliseks söömise võimaluse olemasolu (29% ehk kolm inimest kümnest peab). Imporditud toidukaupu ei pea oluliseks 57%, kuid 43% tarbijate arvates on see tähtis või mõnevõrra tähtis.

Sobiva vastusvariandi puudumisel oli võimalus see ankeeti juurde kirjutada, mida kasutas kokku 27 vastajat (3,8%). Peeti oluliseks, et autokauplus ikka käiks ja tuleks õigel ajal, et ostukohas oleks müügil poolfabrikaadid ja salativalik (valmistoodang), et mõeldaks rohkem invaliididele (kaldteed, jms), et kauba hinnasildi leiaks kergesti üles, et lapsekäruga saaks poes sisseoste teha ja poes oleks mängunurk või autokärud. Klienditeeninduse valdkonnast mainiti, et teenindataks kiiresti, ei peteta, müüjad oleksid viisakad, kompetentsed, muusika poleks liiga valju, saaks infot küsida, otsustekk oleks arusaadav. Ostukohta soovitakse pakiruumi, eraldi ruumi või kohti suitsetajatele (kaupluste söögikohtades), valgust ja avarust, uute kaupade degusteerimisvõimalusi koos informatsiooniga nende kohta.

TOIDUOSTUKOHTADE OMADUSTE TÄHTSUS

% vastanustest



4.4. Toidu ostuotsuse jaoks olulised tegurid tarbijale

Tarbijate ostuotsused võivad oleneda mitmest tegurist, millede teadmine annab tootjaile vajalikku informatsiooni oma tegevuse tõhusamaks muutmisel. Eelmise aasta uuringu andmetel mõjutasid tarbijate ostuotsuseid kõige rohkem toidukauba maitse ja kvaliteet. Käeolev uuring selgitab, kas ja kuidas on tarbijate toidukaubavaliku kriteeriumid aastaga muutunud. Tarbijatele esitatud loetelu 14 võimaliku valikuteguri kohta tuli märkida, kas tegemist on väga tähtsa, mõnevõrra tähtsa või tähtsust mitteomava teguriga ostuotsuse langetamisel. Esmakordselt küsiti uuringus säilimisaja, tootja riigi (Eesti), toote välimuse, valmistamise kiiruse ja kerguse ning pakendi liigi kohta. Vastusvariantidele omistatud väärtuste (väga tähtis=1, mõnevõrra tähtis=2, ei ole tähtis=3) aritmeetilised keskmised võimaldasid moodustada tegurite pingerea, milles arvestati kõikidele skaalapunktile antud hinnanguid. Järgnev tabel annab ülevaate hetkeolukorrast ja muutustest.

Tabel 4.4.1. Eesti elanike toidu ostuotsuseid mõjutavad tegurid (% vastanutest)

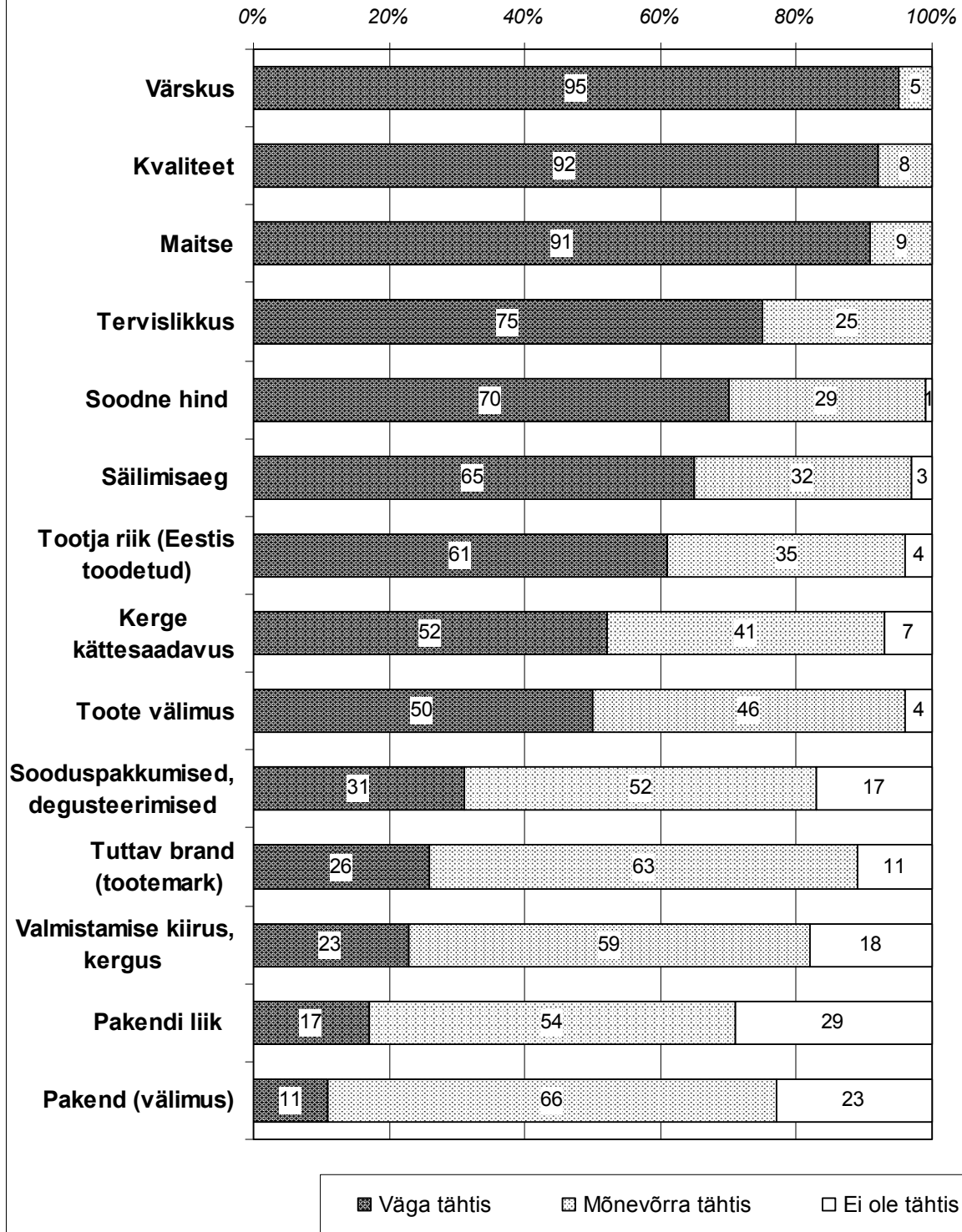
	Väga tähtis		Mõnevõrra tähtis		Ei ole tähtis		Keskmine 2003
	2002	2003	2002	2003	2002	2003	
värskus	-	95	-	5	-	0	1,05
kvaliteet	86	92	14	8	0	0	1,08
maitse	90	91	10	9	0	0	1,09
tervislikkus	62	75	35	25	3	0	1,26
soodne hind	61	70	36	29	3	1	1,32
säilimisaeg (kasutamiskõlblik)	-	65	-	32	-	3	1,39
tootja riik (Eestis toodetud)	-	61	-	35	-	4	1,44
toote välimus	-	50	-	46	-	4	1,54
kerge kättesaadavus	34	52	47	41	19	7	1,55
sooduspakkumised, degusteerimised	28	31	45	52	27	17	1,85
tuttav <i>brand</i> (tootemark)	24	26	61	63	15	11	1,85
valmistamise kiirus, kergus	-	23	-	59	-	18	1,94
pakend (välimus)	12	11	56	66	32	23	2,12
pakendi liik (karp, vaakum, kile jms)	-	17	-	54	-	29	2,13

Eesti elanike ostuotsustele avaldavad kõige rohkem mõju toote **värskus** (95% vastanutest pidas väga tähtsaks), **kvaliteet** (92%), **maitse** (91%), **tervislikkus** (75%), **soodne hind** (70%), **toote säilimisaeg** (65%) ja asjaolu, et toidukaup oleks **Eestis toodetud** (61%). Kõik nimetatud omadused on tarbijatele väga tähtsad (keskmised alla 1,5). Kvaliteedi tähtsus on aastaga suurenenud, st. tarbijad on reageerinud odavama hinna tõttu langenud toodete kvaliteedile.

Toote välimus, kättesaadavus, sooduspakkumised, tuttav tootemark, valmistamise kergus, pakendi välimus ja pakendi liik on samuti tähtsad, kuid tarbijate hinnangud on enam lahknevad. “Väga tähtis” ja “mõnevõrra tähtis” – hinnangud kokku liites saame järeldada kõikide vaadeldud tegurite olulisust, sest madalaima protsendiga on pakendi liik, kus summeeritud protsendiks tuleb 71%. Vaba vastusena (muu) märgiti eeskujulikkust teenindamisel, hügieeninõuetest kinnipidamist, kauba kogust pakendis, lühikese säilitusajaga toodete valmistamist (et need ei sisaldaks säilitusaineid) ja ettepanekut asetada realiseerimisaeg ostukohas nähtavale kohale.

TOIDU OSTUOTSUSE TEGEMISEL ON TÄHTIS

% vastanutest



Teame, et kauba etikett on tarbijale ostuotsuse tegemisel väga oluline abiline selgitamaks välja tema jaoks olulisi kauba omadusi. Kas ja kuidas on elanike harjumused etiketi uurimisel muutunud, sellest järgmises aruande lõigus.

Tabel 4.4.2. Toidukauba etiketi vaatamise sagedus (% vastanutest)

	2002	2003
alati	34	33
tavaliselt	50	57
harva	14	9
mitte kunagi	2	1

Toidukauba etiketti **vaatavad peaaegu kõik tarbijad** (99%), kuid seda tehakse erineva sagedusega: 33% vaatab etiketti alati, 57% tavaliselt ja 9% harva. 1% tarbijatest ei vaata mitte kunagi toidukauba etiketti. Etiketi tähtsus on aastaga tõusnud või on tarbijad enam veendunud vaatamise kasulikkuses, sest harva vaatajaid on 14% asemel 9%. **Ka on oluliselt tõusnud tavaliselt etiketti vaatavate tarbijate arv** (57%, eelmisel aastal 50%).

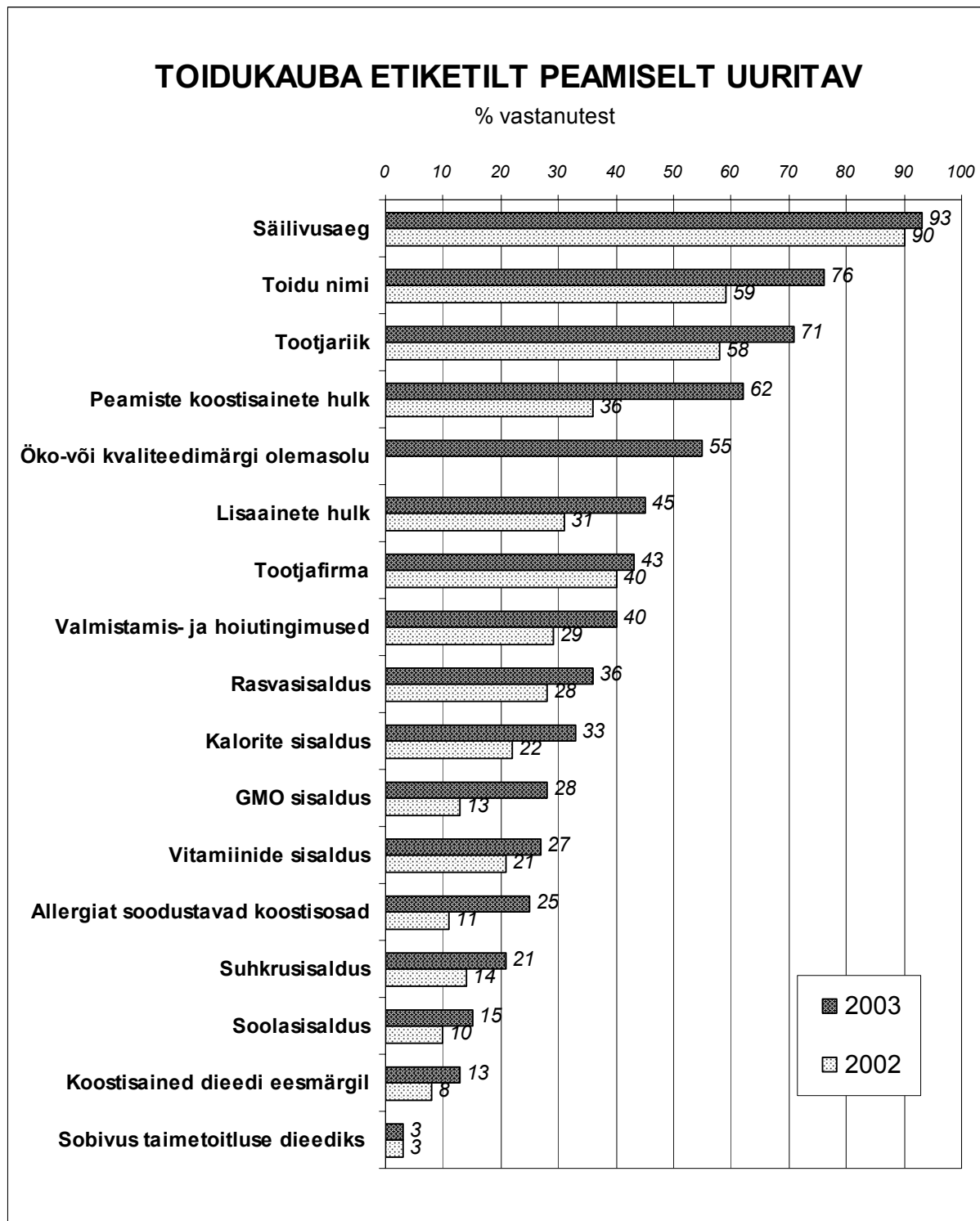
Etiketi vaatamise sageduses on erinevused nii regiooni, rahvuse, hariduse kui sissetuleku lõikes. Alati jälgivad etiketti Eesti keskmisega võrreldes sagedamini mitte-eestlased (alati jälgib 46%), alg- ja põhiharidusega vastajad (41%), Kesk- ja Kirde-Eesti elanikud (42% ja 38%) ning alla 1000-kroonise netosissetulekuga vastajad (40%, vt. Lisa 2.9).

Tabel 4.4.3. Toidukauba etiketilt kõige enam uuritav info (% etiketi vaatajatest, mitu vastust)

	2002	2003
säilivusaeg	90	93
toidu nimi	59	76
tootjariik	58	71
peamiste koostisainete hulk	36	62
öko- või kvaliteedimärgi olemasolu	-	55
lisaainete hulk	31	45
tootjafirma	40	43
valmistamis- ja hoiutingimused	29	40
rasvasisaldus	28	36
kalorite sisaldus	22	33
GMO sisaldus	13	28
vitamiinide sisaldus	21	27
allergiat soodustavad koostisosad	11	25
suhkrusisaldus	14	21

Tulemused näitavad **olulist huvi tõusu etiketil kajastatava info vastu**. Peamiselt tuntakse huvi **toote säilivusaja** vastu (93%, 2002. aastal oli 90%), mis on suurenenud võrreldes eelmise uuringuga. **Toidu nime** (76%), **tootjariigi** (71%), **peamiste koostisainete hulga** (62%), **lisaainete hulga** (45%), **GMO sisalduse ja allergiat soodustavate koostisosade** vastu on huvi aastaga suurenenud rohkem kui 13%-punkti.

Esimest korda uuringus küsitud **öko- või kvaliteedimärgi olemasolu** etiketil on tarbijale väga oluline – huvi tunneb iga teine tarbija (55% etiketi jälgijatest, 54% kõikidest tarbijatest). Kõige vähem huvitatakse sobivusest taimetoiduks (vastavalt 3% vastanutest ehk etiketi jälgijatest). Siin ei ole aastaga toimunud märkimisväärset huvi tõusu.



4.5. Rahulolu kodumaiste toidukaupade valiku ja kvaliteediga

Tarbijate toiduoste mõjutavad mitmed tegurid alates kaupade omadustest, kvaliteedist, päritolumaast, harjumustest, tervislikkusest, hinnast kuni toidukaupade valikuni välja. Tarbijatel paluti hinnata kodumaiste toidukaupade valikut oma tavalises ostukohas (kaupluses, turul vm) kaubagruppide lõikes järgmise skaala alusel: hea, rahuldav, halb. Kui vastaja ei osanud hinnata, siis oli võimalus märkida ankeeti “ei oska öelda”. Kaubagruppide valiku nn. pingerea moodustamiseks omistati skaalapunktidele pallid: hea=1, rahuldav=2, halb=3. Leitud keskmine näitab kaubagrupi keskmist hinnangut, kusjuures on arvestatud nii positiivseid, neutraalseid, kui negatiivseid hinnanguid.

Tabel 4.5.1. Kodumaiste toidukaupade valikut heaks hinnanute osakaal (% vastanutest)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	keskmine hinnang 2003
leiva- ja saiatooted	62	65	64	65	67	72	74	73	1,28
piim ja piimasaadused	58	66	68	68	66	70	77	70	1,29
jahu ja tangained	50	55	54	52	55	62	65	62	1,40
maiustused, kondiitritooted	49	56	56	55	55	60	62	58	1,42
karastusjoogid, mahlad	59	62	59	57	60	58	59	55	1,42
liha ja lihasaadused	37	42	47	46	43	46	53	50	1,53
kastmed (majoneesid, ketšupid)	49	48	45	48	54	46	45	1,58
kulinaar- ja pooltotoed	35	1,69
värske köögivilja	36	1,70
värske puu- ja köögivilja	32	32	36	34	28	28	32	34*	-
puu- ja köögiviljakonservid	28	27	30	25	1,72
värske puuvili	31	1,86
kala ja kalasaadused	...	21	26	23	23	26	31	25	1,95

* sel aastal paluti hinnata eraldi värske puuvilja ja värske köögivilja valikut, tabelis toodud protsent on nende kahe keskmine

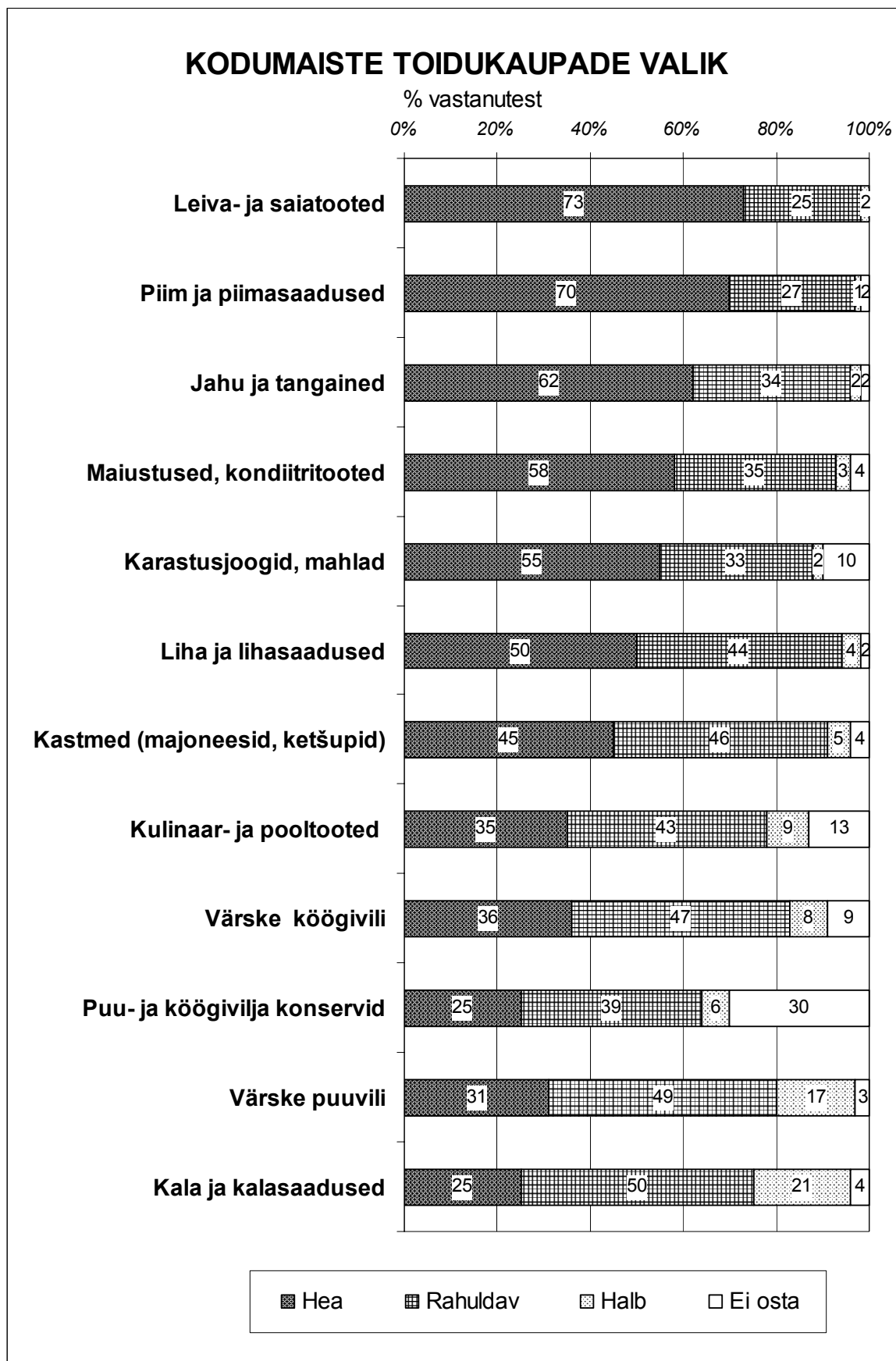
Uuringu järgi on **rahulolu kaupade valikuga viimase aasta jooksul vähenenud, v.a. värske köögivilja osas**. Kuna sel aastal küsiti eraldi värske puuvilja ja värske köögivilja kohta, on värske puu- ja köögivilja koondd hinnang nimetatud kahe keskmine.

Hea valikuga on tarbijate hinnangul viis kaubagrupperi: **leiva- ja saiatooted, piim ja piimasaadused, jahu ja tangained, maiustused ja kondiitritooted ning karastusjoogid ja mahlad**. Samas on piima ja piimatoodete, maiustuste ja kondiitritoodete, karastusjookide ja mahlade valikuga rahulolu aastaga vähenenud. Põhjuseks võib olla nii tarbijate kriitilisem pilk kui ka tõepoolest valikuvõimaluste vähenemine (vt. EKI sortimendivaatlus 2003. aastal¹).

Rahuldava valikuga kaubagruppide hulka võime liigitada liha- ja lihasaadused, värske köögivilja, kastmed ning kulinaar- ja pooltotoed.

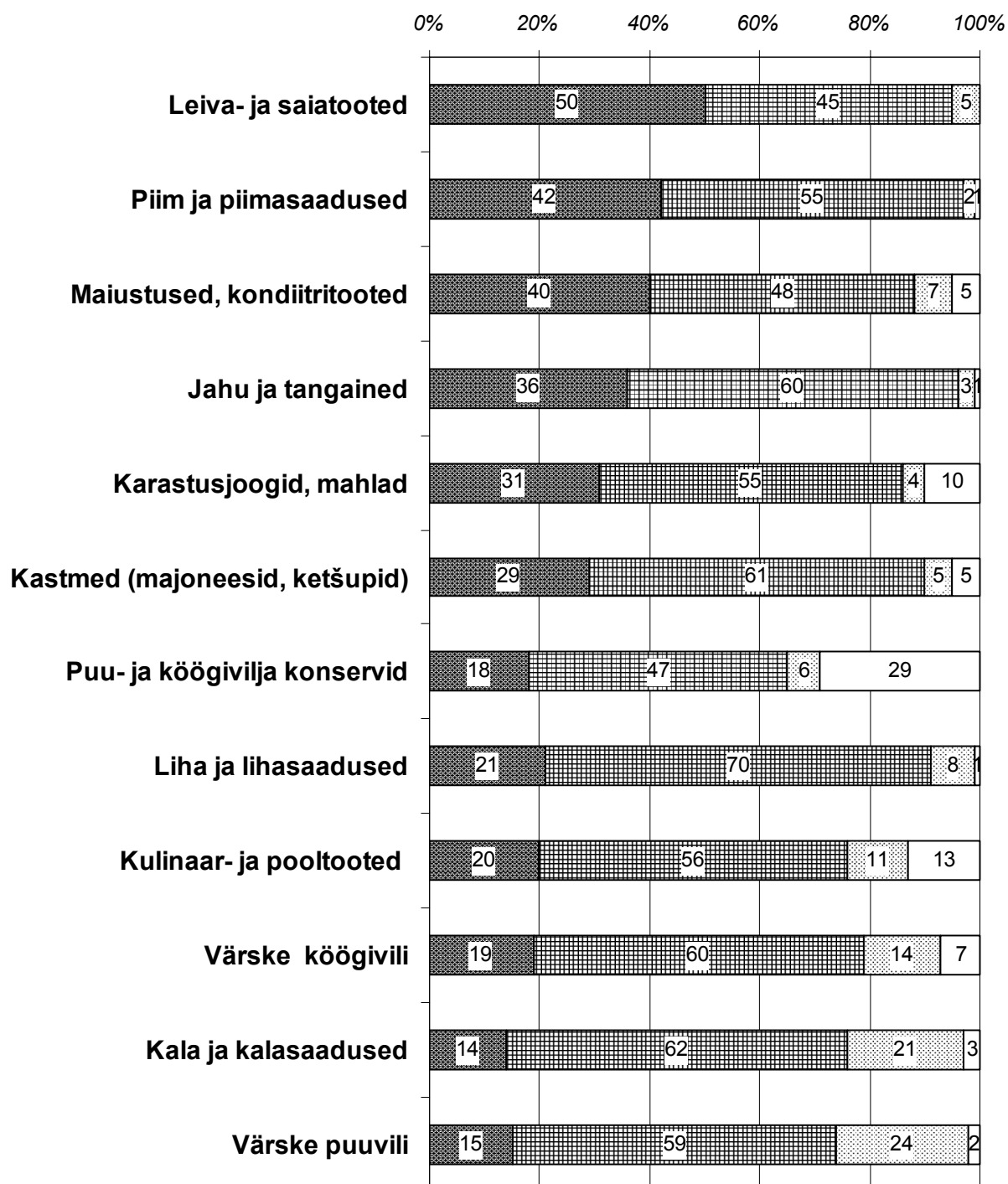
¹ Uurimistö “Eesti toidukaupade positsioon siseturul”. Eesti Konjunktuuriinstituut. Tallinn 2003.

Endiselt on mitterahuldav puu- ja köögiviljakonservide, värskete puuvilja ning kala ja kalasaaduste valik. Tarbijad on nende kaupade valikuga oluliselt vähem rahul võrreldes eelmise aastaga.



RAHULOLU KODUMAISTE TOIDUKAUPADE KVALITEEDIGA

% vastanutest



■ Hea ■ Rahuldav ■ Halb □ Ei osta

Toidukaupade sortimendiga rahulolu varieerub peamiselt sõltuvalt tarbija elukohast, kuid kaubagrupiti on olemas erinevused. Näiteks piima- ja piimatoodete valikuga on enam rahul Põhja-Eesti, Tallinna, väikelinnade elanikud ja kõrgharidusega tarbijad. Suhteliselt vähem rahulolevad aga teiste suurte linnade, külade elanikud. Liha ja lihasaaduste, leiva- ja saiatoodete ning kastmete valikuga rahulolu on tarbijate gruppides ühesugune, st. erinevused regiooni, sissetulekute, rahvuse, vanuse järgi on kas väga väikesed või puuduvad hoopis (vt. Lisa 2.12.).

Peale kodumaiste toidukaupade sortimendi kauplustes on Eesti tarbijate jaoks olulisemgi toodete kvaliteet (käesoleva uuringu järgi on kvaliteet kauba värskuse järel ostuotsuse tähtsaim mõjutaja – 92% vastanutest peab kvaliteeti väga tähtsaks ostuotsuse mõjutajaks). Järgnevalt sellest, kuidas on Eesti elanikud rahul toidukaupade kvaliteediga ja kas rahulolu on aastaga muutunud. Vaatluse all olid samad kaubagrupid, mis ülalkirjeldatud valiku küsimuses.

Vastajatel paluti hinnata oma rahulolu kodumaiste toidukaupade kvaliteediga oma tavalises ostukohas (kaupluses, turul) ja anda hinnang 3-astmelisel skaalal: väga rahul, rahul, mitte eriti rahul. Eraldi vastusvariant oli lisatud neile tarbijaile, kes antud kaubagrupi tooteid üldse ei tarbi. Sarnaselt eelmise küsimuse analüüsile, omistati skaalapunktidele väärtused: väga rahul=1, rahul=2, mitte eriti rahul=3 ning leiti iga kaubagrupi keskmine hinnang. Mida väiksem keskmine, seda suurem on rahulolu kaubagrupiga.

Tabel 4.5.2. Elanike rahulolu kodumaiste toidukaupade kvaliteediga (kvaliteediga väga rahul olevate tarbijate % vastanutest)

	1997	2002	2003	keskmine hinnang 2003
leiva- ja saiatooted	43	42	50	1,55
piim ja piimasaadused	39	45	42	1,60
maiustused, kondiitritooted	48	37	40	1,65
jahu ja tangained	24	25	36	1,66
joogid, mahlad	28	27	31	1,71
kastmed (majoneesid, ketšupid)	29	22	29	1,76
puu- ja köögiviljakonservid	...	10	18	1,82
liha ja lihasaadused	29	19	21	1,86
kulinaar- ja pooltooted	...	20	20	1,90
värske köögivili	19	1,95
kala ja kalasaadused	...	13	14	2,07
värske puu- ja köögivili	16	15	17*	...
värske puuvili	15	2,10

* sel aastal paluti hinnata eraldi värske puuvilja ja värske köögivilja valikut, tabelis toodud protsent on nende kahe keskmine

Tulemustest nähtub, et **kõikide kaubagrupid hinnangud on rahuldaval tasemel** (vt. Lisa 2.13.). Tarbijad on **kõige rohkem rahul kodumaiste leiva- ja saiatoodete kvaliteediga**, kus iga teine on väga rahul ja keskmine hinnang vaadeldud kaubagrupidest kõrgeim. Piim ja piimasaadused on teisel kohal, mis on erinev eelmisest aastast, mil hinnang oli kõrgeim. Kvaliteediga väga rahul olevate tarbijate protsent on 3%-punkti väiksem võrreldes eelmise aastaga, kuid hinnangute erinevused ei ole statistiliselt märkimisväärsed.

Võrreldes eelmise aastaga on **oluliselt tõusnud rahulolu jahu ja tangainete, jookide ja mahlade, kastmete, puu- ja köögiviljakonservide kvaliteediga**. Lihatoodete kvaliteediga väga rahul olevate tarbijate hinnang ei ole oluliselt erinev eelmisest aastast (tõusnud 2%-punkti võrra), mis tähendab langustendentsi peatumist.

Kvaliteedi ja valikuhinnanguid koos analüüsid, on problemaatilisemad kauba-grupid värske puuvili ning kala ja kalasaadused, kus valik ja kvaliteet üldiselt rahuldavad tarbijaid, kuid iga viies tarbija (21%) hindab kala kvaliteeti ja valikut halvaks, värske puuvilja osas aga peab kvaliteeti halvaks iga neljas tarbija (24%, valikut 17%).

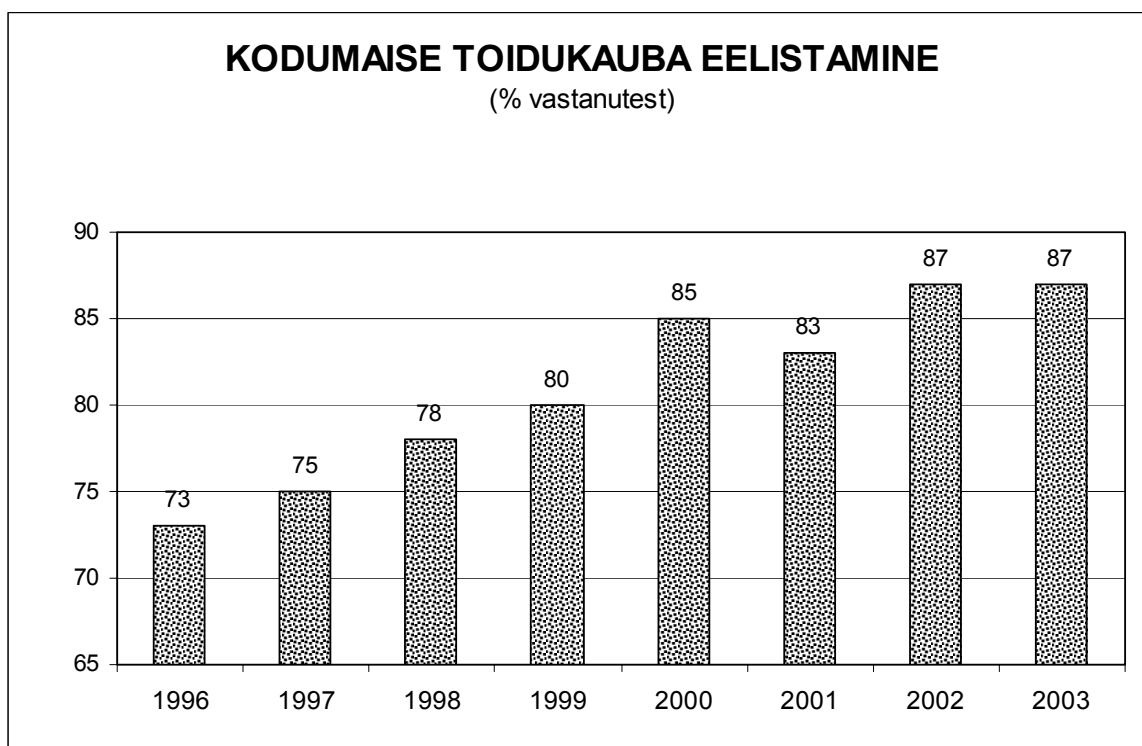
4.6. Toidukaupade eelistused sõltuvalt kaupade päritolust

Alates 1996. aastast on uuringute raames jälgitud tarbijate eelistusi toidukauba päritolu suhtes, mis seni näidanud kodumaise toodangu eelistamise kasvutendentsi. Kui 1996. aastal eelistas 73% vastajatest osta kodumaist toidukaupa, siis 2002. aastal 87%. Eesti tootjatele on tegemist ülioluline küsimusega, sest turg ei seisa paigal, vaid esitab uusi väljakutseid ning ostjate eelistused annavad tunnistust kodumaiste toodete konkurents- ja arenguvõimelisusest. Käesolevas uuringu osas käsitletakse toidukaupade päritolumaa eelistusi ja erinevaid eelistajate tüüpe, kodumaiste toodete eelistamise põhjusi, kodumaiste toodete omadusi, kodumaiste- importkaupade osatähtsust erinevates toidukaubagruppides ning hinnanguid kodumaise- ja importtoidukauba eristamise keerukusele-lihtsusele toidu ostmisel.

Tabel 4.6.1. Elanike eelistused toidukaupade päritolu suhtes (% vastanutest)

	2002	2003
eelistab kodumaiseid toidukaupu	87	87
eelistab importtoidukaupu	1	0
toidukaupade päritolumaa pole oluline	12	13

Uuringu tulemuste järgi **ei ole kodumaiste toidukaupade eelistamine 2003. aastal muutunud** (87%), importtoidukauba eelistajaid ei olnud käesolevas uuringus ühtegi. Toidukauba päritolumaa suhtes on ükskõikseid 13% Eesti tarbijatest.



Kodumaiste toidukaupade eelistamine varieerub sõltuvalt vastaja vanusest, soost, haridusest, sissetulekust ja elukohast. Kuni 30-aastased tarbijad on hakanud eelmise aastaga võrreldes tunduvalt rohkem eelistama kodumaist toidukaupa (84%, eelmisel aastal 79%), kuid protsent on endiselt oluliselt madalam Eesti tarbijate keskmisest. Mitte-eestlased, mehed, keskharidusega tarbijad, madalaima ja kõrgeima sissetulekuga tarbijad ning Põhja- ja Kesk-Eesti tarbijad eelistavad kodumaist toidukaupa samuti keskmisest vähem (kõik 84%, meestest – 81%, üle 3500 krooni pereliikme kohta teenivatest – 80%). Madalaima sissetulekugrupi käitumise võib lahti mõtestada kui püüdu minimaalse rahaga hakkama saada, osta odavaimat. Suurima sissetulekuga inimeste puhul on valikuvõimalused laiemad, sobivaim toode võib leiduda nii kodumaise- kui importtoodangu hulgast, kuigi ka siin grupis on kodumaise toidukauba eelistamine valdav – kodumaise valib 8 tarbijat 10-st. Kodumaist toidukaupa eelistavad oluliselt enam naised ja kõrgharidusega tarbijad (vastavalt 90% ja 91%).

Tabel 4.6.2. Kodumaise toidukauba eelistajad vanuse lõikes (% vanusegrupist)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
kuni 30-aastased	58	67	70	75	79	75	79	84
30-49-aastased	71	74	78	76	83	83	90	87
50-64-aastased	81	82	83	85	89	86	89	86
üle 64-aastased	77	83	82	88	88	92	89	89

Tabel 4.6.3. Kodumaise toidukauba eelistajate ja päritolumaa suhtes üksikõiksete tarbijate profiil (% tarbijatüübist)

	Kõik tarbijad (87% küsitletutest)	Kodumaise eelistajad (13% küsitletutest)	Üksikõiksed (13% küsitletutest)
<u>Regioon</u>			
Põhja-Eesti	40	39	48
Kesk-Eesti	10	10	11
Kirde-Eesti	13	14	11
Lääne-Eesti	12	12	10
Lõuna-Eesti	25	25	20
<u>Rahvus</u>			
eestlased	66	67	62
mitte-eestlased	34	33	38
<u>Vanus</u>			
kuni 30-aastased	24	23	28
30-49-aastased	38	39	38
50-64-aastased	25	24	24
64-75-aastased	13	14	10
<u>Sugu</u>			
naised	54	56	38
mehed	46	44	62
<u>Haridus</u>			
alg- ja põhiharidus	12	12	14
keskharidus	58	56	67
kõrgharidus	30	32	19
<u>Sissetulek pereliikme kohta</u>			
kuni 1000 krooni	16	16	19
1001-2000 krooni	35	36	30
2001-3500 krooni	33	34	27
üle 3500 krooni	16	14	24

Toidukauba päritolumaa suhtes ükskõikseid on Eesti tarbijatest 13% ($\pm 2.7\%$) ehk 127 915 inimest (küsitleti 18-74 aastasi tarbijaid, keda on Statistikaameti andmetel 1.jaanuari 2003 seisuga Eestis 983964 inimest).

Ükskõikset tarbijat kohtame tõenäolisemalt **Põhja-Eestis**, vähem Lõuna- ja Lääne-Eestis, Eesti keskmisega võrreldes on nende hulgas rohkem **mitte-eestlasi, noori** (kuni 30-aastaseid), **mehi** (tarbijatüübis 38% naisi ja 62% mehi), **keskharidusega** ja **nii väikseima kui kõrgeima sissetulekugrupi inimesi**. Kodumaise toidukauba eelistaja on oma sotsiaaldemograafiliselt profiililt sarnane tüüpilisele Eesti elanikule. Tulemus näitab, et kodumaise toidukauba turunduse vallas ei ole veel kõik võimalused ammendatud (NB! ükskõiksed).

Kodumaist toidukaupa eelistavatelt tarbijatelt küsiti etteantud vastusvariantide kaudu, miks nad eelistavad just kodumaiseid toidukaupu. Peamised põhjused ei ole aastaga muutunud: **Eesti toidukaubad on usaldusväärsemad** (57%) ja **tervislikumad** (51%). Paremaid maitseomadusi märkis 46% vastanutest (eelmisel aastal 52%), st. kas sissetoodava toidukauba maitse on muutunud inimestele harjumuspärasemaks või on sisseostetavat kaupa hakatud enam valima vastavalt Eesti tarbija maitse-eelistustele. Üks põhjuseid võib olla teravam konkurents kaubanduses, mille tõttu on hakatud pakkuma odavamalt kaupa, kuid mille maitse ei pruugi enam olla tarbijale meelepärane. Käesoleval aastal lisatud vastusvariant, “värskem”, oli eelistuste pingereas neljandal kohal (43%). Tabel 4.6.4. annab ülevaate kodumaise toidukauba eelistamise motiividest aastate lõikes.

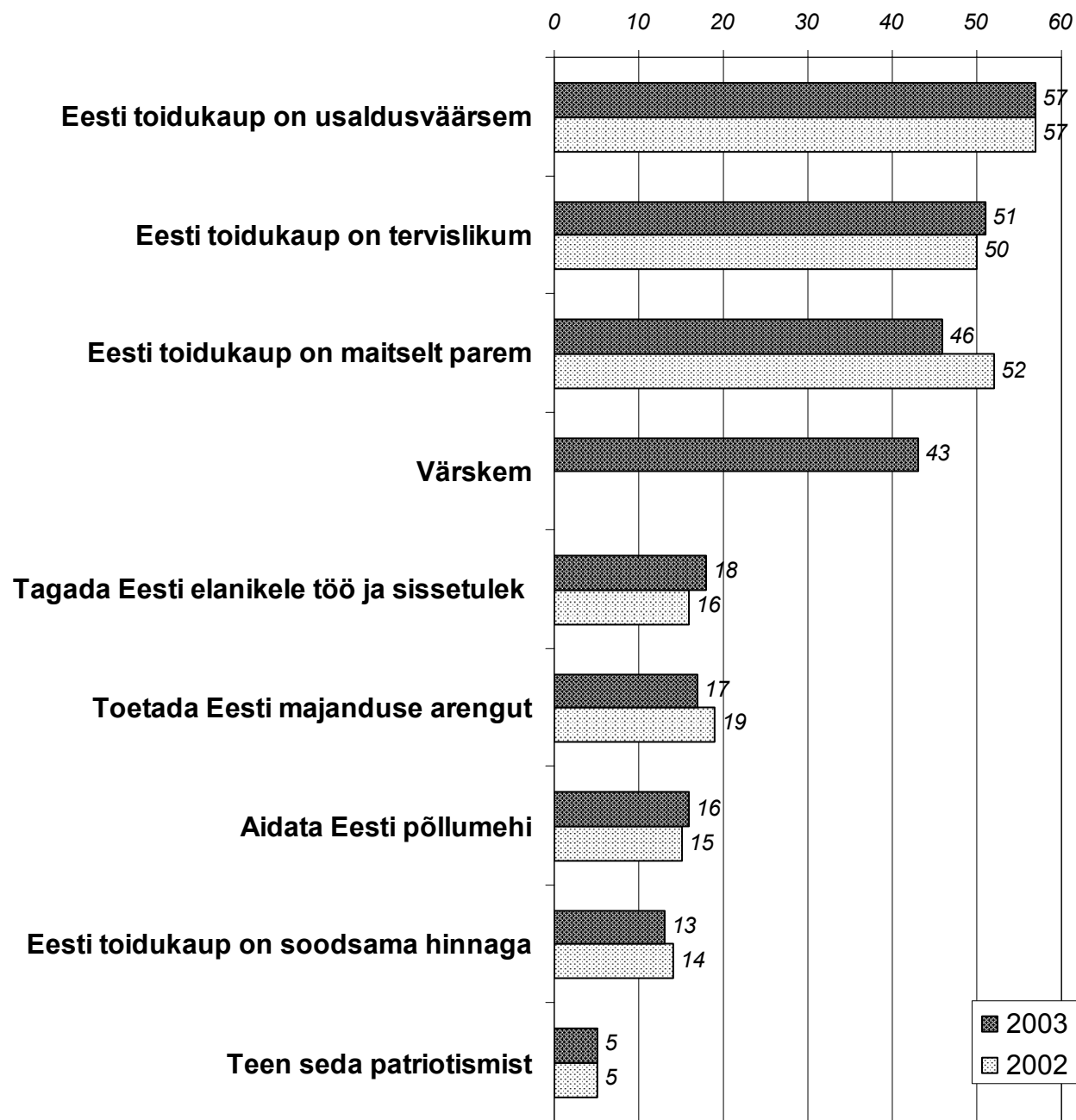
Tabel 4.6.4. Kodumaise toidukauba eelistamise motiivid (% vastanutest, võis märkida mitu vastust)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Eesti toidukaup on usaldusväärsem	56	57	57
Eesti toidukaup on tervislikum	66	43	50	51
Eesti toidukaup on maitset parem	53	53	56	58	59	49	52	46
Eesti toidukaup on värskem	43
Eesti majanduse arengu toetamine	38	26	34	31	24	17	19	17
Eesti elanikele töö ja sissetuleku tagamine	50	39	44	40	30	17	16	18
Eesti põllumeeste aitamine	29	18	23	23	27	15	15	16
Eesti toidukaup on soodsama hinnaga	14	13
Patriotismist	11	7	11	11	13	5	5	5

Uuringu järgi ei ole kodumaiste toiduainete eelistamise põhjuseks patriotism või Eesti majanduse arengule kaasaaitamine. Soodne hind on kodumaise toidukauba eelistamise motiivina pigem tähtsusetu.

KODUMAISE TOIDUKAUBA EELISTAMISE PÕHJUSED

% kodumaise toidukauba eelistajatest, n=606



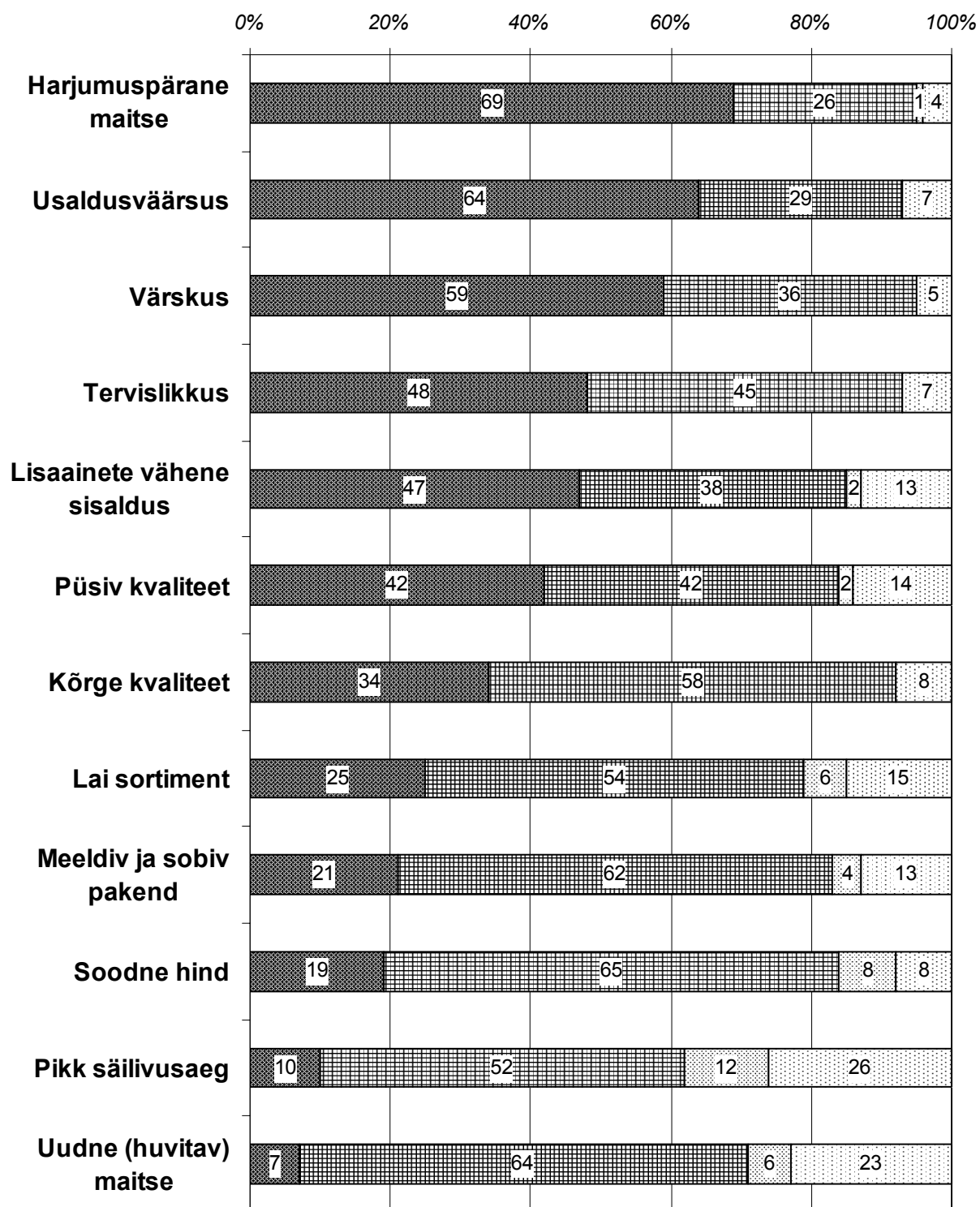
Eelöeldu põhjal on selge, et toidukauba omadustel on väga oluline roll ostuotsuse protsessis. Aastast 1996 oleme monitoorinud tähtsamate omaduste esinemist kodumaistel toidukaupadel. Küsitletavad hindasid omaduste esinemist kodumaistel toidukaupadel 3-astmelise skaala alusel (jah, alati=1; jah, mõnikord=2; ei ole kunagi=3). Keskmine näitab omaduste pingerida, mis on arvestatud kõikide skaalapunktide keskmisena. Kuivõrd on tarbijate taju aastaga muutunud, sellest ülevaاتlikult Tabelis 4.6.5 NB! Joonisel on omadused järjestatud “jah, alati” - vastuste vähenemise järjekorras.

Tabel 4.6.5. Kodumaiste toidukaupade positiivsed omadused (% vastanutest)

	Tunnuse olemasolu märkinud küsitletute % ja keskmine								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	keskmine 2003
harjumuspärane maitse	94	94	93	95	95	96	97	95	1,30
usaldusväärsus	95	92	93	1,31
värskus	95	1,38
lisaainetete vähenemine sisaldus	86	88	88	92	90	91	86	85	1,47
tervislikkus	85	89	90	94	95	96	93	93	1,49
püsiv kvaliteet	78	72	81	82	84	1,54
kõrge kvaliteet	73	82	80	90	88	92	89	92	1,63
lai sortiment	...	62	61	71	67	67	76	79	1,78
meeldiv ja sobiv pakend	59	71	69	82	73	80	82	83	1,80
soodne hind	78	75	74	73	70	76	81	84	1,87
uudne (huvitav) maitse	...	49	46	64	53	54	73	71	1,99
pikk säilivusaeg	36	40	38	50	42	44	56	62	2,02

KODUMAISTE TOIDUKAUPADE OMADUSED

% vastanutest



Jah, alati
 Jah, mõnikord
 Ei ole kunagi
 Ei oska öelda

Tulemused näitavad, et **kodumaised toidukaubad on tarbijate arvates harjumuspärase maitsega, usaldusväärsed, värsked, sisaldavad vähe lisaaineid ja on tervislikud.** Selline on hetkel kodumaiste toidukaupade kuvand tarbija vaatepunktist. Aasta jooksul on veidi suurenenud kodumaiste toidukaupade kõrget kvaliteeti, laia sortimenti, soodsat hinda ja pikka säilivusaega märkinud tarbijate osakaal, kuid muutused ei ole statistiliselt märkimisväärsed (muutuse suurusjärg 2-3%-punkti). Pika säilivusaja suhtes märkis 12% vastanutest, et seda pole kodumaistel kaupadel kunagi, mis võib olla hoopis positiivne, st. kodumaised kaubad ei säili hästi, kuna ei sisalda säilitusaineid. Eesti tarbija hindab toidukauba juures väga kõrgelt värskust, mistõttu alati ei eeldatagi toote pikka säilivusaega. Tarbijale on oluline mitte osta riknenud või aegunud toidukaupa.

Alates 1996. aastast, on ostueelistuste ja tarbijakäitumise uuringutega selgitatud kodumaiste ja importtoidukaupade osatähtsust elanike ostudes 24 kaubagrupis, mille puhul esineb kaubanduse sortimendis nii kodumaine kui importtoodang.

Tabelis 4.6.6 on toodud aegread elanike eelistuste kohta perioodil 1996-2003.

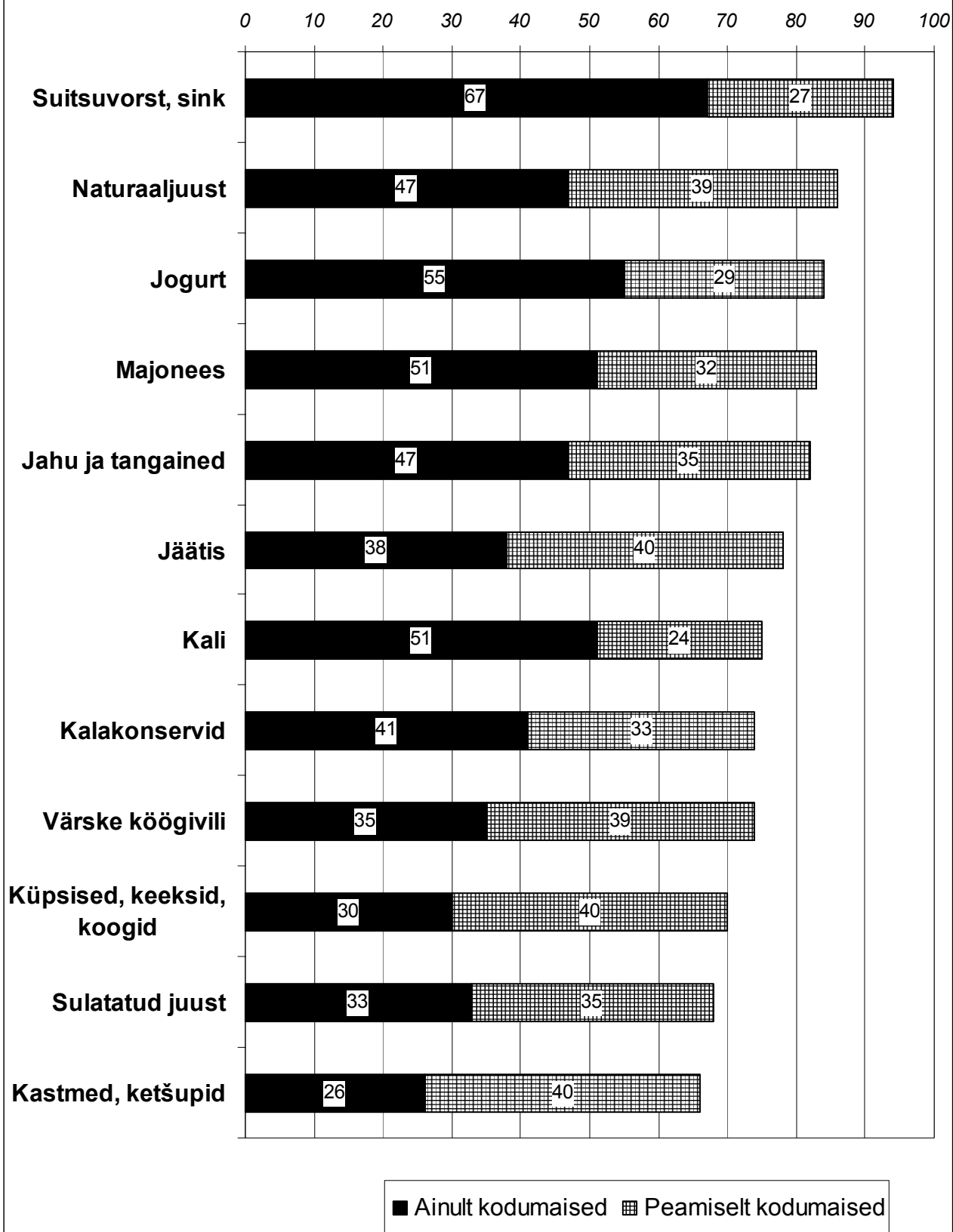
Tabel 4.6.6. Kodumaise toidukauba ostmine aastatel 1996-2003 (% vastanutest, kes ostavad ainult + peamiselt kodumaist toidukaupa*)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
naturaaljuust	93 (72)	94 (70)	94 (68)	93 (72)	93 (69)	94 (63)	88 (56)	86 (47)
sulatatud juust	72 (44)	70 (41)	72 (44)	75 (48)	76 (48)	75 (46)	70 (39)	68 (33)
jogurt	62 (34)	71 (43)	72 (46)	81 (55)	85 (58)	85 (59)	81 (54)	84 (55)
jäätis	58 (30)	64 (31)	70 (36)	79 (43)	82 (44)	81 (44)	80 (43)	78 (38)
majonees	72 (46)	79 (28)	79 (54)	84 (57)	83 (54)	86 (59)	86 (56)	83 (51)
kastmed, ketšupid	...	47 (21)	51 (23)	52 (24)	64 (30)	62 (30)	61 (30)	66 (26)
margariin	34 (16)	36 (16)	36 (14)
õli	48 (23)	58 (31)	61 (29)
linnuliha	62 (39)	58 (36)	53 (32)	55 (34)	60 (33)	59 (34)	61 (37)	63 (35)
lihakonservid	61 (36)	70 (43)	65 (41)	65 (38)	64 (38)	64 (31)	55 (30)	50 (26)
suitsuvorst, sink	95 (74)	96 (79)	96 (77)	97 (78)	96 (74)	96 (73)	94 (69)	94 (67)
kalakonservid	88 (61)	87 (63)	85 (61)	89 (60)	89 (60)	89 (56)	80 (54)	74 (41)
jahu ja tangained	70 (47)	72 (44)	70 (23)	70 (44)	75 (43)	73 (43)	77 (46)	82 (47)
kommid, šokolaad	51 (25)	56 (27)	60 (29)	64 (30)	66 (30)	61 (30)	64 (26)	62 (22)
küpsised, keeksid	55 (26)	58 (27)	64 (29)	71 (40)	74 (40)	70 (35)	72 (33)	70 (30)
värsked puuvili	31 (14)	29 (14)	19 (10)	24 (12)	32 (15)	32 (15)	40 (17)	29 (11)
värsked köögivilid	85 (60)	84 (59)	80 (47)	82 (52)	80 (50)	84 (51)	82 (48)	74 (35)
köögiviljakonservid	38 (18)	41 (19)	34 (16)	47 (22)	48 (23)	42 (21)	37 (16)	29 (10)
keedised, moosid	69 (49)	52 (37)	46 (29)
mahlad	52 (29)	51 (29)	51 (26)	55 (28)	61 (33)	58 (32)	59 (31)	51 (23)
mineraalvesi (vesi)	...	68 (45)	64 (42)	67 (43)	65 (37)	65 (41)	62 (37)	60 (30)
kali	74 (51)	82 (58)	82 (62)	74 (52)	75 (51)
õlu	79 (54)	83 (56)	71 (52)	65 (42)
viin	69 (45)	69 (45)	60 (42)	60 (39)

* ainult kodumaiste + peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjate osakaal, sulgudes on toodud ainult kodumaiseid toidukaupu eelistavad ostjad.

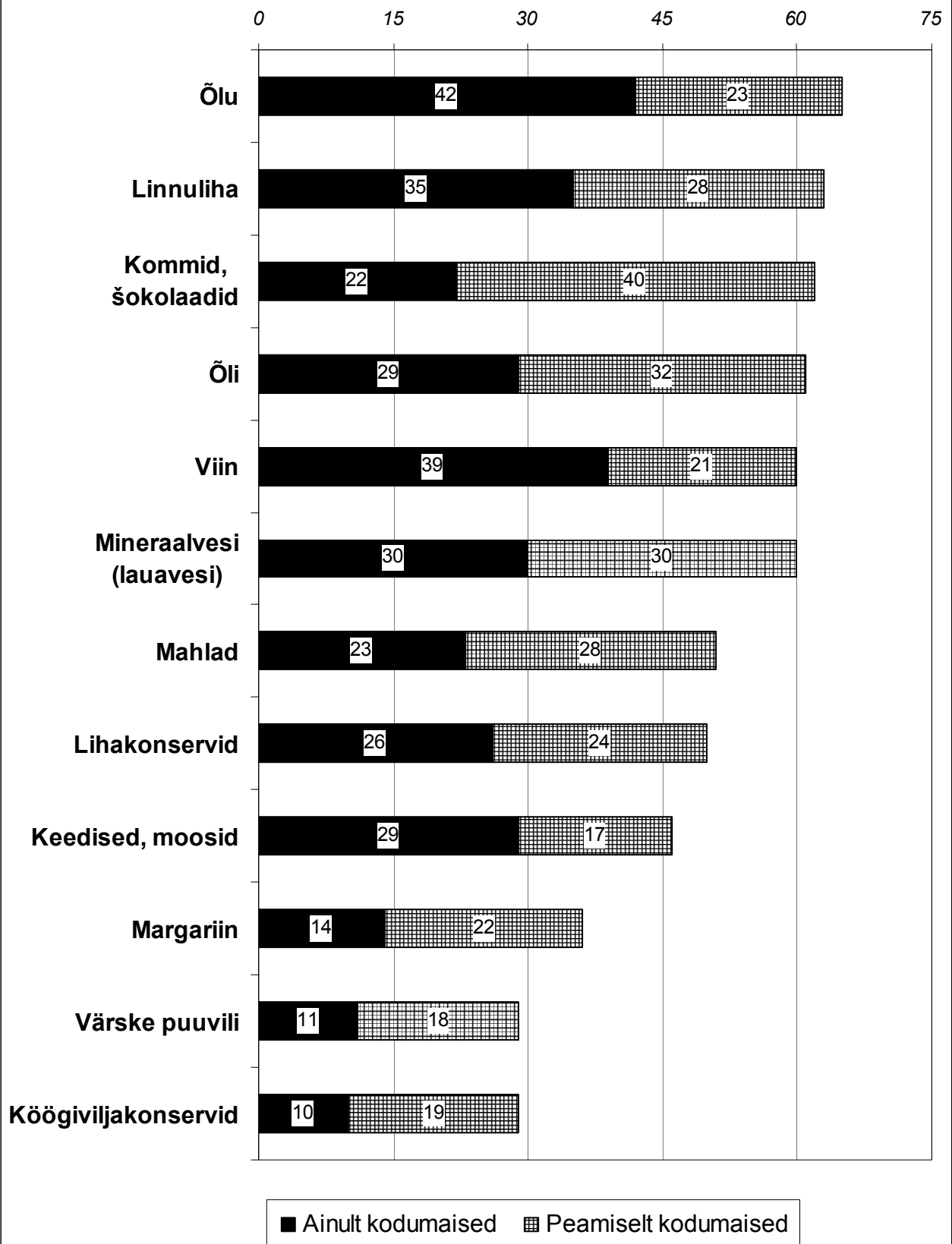
KODUMAISTE TOIDUKAUPADE OSATÄHTSUS OSTUDES (1)

% vastanutest



KODUMAISTE TOIDUKAUPADE OSATÄHTSUS OSTUDES (2)

% vastanutest



Kõigepealt võime tõdeda, et **vaid kolme tootegrupi osas ei ole kodumaiste toodete osakaal ostudes ülekaalus**. Need on **köögiviljakonservid, värsked puuvili ja margariin**, kus kodumaist ja importtoodangut tarbitakse enam-vähem võrdselt. Importtoodang ei ole ühegi kaubagrupi puhul ostudes valdav, maksimaalne impordi osakaal on värsked puuvilja ja margariini ostudes, moodustades 27%.

Ülejäänud tootegruppides ületab kodumaiste toodete tarbimise protsent 50% (ainult + peamiselt kodumaised). Kodumaiste toodete osakaal on suurim **suitsuvorstide ja sinkide** puhul (94%, ainult kodumaist tarbib 67%). Endiselt ostetakse peamiselt Eestis toodetud **naturaaljuustu (86%), jogurtit (84%), majoneesi (83%), jahu ja tangaineid (82%), jäätist (78%), kalja (75%), kalakonserve (74%), värsket köögivilja (74%) ning küpsiseid, keekse ja kooke (70%)**.

Aegridasid analüüsid on näha **kodumaiste kastmete ja ketšupide osakaalu tõusu tootegrupi ostudes** (66%, eelmisel aastal 61%) ning **kodumaiste jahu ja tangainete osakaalu tõusu** (82%, eelmisel aastal 77%). Lihakonservide, kalakonservide, värsked puuvilja, värsked köögivilja, köögiviljakonservide, keediste, mahlade ja õlu osas on kodumaise kauba osakaal ostudes vähenenud (vt. ülaltoodud tabel). Lihakonservide osas on tendents langussuunaline alates 1997-ndast aastast (70% - 1997, 50% - 2003), kalakonservide osas 1996-ndast aastast (88% - 1996, 74% - 2003). Värsked köögivilja osas on märgatav langus toimunud just viimase aasta jooksul (82% - 2002, 74% - 2003) nagu ka õlle puhul (71% - 2002, 65% - 2003).

Kodumaiste toidukaupade eelistamises olid olulised vahed erinevate sotsiaalsete gruppide ja piirkondade vahel (vt. Lisa 2.11.). Regiooni, elukoha, vanuse ja sissetuleku lõikes on kodumaiste toiduainete eelistamine erinev. Näiteks on Tallinna tarbijatele iseloomulik suurem kodumaiste toodete osakaal naturaaljuustu, linnuliha ja värsked köögivilja osas; väiksem aga jäätise, majoneesi, õli, kalakonservide, jahu ja tangainete ning õlle ostmisel. Maaelanike (külad) ostudes on Eesti keskmisest suurem kodumaiste toodete osakaal jäätise, majoneesi, kastmete ja ketšupite, õli, kalakonservide, jahu ja tangainete ning õlle ostudes; väikseim aga linnuliha, värsked köögivilja, köögiviljakonservide ostudes (tarbivad rohkem oma toodangut). Väikseima sissetulekuga (alla 1000.- krooni pereliikme kohta) tarbijatel on kodumaiste toodete osakaal oluliselt Eesti keskmisest suurem sulatatud juustu, majoneesi, kastmete, ketšupite, margariini, kalakonservide, mahlade ja mineraalvee puhul; oluliselt väiksem linnuliha, lihakonservide ning küpsiste, keekside ja kookide puhul. Kõrgeima sissetulekuga tarbijatele meeldivad enam kodumaine jäätis, kommid ja šokolaadid, küpsised, keeksid ja koogid ning mineraal- või lauavesi; oluliselt vähem aga kodumaine majonees, margariin, õli, linnuliha, värsked puuvili ja õlu (kodumaise toodagu protsent ostudes Eesti keskmisest oluliselt madalam).

Tarbijauuringus on alates 1999. aastast jälgitud kodumaise ja importtoodukauba eristatavust ostmisel, kuivõrd lihtne või keeruline on tarbijal toidu ostmisel vahet teha kodumaise ja impordi vahel. Kui vastaja jaoks polnud eristamine lihtne, paluti tal täiendavalt selgitada, mis muudab eristamise keeruliseks.

Tabel 4.6.7. Kodumaise ja importtoidukauba eristatavus ostmisel: lihtsus või keerulisus kauba päritolumaad määramisel (% vastanutest)

	1999	2000	2001	2002	2003
lihtne	33	32	30	21	34
mitte alati lihtne	60	61	63	67	60
raske	3	4	5	8	4
ei oska öelda	4	3	2	4	2

Tarbijad arvavad endiselt, et toidukauba eristamine pole enamasti lihtne (60%). Aastatega pole kodumaise ja importtoidukauba eristamise võimalikkuses olulisi muutusi toimunud.

Taustandmete lõikes võib välja tuua järgmised eripärad: kodumaise ja importtoidukauba eristamine on lihtsam Kesk-Eesti ja Tallinna elanikele ning kõrgeima sissetulekurühma (üle 3500.- krooni kuus pereliikme kohta) tarbijatele. Vanematele inimestele on kauba päritolu eristamine endiselt raske: 25% üle 64 aasta vanustest peab eristamist lihtsaks, 69% mitte alati lihtsaks. Kuid eelmise aastaga võrreldes on vanemate inimeste hinnangud muutunud märgatavalt positiivsemaks, sest 2002. aastal pidas päritolu eristamist lihtsaks vaid 13% üle 64-aastastest elanikest. Alg- ja põhihariduse ning väikese sissetulekuga tarbijatel on vahetegemine kodumaise ja impordi vahel keerukam (vt. Lisa 2.14.). See sõltub ka kohtadest, kus toiduostusid sooritatakse.

Kõikidel vastajatel, kes märkisid kodumaise ja importtoidukauba eristamise olevat vähem või rohkem keeruka, paluti märkida eristamist takistavad tegurid. Tulemused võrdluses eelmise aastaga on toodud tabelis 4.6.8.

Tabel 4.6.8. Tegurid, mis muudavad toidukauba päritolu määramise keeruliseks (% vastanutest, kelle jaoks eristamine pole lihtne, võis märkida mitu vastust, n=457)

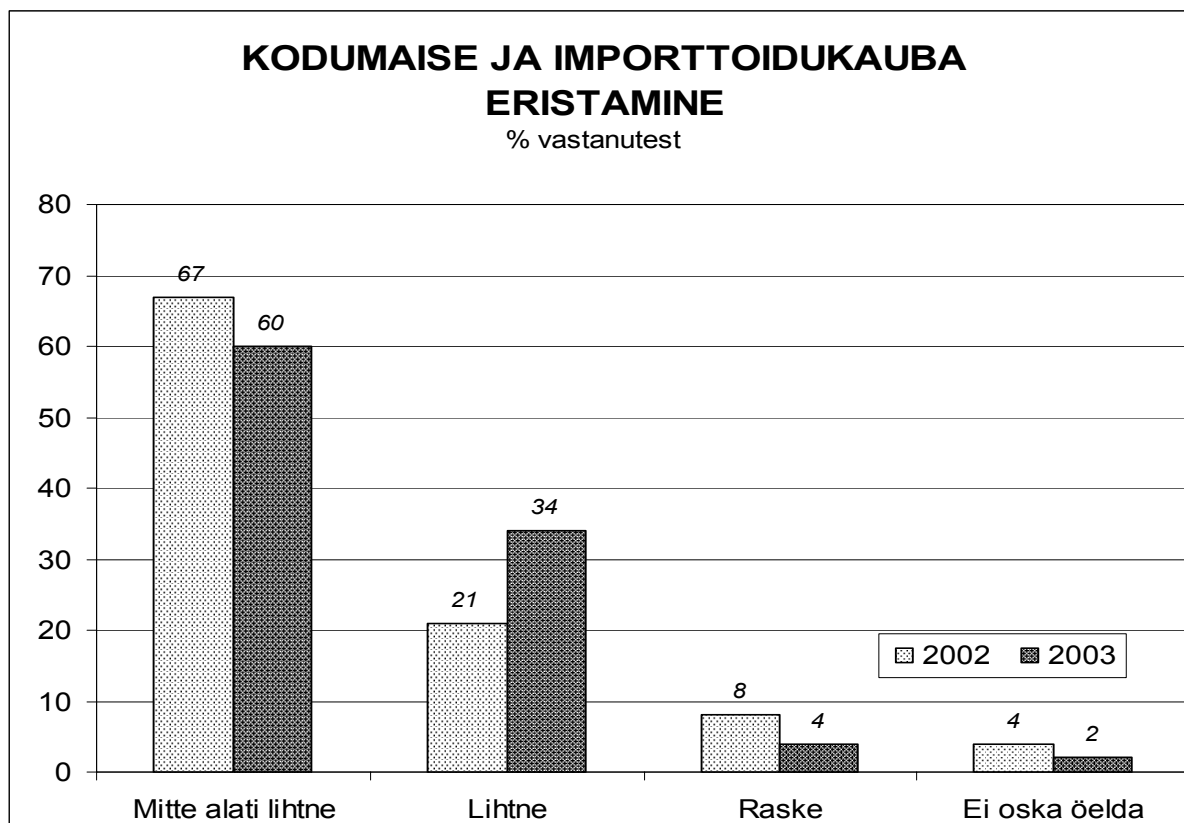
Takistav tegur	2002	2003
pakendil on tooteinfo liiga väikese kirjaga	50	66
kodumaiste toidutoodete ja –brändide nimed on võõrapäraseid	-	49
vähene tooteinfo pakendil	36	44
müüjate vähesed teadmised kauba päritolust	30	34
kaupade pakendid ei eristu	-	27
importtoodete nimed ja brändid on eestipäraseid	-	21
müüjad annavad teadlikult valeinformatsiooni	10	7
Muu	4	4

Kodumaiste ja importtoidukaupade vahel vahetegemist raskendab endiselt liialt väikeses kirjas tooteinfo kauba pakendil (66%). Tegurit märkinud vastajate protsent on tõusnud aastaga 16%-punkti võrra, mis annab tunnistust probleemi süvenemisest. Aastaga ei ole tootjad probleemi lahendamiseks teinud piisavalt jõupingutusi. Päritolumaad selgitamisel tekitab

segadust ka asjaolu, et eestimaistel toodetel on **võõrapärased tootenimed** (49%), st. kui infot ei ole, seda on vähe (44%) või ei näe infot lugeda, siis toote nime järgi ei saa tarbija toote päritolus selgust. Pakendite sarnasus ja eestipärased nimed importtoodetel omavad takistavate teguritena suhteliselt väiksemat tähtsust (27% ja 21%). Müüjate poolt teadlikult valeinformatsiooni andmine on aastaga vähenenud (7%, eelmisel aastal 10%).

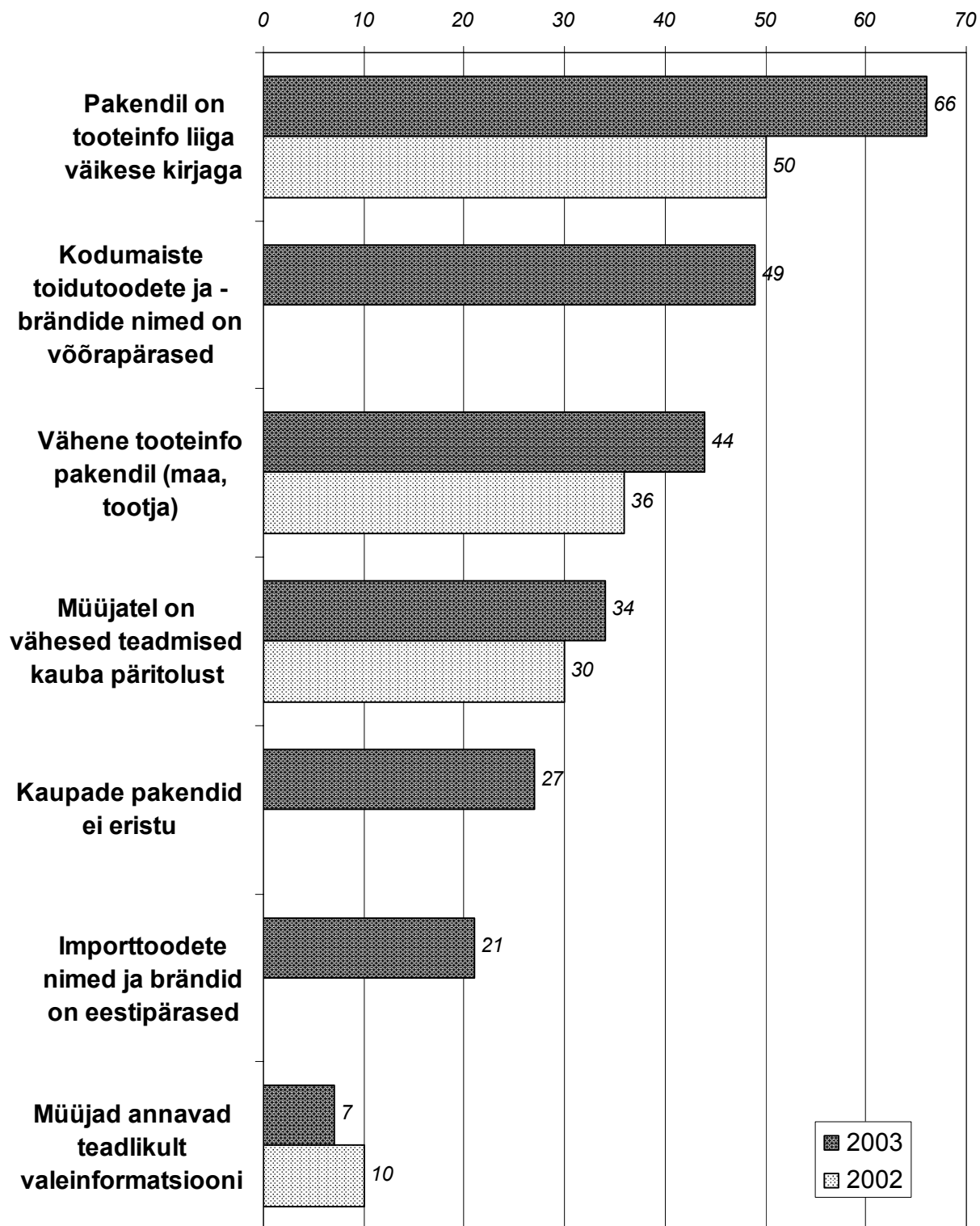
Kodumaise ja importtoidukauba eristamist raskendavate teguritena toodi lisaks esile info puudumist tootja kohta; info puudumist tooraine või algmaterjali kohta; tooteinfo puudumist pakendamata kaubal (näiteks turgudel linnuliha, liha); keeleprobleemi. Viimasel juhul soovivad ainult vene keelt kõnelejad tooteinfot vene keeles; eestlased kurdavad nii muukeelse tooteinfo üle (pole piisavalt eestikeelset infot), kui müüjate umbkeelsuse üle (Ida-Virumaal ei suuda müüjad eesti keeles infot anda). Tarbijat häirib, kui pakendil on suurelt kirjas pakendaja nimi (Eesti firma), kuid tootjamaa puudub või on väga väikeses kirjas. Seega ei ole kadunud maaletoojate püüd näidata importtoodangut kodumaisena ja võita selle arvelt turgu.

Tarbija tahab osta kodumaist toidukaupa, kuid info puudumine või liiga väikeses kirjas info tootjamaa, toiduaine päritolu kohta etiketil (müügikohas - turgudel) ning võõrkeelne tootenimi muudab kodumaise toidukauba valimise ostukohas keerukamaks.



KODUMAISE JA IMPORTTOIDUKAUBA ERISTAMISE MUUDAB RASKEKS

% vastanutest, kelle jaoks eristamine pole lihtne; n=457



4.7. Eesti tarbijate avatus uutele toidutoodetele ning ostukäitumise mõjutamise kanalid

Käesolevas aruande osas selgitatakse, kuidas avatud ja vastuvõtlikud on Eesti tarbijad uutele kodumaistele toidutoodetele ja mis neid otsuseid mõjutab, kust saavad tarbijad infot ning kust soovivad saada infot uute kodumaiste toidukaupade kohta, kuidas mõjutavad reklaamikampaaniad tarbijate ostukäitumist ning mida tarbijad ise soovivad tootjatel ette võtta, et nende tooteid rohkem ostetaks.

Toiduainete valik kauplustes ei ole uuringu kohaselt veel kõikides kaubagruppides tarbijale meelepärane (näiteks kala, puuvili jms), mis viitab jätkuvalle tootearenduse vajadusele. Turunduse vaatepunktist on oluline teada, kuidas on tarbijad ka realselt valmis muutma oma ostukäitumist, proovima uusi tooteid või eelistama vana ja kuidas need tarbijate hoiakud ajas muutuvad.

Tabel 4.7.1. Elanike avatus uutele kodumaistele toidutoodetele (% vastanutest, % tarbijatüübist)

	2002	2003	Kodumaise Päritolu suhtes eelistajad	ükskõiksed
vahetab sageli nii tootjafirmasid kui tooteid	6	5	5	8
eelistab kindlaid tooteid, kuid vahel proovib uusi tooteid	81	84	85	74
eelistab alati kindlaid tootjaid ja nende teatud tooteid	7	6	6	5
ei pööra sellele tähelepanu	6	5	4	13

Tulemused näitavad, et **kaheksa tarbijat kümnest eelistab kindlaid tooteid, kuid vahel proovib turuletunud uusi tooteid (84%)**. Eelmise aastaga võrreldes on nende tarbijate arv suurenenud. Harjumuspärase toidutoote suhtes lojaalseid on kõigest tarbijaist 6%, 5% tarbijaid vahetab sageli nii tootjafirmasid kui tooteid. Kahes viimatinimetatud tüübis ei ole aastaga toimunud olulist muutust. Tootearenduse seisukohalt on olukord muutunud soodsamaks: kindlate eelistuste, kuid uutele toodetele vastuvõtlikke tarbijaid on veidi juurde tulnud. Toidutoote päritoluma suhtes ükskõiksetest tarbijatest (13% kõigest tarbijatest) eelistab kolmveerand kindlaid tooteid, kuid proovib vahel ka uusi. Ükskõiksete hulgas on oluliselt enam ebalojaalseid uudishimulikke (8% tarbijatüübist) ja uute toodete suhtes täiesti "pimedaid" tarbijaid (13% tarbijatüübist).

Mida noorem inimene, seda altim on ta uusi toidukaupu proovima: kuni 30-aastastest noortest proovib uusi toidukaupu 97% ja 30-50-aastastest 92%, 51-64-aastastest 88% ja üle 64-aastastest 76%.

Mitte-eestlastest hulgas on 3 korda rohkem neid tarbijaid, kes kunagi ei proovi uusi kodumaiseid toidutooteid. See ei ole aasta jooksul muutunud. Kirde-Eesti tarbijad, üle 64-aastased ning alg- või põhiharidust omavad tarbijad on tunduvalt vähem altid uutele toodetele.

Uute kodumaiste toidutoodete suhtes avatud tarbijatel (n=655) paluti märkida, millest on tingitud nende otsused eelistada uusi turuletulnud kodumaiseid tooteid.

Tabel 4.7.2. Uusi toidutooteid ostma mõjutavad tegurid (% vastanutest, mitu vastust)

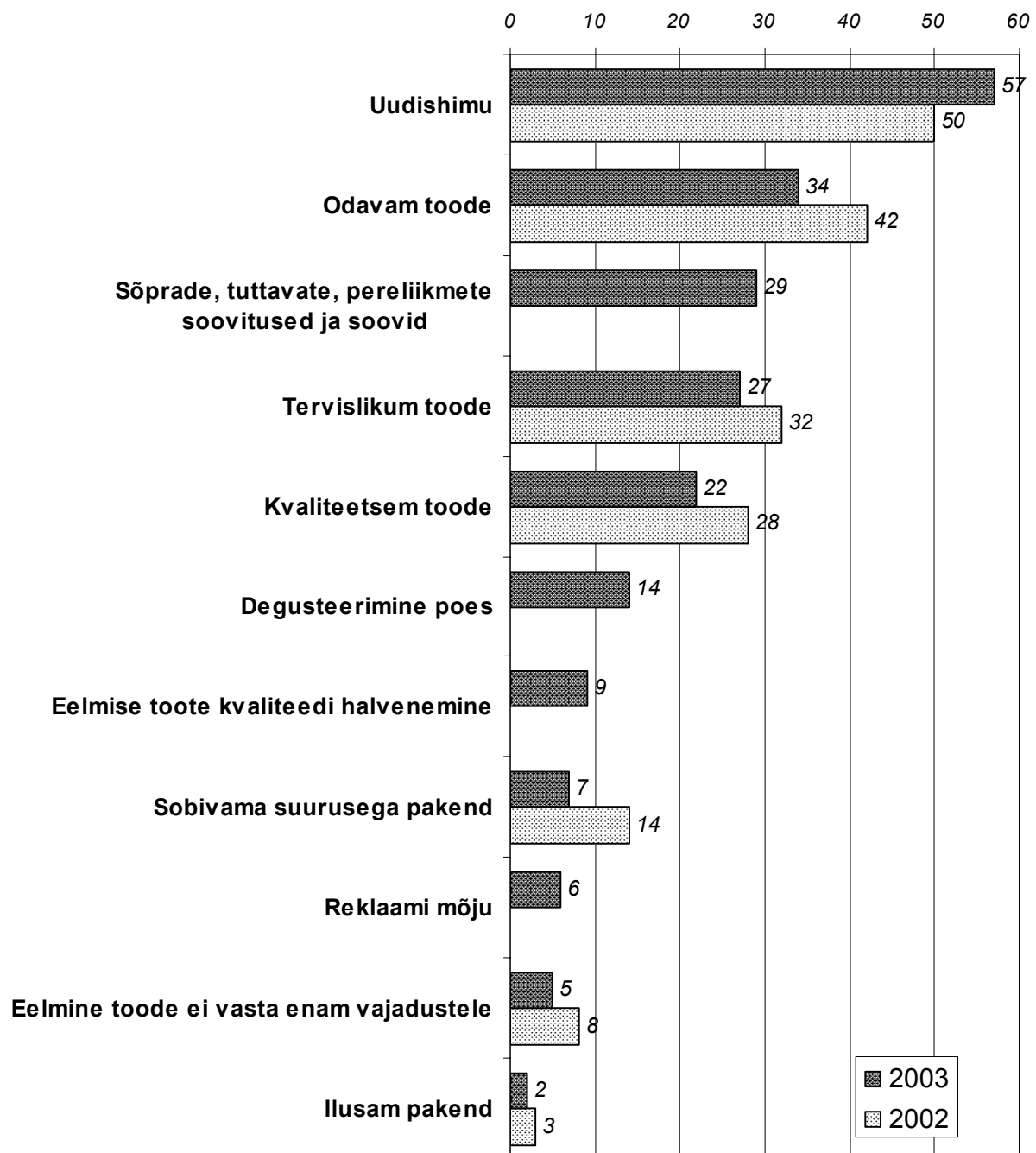
	2002	2003
uudishimu, vahelduse soov	50	57
odavam toode	42	34
sõprade, tuttavate, pereliikmete soovitusel	-	29
tervislikum toode	32	27
kvaliteetsem toode	28	22
degusteerimine poes	-	14
eelmise toote kvaliteedi halvenemine	-	9
sobivama suurusega pakend	14	7
reklaami mõju	-	6
vana toode ei vasta enam vajadustele	8	5
ilusam pakend	3	2
muu	2	1

Tarbijate uudishimu ja vahelduse soov on peamine, mis paneb inimesi uusi tooteid ostma (57%, eelmisel aastal 50%). Soodsam hind (34%), tuttavate ja pereliikmete soovitusel (29%), toote tervislikkus (27%) ning parem kvaliteet (22%) on samuti vahelduse kõrval olulised.

Mitteformaalne infokanal – tuttavate, sõprade, pereliikmete soovitusel – on üllatavalt olulisel kohal ja mõjusam degusteerimistest, reklaamist või ilusamast pakendist. Uuringu järgi usaldatakse mitteformaalset kanalit uue toidutoote valikul formaalsest enam. Vaheldus on uue toote eelistamise põhjusena aastaga tähtsamaks muutunud, soodne hind, toote tervislikkus ja kvaliteedi tõus aga tähtsust kaotanud. Toote degusteerimist poes märkis eelistuse muutmise põhjusena 14% sihtrühmast (kes avatud uutele) ja vana toote kvaliteedi halvenemist 9%. Muudest ankeeti juurdelisatud vastustest nimetati peamiselt uue toote paremat maitset.

UUTE TOODETE EELISTAMISE PÕHJUSED

% vastanutest



Kui mitteformaalne infokanal suudab oluliselt mõjutada tarbijate eelistusi uue toote kasuks, siis järgnevalt formaalsetest kanalitest ja tarbijate reklaamikanalite eelistustest uute kodumaiste toidukaupade tutvustamisel.

Tabel 4.7.3. **Reklaamikanalid uute toidutoodete kohta** (% vastanutest, mitu vastust)

	2003
televisioon	47
degusteerimised kauplustes	43
päevalehed	32
reklaamlehed, - voldikud kauplustes	27
kaupluste kliendilehed	26
ajakirjad	24
otsepostitus	22
raadio	20
maakonna(linna)lehed	16
toidumess	9
tänavareklaam	7
internet	7
elektronpost (e-mail)	2

Reklaamikanalid, kust tarbijad on uute toodete kohta infot saanud, on peamiselt **televisioon** (47%) ja **degusteerimised kauplustes** (43%). Päevalehtedest, kaupluste reklaamlehtedest ja voldikutest, kaupluste kliendilehtedest saab infot kolm tarbijat kümnest. Ajakirjad, otsepostitus, raadio, maakonna- või linnalehed on info allikaks kahele tarbijale kümnest. Vaba vastuse (muu infokanali) lisas ankeeti 4% vastanutest, kus märgiti valdavalt ise kaupluses uurimist, müüjalt küsimist, lihtsalt uue ostmist ning tuttavatelt ja sõpradelt saadud infot.

Järgnevalt reklaamikampaaniate mõjust toidukauba tarbimisotsustele. Vastajatel paluti meenutada, kas viimase aasta jooksul on olnud mõnda meeldejäädavat reklaamikampaaniat, mille tõttu on hakatud ostma kindlat kodumaist toidukaupa. Uuringu järgi **ei ole 86% vastanuid täheldanud reklaamikampaania mõju kodumaise toidukauba ostmisele**, 14% vastas küsimusele jaatavalt, st. on hakanud ostma mingit kindlat kodumaist toidukaupa.

Elanikel paluti nimetada ka konkreetne toode koos tootjafirma ja reklaamikanaliga, mida on hakatud reklaami mõjul ostma. Tabelis 4.7.4 on toodud 92 vastaja poolt kirjapandud tooted.

Tabel 4.7.4. Reklaamikampaania mõjul ostetud tooted koos tootja ja reklaamikanaliga

TOODE	VASTAJA POOLT MÄRGITUD TOOTJA	REKLAAMIKANAL
Joogid		
ACE B ja C vitamiinidega maasika-guaavi jook	AS Ösel Foods	TV
Albert Le Coq	AS Tartu Õlletehas	TV, tänavareklaam
limonaad	AS Tartu Õlletehas	TV
Karu õlu	AS Viru Õlu	TV
Coca-Cola Cherry	Coca-Cola Company	TV
Piimatooted		
"Gefilus" tooted	AS Valio Eesti	ajakirjandus
"Alma" kohupiimahõrgutis	AS Valio Eesti	auhinnamäng pakendil
"Hellus" sarja tooted ("Meieri")	Tallinna Piimatööstuse AS	ajalehed
"Hellus" jogurtid ("Meieri")	Tallinna Piimatööstuse AS	TV3, kanal 2, ajakirjad
"Hellus" kohupiimakreem	Tallinna Piimatööstuse AS	TV + tänavareklaam
"Tere" piimatooted	Tallinna Piimatööstuse AS	TV
"Farmi" piimatooted	AS Rakvere Piim	TV3
piim	AS Põlva Piim	TV
"Tere" jogurt	Tallinna Piimatööstuse AS	TV
"Meieri" Biojogurt	Tallinna Piimatööstuse AS	
jogurt Jou	AS Valio Eesti	TV
jogurt Jou	AS Valio Eesti	TV
jogurt	Nopri talu	jõululaat
"Farmi" kirsijogurt	AS Rakvere Piim	ajakiri
biokeefir ja -jogurt	proovin erinevaid	ajakiri "Kodutohter"
pik-nik juust		TV
Leivatooted		
leib "Häää"	AS Fazer Eesti	Edu kaupluses degusteerimine
sai "Häää"	AS Fazer Eesti	Pakendil
leib ja sai	AS Fazer Eesti	TV
Kodusepik	AS Fazer Eesti	reklaami voldik
sepik "Ela"	AS Leibur	degusteerimine kaupluses
leib "Ela"	AS Leibur	TV
kodusai, leib	AS Leibur	kanal 2
rukkileib	AS Leibur	kauplus
rukkipala	AS Leibur	TV3, ajakirjandus
juustu pikuke	Räpina Leib	degusteerimine kaupluses
Kodukandi rukkileib	AS ETK Leib	Voldikud
leivad	AS Cibus	kauplus
leivatooted	AS Pere Leib	kauplus "Perepood"
leib-sai	AS Pere Leib	TV
Pere rukkileib	AS Pere Leib	tutvustus
Porgandisai		Selver

TOODE	VASTAJA POOLT MÄRGITUD TOOTJA	REKLAAMIKANAL
Kastmed		
erinevad kastmed	AS Salvest	TV
kaste "Hiina"	AS Salvest	TV
kastmed (india, mehhiko, tai)	AS Salvest	kanal 2
uued kastmed	AS Salvest	degusteerimine
Kalatooted		
krabipulgad	Paljassaare Kalatööstus	kauplused
kalatooted	Viru Rand	kanal 2
heeringafilee koorekastmes	Kapten Grant	degusteerimine
Lihatooted		
liha-, vorstitooted	Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	sõprade soovitus
lihatooted	Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	TV (ostke kodumaist)
määrdepasteet	Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	degusteerimine kaupluses
"Maks ja Moorits" maksapasteet	AS Valga Lihetööstus	TV
"Maks ja Moorits" mitmed lihatooted	AS Valga Lihetööstus	TV3
"Maks ja Moorits" rüütisink	AS Valga Lihetööstus	uudis
sardellid	AS Valga Lihetööstus	degusteerimised kauplustes
sealiha filee	AS Valga Lihetööstus	degusteerimised kauplustes
"Maks ja Moorits"	AS Valga Lihetööstus	TV3
lihatooted	AS Rakvere Lihakombinaat	kanal 2
lihatooted (Eesti Siga)	AS Rakvere Lihakombinaat	TV3
juustuvorst	AS Rakvere Lihakombinaat	TV
Rakvere lihatooted	AS Rakvere Lihakombinaat	ajalehe infoleht, Rimi
viinerid	AS Rakvere Lihakombinaat	kanal 2
Wõro lihatooted	AS Wõro Kommerts	kanal 2
Wõro Tamula vorst	AS Wõro Kommerts	TV
Wõro verivorst "Suitsu"	AS Wõro Kommerts	degusteerimised kauplustes
linnuliharullid	AS Tallegg	degusteerimine kaupluses
pakendatud ja maitsestatud kanaliha	AS Tallegg	postitused, ajakirjad
uued kanaliha tooted	AS Tallegg	ajakirjad
lihatooted	AS Nõo Lihetööstus	Postimees
lihatooted	"Aus kaup" tootjad	ajalehed, TV
Ranna Rootsi jõulu verivorstid	AS Filee	degusteerimine Priskas
Vorst	Viiratsi Lihetööstus	kauplus
vorst, pasteet	AS Vastse-Kuuste Lihetööstus	degusteerimine Priskas
Muu		
purgisupid	Salvest	TV
hapukurgid	Salvest	
tort	Pere Leib	Postimehe artikkel kondiitrite võistluse kohta

Kõige enam on reklaamikampaaniad mõjutanud **liha, leiva-, - ja piimatoodete ostmist**, mingit kindlat kaupa on hakatud ostma vastavalt 29, 20 ja 19 korral. **Sagedamini nimetati AS Fazer Eesti, AS Leiburi ja AS Pere Leiva tooteid, lihatootjatest AS Rakvere Lihakombinaadi, Saaremaa Liha- ja Piimatööstuse, Wõro, Talleggi ning Valga**

Lihatööstuse erinevaid tooteid. Piimatoodete Piimatoodete reklaame on märganud leivatoodetega samal tasemel ja peamiselt nimetati jogurit (10 korral). Piimatoodete tootjatest pandi sagedamini kirja Tallinna Piimatööstuse, AS Valio Eesti ja AS Rakvere Piima tooteid. Reklaami mõjul on ostma hakatud erinevaid tooteid ja ka ühe tootja erinevaid tooteid, mistõttu ei saa välja tuua nn. edukate reklaamijate pingerida. Suhteliselt sagedamini on nimetatud **“Helluse” sarja** tooteid, **Salvesti kastmeid**, **“Maks ja Moorits”** ja **“Wõro”** - tooteid.

Reklaamikanalitest domineerib ootuspäraselt **televisioon**, järgnevad kauplustes degusteerimised, lihtsalt kauplused ning ajakirjad-ajalehed.

Uuringus on läbi aastate selgitatud, mida tarbijad ise soovitsid Eestimaa toidukaubatootjatele, et nende tooteid rohkem ostetaks. Teema on väga oluline, sest tarbija ise teab kõige paremini, mis teda paneks oma sissejuurdunud harjumusi hoidma või muutma, et rohkem kodumaist toodet osta. Tavapärastele reklaamikampaaniatele on aga praegu ilmne alternatiivivajadus.

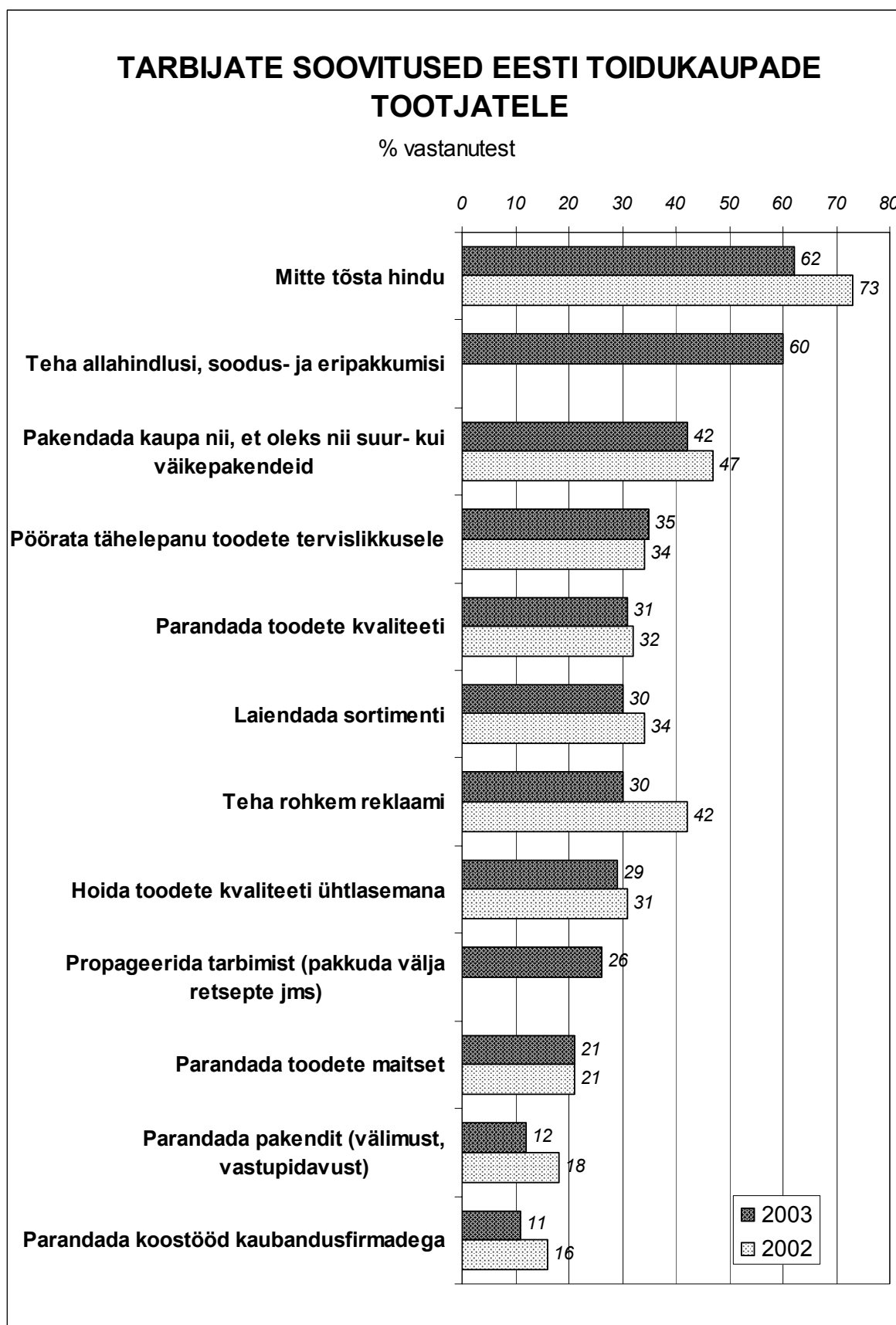
Tabel 4.7.5. Kodumaiste toidutoodete müügi suurendamise võimalused (% vastanutest, võis märkida mitu vastust)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
mitte tõstma hindu	78	79	77	73	63	73	62
teha allahindlusi, soodus- ja eripakkumisi	60
oleks nii suur- kui väikepakendeid	45	47	43	47	42
pöörama rohkem tähelepanu toodete tervislikkusele	48	50	46	44	37	34	35
parandama toodete kvaliteeti	42	42	38	33	29	32	31
tegema rohkem reklaami	27	36	38	33	34	42	30
laiendama sortimenti	36	38	39	35	34	34	30
hoidma toodete kvaliteeti ühtlasemana	27	31	29
propageerida tarbimist (pakkuda retsepte jms)	26
parandama toodete maitset	32	31	27	22	16	21	21
parandama pakendit (välimust, vastupidavust)	27	27	20	22	17	18	12
parandama koostööd kaubandusfirmadega	...	27	22	24	15	16	11

Tulemuste järgi on elanike **hinnatundlikkus väga suur: 62% tarbijatest peab kodumaiste toodete müügi edendamise peamiseks võimaluseks kas praeguse hinnataseme säilitamist või allahindlusi, soodus- ja eripakkumisi** (60% tarbijatest). Järelikult on hinna säilitamine konkurentsivõimelisena endiselt tootjatele väga aktuaalne küsimus. Rohkem kodumaist kaupa paneks ostma pakendite mitmekülgsus (42%) ja tervislike toodete pakkumine (35%), mida on tarbijad rõhutanud ka eelmistel aastatel. Enamat reklaami soovis 30% tarbijatest, st. kolm tarbijat kümnest, mis oluliselt madalam tase võrreldes eelmise aastaga. Pakendiarendusega on tarbijad rahul, mida võib järeldada protsentide pidevast vähenemisest alates 1997-ndast aastast (1997.a. – 27%, 2003 – 12%).

Vaba vastusena (2%) märgiti, et toodete müüki on võimalik suurendada, kui Eestisse ei lastaks enam odavat säilitusainetega üleküllastatud toidukaupa, kui vähendataks konservantide sisaldust toodetes, kui Eesti kaubad oleksid juba kaugelt eristatavad importtoodangust (etiketid,

paigutus kauplustes, uudistooted nähtaval kohal), kui degusteerimisi korraldataks nii suurtes kui väikestes kauplustes, kui kasutatakse kodumaist toorainet (vorstides ei kasutataks välismaist lihamassi), kui kasutatakse mahetoorainet ja kui palgad tõusevad.



5. ELANIKE LEMMIK KODUMAISED TOIDUKAUBATOOTJAD

Neljandat aastat on küsitluse raames välja selgitatud tarbijate lemmikud kodumaiste toidukaubatootjate hulgas, kelle tooteid võimaluse korral eelistatakse. Vastajatel paluti märkida oma lemmiktootjad seitsmes tooterühmas: jogurti-, kohupiima-, juustutootjad, lihatöötled, leiva-saiatootjad, kalasaaduste tootjad ning puu- ja köögivilja töötled.

Kui tulemuste põhjal nimetada üksainus lemmik Eesti toidukaubatootja, siis on selleks **AS Põltsamaa Felix** (pidas lemmikuks 64% vastanutest). OÜ Viru Kalatööstuse tooted ("Viru Rand") olid poolte küsitletute lemmikuks (50%), järgnesid AS Rakvere Lihakombinaat (48%) ja AS Salvest (45%). Tallinna Piimatööstuse AS jogurt ja Valio Eesti AS Laeva Meierei jogurtid jagasid TOP-is 5-6-ndat kohta (pidas lemmikuks 43% vastanutest). Väga heal kohal on tarbijate silmis AS Leiburi leiva- ja saiatooted (39%), Tallinna Piimatööstuse AS kohupiim (39%), AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstuse juust (35%) ja lihatooted (32%), AS Talleggi tooted (34%), AS Kohukese tooted (32%) ja AS Valga Lihatööstuse "Maks ja Moorits" lihatooted (30%). Esimese kahekümne lemmiku hulka mahtusid veel AS Wõro Kommerts, AS Nõo Lihatööstus, AS Pere Leib, AS Rakvere Piim (kohupiim ja jogurt) ning AS Fazer Eesti.

Tarbijate lemmiktootjad ei piirdu ülallooduga, eelistused olid märksa mitmekesisemad ja kui sobivat etteantud nimekirjast ei leitud, lisati juurde oma variant.

Jogurtitootjatest eelistati võrdselt Valio Eesti AS Laeva Meierei "Alma" kaubamärgiga tooteid ja Tallinna Piimatööstuse AS tooteid (43%). Eelmise aastaga võrreldes on mõlemad teinud suure edusammu. AS Rakvere Piima ("Farmi") jogurteid pidas lemmikuiks 26% vastanutest, mis on samuti aastaga veidi suurenenud. AS Põlva Piima ("Mumuu") tase on endine (24%). Lemmik jogurtitootjatena märgiti veel Kavastu Meiereid, Nopri talu, Nõo Piimatööstust ja otse talunikult ostetud jogurtit.

Kohupiimatootjatest on tarbijate lemmikuks Tallinna Piimatööstuse AS tooted ("Meieri" ja "Tere") – 39% vastanutest pidas neid oma lemmiktoodeteks. AS Kohukese tooteid ja AS Rakvere Piima ("Farmi") tooteid märkis lemmikuna kolm tarbijat kümnest. Kaks esimest on teinud aastaga olulise arengu, mõlemad on saanud juurde palju lojaalseid tarbijaid. Ka AS Põlva Piima "Mumuu" kohupiimatooted on aastaga palju lojaalseid tarbijaid võitnud. Muudest väiksematest kohupiimatootjatest nimetati Nopri talu, Nõo Piimatööstust, Nantecom OÜ-d, Sillamäed ja Saaremaad.

Juustutootjate liider on teist aastat järjest AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus (35% vastanutest). AS Võru Juust tooteid pidas lemmikuks 33% ja Ühistu E-Piim Põltsamaa Meierei tooteid 17%. AS Rakvere Piim on E-Piimaga samal tasemel (17%) ja 3 protsendi võrra loovutanud positsiooni võrreldes 2002. aastaga. Kõige suurem areng on toimunud AS Võru Juustu toodete eelistamises (tõus 6%-punkti). Väiksematest tootjatest nimetati OÜ Rannu

Juustutööstust, AS Saidafarmi, Tallinna Piimatööstuse AS, AS Vana-Kuuste pikantset juustu ja Väandra "Eesti Juustu". Estoveri mainimine juustutootjate all viitab heale pakendite kujundustööle, kus pakendaja firma nimi on suuremalt tootja nimest, mistõttu peetakse seda juustu tootjaks.

Lihatöötlejatest püsib turuliidrina AS Rakvere Lihakombinaat (48%). AS Talleggi toodete populaarsus püsib eelmise aasta tasemel (34%). AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstuse lihatooteid eelistab 32%, mis on oluliselt rohkem eelmise aastaga võrreldes. Samuti on oluliselt populaarsemaks muutunud AS Wõro Kommertsi, AS Valga Lihatööstuse, Nõo Lihatööstuse, AS Oskar LT ja AS Filee LT lihatooded. Väiksematest tootjatest märgiti veel järgnevaid: AS Lihameister, OG Elektra Tootmine (Rakvere), Kehtna OÜ, Linpet AS, Maidla, OÜ Otepää Lihatööstus, Rahinge Lihatööstus, OÜ Sigwar, Velastu AS Sinalepa Lihatööstus ja Vecordia Põltsamaa Vorstitööstus OÜ.

Leiva- ja saiatoodete rühmas eelistab AS Leiburit 39% vastanutest (eelmisel aastal 49%), järgnevad AS Pere Leib (27%), AS Fazer Eesti (25%), AS ETK Leib ja AS Balti Sepik (18%) ning AS Cibus (17%). AS Pere Leib, AS Fazer Eesti, AS Balti Sepik ja AS Cibus on kõik saanud lojaalseid tarbijaid juurde. Väiksematest tootjatest märgiti järgnevaid leiva- ja saiatootjaid: Hiiu Pagar, Nasva Pagar, OG Elektra Tootmine, OÜ Orti Pagar, OÜ Karja Pagariäri, OÜ Margia Invest, Pärnu Leivakombinaat, AS Rápina Leib, Tettara (Tõrva), Valga Leib, Vikido, AS ETK Võru Leib, Väandra Leib OÜ, Ärilinna Pagar ning Narva ja Jõhvi tooted.

Kalasaaduste tootjatest on endiselt eelistatuim OÜ Viru Kalatööstus ("Viru Rand"), mida märkis oma lemmikuks 50% vastanutest (eelmisel aastal 56%). Väga suure tõusu on teinud AS Dagotar/Hiiu Kalur, keda peab lemmikuks 22% vastanutest (eelmisel aastal vaid 6%) ja AS Makrill – 21% (eelmisel aastal 12%). AS Paljassaare Kalatööstuse ("Esva") tooted jagavad 21%-ga kolmandat-neljandat kohta. Muudest lisatud vastustest nimetati peamiselt värske kala ostmist otse kalurilt või turult, väiksematest tootjatest nimetati AS Japsi.

Puu- ja köögivilja töötlejatest on tarbijate lemmik AS Põltsamaa Felix (64%). AS Salvesti toodete populaarsus on aastaga oluliselt tõusnud (45%, eelmisel aastal 39%). Sel aastal loetellu lisatud Laheotsa ja Kadarbiku talu tooteid eelistas 16% ja 13% vastanutest, mis ületab tunduvalt nii AS Rõngu Mahla kui AS Sagro taseme (9% ja 4%). Lisati juurde peamiselt märkusi, et tarbitakse oma toodetud mahla, väiketootjatest märgiti Nopri, Liiva ja Kose talu.

Tabel 5.1. Enim eelistatud toiduainetööstuse ettevõtted (% vastanutest, mitu vastust)

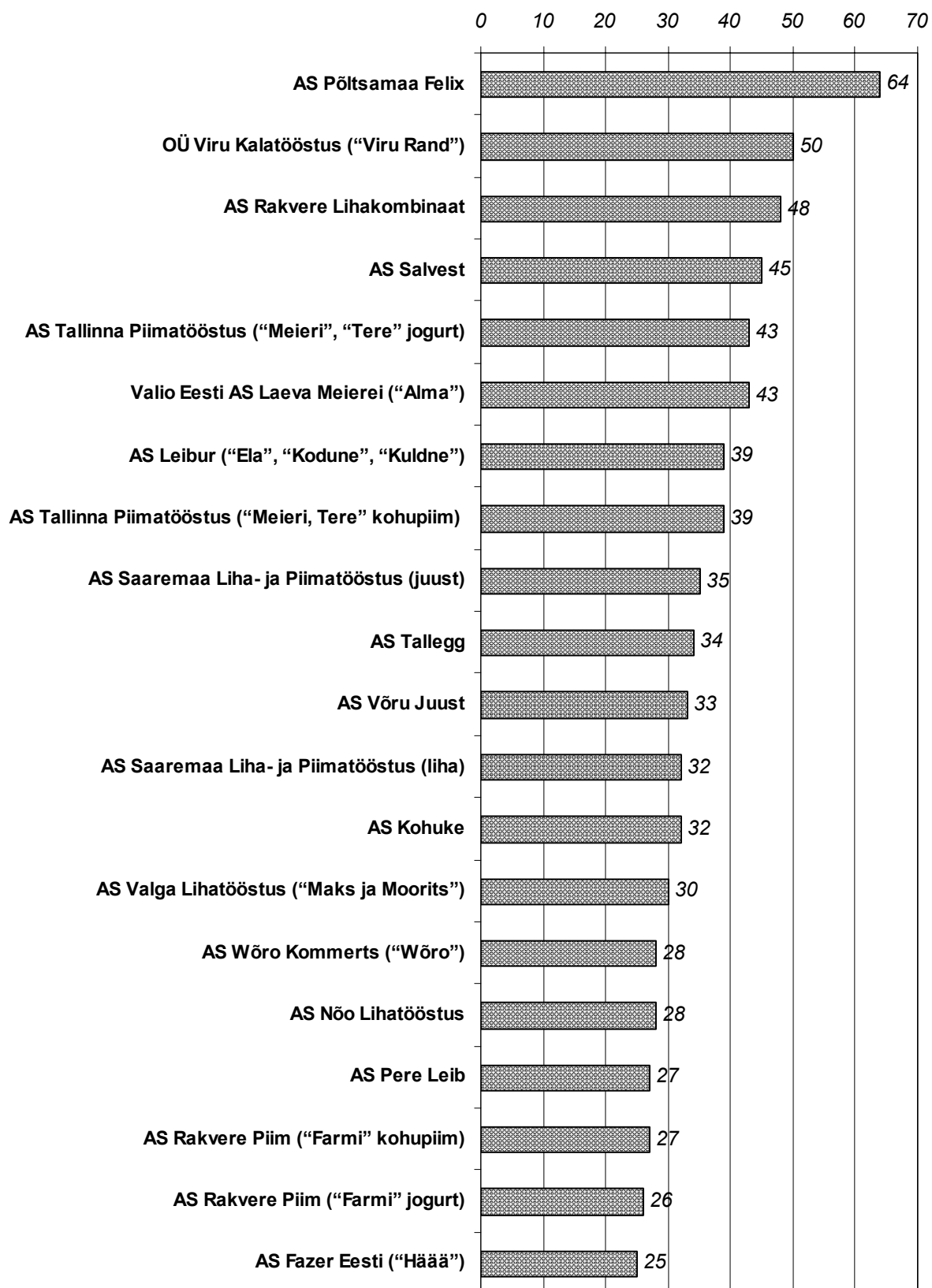
	2000	2001	2002	2003
JOGURTITOOTJAD				
Valio Eesti AS Laeva Meierei ("ALMA")	35	46	36	43
AS Tallinna Piimatööstus ("Tere", "Meieri")	16	34	35	43
AS Rakvere Piim ("Farmi")	12	19	24	26
AS Põlva Piim ("Mumuu")	...	19	24	24
AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	0	9	11	17
TÜ Jõhvi Piim	5	6	5	5

	2000	2001	2002	2003
KOHUPIIMATOOTJAD				
AS Tallinna Piimatööstus ("Meieri", "Tere")	17	24	24	39
AS Kohuke	7	25	27	32
AS Rakvere Piim ("Farmi")	16	25	25	27
AS Põlva Piim ("Mumuu")	...	16	15	21
AS Dessert ("Jänks")	1	15	19	18
TÜ Jõhvi Piim	5	7	7	5
AS Saidafarm	1	1	2	2
JUUSTUTOOTJAD				
AS Saaremaa Liha-ja Piimatööstus	9	23	32	35
AS Võru Juust	18	27	27	33
AS Rakvere Piim	...	15	20	17
Ühistu E-Piim Põltsamaa Meierei	...	27	19	17
OÜ Nõo Piimatööstus	6	6	9	11
AS Sulatatud Juustu Tootmine	11	11	10	9
Tori-Selja Piimaühistu	5	6	7	9
OÜ Vigala Piimatööstus	...	1	2	2
LIHATÖÖTLEJAD				
AS Rakvere Lihakombinaat	47	58	54	48
AS Tallegg	25	31	34	34
AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	18	23	28	32
AS Valga Lihetööstus	14	22	25	30
AS Nõo Lihetööstus	15	15	24	28
AS Wõro Kommerts	12	21	22	28
AS Oskar LT	6	9	12	17
AS Vastse-Kuuste Lihetööstus	2	10	11	15
AS Filee L.T. ("Ranna Rootsi")	1	6	8	14
OÜ Adavere Liha	18	10	8	9
AS Karree Lihetööstus	5	5	6	6
AS Arke Lihetööstus	1	4	4	6
AS Balsink	2	5
LEIVA- JA SAIATOOTJAD				
AS Leibur ("Ela", "Kodune", "Kuldne")	41	50	49	39
AS Pere Leib	15	26	24	27
AS Fazer Eesti ("Hää")	13	19	22	25
AS ETK Leib	...	13	17	18
AS Balti Sepik	10	14	15	18
AS Cibus	10	9	14	17
AS Hallik ("Hagar")	0	4	11	12
AS Vilma	5	8	10	9
AS Järle	6	7	6	8
OÜ Viru Leib	7	7
AS Saare Leib	5	8	5	7
AS Haapsalu Leivatehas	1	4	4	4
AS Euroleib	3	3
OÜ Europagar	3	3
AS Lenar	1	3	3	2

	2000	2001	2002	2003
KALASAADUSTE TOOTJAD				
OÜ Viru Kalatööstus (“Viru Rand”)	...	55	56	50
AS Dagotar/Hiiu Kalur (“Kaluri”)	...	5	6	22
AS Paljassaare Kalatööstus (“Esva”)	...	22	22	21
AS Makrill	...	9	12	21
AS Maseko (Pärnu Kalatööstus)	...	6	11	11
AS Läätsa Kalatööstus	...	6	6	7
OÜ Kälid (“Leedevälja”)	...	3	4	5
AS Poseidon Foods	...	2	1	4
AS M.V.Wool	3
AS Kriskal	2
AS Spratfil (“Kipper”)	2
OÜ Marwel Mereroog	...	1	1	1
PUU- JA KÖÖGIVILJA TÖÖTLEJAD				
AS Põltsamaa Felix	38	68	62	64
AS Salvest	20	29	39	45
Laheotsa talu	16
Kadarbiku talu	13
AS Rõngu Mahl	...	8	7	9
AS Sagro	3	4	5	4

EESTI LEMMIKTOIDUKAUBATOOTJAD - TOP 20

% vastanutest



6. TOIDUAINED JA ÜHINEMINE EUROOPA LIIDUGA

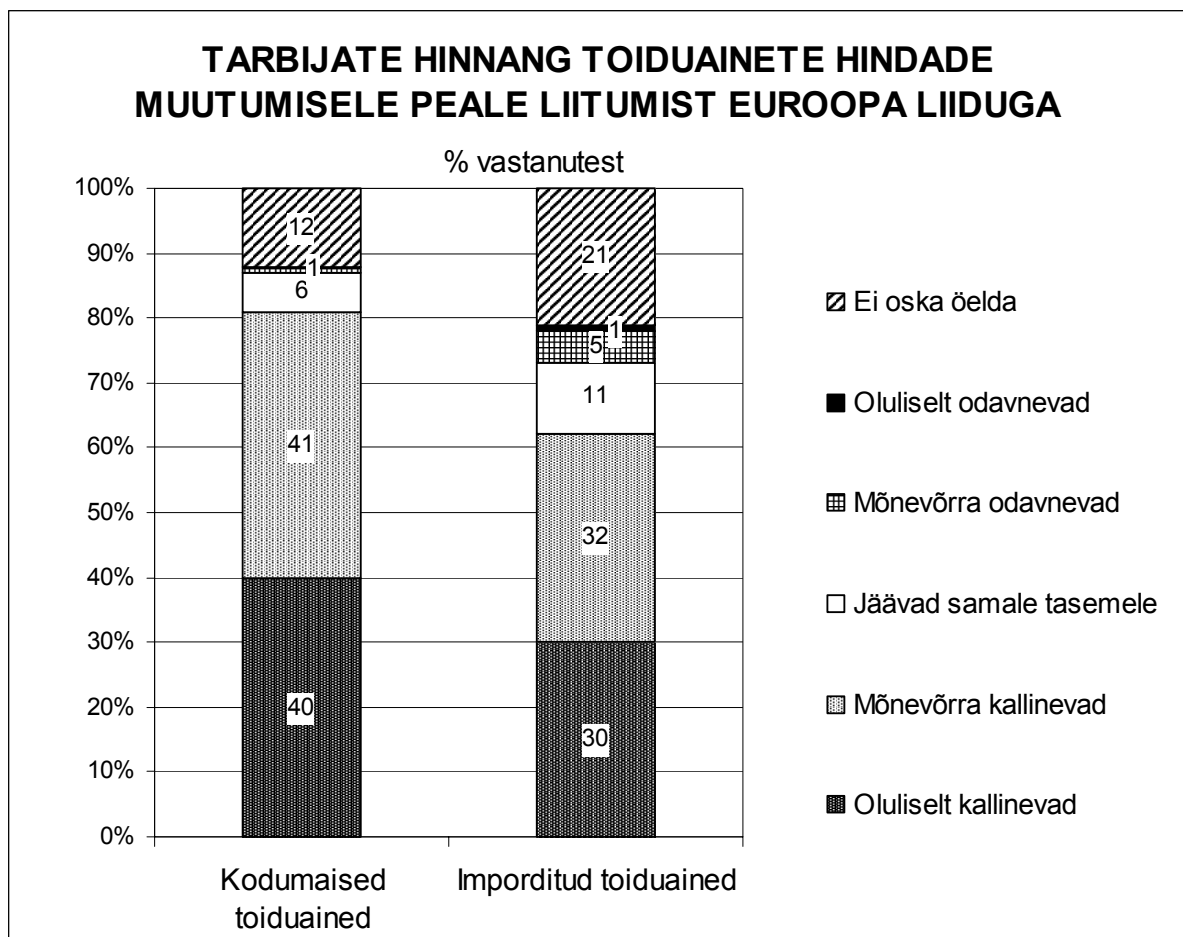
Seoses Eesti ühinemisega Euroopa Liiduga on avalikkuses olnud väga palju juttu toiduainete, eriti suhkru, hindade tõusust. Uurisime, kuidas on massiteabevahendites kajastatu jõudnud tavatarbijani ehk kuivõrd on tarbijad teadvustanud muutusi toiduainete hindades peale liitumist Euroopa Liiduga. Lisaks selgitasime, milliste toiduainete osas on hinnatõusu kartus kõige suurem, kuivõrd on hinnatõusu kartus mõjutanud või mõjutamas toiduainete varumist, mida ja millistes kogustes on inimesed endale varusid soetanud ja kui palju kavatsetakse veel toiduaineid varuks osta.

Tulemused näitavad, et tarbijate hinnangul **kallinevad nii kodumaised kui importtoiduained. Kodumaiste toidukaupade hinnad kallinevad 81% vastanute arvates, 6% arvates jäävad samale tasemele ja odavnevad 1% vastanute arvates, 12% ei oska hinnatõusu muutuse kohta oma arvamust öelda.** Importtoiduainete hindade suhtes on tarbijad vähem kindlad - viiendik (21%) ei oska öelda, mis suunaline muutus peale liitumist ees ootab. Valdava enamuse arvamus järgi kallinevad ka importtoiduainete hinnad (62%), 11% vastanute arvates jäävad hinnad samale tasemele ja 6% arvates odavnevad. Kodumaiste toiduainete hinnatõusu kartus on suurem võrreldes impordiga, mis on ka mõistetav, kuna sellest on rohkem räägitud.

Tabel 6.1. Tarbijate hinnang toiduainete hindade muutumisele peale liitumist Euroopa Liiduga (% vastanutest)

	Kodumaised toiduained	Imporditud toiduained
oluliselt kallinevad	40	30
mõnevõrra kallinevad	41	32
jäävad samale tasemele	6	11
mõnevõrra odavnevad	1	5
oluliselt odavnevad	0	1
ei oska öelda	12	21

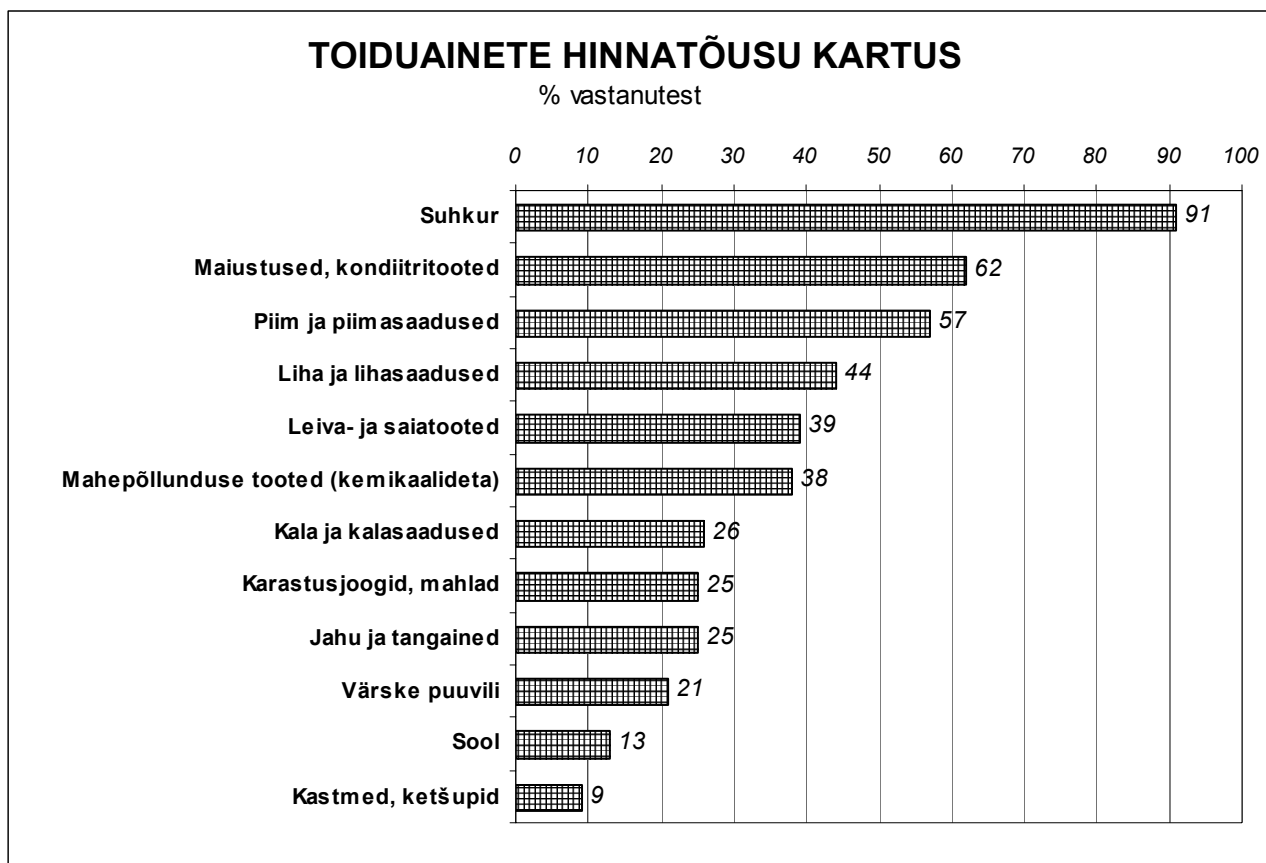
Hinnatõusu suhtes on tarbijarühmad üsna ühel meelel. Eraldi tooksime välja alg- ja põhiharidusega ning vanemate tarbijate keskmisest suuremat teadmatust hindade muutumisest (“ei oska öelda” – vastuste keskmisest suurem osakaal). Mitte-eestlased valisid suhteliselt sagedamini “oluliselt kallinevad” - vastuse nii kodumaiste kui importtoidukaupade hinnatõusu prognoosides ja on tunduvas hinnatõusus eestlastest rohkem veendunud.



Palusime vastajatel etteantud loetelu abiks võttes hinnata, milliste toiduainete puhul peavad nad hinnatõusu kõige tõenäolisemaks (üks vastaja võis märkida nii mitu toiduainet, kui mitme puhul ta hinnatõusu tõenäoliseks pidas ja lisada sobiva puudusel juurde oma variandi).

Kõige enam peetakse hinnatõusu tõenäoliseks suhkru puhul – 91% vastanutest ehk üheksa tarbijat kümnest, järgnevad **maiustused ja kondiitritooted – 62%** ning **piim ja piimasaadused – 57% vastanutest**. Liha ja lihasaaduste, leiva- ja saiatoodete ning mahepõllunduse toodete kallinemist prognoosib neli tarbijat kümnest (vastavalt 44%, 39% ja 38%). Iga neljas tarbija peab tõenäoliseks kala- ja kalasaaduste, jahu ja tangainete hinna kallinemist, iga viies värske puuvilja kallinemist.

Vaba vastusena (muu) lisati kõige rohkem juurde märkust, et kallinevad kõik hinnad. Üldist hinnatõusu peeti paratamatuks, seda nimetati aheltõusuks. Väljendati muret, et kuna palk ei tule hinnatõusule järele, siis rahvas vaesub. Suhkru ja jahu hinnatõusul arvati olevat ahelreaktsiooni käivitaja roll. Toiduainete hinnatõusu tingib tarbijate arvates veel ka oodatav elektri ja bensiini hinna tõus.



Järgnevalt selgitame, kuivõrd on hinnatõusu kartus pannud tarbijaid toiduainete varumise plaane pidama ja varusid soetama. Toiduainete varumise taga on suuresti elanike ajalooline mälu ja hinnatundlikkus: toiduainete varumine annab tarbijale vähemalt teatud perioodiks kindluse homse päeva suhtes ja kergendab muutustega toimetulekut. Seega ei peaks tavapärasest suuremates kogustes toiduaineostudesse suhtuma taunivalt, vaid pigem mõistvalt ja arusaamisega.

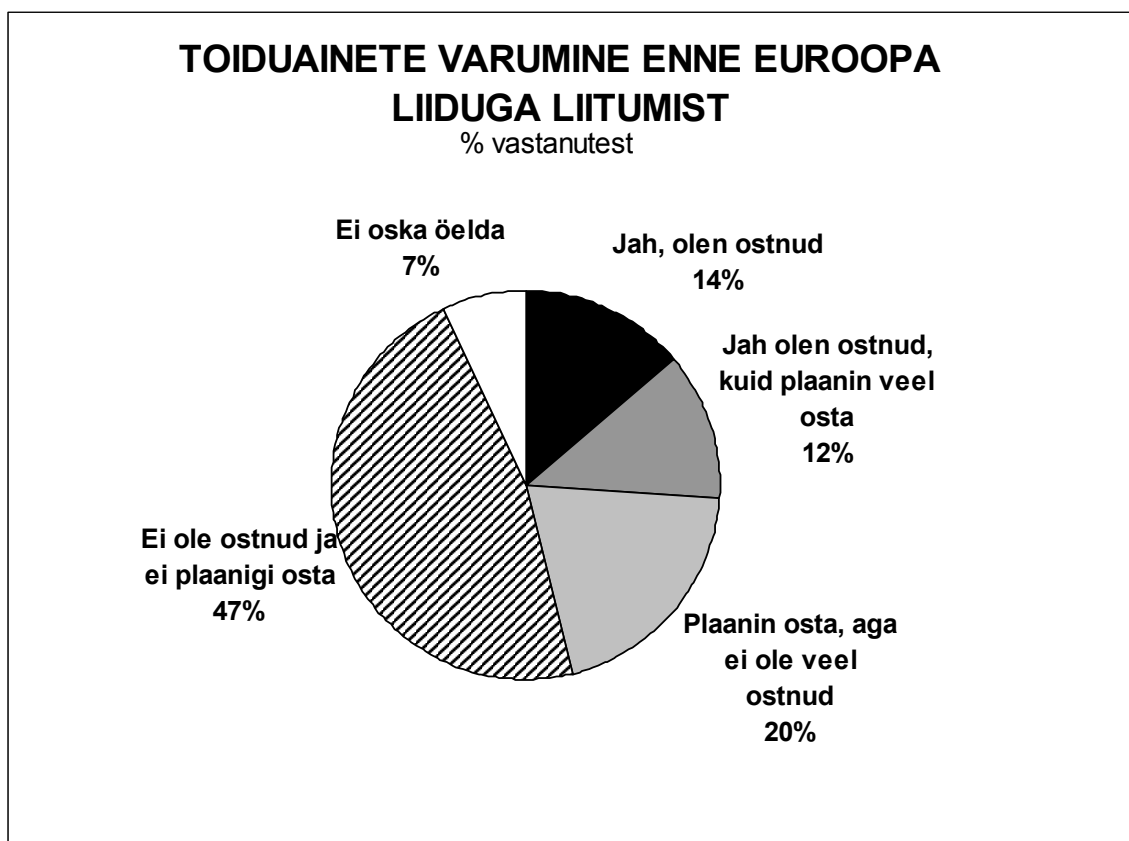
Tabel 6.2. Toiduainete varumine enne Euroopa Liiduga liitumist (% vastanutest)

Jah, olen ostnud	14
Jah olen ostnud, kuid plaanin veel osta	12
Plaanin osta, aga ei ole veel ostnud	20
Ei ole ostnud ja ei plaanigi osta	47
Ei oska öelda	7

Uuringu järgi **ei ole 47% tarbijatest enne Euroopa Liiduga liitumist ostnud varuks toiduaineid ega ei plaanigi seda teha**. 20% tarbijatest plaanib osta, kuid pole veel ostnud. Kokku **26% tarbijatest on juba ostnud toiduaineid varuks**: 14% on ostnud ja ei kavatse enam juurde osta, 12% plaanib veel juurde osta. Seega **plaanib toiduaineid veel lisaks osta kokku 32% tarbijatest**. Oma võimaliku käitumise kohta ei osanud vastata 7% tarbijatest.

Tausttunnuste lõikes tarbijarühmade käitumist ja kavatsusi analüüsid näeme erinevusi vastaja elukoha, rahvuse, vanuse, hariduse ja sissetuleku lõigetes. Kirde-Eesti elanikud plaanivad keskmisest sagedamini toiduaineid varuks osta (40%, keskmiselt 20%) ja seal on

oluliselt vähem neid, kes ei kavatsegi varu soetada (32%, keskmine 47%). 52% tallinlastest ei kavatse toiduaineid ette varuda, plaane tehakse vähem ja ollakse veidi enam äraootaval seisukohal. Mida vanem tarbija, seda tõenäolisemalt on ta endale juba toiduaineid varuks ostnud: kuni 30-aastastest 10%, üle 64-aastastest 20%. Varu ei kavatse soetada pigem noored ja kõrgema sissetulekugrupi tarbijad: 57% noortest ja 63% üle 3500-kroonise sissetulekuga tarbijatest (Eesti keskmine 47%).



Tarbijatelt, kes olid juba ostnud või plaanisid osta toiduaineid varuks, küsiti täpsustavalt milliseid toiduaineid ja millises koguses nad kavatsevad osta. Lisaks suhkrule, soolale ja jahule võisid inimesed ise juurde kirjutada mõne toiduaine ja siis juba ostetud või ostetava koguse. Tulemused koos vastanute arvu, miinimum- ja maksimumkoguste, keskmiste ning nende 95% usalduspiiridega esitatakse tabelis 6.3.

Tabel 6.3. Toiduainete ostmine varuks enne ühinemist Euroopa Liiduga (kg)

	Vastanuid	miinimum	maksimum	keskmine	keskmise 95% usalduspiirid
Suhkur (ostetud kogus)	181	2	500	65	54 – 76
Suhkur (kavatsetav kogus)	200	2	800	63	49 – 72
Sool (ostetud kogus)	19	1	70	17	7 – 27
Sool (kavatsetav kogus)	50	1	200	25	14 – 33
Jahu (ostetud kogus)	24	2	300	41	14 – 65
Jahu (kavatsetav kogus)	64	1	400	39	23 – 51

Uuringu andmed näitavad küllalt ulatuslikku suhkrumist: ostetud suhkrumist koguse avaldas - 26% kõigist küsitletutest, tüüpiline varutud kogus (nn. mood) on 50 kg ja keskmiselt 65 kg (54-76 kg) kõikides 2-500 kilogrammini. Suhkrumist koguse avaldas 28% kõigist küsitletutest, tüüpiliselt plaanitakse osta veel 50 kg ja keskmiselt 63 kg (49-72 kg), kogused ulatuvad 2–800 kilogrammini.

Jahu on juba varuks ostnud 3% küsitletutest, kusjuures on ostetud keskmiselt 41 kg (14-65 kg). 9% küsitletutest kavatses veel jahu varuks osta, keskmiselt 39 kg (23-51 kg).

Soola varumine on olnud vaadeldavatest toiduainetest märgatavalt tagasihoidlikum: 3% küsitletutest on ostnud soola varuks koguses 17 kg (7-27 kg), kusjuures tüüpiline ostukogus on olnud 10 kg. 7% küsitletutest plaanib veel soola varuda keskmiselt 25 kg (14-33 kg).

Muudest toiduainetest on **üksikjuhtudel** varutud tangaineid ja sibulat. Enne Euroopa liiduga liitumist plaanitakse osta: kartulit, kruupe, maitseaineid, mannat, riisi, tangaineid, õli, kaerahelbeid, makarone, kohvi ja teed.

7. TÜÜPILINE EESTI TOIT

Käesoleva uuringu üheks eesmärgiks oli välja selgitada Eestile tüüpiline toit ja uurida, mida elanikud ise süüa eelistavad. Info Eesti elanike toidueelistustest ja tüüpilise toidu nägemusest saab olema aluseks projekti "Eesti toit" väljatöötamisele, mille raames kavatakse teavitada ja propageerida Eesti toidukultuuri ja toiduaineid nii kohapeal kui piiri taga ja mille kaugemaks eesmärgiks on kodumaise põllumajandustootmise, toiduainetetööstuse ja ekspordi areng.

Ankeedis oli vastajate suunamise vältimiseks teema kohta kolm lahtist küsimust. Esiteks palusime tarbijatel nimetada kuni kolm Eestile tüüpilist toidutoodet. Tähelepanuväärne oli suur huvi teema vastu: kokku küsitleti 706 inimest ja kolmele lahtisele küsimusele kogunes vastuseid 1813, st. keskmiselt vastas 8 tarbijat kümnest. Lemmiktoidu puhul vastas üheksa küsitletut kümnest. Suur aktiivsus viitab tulevase projekti potentsiaalile: Eesti inimesed on sellest väga huvitatud, traditsioonid ja teema südamelähedane ning edukas teostamine aitaks muutuste keskel eestimaalaste identiteeti tugevdada.

Tabel 7.1. Tüüpiline Eesti toidutoode (kolm vastust kokku, arv ja protsent vastanutest)

	Arv	%
1. liha (sea-, lamba-, veiseliha kana; praetult, hakkliha)	243	13
2. leib (rukki, must, tume, hapu, põranda, vormi, peen)	236	13
3. kapsas (mulgi, hapu, prae)	191	11
4. kartul (keedu, prae, puder)	174	10
5. veretooted (verivorst, -kakk)	152	8
6. piim	138	8
7. kala (määratlemata, soola)	80	4
8. piimatooted (määratlemata)	76	4
9. kama	75	4
10. lihatooted (määratlemata)	57	3
11. juurvili, köögivili	53	3
12. sai	52	3
13. juust ("Eesti", "Merevaik" jms)	51	3
14. sült	38	2
15. vorstid (viiner, suitsu, keedu, tangu)	38	2
16. kohupiim	34	2
17. jahu ja kuivained (kaerahelbed, kruubid, makaronid, tatrahelbed)	31	2
18. kilu	27	2
19. maiustused (Kalevi kommid, šokolaadid)	23	1
20. räim	23	1

Vabadest vastustest koostatud kokkuvõtte järgi peavad tarbijad ise tüüpiliseks toidutooteks **liha ja leiba**. Liha all mõeldakse peamiselt sealiha, leiva all tumedat rukkileiba. Eestile tüüpilisteks toodeteks võib uuringu järgi pidada **ka kapsast, kartulit, verivorsti ja piima**.

Kuvandite loomisel on sageli rakendatud nn. *top of mind* –meetodit, st. kirjeldatakse sihtrühma teadvuses esimesena meelesolevat kujundit, pilti, sõna, lauset. Käesolevas uuringus kasutasime meetodit tüüpilisema toidutoote leidmisel. Kui ülaltoodud kokkuvõtte oli koostatud kolme vastuse põhjal, siis alljärgnev tabel annab ülevaate esmastest seostest, mis vastajatel peale küsimuse esitamist tekkisid.

Tabel 7.2. Esimesena nimetatud tüüpiline Eesti toidutoode – nn. TOP OF MIND (arv ja protsent vastanutest; uuringus küsitleti 706 inimest ja antud küsimusele vastas 636)

	Arv	%
1. leib (rukki, must, tume, hapu, põranda, vormi, peen)	110	17
2. kartul (keedu, prae, puder)	86	14
3. liha (sealiha, kana, lamba-, veiseliha; praetult, hakkliha)	80	13
4. kapsas (mulgi, hapu, prae)	72	11
5. veretooted (verivorst, -käkk)	56	9
6. piim	55	9
7. piimatooted (määratlemata)	36	6
8. kama	28	4
9. juust (“Eesti”, “Merevaik” jms)	23	4
10. kala (määratlemata, soola)	22	4
11. sai	21	3
12. lihatooted (määratlemata)	16	3
13. vorstid (viiner, suitsu, keedu, tangu)	15	2
14. kohupiim	13	2
15. supp (hapu-, värsked kapsa, herne, aedvilja, kala, kruubi, herne)	10	2
16. sink (suitsu), suitsuliha	10	2
17. sült	9	1
18. juurvili, köögivili	9	1
19. kilu	7	1
20. räim	6	1

Esmase kuvandi järgi on tüüpilisteks Eesti toidutooteks **leib** (vt. Lisa 3), millele järgnevad **kartul, liha ja kapsad**. Esimese 20-ne nimetuse hulgas on kõige rohkem lihatooteid, kui arvestada kokku liha ja -tooted, veretooted, vorstid, sült ja sink.

Kuna mõlemal analüüsil tulid esikuukusse liha, leib, kapsad, veretooted, kartul ja piim, siis võime väita, et nimetatud tooted on Eestile tüüpilised.

Edasi sellest, millised on elanike ettekujutused tüüpilisest Eesti toidust ja millised on inimeste endi lemmiktoidud. Palusime vastajatel öelda, mida nad pakuksid väliskülalisele, kui soovitakse süüa tüüpilist Eesti toitu ning seejärel kirja panna, mis on vastaja enda lemmiktoiduks. Enne tulemusi väärrib märkimist väga suur vastuste ja nimetatud toitude arv. Väliskülalisele pakutaks parimat, mis tähendab eestipäraselt lookas lauda. Juhul, kui ise pole võimalik külalist vastu võtta, siis mindaks külalisega restorani, kus rahvustoitu pakutaks. Ankeetidesse pandi kirja alates kolme rooga sisaldavast ühest toidukorrast kuni kolme eri lõunasöögi menüüni, talve- ja suvemenüüni, hommiku- ja õhtusöögini (vt. Lisa 4 ja 5, lahtiste küsimuste tekstid).

Analüüsil võtsime süstematiseerimise aluseks road: supid, eelroad, põhiroad, joogid, magustoidud, salatid, lisandid, leivad ja alkoholi. Eelroa alla paigutasime hommikusöögid ja kergematel toidukordadel pakutava, lisandi alla juur- ja köögiviljad, hapukurgid, seemed jms. Jookide alla paigutatud piim tähendab toidu kõrvale joodavat piima, mitte magustoidu, näiteks mannavahuga serveeritavat piima.

Eesti elanike nägemus tüüpilisest toidust ja lemmiktoidust on võrreldavuse huvides esitatud kõrvuti tabelis 7.3, kusjuures koondasime toitude rühmad samade märksõnade alla.

Tüüpilise toidu puhul nimetas suppi 32% vastanutest, eelrooga 20%, põhirooga 96%, jooki 37%, magustoit 57%, salatit ja lisandit 39%, leiba 14% ja alkoholi 7% vastanutest. Siit järeldeb, et **tüüpiline toit koosneb eelkõige soojast põhiroast ja magustoidust.**

Tabel 7.3. Tüüpiline Eesti toit, mida pakutaks väliskülalisele ja oma lemmiktoit (arv; uuringus küsitleti 706 inimest, antud küsimustele vastas 577 ja 642 inimest)

SUPID	tüüpiline oma lemmik	
	(märkis 184 vastajat)	
hernesupp	42	17
hapukapsasupp	19	13
kalasupp	12	4
aed- või juurvilja supp	12	4
puljong	11	2
klimbisupp	10	9
seljanka	9	5
talupojasupp	9	-
kapsasupp	8	7
oasupp	7	3
tangusupp	6	-
seenesupp	6	1
piimasupp	6	15
frikadellisupp	4	3
külasupp	4	3
borš	3	1
lihasupp	2	-
rassolnik	-	3
muu lemmik: uhhaa, tomatisupp.		

EELROAD	tüüpiline	oma lemmik
	(märkis 117 vastajat)	
kama	28	3
juust	22	13
heeringas (filee, rull, hapukoorega)	18	4
sai, röstsai	16	7
kilu	14	8
võileivad (sh. vorsti, juustu, singi)	12	5
muna (sh. keedetud, -roog jms)	12	4
muu kala (silk, lest, suitsu-, prae)	11	-
marineeritud	11	14
kala (räim, kilu, silm)	7	5
kõrvits	1	1
liha	-	2
kurgid	-	2
piimatooted (sh. kodujuust)	9	4
vorst, -tooted (v.a. verivorst)	9	-
puder (sh. kaerahelbe, neljavilja)	8	2
lõigud, lõiked (juust, liha, kala jms)	5	-
pasteet	4	1
jogurt		11
sink		2
muu lemmik: idandatud terad.		
võileib (kiluga jms)	7	2

SALATID JA LISANDID	tüüpiline	oma lemmik
	(märkis 225 vastajat)	
toorsalat kokku	45	37
värske segasalat	23	16
toorsalat (määratlemata)	13	18
kurgi, tomatiasalat	9	1
kartulisalat	44	20
juur- ja köögiviljad (hautatud)	32	2
kaalikas	8	3
porgand	7	8
kõrvitsasalat	28	9
salat (määratlemata)	26	22
pohlasalat, -moos	17	3
pohlamoos	15	1
rosolje	14	6
juur- ja köögiviljasalat	13	10
kõrvits (salat, marineeritud)	13	10
hapukurk	10	4
peedisalat	9	3
seened (marineeritud)	8	11
jõhvikamoos, jõhvikad	3	1
õun (hapu, küpsetatud)	3	-
hapukurgi	-	4

muu tüüpiline: marineeritud kurgi, seened, riisalat, makaroni, kohupiima, krabipulga jms.
muu lemmik: kasukas, sega-, krabi-, makaroni-, itaalia-, riisalat.

LEIVA-SAIATOOTED	tüüpiline (märkis 82 vastajat)	oma lemmik
<u>leib</u>	<u>64</u>	<u>23</u>
leib (määratlemata)	25	18
must leib	21	2
tera-, täisteraleib	10	1
rukkileib	8	2
<u>sai</u>	<u>12</u>	<u>4</u>
<u>karask (odrajahust)</u>	<u>5</u>	<u>-</u>
<u>sepik</u>	<u>4</u>	<u>-</u>

muu tüüpiline: leivalõiked, Tallinna Pereleib, Tallinna Peenleib, Pere peenleib, vormileib, Kihnu leib.

ALKOHOL	tüüpiline (märkis 39 vastajat)	oma lemmik
<u>õlu (koduõlu, Saku, A. Le Coq)</u>	<u>18</u>	<u>2</u>
<u>viin (sh. Viru Valge, "metsakohin")</u>	<u>13</u>	<u>1</u>
<u>vein</u>	<u>10</u>	<u>1</u>
<u>Vana-Tallinn</u>	<u>4</u>	<u>-</u>
<u>hõõgvein, glögi</u>	<u>2</u>	<u>-</u>

muu tüüpiline: Liviko liköör, Kännu Kukk.

JOOGID	tüüpiline (märkis 214 vastajat)	oma lemmik
<u>piim</u>	<u>84</u>	<u>26</u>
<u>kama</u>	<u>76</u>	<u>2</u>
<u>kohv</u>	<u>49</u>	<u>7</u>
<u>kali</u>	<u>26</u>	<u>-</u>
<u>tee</u>	<u>25</u>	<u>1</u>
taimete	13	-
<u>mahl</u>	<u>20</u>	<u>6</u>
<u>hapupiim</u>	<u>13</u>	<u>6</u>
<u>keefir, biokeefir</u>	<u>13</u>	<u>5</u>
<u>morss</u>	<u>7</u>	<u>1</u>
<u>vesi, mineraalvesi</u>	<u>5</u>	<u>1</u>
<u>pett</u>	<u>3</u>	<u>-</u>
<u>kokteil</u>	<u>2</u>	<u>-</u>

muu tüüpiline: kakao.

MAGUSTOIT	tüüpiline	oma lemmik
	(märkis 329 vastajat)	
<u>kissell</u>	55	10
jõhvikakissell	12	
kohupiimavaht kisselliga	11	
mustikakissell	5	
bubert kisselliga	4	
piimakissell (vahukoor, pohlamoos)	3	
karamellkissell	3	
kohupiim mustikakisselliga	2	
muu tüüpiline magustoit kisselliga: ploomikissell, saiavorm kisselliga, leivakissell, riisipuder		
jõhvikakisselliga, puuviljakissell vahukoorega, marjakissell vahukoorega, kissell praetud		
saiakuubikutega, kohupiimakreem õunakisselliga		
<u>mannavaht</u>	44	11
<u>vahukoor (leivasupi, tarretise, kompoti jms)</u>	34	12
<u>kama (pallid, käkid, puuviljadega, rosinat,</u>		
<u>õnatükkidega, tarretis)</u>	30	3
<u>leivasupp</u>	28	6
<u>pannkoogid(maasikamoosi, ka kohupiimaga)</u>	25	20
<u>kook</u>	25	8
kohupiimakook	12	1
õunakook	8	2
<u>moos</u>	24	14
<u>jäätis</u>	22	10
<u>tort</u>	18	4
<u>puuvili</u>	18	5
<u>küpsised (kaera, kodutehtud)</u>	16	1
<u>lumepallisupp</u>	10	2
<u>kompott</u>	9	1
<u>tarretis (puuvilja, kama, jogurti)</u>	9	3
<u>kompvekid</u>	8	2
<u>pirukad (kohupiima, õuna, moosi)</u>	7	2
<u>mannapuder (kisselli, võiga)</u>	6	2
<u>kohupiimavaht</u>	6	4
<u>marjad (manna-, kohupiimavaht)</u>	5	1
<u>saiakesed</u>	5	2
<u>saiavorm</u>	4	-
<u>maasikad vahukoorega</u>	4	3
<u>kohukesed</u>	3	2
<u>kondiitritooted</u>	3	-
<u>corp (kohupiima, kõõmne)</u>	4	1
<u>mesi</u>	2	1
<u>rosinad</u>	-	4
<u>pähklid</u>	-	2

muu tüüpiline magustoit: kohupiimavorm, praetud õunad, õlle-saia supp, pagaritooted.

muu lemmik: rullbiskviit, vahvlitops, tiramisü, puding, vastlakuklid.

PÕHIROOG	tüüpiline (märkis 551 vastajat)	oma lemmik
<u>liha</u>	<u>483</u>	<u>168</u>
sealiha, -praad	230	80
<i>hautatud sealiha</i>	13	2
sült	67	10
kotlet	18	16
karbonaad	18	17
kana (praad, filee, liha, grill, ahju)	16	46
hakkliha	14	31
viiner	10	6
lambaliha	6	2
soolaliha	5	1
šnitsel	5	7
pikkpoiss	5	2
looma-, veiseliha	4	4
ribi	4	7
seajalad (keedetud)	2	-
vasikaliha	-	4
sardell	2	3
<u>kartul (s.h. kartulipuder)</u>	<u>352</u>	<u>234</u>
kartul ja liha	161	86
kartul ja hapukapsad	129	16
kartul ja praad	157	36
<i>kartul ja seapraad</i>	133	36
ahjukartul	61	55
<i>ahjukartul ja liha</i>	32	24
kartul ja verivorst	59	6
keedukartul	25	6
<u>kapsad</u>	<u>305</u>	<u>57</u>
hapukapsad	173	18
mulgikapsad	107	25
hautatud kapsad	16	4
praekapsas	9	2
kapsarullid	1	8
<u>verivorst</u>	<u>126</u>	<u>14</u>
verivorst hapukapsaga	48	3
verivorst mulgikapsaga	38	-
verivorst pohlamoosiga	14	2
<u>puder</u>	<u>76</u>	<u>77</u>
kartulipuder	21	55
mulgipuder	28	23
tangupuder	5	2
tatrapuder	2	1
<u>kaste</u>	<u>53</u>	<u>65</u>
kartul ja kaste	49	50
<u>kala</u>	<u>40</u>	<u>61</u>
räim	11	11
heeringas	8	-
silk	2	-
lõhe	2	13
forell	-	9
kilu	-	9
suitsukala	-	2
<u>ühepajatoit, juurviljahautis, -raguu</u>	<u>38</u>	<u>48</u>
<u>makaroniroad (ka lasagne, pasta, spagetti)</u>	<u>3</u>	<u>22</u>
<u>seened (enamasti seenekastena)</u>	<u>6</u>	<u>18</u>
<u>pelmeenid</u>	<u>-</u>	<u>16</u>
<u>pitsa</u>	<u>-</u>	<u>8</u>

muu tüüpiline: biifsteek. muu lemmik: azuu, plov, rannakarbid, biifsteek, bitkii, wok-road, sašlökk, sibulaklops, omlett, sushi, tšeburek, mehhiko pajaroog.

Ülaltoodud tulemusi kommenteerides peab tõdema, et eesti tüüpiline toit ei kattu alati sellega, mida vastajad ise meeeldi söövad. Lemmiktoit on pigem lihtsa talupojaköögi, traditsioonilise Eesti köögi ja uute välismaa toitude segu.

Eestile tüüpiline supp on uuringu järgi **hernesupp**, millele järgneb hapukapsasupp, kalasupp ja aedviljasupp. Hernesupp on koos piimasupiga eestlaste lemmikud suppide hulgas (kui suppi nimetati lemmiktoiduna), kusjuures piimasupp on küll lemmik, kuid seda külalisele ei pakutaks.

Toiduna väärib esiletõstmist **kama**, mida võib pidada universaalseks Eesti toiduks, sest see esineb nii soolase kui magusana, suvel põhitoiduna, samuti joogina. Külalisele pakutavad eelroad on uuringu järgi peamiselt juba nimetatud kama, juust, heeringas mitmel moel (fileed, heeringarullid, heeringas hapukoore ja sibulaga jms), võileivad, saiad, kindlasti võrtsikilu, keedetud muna, muu kala (silk, praetud kala, lest), puljong ja midagi marineeritud kujul (näiteks kala, seened, kõrvits, liha, kurgid). Ise söödaks parema meelega just marineeritud, juustu ja jogurtit. Viimast ei pakuks üksi vastaja tüüpilise toiduna väliskülalisele.

Põhiroogade osas on tüüpiline toit, mis sisaldab **liha, kartulit ja kapsaid** või siis **verivorsti. Prae all mõeldakse eeskätt seapraadi ja kartuli all peamiselt keedu- või ahjukartulit.** Sealihast toit või seapraad on ka vastajate lemmiktoiduks, mida ise meeeldi süüakse. Tüüpilise toiduna ei pakutaks aga kana (praadi, grillkana, ahjukana), mis on sageduselt järgmine lemmiktoit peale sealiha, ja hakkliha (näiteks hakklihakastet). Kui **kartuli ja hapukapsa kombinatsioon on traditsiooniline**, siis lemmiktoiduks see ei ole. Pigem süüakse kartulit koos lihaga. Samuti võib keedukartul olla harjumuspärane toit, kuid väga paljud inimesed eelistavad ise süüa hoopis ahjukartulit või kartuliputru.

Traditsioonilisele tüüpilisele toidulauale kuuluvad **hapukapsad ja mulgikapsad** on väheste inimeste lemmiktoitudeks, samuti verivorst.

Kala pakutaks tüüpilise kodumaise toiduna võrreldes liha ja vorstidega väga vähe. Lemmiktoitude hulgas on aga kalaroogadel suurem osakaal, samuti ühepajatoitude, makaroniroogadel, seentel ja pelmeenidel.

Salatitest ja lisanditest eelistatakse **toorsalateid, kartulisalatit ning hautatud juur- ja köögivilju.** Tüüpilise toidu kõrvale pakutaks **leiba** (musta leiba, teraleiba, rukkileiba, karaskit, sepikut).

Traditsiooniliselt pakutaks toidu kõrvale joogiks **piima**, mis kattub elanike igapäevaste eelistustega ja kama. Lemmiktoidu nimetamisel piirduti enamasti põhirooga, mitte ei kirjeldatud ära kogu menüüd. Alkoholi nimetati tüüpilise toidu juures üsna vähe, mis on mõistetav, kuna küsiti ju toidu kohta. Sagedamini märgiti **õlut ja viina** ning kodumaist veini.

Kui tüüpiliseks magustoiduks peetakse **kisselli, mannaehtu, vahukoort** (lisand leivasupile, kissellile, kompotile, kuid ka eraldi), **kama, leivasuppi, pannkooke, kooke, moosi ja jäätist**, siis lemmiktoitude hulgas märgiti sagedamini pannkooke, vahukoort, mannaehtu ja moosi. Kisselli pakutaks nii ilma mingi lisandita, kui kõikvõimalikes kombinatsioonides: kohupiimavahuga, kohupiimaga, saiavormiga, riisipudrugaga jms.

Kokkuvõtteks: tüüpiline toit koosneb uuringu järgi seapraest, kartulist ja hapukapsastest, mille kõrvale joodaks piima, söödaks leiba ning toidukorra lõpetaks kindlasti magustoit.

KOKKUVÕTE

EKI 2003. aasta küsitluse tulemustest:

- Eesti elanikele tähendab tervislik toitumine eelkõige enamat puu- ja köögiviljade tarbimist (53% vastanutest), korrapärast ja tasakaalustatud toitumist (46% ja 45%) ning kodumaise toidukauba eelistamist (39%). Eelistused on kandumas vitamiinide, mineraalide ning väherasvasema toidu nn. loomuliku allika poole, milleks on puu- ja köögiviljad.
- Elanike rahulolu hinnang oma toitumise tervislikkusele, toidu mitmekesisusele ja toidu kogusele ei ole aastaga oluliselt muutunud. Rahulolu toidu kogusega on hea, st. toidu kogusega on rahul 58% tarbijatest. Oma toidu mitmekesisust ja tervislikkust hindavad tarbijad rahuldavaks, mitmekesisusega on rahul 43% ja tervislikkusega 34% tarbijatest.
- 68% elanike arvates ei ole nende toidu tervislikkus eelmisel aastal muutunud, kuid iga neljanda elaniku arvates (27%) oli toit tervislikum.
- Toitumisharjumustes soovitakse kõige enam suurendada puu- ja köögiviljade (62% ja 54%) ning vedeliku tarbimist (38%), vähendada aga magusa (59%) ja krõpsude söömist (37%) ning hilja õhtul söömist (56%). Kõige kriitilisemad on tarbijad kiirtoitude suhtes: 49% vastanutest lõpetaks söömise täiesti ja 32% vähendaks.
Suund on väherasvasemate ja tervislikumate toiduainete tarbimisele: käesoleval aastal soovitakse süüa rohkem puuvilju (67%), kalatooteid (63%) ning oluliselt vähendada sealihaga (vähendaks 41%), suhkrut (62%) ning rasva sisaldavaid toite (56%).
- 98% elanikest jälgib toidukaupade ostmisel nende tervislikkust. Tase on sarnane eelmisele aastale, kuid on toimunud nihe sageduses: tervislikkuse jälgimine on üha suuremale osale elanikkonnast saamas tavapärase ostukäitumise osaks (65% elanikest jälgib tavaliselt tervislikkust, 11% alati). Tervislike kaupade ostmisel on kõige sagedasemaks probleemiks olnud info loetavus pakenditel (46% tervislikkuse jälgijatest), kallim hind (43%), müügikohtade piiratus, sest tooteid ei müüda igal pool (36%). Tarbijate arvates võiks ettevõtteid teha tervislikele toodetele rohkem reklaami (35%) ja täiendada pakenditel olevat tooteinfot (35%). Aastaga on tarbijate hinnangul tunduvalt paranenud tervislike toodete maitse ja müüjate informeeritus.
- Elanike hinnangud toiduohutusele pole 2 aasta jooksul oluliselt muutunud, kuid paranemine jätkub: 46% arvates on olukord parem, 24% märkis olukorra stabiilsust, 5% pidas olukorda halvemaks ja 25% ei osanud öelda.
- Toiduhügieeni olukord on tarbijate arvates kõige parem restoranides, piimatööstustes ja suurtes kauplustes (keskmine hinnang on hea). Kui vaadata ainult positiivseid hinnanguid, oli parim olukord samuti suurtes kauplustes (54% väga hea või hea), piimatööstustes (46%) ning restoranides (45%), kusjuures restoranide olukord on aastaga tunduvalt paranenud. Endiselt

on kõige halvem seis turgudel: 43% elanikest hindas toiduhügieeni olukorda turgudel halvaks või väga halvaks.

- Sarnaselt eelmisele aastale, kardetakse kõige enam toidu bakteriaalset saastatust (93%) ja hullulehmatõbe (89%). Väga palju kardetakse ka kiiritatud toitu, mikrobioloogilist saastatust, raskemetallide sisaldust jms. Geneetiliselt muundatud organismide söömisel nähakse varasemast suuremat ohtu oma tervisele (70% elanikest peab väga oluliseks ohu allikaks, eelmisel aastal 66%). Need kartused on suuresti massiteabevahendite mõju tulemus, kuid tarbija eeldab toiduainete põhjalikku tootjapoolset kontrolli ja hügieenist kinnipidamist.
- Teatud piirangutega saab tervislikku toitu osta 57% elanikest (üldiselt küll, kuid mitte alati), 12% ostab alati meelepärast, 13% ostab väga harva ja 17% ei saa üldse osta toitu soovi järgi. Mida väiksem on pere sissetulek, seda enam seab sissetuleku suurus tervislike toidukaupade ostmisele piire: 53% kuni 1000-kroonise sissetulekuga tarbijatest saab kas väga harva või ei saa üldse osta toitu nii nagu sooviks.
- Eesti elanikud ostavad tüüpiliselt toidukaupa 2-3 korda nädalas (42%). 4-6 korda nädalas ostab toidukaupa 27%, iga päev 23% ja kord nädalas või harvemini 8% tarbijatest. Vaid kord nädalas “külmkapi täisostmine” pole Eestis veel palju levinud.
- Suur kauplus on peamiseks Eesti elanike toidukaupade ostukohaks (54% elanikest), väike kauplus on eelistustes teisel kohal (25%) ja turg kolmandal (15%).
- Põhitoiduainete ostukohtade struktuur ei ole aastaga kardinaalselt muutunud, kuid kaupluste osa liha- ja lihatoodete, piima- ja piimatoodete, kala, kanamunade, jahu- ja tangainete ning suhkru ostukohana on tunduvalt suurenenud. 80% piimatoodetest ning 73% jahu ja tangainete ostudest tehakse kaupluses. Hulgilao tüüpilisem ostuartikkel on suhkur, kuigi suhkru peamine ostukoht on samuti kauplus (59% suhkru ostudest tehakse kaupluses). Turg ei ole enam ühegi uuringus vaadeldud toiduainerühma osas peamiseks ostukohaks, kuid tema osakaal on suurim kala ja liha ostudes (33% ja 34% ostetavast kalast ja lihast). Kartulite, köögiviljade, puuviljade ja marjade osas tarbitakse peamiselt omatoodangut, kuid köögi- ja puuvilju ning marju ostetakse juba pigem kauplusest kui turgudel.
- Tarbijad peavad toiduostukohtade juures kõige olulisemaks puhtust ja korralikkust (tähtis 89% elanikest), kvaliteetsete toidutoodete olemasolu (88%), meeldivat teenindust (85%), soodsaid hindu (83%) ning värskete puu- ja köögiviljade olemasolu (79%), laia valikut kodumaiste toidukaupade olemasolu (71%) ja ostukoha lähedust (61%). 80%-le elanikest ei oma tähtsust meelelahutuse ja vaba aja veetmise võimaluste olemasolu, kuid iga viies tarbija peab seda oluliseks.
- Elanike toidukaupade ostuotsustele avaldavad kõige enam mõju toote värskus (95%), kvaliteet (92%), maitse (91%), tervislikkus (75%), soodne hind (70%), toote säilimisaeg (65%) ja kodumaisus, toodetud Eestis (61%). Kvaliteedi tähtsus on suurenenud, st. tarbijad on reageerinud odavamale hinnale tõttu langenud toodete kvaliteedile.

- Rahulolu kodumaiste kaupade valikuga on vähenenud, v.a. värsked köögivilja osas. Põhjuseks võib olla nii tarbijate kriitilisem pilk kui odavama hinna pakkumise tõttu kahanenud valikuvõimalused kauplustes. Hea valikuga on tarbijate hinnangul piim ja piimasaadused, jahu ja tangained, leiva- ja saiatooted, maiustused ja kondiitritooted ning karastusjoojid ja mahlad. Endiselt on väikseim rahulolu puu- ja köögiviljakonservide, värsked puuvilja ning kala ja kalasaaduste valikuga.
- Kodumaiste toidukaupade kvaliteeti vaadates on rahulolu suurim leiva- ja saiatoodetega (50% väga rahul). Võrreldes eelmise aastaga on oluliselt tõusnud rahulolu jahu ja tangainete, jookide ja mahlade, kastmete, puu- ja köögiviljakonservide kvaliteediga. Probleemaatilised kaubagrupid on nii valiku kui kvaliteedi osas värsked puuvili (24% kvaliteet on halb, 17% valik on halb) ja kala (21% kala kvaliteet ja valik on halb).
- Eesti elanikud eelistavad kodumaiseid toidukaupu (87%, sama tase eelmise aastaga), päritoluma suhtes ükskõikseid on 13% elanikest. Kodumaist toidukaupa eelistavad oluliselt enam naised ja kõrgharidusega tarbijad.
- Kodumaiseid toidukaupu eelistatakse seetõttu, et äratavad enam usaldust (57%) ja on tervislikumad (51%). Eesti toidukaup on ka maitsest parem (46%) ja värskem (43%). Soodne hind või patriotism on esialgu elanikele suhteliselt vähemtähtsad. Kodumaiste toidukaupade kuvand: harjumuspärase maitsega, usaldusväärsed, värsked, sisaldavad vähe lisaaineid ja on tervislikud.
- Kolme tootegrupi osas ei ole kodumaiste toodete osakaal ostudes peamine: köögiviljakonservid, värsked puuvilja ja margariin (võrdselt nii import kui kodumaine). Impordi osakaal on kõige suurem värsked puuvilja ja margariini puhul (27%). Kodumaiste toodete osakaal on suurim suitsuvorstide ja sinkide (94%), naturaaluustu (86%), jogurti (84%), majoneesi (83%), jahu- ja tangainete (82%), jäätise (78%) ja kalja ostudes (75%).
- Kodumaise ja imporditoidukauba eristamine on aastaga muutunud tarbijate jaoks lihtsamaks (34%), kuid valdav enamus tarbijatest hindab vahetegemist mitte alati lihtsaks (60%). Raskused kauba päritolu määramisel ei ole aastaga suurenenud. Enim raskendab eristamist liialt väikeses kirjas tooteinfo kauba pakendil (66%) ja kodumaistele toodetele pandud võõrapäraseid tootenimesid (49%).
- 84% tarbijatest eelistab kindlaid tooteid, kuid proovib vahel uusi tooteid (eelmise aastaga võrreldes oluliselt enam), mis on tootearenduse seisukohalt positiivne muutus ja annab tunnistust suuremast avatusest. 5% elanikest vahetab sageli tooteid ja tootjafirmasid, 6% on lojaalsed kindale tootele või firmale ja 5% ei pööra sellele tähelepanu. Nimetatud tarbijarühmade suurus ei ole aastaga oluliselt muutunud. Uut proovima ärgitab peamiselt uudishimu ja vahelduse soov (57% uute toidutoodete suhtes avatud tarbijatest), mis on odavamast hinnast olulisem. Väga olulisel kohal on tuttavate ja pereliikmete soovitusel, mis tarbijate hinnangul mõjusam poes degusteerimistest, reklaamist või ilusamast pakendist.

- Uute toidutoodete kohta on sagedamini infot saadud televisioonist ja poes degusteerimistest. 86% tarbijatest ei ole enda puhul täheldanud reklaamikampaania mõju kodumaise toidukauba ostmisele, 14% on hakanud ostma kindlat toidukaupa. Kampaaniad on enam mõjutanud leiva- ja lihatoodete ostmist.
- Tarbijate arvates saab kodumaiste toidutoodete müüki suurendada peamiselt hinna kaudu: kas säilitades praeguse hinnataseme (62%) või allahindluste, soodus- ja eripakkumiste kaudu (60%). Tulemus näitab Eesti elanike suurt hinnatundlikkust ja viitab perede rahaliste võimaluste piiratusele, kuid arvestades tarbijate vahelduse soovi (proovitakse aeg-ajalt uusi tooteid), ei ole müügiedu taandatav ainult soodsama hinnaga toote pakkujale.
- Tarbijate lemmikud Eesti toidukaubatootjate hulgas: AS Põltsamaa Felix (64%), OÜ Viru Kalatööstus (50%), AS Rakvere Lihakombinaat (48%), AS Salvest (45%), Tallinna Piimatööstuse AS ja Valio Eesti AS Laeva Meierei (43%, mõlemad ettevõtted tarbijate lemmikud jogurtitootajatena – “Meieri”, “Tere”, “Alma”).
- Ühinemine Euroopa Liiduga toob tarbijate hinnangul kaasa hinnatõusu: kallinevad nii kodumaised (81% vastajatest) kui importtoiduained (62%). Mitte-eestlased on tundavas hinnatõusus eestlastest rohkem veendunud. Kõige enam peetakse hinnatõusu tõenäoliseks suhkru (91%), maiustuste ja kondiitritoodete (62%), piima ja piimasaaduste puhul (57%). Liha ja lihasaaduste, leiva- ja saiatoodete, mahepõllunduse toodete kallinemist prognoosib neli tarbijat kümnest, iga neljas tarbija peab tõenäoliseks kala- ja kalasaaduste ning jahu ja tangainete, iga viies värske puuvilja kallinemist.
- Ei saa rääkida Eesti elanike valdavast toiduainete varumisbuumist: 47% elanikest ei ole ostnud varuks toiduaineid ega plaanigi seda teha, 20% plaanib, kuid pole veel ostnud. 26% on ostnud: neist 14% on ostnud ja enam ei kavatse juurde osta, 12% on ostnud ja tahab veel osta. Kui liita kokku esmakordse ostu plaanijad (20%) ja lisaostude plaanijad (12%), saame tulemuseks, et 32% tarbijatest kavatseb veel enne liitumist osta toiduaineid varuks.
- Tüüpiliseks Eesti toidutooteks on uuringu järgi liha ja leib, st. sealiha ja tume rukkileib. Tüüpilise toote esikuuik on järgmine: liha, leib, kapsad (hapu-, mulgikapsas), veretooted (verivorst, -kakk), kartul ja piim.
- Tüüpiline Eesti toit tähendab eelkõige sooja põhirooga ja magustoitu, mis koosneb seapraest, kartulist, hapukapsastest, mille kõrvale pakutaks piima ja leiba ning magustoiduks kisselli või mannavahu. Suppidest pakutaks tüüpiliselt hernesuppi. Universaalne Eesti toit on kama, mida pakutaks nii eelroana, magustoiduna, suvel põhitoiduna ja joogina, nii magusa kui soolasena. Verivorst on lihatoodetest sealiha järel ja/või kõrval teine põhilisem menüü koostisosa. Elanikud armastavad ise samuti kartulit ja sealiha või seapraadi, kuid väldivad kapsaid (nii hapu- kui mulgikapsaid). Lemmiktoit on lihtsam ja sisaldab sagedamini kana ja kala. Näiteks nimetati lemmiktoitudena suhteliselt palju ühepajatoitu, piimasuppi, kana, kala, makaroniroogasid, seeni ja seenetoite, pelmeene ja pitsat.

Küsitlustulemuste protsentjaotused

TERVISLIK TOITUMINE

1. MILLISE HINNANGU TE ANNATE ENDA PRAEGUSELE TOITUMISELE? (% vastanutest)

	Väga hea	Hea	Rahuldav	Halb	Ei oska öelda
Toidu kogus	15	43	37	4	1
Toidu mitmekesisus	8	35	47	9	1
Toidu tervislikkus	5	29	52	10	4

2. MIDA TAHAKSITE AASTAL 2004 OMA TOITUMISHARJUMUSTES MUUTA? (% vastanutest)

	A A S T A L 2 0 0 4			
	Rohkem	Sama palju	Vähem	Ei kavatse seda enam süüa/lõpetan
Köögivilid	54	46	0	0
Puuvilid	62	37	1	0
Süsivesikute (magusa) tarbimine	2	37	59	2
Soolane tarbimine	1	55	42	1
Kalorite hulk toidus	5	47	48	–
Toidu kogus	6	68	26	–
Soe toit vähemalt üks kord päevas	22	77	1	–
Kiirtoit (hamburger, friikartul jms)	1	18	32	49
Pooltooted, valmistoidud	6	54	27	13
Kartuli- jm krõpsud, helbed jne	1	21	37	41
Vedeliku tarbimine	38	59	3	–
Söömise regulaarsus	19	77	4	–
Hilja õhtul söömine	1	17	56	26

3. MIDA TÄHENDAB TEIE JAOKS TERVISLIK TOITUMINE? (Võis märkida kuni 3 olulisemat! % vastanutest)

Kalorite sobivat hulka	22%
Mineraalainete ja vitamiinide sobivat sisaldust	30%
Enamat puu- ja köögiviljade tarbimist	53%
Rasvade mõõdukat tarbimist	22%
Süsivesikute (magusa) piiramist	14%
Soola tarbimise piiramist	13%
Konservandi-, lisa- ja värvainevaba toidu eelistamist	27%
Kodumaise toidukauba eelistamist	39%
Praetud toiduainete vältimist või vähendamist	9%
Pakendamata toidukauba ostmist	3%
Rohkem söömist	1%
Vähem söömist	9%
Korrapäraselt söömist	46%
Tasakaalustatud toitumist	45%
Muu	

4. KAS TE JÄLGITE TOIDUKAUPADE OSTMISEL NENDE TERVISLIKKUST? (% vastanutest)

Alati	11%
Tavaliselt	65%
Harva	22%
Mitte kunagi	2%

5. KUI JÄLGITE TOIDU OSTMISEL TERVISLIKKUST, SIIS KAS JA MILLISEID PROBLEEME ON TEIL ESINENUD? (Võis märkida mitu vastust, % vastanutest, kes jälgivad toidu tervislikkust)

Ei oska eristada tervislikku toitu ebatervislikust	13%
Tootjad ei paku piisavalt tervislikke tooteid	20%
Ettevõtted ei tee piisavalt reklaami tervislikele toodetele	35%
Ebapiisav tooteinfo pakenditel	35%
Info pakenditel ei ole loetav (liiga väike, pole märgatav)	46%
Tervislik kaup on ostukohtades raskesti ülesleitav	22%
Pakend ei kutsu ostma, ei ärata tähelepanu	8%
Tervislikke tooteid ei müüda igal pool	36%
Tervislik kaup on kallim	43%
Müüjad pole kursis tervislike toodete olemasoluga	20%
Tervislik toit pole mulle meelepärase maitsega	6%

6. KAS TEIE TOIDU TERVISLIKKUS MUUTUS EELMISEL AASTAL? (% vastanutest)

Jah, toit oli tervislikum	27%
Toidu tervislikkus ei muutunud	68%
Toit oli vähem tervislikum	5%

7. MIS SUUNAS TAHAKSITE MUUTA AASTAL 2004 OMA (PERE) TOITUMISHARJUMUSI? (% vastanutest)

	Rohkem	Sama palju	Vähem	Ei söö
Köögiviljad ja salatid	71	29	0	0
Puuviljad	67	32	1	0
Leiva- ja muud teraviljatooted	7	83	10	0
Kartulid	5	84	10	1
Piimatooted	29	66	4	1
Kalatooted	63	32	2	3
Kana ja linnulihatooted	23	68	7	2
Sealiha ja sealihatooted	5	51	41	3
Veiseliha ja veiselihatooted	14	56	18	12
Suhkrut sisaldavad toidud/joogid (maiustused, koogid, karastusjoogid jne)	2	30	62	6
Rasva sisaldavad toidud (või, margariin, majonees jne)	0	41	56	3

VÕIMALIKUD TOIDUGA SEOTUD OHUD

8. KAS TEIE HINNANGUL ON OLUKORD TOIDU OHUTUSE ALAL MUUTUNUD EESTIS 2003. AASTA JOOKSUL PAREMAKS VÕI HALVEMAKS? (% vastanutest)

Olukord on palju parem	7%
Olukord on veidi parem	39%
Olukord pole muutunud	24%
Olukord on veidi halvem	4%
Olukord on palju halvem	1%
Ei oska öelda	25%

9. MILLINE ON TEIE HINNANGUL EESTIS TOIDUHÜGIEENI OLUKORD JÄRGNEVATES TOIDUGA TEGELEVATES KOHTADES? (%vastanutest)

	Väga hea	Hea	Rahuldav	Halb	Väga halb	Ei oska öelda	Keskmine
Piimatööstustes	9	37	19	2	0	33	2,21
Lihatööstustes	5	25	31	5	0	34	2,56
Kalatööstustes	2	18	33	6	0	41	2,76
Koolisööklates	2	18	31	7	2	40	2,81
Asutuste sööklates	1	18	32	5	0	44	2,75
Baarides, pubides	1	17	38	7	1	36	2,35
Kohvikutes	2	31	37	3	0	27	2,55
Restoranides	9	36	15	2	0	38	2,17
Kiirtoidu söögikohtades	1	10	33	13	2	41	3,08
Valmistoidu kaasaostmise kohtades	2	25	36	4	0	33	2,67
Suurtes kauplustes (üle 3 kassa)	5	49	34	2	0	10	2,44
Väikekauplustes (kuni 3 kassat)	1	18	52	16	1	12	2,94
Turgudel	1	6	39	34	9	11	3,53

10. KUI OLULISEKS TE HINDATE ALLJÄRGNEVAID VÕIMALIKKE TOIDUGA KAASNEVAID OHTE OMA TERVISELE? (% vastanutest)

	Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Ei ole oluline	Keskmine
Pestitsiidid (taimekaitsevahendid)	68	28	4	1,35
Mikrobioloogiline saastatus (toidumürgitus)	85	13	2	1,18
Antibiootikumid lihas	68	28	4	1,36
Loomade kasvuhormoonid	58	35	7	1,49
Loomadele antud toit	48	45	7	1,59
Keskkonnareostuse produktid (raskemetallid jne)	81	16	3	1,21
Toidu lisaained (konservandid, värvained)	59	37	4	1,45
Toiduallergia	60	29	11	1,5
Kiiritatud toit	86	11	3	1,18
Geneetiliselt muundatud organismid (GMO)	70	23	7	1,37
Hullulehmatõbi	89	8	3	1,14
Toidu bakteriaalne saastatus (salmonelloos)	93	6	1	1,08

11. MÕELDES PERE EELARVELE JA TOIDUOSTUDELE, SIIS KUI VÕRD VÕIMALDAB TEIE PERE RAHALINE OLUKORD OSTA TERVISLIKKE TOIDUKAUPU? (% vastanutest)

Jah, ostame alati seda, mis meeldib	12%
Üldiselt küll, kuid mitte alati	57%
Ostame väga harva seda, mis meeldiks	13%
Ei, me ei saa osta toitu nii nagu sooviks	17%
Ei oska öelda	1%

TOIDUKAUPADE OSTUEELISTUSED

12. KUI SAGELI OSTAB TEIE PERE TAVALISELT TOIDUKAUPU? (% vastanutest)

Iga päev	23%
4-6 korda nädalas	27%
2-3 korda nädalas	42%
1 kord nädalas	7%
Harvemini	1%

13. MILLISEST OSTUKOHAST TEIE PERE ENAMASTI TOIDUKAUPU OSTAB? (% vastanutest)

Suurest toidukauplusest (3 või enam kassat)	54%
Väikesest toidukauplusest (alla 3 kassa)	25%
Turult	15%
Hulgilaost	4%
Otse talunikelt / tootjatelt	2%

14. PALUN MÄRKIGE LIGIKAUDSELT (%-des ostukoha osakaal), KUST ON TEIE PERE OSTNUD 2003. AASTA JOOKSUL JÄRGNEVAID IGAPÄEVASEID TOIDUAINEID? (% vastanutest)

	Kaup- lusest	Hulgi- laost	Turult	Otse talunikult (v.a turul)	Toodame (kasvatame) ise	Kokku	Ei tarbi
Liha	44,7 %	3,0 %	32,7 %	13,8 %	5,9 %	= 100%	2,7%
Lihatooted	71,0 %	6,3 %	19,5 %	1,8 %	1,5 %	= 100%	1,3%
Kala	55,5 %	3,0 %	34,2 %	4,3 %	2,9 %	= 100%	2,5%
Piim	64,0 %	2,6 %	6,1 %	21,8 %	5,5 %	= 100%	1,6%
Piimatooted	79,7 %	5,2 %	10,1 %	2,4 %	2,6 %	= 100%	0,3%
Kanamunad	45,4 %	3,6 %	21,9 %	18,5 %	10,7 %	= 100%	0,1%
Kartulid	10,8 %	0,6 %	21,1 %	26,2 %	41,2 %	= 100%	0,1%
Köögiviljad	28,6 %	1,9 %	20,9 %	6,8 %	41,8 %	= 100%	0
Puuviljad, marjad	37,0 %	3,4 %	18,0 %	3,1 %	38,5 %	= 100%	0
Jahu ja tangained	73,5 %	16,8 %	8,0 %	0,6 %	0,6 %	= 100%	0,1%
Mesi	12,6 %	0,9 %	16,7 %	62,2 %	7,7 %	= 100%	4,1%
Suhkur	58,9 %	35,8 %	5,3 %	0,1 %	0 %	= 100%	1%

15. MILLIST TÄHTSUST OMAVAD TEIE JAOKS TOIDUOSTUKOHTADE ALLJÄRGNEVAD OMADUSED? (% vastanutest)

	Tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei oma tähtsust	Keskmine
Ostukoht on lähedal	61	31	8	1,48
Ostukoht on puhas ja korralik	89	10	1	1,12
Ostukohas on meeldiv teenindus	85	14	1	1,16
Ostukoht on pika lahtiolekuajaga	45	38	17	1,72
Ostukoht on autoga hästi ligipääsetav	38	29	33	1,95
Hea parkimisvõimalus autole	39	27	34	1,95
Ostukoht on ühistranspordiga hästi ligipääsetav	28	30	42	2,15
Ostukohas saab pangakaardiga maksta	43	30	27	1,84
Ostukohas on lai valik kodumaiseid toidukaupu	71	25	4	1,33
Ostukohas on lai valik imporditud toidukaupu	5	38	57	2,51
Ostukohas on kvaliteetsed toidutooted	88	11	1	1,13
Ostukohas on soodsad hinnad	83	16	1	1,19
Ostukohas on värsked puu- ja köögiviljad	79	17	4	1,21
Lisaks toidukaupadele palju muid kaupu ja teenuseid	37	48	15	1,79
Meelelahutus ja vaba aja veetmise võimalused	4	16	80	2,77
Söömise võimalus (kohvik, söögikoht jms)	6	23	71	2,65

16. MIS ON TEIE JAOKS TOIDU OSTUOTSUSE (VALIKU) TEGEMISEL TÄHTIS? (% vastanutest)

	Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis	Keskmine
Maitse	91	9	0	1,09
Kvaliteet	92	8	0	1,08
Tervislikkus	75	25	0	1,26
Soodne hind	70	29	1	1,32
Tuttav <i>brand</i> (tootemark)	26	63	11	1,85
Pakend (välimus)	11	66	23	2,12
Tootja riik (Eestis toodetud)	61	35	4	1,44
Sooduspakkumised, degusteerimised	31	52	17	1,85
Kerge kättesaadavus	52	41	7	1,55
Valmistamise kiirus, kergus	23	59	18	1,94
Värskus	95	5	0	1,05
Säilimisaeg (kui kaua on kasutamiskõlblik)	65	32	3	1,39
Pakendi liik (karp, vaakum, kile, gaas, paber)	17	54	29	2,13
Toote välimus	50	46	4	1,54

17. KAS JA KUI SAGELI TE VAATATE TOIDUKAUPADE OSTMISEL ETIKETTI? (% vastanutest)

Alati	33%
Tavaliselt	57%
Harva	9%
Mitte kunagi	1%

18. KUI VAATATE TOIDUKAUBA ETIKETTI, SIIS MIDA TE SEALT PEAMISELT UURITE? (% vastanutest, kes on vaadanud etiketti, võis märkida mitu vastust)

Toidu nime	76%
Tootjariiki	71%
Tootjafirmat	43%
Säilivusaega	93%
Valmistamis- ja hoidmistingimusi	40%
Peamisi koostisaineid	62%
Lisaiinete hulka	45%
Rasvasisaldust	36%
Suhkrusisaldust	21%
Soolasisaldust	15%
Kalorite sisaldust	33%
Vitamiinide sisaldust	27%
Geneetiliselt muundatud organismide (GMO) sisaldust	28%
Allergiat põhjustavaid koostisosi	25%
Tootmismeetodit	8%
Koostisaineid dieedi eesmärgil	13%
Sobivust taimetoitlasele	3%
Öko- või kvaliteedimärgi olemasolu (Mahemärk, Tunnustatud Eesti Maitse (pääsukese-, ristikehinamärk), Aus Kaup, Eestis Kasvatatud, Roheline Energia)	55%

19. KAS TEIE (TEIE PERE) EELISTATE OSTA VALDAVALT... (%vastanutest)

... kodumaiseid toidukaupu	87%
... importtoidukaupu	0%
... toidukaupade päritolumaa pole oluline	13%

20. KUI EELISTATE KODUMAISEID TOIDUKAUPU, SIIS MIDA TE PEATE EELKÕIGE SILMAS? (2 olulisemat põhjust! % vastanutest, kes eelistavad kodumaiseid toidukaupu)

Soovin toetada Eesti majanduse arengut	17%
Soovin tagada Eesti elanikele töö ja sissetuleku	18%
Soovin aidata Eesti põllumehi	16%
Teen seda patriotismist	5%
Maitselt parem	46%
Usaldusväärsem	57%
Tervislikum	51%
Soodsama hinnaga	13%
Värskem	43%

21. MILLISED OMADUSED ON TEIE ARVATES KODUMAISTEL TOIDUKAUPADEL? (%vastanutest)

	Jah, alati	Jah, mõnikord	Ei ole kunagi	Ei oska öelda	Keskmine
Kõrge kvaliteet	34	58	0	8	1,63
Tervislikkus	48	45	0	7	1,49
Pikk säilivusaeg	10	52	12	26	2,02
Meeldiv ja sobiv pakend	21	62	4	13	1,80
Harjumuspärane maitse	69	26	1	4	1,30
Lisaainete vähene sisaldus	47	38	2	13	1,47
Uudne (huvitav) maitse	7	64	6	23	1,99
Lai sortiment	25	54	6	15	1,78
Soodne hind	19	65	8	8	1,87
Püsiv kvaliteet	42	42	2	14	1,54
Usaldusväärsus	64	29	0	7	1,31
Värskus	59	36	0	5	1,38

22. HINNAKE PALUN KODUMAISTE KAUPADE VALIKUT KAUPLUSES (TURUL), KUST TE TAVALISELT OSTATE JA RAHULOLU KODUMAISTE TOIDUKAUPADE KVALITEEDIGA? (% vastanutest)

	VALIK					RAHULOLU KVALITEEDIGA				
	Hea	Rahul- dav	Halb	Ei osta	Kesk- mine	Väga rahul	Rahul	Mitte eriti rahul	Ei tarbi	Kesk- mine
Piim ja piimasaadused	70	27	1	2	1,29	42	55	2	1	1,60
Liha ja lihasaadused	50	44	4	2	1,53	21	70	8	1	1,86
Kala ja kalasaadused	25	50	21	4	1,95	14	62	21	3	2,07
Jahu ja tangained	62	34	2	2	1,40	36	60	3	1	1,66
Leiva- ja saiatooted	73	25	2	0	1,28	50	45	5	0	1,55
Värske puuvili	31	49	17	3	1,86	15	59	24	2	2,10
Värske köögivilj	36	47	8	9	1,70	19	60	14	7	1,95
Puu- ja köögivilja konservid	25	39	6	30	1,72	18	47	6	29	1,82
Maiustused, kondiitritooted	58	35	3	4	1,42	40	48	7	5	1,65
Karastusjoogid, mahlad	55	33	2	10	1,42	31	55	4	10	1,71
Kastmed (majoneesid, ketšupid)	45	46	5	4	1,58	29	6	5	5	1,76
Kulinaar- ja pooltooted	35	43	9	13	1,69	20	56	11	13	1,90

23. HINNAKE PALUN, MILLINE ON KODUMAISTE JA IMPORTKAUPADE OSATÄHTSUS TEIE OSTUDES? (% vastanutest)

	Ainult kodumaised	Peamiselt kodumaised	Enam-vähem võrdselt	Peamiselt import	Ainult import	Ei oska öelda	Ei tarbi üldse
Naturaaljuust	47	39	9	2	0	1	2
Sulatatud juust	33	35	14	3	0	2	13
Jogurt	55	29	7	0	0	1	8
Jäätis	38	40	16	1	0	1	4
Majonees	51	32	9	2	1	1	4
Kastmed, ketšupid	26	40	23	5	1	1	4
Margariin	14	22	24	23	4	2	11
Õli	29	32	24	11	2	1	1
Linnuliha	35	28	20	9	2	3	3
Lihakonservid	26	24	13	2	0	4	31
Suitsuvorst, sink	67	27	3	0	0	0	3
Kalakonservid	41	33	14	1	0	2	9
Jahu ja tangained	47	35	13	1	1	2	1
Kommid, šokolaadid	22	40	34	2	0	0	2
Küpsised, keeksid, koogid	30	40	24	2	0	0	4
Värske puuvili	11	18	40	26	1	2	2
Värske köögivili	35	39	16	2	0	2	6
Köögiviljakonservid	10	19	26	9	0	5	31
Keedised, moosid	29	17	12	2	0	5	35
Mahlad	23	28	31	4	0	2	12
Mineraalvesi (lauavesi)	30	30	19	4	1	2	14
Kali	51	24	6	1	0	2	16
Õlu	42	23	8	1	0	1	25
Viin	39	21	10	2	1	2	25

24. KAS TEIE ARVATES ON OSTMISEL LIHTNE VÕI KEERULINE VAHET TEHA KODUMAISE JA IMPORDITUD TOIDUKAUBA VAHEL? (% vastanutest)

Lihtne	34%
Mitte alati lihtne	60%
Keeruline (raske)	4%
Ei oska öelda	2%

25. KUI KODUMAISE JA IMPORDITUD TOIDUKAUBA ERISTAMINE **POLE LIHTNE**, SIIS MIS MUUDAB SELLE KEERULISEKS? (Võis märkida mitu vastust, % vastanutest, kelle arvates kauba eristamine pole lihtne)

Vähene tooteinfo pakendil (maa, tootja)	44%
Pakendil on tooteinfo liiga väikese kirjaga	66%
Kodumaiste toidutoodete ja -brändide nimed on võõrapärased	49%
Importtoodete nimed ja brändid on eestipärased	21%
Müüjatel on vähesed teadmised kauba päritolust	34%
Müüjad annavad teadlikult valeinformatsiooni	7%
Kaupade pakendid ei eristu	27%
Muu	4%

26. KUI TEIL ON KINDLAID LEMMIKUID KODUMAISTE TOIDUKAUBATOOTJATE HULGAS, KELLE TOOTEID EELISTATE, SIIS PALUN MÄRKIGE NEED: (% vastanutest, mitu vastust)

JOGURTITOOTJAD

AS Põlva Piim ("Mumuu")	24	TÜ Jõhvi Piim	5
AS Rakvere Piim ("Farmi")	26	AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	17
Valio Eesti AS Laeva Meierei ("Alma")	43		
AS Tallinna Piimatööstus ("Meieri", "Tere")	43		

KOHUPIIMATOOTJAD

AS Dessert ("Jänks")	18	AS Tallinna Piimatööstus ("Meieri, Tere")	39
AS Kohuke	32	AS Põlva Piim ("Mumuu")	21
AS Rakvere Piim ("Farmi")	27	TÜ Jõhvi Piim	5
AS Saidafarm	2		

JUUSTUTOOTJAD

AS Rakvere Piim	17	OÜ Vigala Piimatööstus	2
AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	35	Tori-Selja Piimaühistu	9
AS Sulatatud Juustu Tootmine	9	Ühistu E-Piim Põltsamaa Meierei	17
AS Võru Juust	33		
OÜ Nõo Piimatööstus	11		

LIHATÖÖTLEJAD

AS Arke Lihetööstus	6	AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	32
AS Balsink	5	AS Tallegg	34
AS Filee L.T. ("Ranna Rootsi")	14	AS Vastse-Kuuste Lihetööstus	15
AS Karree Lihetööstus	6	AS Wõro Kommerts ("Wõro")	28
AS Nõo Lihetööstus	28	AS Valga Lihetööstus ("Maks ja Moorits")	30
AS Oskar LT	17	OÜ Adavere Liha	9
AS Rakvere Lihakombinaat	48		

LEIVA - SAIATOOTJAD

AS Balti Sepik	18	AS Leibur ("Ela", "Kodune", "Kuldne")	39
AS Cibus	17	AS Lenar	2
AS ETK Leib	18	AS Pere Leib	27
AS Euroleib	3	AS Saare Leib	7
AS Fazer Eesti ("Hää")	25	AS Vilma	9
AS Haapsalu Leivatehas	4	OÜ Europagar	3
AS Hallik ("Hagar")	12	OÜ Viru Leib	7
AS Järle	8		

KALASAADUSTE TOOTJAD

AS Dagotar/Hiiu Kalur ("Kaluri")	22	AS Poseidon Foods	4
AS Kriskal	2	AS Spratfil ("Kipper")	2
AS Läätsa Kalatööstus	7	OÜ Kälid ("Leedevälja")	5
AS Makrill ("Makra")	21	OÜ Marwel Mereroog	1
AS Maseko (Pärnu Kalatööstus)	11	OÜ Viru Kalatööstus ("Virus Rand")	50
AS M.V. Wool	3		
AS Paljassaare Kalatööstus ("Esva")	21		

PUU- JA KÖÖGIVILJA TÖÖTLEJAD

AS Põltsamaa Felix	64	Laheotsa talu	16
AS Rõngu Mahl	9	Kadarbiku talu	13
AS Sagro	4		
AS Salvest	45		

27. KODUMAISTE TOIDUKAUPADE SORTIMENT RIKASTUB PIDEVALT UUTE TOODETEGA. KAS TEIE (Teie pere) EELISTATE TUTTAVAIÐ ÄRAPROOVITUD TOIDUKAUPU VÕI MUUDATE OMA EELISTUSI KA UUTE TOODETE KASUKS? (% vastanutest)

Vahetan sageli nii tootjafirmasid kui tooteid	5%
Eelistan kindlaid tooteid, kuid vahel proovin ka turuletulnud uusi tooteid	84%
Eelistan alati kindlaid tootjaid ja nende teatud tooteid	6%
Ei pööra sellele tähelepanu	5%

28. KUI TE MUUDATE OMA EELISTUSI KA UUTE TOODETE KASUKS, SIIS MIS SELLE TINGIB? (% vastanutest, kes muudab eelistusi, võis märkida mitu vastust)

Kvaliteetsem toode	22%
Tervislikum toode	27%
Odavam toode	34%
Sobivama suurusega pakend	7%
Ilusam pakend (uus, pilkupüüdev)	2%
Uudishimu, vahelduse soov	57%
Degusteerimine poes	14%
Eelmise toote kvaliteedi halvenemine	9%
Eelmine toode ei vasta enam vajadustele	5%
Sõprade, tuttavate, pereliikmete soovitusel ja soovid	29%
Reklaami mõju	6%

29. KUST TE SAATE INFOT UUTE EESTI TOIDUKAUPADE KOHTA JA KUST TE TAHAKSITE INFOT SAADA? (Võis märkida mitu vastust, % vastanutest)

	Saan infot	Soovin saada infot
Televisioon	47%	18%
Raadio	20%	11%
Päevalehed	32%	14%
Maakonna(linna)lehed	16%	11%
Ajakirjad	24%	8%
Internet	7%	6%
Elektronpost (e-mail)	2%	5%
Degusteerimised kauplustes	43%	16%
Reklaamlehed, -voldikud kauplustes	27%	17%
Kaupluste kliendilehed	26%	15%
Toidumess	9%	5%
Tänavareklaam	7%	3%
Reklaam elanike postkastides (otsepostitus)	22%	11%

30. KAS VIIMASE AASTA JOOKSUL ON OLNUD MÕNDA MEELDEJÄÄVAT REKLAAMI-KAMPAANIAT, MILLE TÕTTU OLETE HAKANUD OSTMA MINGIT KINDLAT KODUMAIST TOIDUKAUPA? (% vastanutest)

ei ole	86%
jah on	14%

31. MIDA OLEKS TEIE ARVATES EESTI TOIDUKAUPADE TOOTJATEL VAJA TEHA SELLEKS, ET NENDE TOOTEID **ROHKEM OSTETAKS?** (Võis märkida mitu vastust, % vastanutest)

Teha rohkem reklaami	30%
Parandada toodete kvaliteeti	31%
Laiendada sortimenti	30%
Parandada pakendit (välimust, vastupidavust)	12%
Pakendada kaupa nii, et oleks nii suur- kui väikepakendeid	42%
Mitte tõsta hindu	62%
Pöörata tähelepanu toodete tervislikkusele	35%
Parandada toodete maitset	21%
Parandada koostööd kaubandusfirmadega	11%
Propageerida tarbimist (pakkuda välja retsepte jms)	26%
Teha allahindlusi, soodus- ja eripakkumisi	60%
Hoida toodete kvaliteeti ühtlasemana	29%

TOIDUAINED JA EUROOPA LIIT

32. KAS JA KUIDAS MUUTUVAD TEIE ARVATES **TOIDUAINETE HINNAD** EESTIS PEALE LIITUMIST EUROOPA LIIDUGA?

	Oluliselt odavnevad	Mõnevõrra odavnevad	Jäävad samale tasemele	Mõnevõrra kallinevad	Oluliselt kallinevad	Ei oska öelda
Kodumaised toiduained	0	1	6	41	40	12
Imporditud toiduained	1	5	11	32	30	21

33. MILLISTE TOIDUAINETE PUHUL TE PEATE HINNATÕUSU KÕIGE TÕENÄOLISEMAKS? (Võis märkida mitu vastust, % vastanutest)

Piim ja piimasaadused	57%	Suhkur	91%
Liha ja lihasaadused	44%	Maiustused, kondiitritooted	62%
Kala ja kalasaadused	26%	Karastusjoogid, mahlad	25%
Jahu ja tangained	25%	Värske puuvili	21%
Leiva- ja saiatooted	39%	Kastmed, ketšupid	9%
Sool	13%	Mahepõllunduse tooted	38%

34. KAS TE **OLETE OSTNUD VÕI PLAANITE OSTA MÕNINGAID TOIDUAINETID** VARUKS ENNE KUI EESTI LIITUB EUROOPA LIIDUGA? (% vastanutest)

Jah, olen ostnud	14%
Jah olen ostnud, kuid plaanin veel osta	8%
Plaanin osta, aga ei ole veel ostnud	24%
Ei ole ostnud ja ei plaanigi osta	47%
Ei oska öelda	7%

35. KUI TE **OLETE OSTNUD VÕI PLAANITE OSTA TOIDUAINETID** VARUKS, SIIS PALUN MÄRKIGE, MILLISEID TOIDUAINETID JA MILLISES KOGUSES (kilogrammides). Palume märkida kogused ainult neile toiduainetele, mida olete varunud või kavatsete varuda! (vastajate keskmine)

	JUBA OSTSIN (kogus)	KAVATSEN VEEL OSTA (kogus)
Suhkur	65 kg	63 kg
Sool	17 kg	25 kg
Jahu	41 kg	39 kg

Küsitlustulemuste protsentjaotused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes

Lisa 2.1

Elanike hinnang oma toitumisele

(% vastanutest)

TOIDU KOGUS		väga hea	hea	rahuldav	halb	ei oska öelda
Keskmiselt		15	43	37	4	1
Regioon	Põhja-Eesti	18	43	34	4	1
	Kesk-Eesti	15	37	43	3	2
	Kirde-Eesti	15	44	36	4	0
	Lääne-Eesti	15	41	40	4	0
	Lõuna-Eesti	12	46	37	4	1
Elukoht	Tallinn	19	44	31	4	2
	suured linnad	13	41	42	3	1
	väikelinnad	14	45	37	4	0
	alevikud	6	46	41	7	0
	külad	17	39	40	3	1
Rahvus	eestlased	16	42	38	3	1
	mitte-eestlased	11	47	34	8	0
Vanus	kuni 29-aastased	26	38	32	4	0
	30 – 49 aastased	17	46	32	4	1
	50 - 64 aastased	10	49	36	3	2
	üle 64-aastased	6	31	57	5	1
Sugu	naised	15	43	37	4	1
	mehed	15	42	39	3	1
Haridus	alg-, põhiharidus	5	34	54	5	2
	keskharidus	14	40	41	4	1
	kõrgharidus	20	53	24	3	0
Kuu netosisse- tulek pereliikme kohta	kuni 1000 kr	8	30	56	5	1
	1001- 2000 kr	5	39	51	3	2
	2001- 3500 kr	13	50	35	1	1
	üle 3500 kr	28	52	16	2	2

TOIDU MITMEKESISUS		väga hea	hea	rahuldav	halb	ei oska öelda
Keskmiselt		8	35	47	9	1
Regioon	Põhja-Eesti	10	36	48	6	0
	Kesk-Eesti	9	30	49	9	3
	Kirde-Eesti	7	41	40	11	1
	Lääne-Eesti	10	38	42	10	0
	Lõuna-Eesti	5	31	51	11	2
Elukoht	Tallinn	8	43	45	4	0
	suured linnad	6	41	46	6	1
	väikelinnad	11	29	44	13	3
	alevikud	3	23	58	16	0
	külad	7	32	49	10	2
Rahvus	eestlased	8	35	47	9	1
	mitte-eestlased	9	31	49	10	1
Vanus	kuni 29-aastased	14	38	44	4	0
	30 – 49 aastased	9	36	43	11	1
	50 – 64 aastased	7	38	43	10	2
	Üle 64-aastased	0	25	66	8	1
Sugu	naised	7	38	44	10	1
	mehed	9	31	51	7	2
Haridus	Alg-, põhiharidus	8	27	57	7	1
	keskharidus	8	35	43	12	2
	kõrgharidus	7	38	50	4	1
Kuu netosisse- tulek pereliikme kohta	kuni 1000 kr	7	27	45	20	1
	1001- 2000 kr	6	27	55	11	1
	2001- 3500 kr	7	39	47	5	2
	üle 3500 kr	14	50	33	3	0

TOIDU TERVISLIKKUS		väga hea	hea	rahuldav	halb	ei oska öelda
Keskmiselt		5	29	52	10	4
Regioon	Põhja-Eesti	5	34	47	9	5
	Kesk-Eesti	1	35	48	8	8
	Kirde-Eesti	3	29	56	11	1
	Lääne-Eesti	8	28	51	6	7
	Lõuna-Eesti	4	21	57	15	3
Elukoht	Tallinn	5	38	45	7	5
	suured linnad	3	27	57	8	5
	väikelinnad	7	24	52	14	3
	alevikud	1	18	65	13	3
	külad	3	30	49	12	6
Rahvus	eestlased	5	29	52	10	4
	mitte-eestlased	2	30	51	11	6
Vanus	kuni 29-aastased	9	27	51	10	3
	30 – 49 aastased	4	32	49	12	3
	50 - 64 aastased	5	31	50	10	4
	Üle 64-aastased	2	17	63	8	10
Sugu	naised	5	29	50	12	4
	mehed	4	28	55	8	5
Haridus	Alg-, põhiharidus	4	23	53	8	12
	keskharidus	4	25	52	14	5
	kõrgharidus	5	38	51	5	1
Kuu netosisse- tulek pereliikme kohta	kuni 1000 kr	4	19	50	20	7
	1001- 2000 kr	3	28	52	12	5
	2001- 3500 kr	4	27	58	7	4
	üle 3500 kr	8	44	43	3	2

Toidu tervislikkuse jälgimine selle ostmisel
(% vastanutest)

		Alati	Tavaliselt	Harva	Mitte kunagi
Keskmiselt		11	65	22	2
Regioon	Põhja-Eesti	14	68	17	1
	Kesk-Eesti	9	65	23	3
	Kirde-Eesti	12	59	29	0
	Lääne-Eesti	9	71	19	1
	Lõuna-Eesti	10	60	28	2
Elukoht	Tallinn	14	68	17	1
	suured linnad	9	63	27	1
	väikelinnad	13	61	24	2
	alevikud	6	69	24	1
	külad	10	65	23	2
Rahvus	eestlased	10	66	22	2
	mitte-eestlased	16	59	25	0
Vanus	kuni 29-aastased	12	71	16	1
	30 - 49 aastased	9	61	28	2
	50 - 64 aastased	12	68	19	1
	üle 64-aastased	14	59	24	3
Sugu	naised	11	69	19	1
	mehed	12	57	28	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	22	51	23	4
	keskharidus	11	62	25	2
	kõrgharidus	7	75	17	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	15	55	27	3
	1001- 2000 kr	10	66	23	1
	2001- 3500 kr	10	67	21	2
	üle 3500 kr	11	67	22	0

Toidu tervislikkuse muutumine eelmise aasta jooksul
(% vastanutest)

		Tervislikum	Tervislikkus ei muutunud	Vähem tervislikum
Keskmiselt		27	68	5
Regioon	Põhja-Eesti	27	71	2
	Kesk-Eesti	29	67	4
	Kirde-Eesti	19	73	8
	Lääne-Eesti	27	67	6
	Lõuna-Eesti	29	65	6
Elukoht	Tallinn	27	71	2
	suured linnad	26	67	7
	väikelinnad	30	65	5
	alevikud	20	70	10
	külad	28	70	2
Rahvus	eestlased	29	67	4
	mitte-eestlased	16	77	7
Vanus	kuni 29-aastased	35	59	6
	30 - 49 aastased	28	66	6
	50 - 64 aastased	24	73	3
	üle 64-aastased	20	78	2
Sugu	naised	27	68	5
	mehed	27	69	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	18	72	10
	keskharidus	28	67	5
	kõrgharidus	28	70	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	25	61	14
	1001- 2000 kr	24	73	3
	2001- 3500 kr	27	70	3
	üle 3500 kr	36	60	4

Elanike hinnang toiduohutuse olukorra muutumisele Eestis 2003. aasta jooksul
(% vastanutest)

		Palju parem	Veidi parem	Pole muutunud	Veidi halvem	Palju vähem	Ei oska öelda
Keskmiselt		7	39	24	4	1	25
Regioon	Põhja-Eesti	5	38	27	3	1	26
	Kesk-Eesti	7	32	24	6	0	31
	Kirde-Eesti	8	36	24	8	0	24
	Lääne-Eesti	6	42	23	5	1	23
	Lõuna-Eesti	10	44	20	3	1	22
Elukoht	Tallinn	5	40	25	4	0	26
	suured linnad	8	41	26	6	1	18
	väikelinnad	7	41	23	4	1	24
	alevikud	4	37	30	1	0	28
	külad	10	36	19	4	1	30
Rahvus	eestlased	7	44	21	3	0	25
	mitte-eestlased	6	27	36	7	1	23
Vanus	kuni 29-aastased	8	50	19	2	0	21
	30 - 49 aastased	9	39	23	6	1	22
	50 - 64 aastased	5	39	24	2	1	29
	üle 64-aastased	4	34	29	5	0	28
Sugu	naised	7	40	24	3	1	25
	mehed	7	40	23	6	0	24
Haridus	alg- ja põhiharidus	10	28	27	5	2	28
	keskharidus	8	40	25	3	1	23
	kõrgharidus	4	43	21	5	0	27
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	7	42	24	6	2	19
	1001- 2000 kr	7	40	23	4	0	26
	2001- 3500 kr	8	40	27	3	0	22
	üle 3500 kr	5	39	19	5	1	31

Elanike võimalus osta meelepäraseid tervislikke toidukaupu
(% vastanutest)

		Ostame alati	Ei saa osta alati	Väga harva	Ei saa üldse osta	Ei oska öelda
Keskmiselt		12	57	13	17	1
Regioon	Põhja-Eesti	15	63	8	13	1
	Kesk-Eesti	10	56	13	20	1
	Kirde-Eesti	9	53	26	12	0
	Lääne-Eesti	10	57	12	20	1
	Lõuna-Eesti	13	50	14	22	1
Elukoht	Tallinn	15	67	8	9	1
	suured linnad	14	59	16	11	0
	väikelinnad	11	53	14	21	1
	alevikud	9	49	11	31	0
	külad	10	50	14	24	2
Rahvus	eestlased	12	57	10	20	1
	mitte-eestlased	12	52	26	9	1
Vanus	kuni 29-aastased	14	66	12	8	0
	30 - 49 aastased	12	56	12	19	1
	50 - 64 aastased	13	53	10	22	2
	üle 64-aastased	10	52	20	17	1
Sugu	naised	11	56	13	19	1
	mehed	14	56	12	16	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	13	37	19	29	2
	keskharidus	12	53	15	19	1
	kõrgharidus	13	69	7	10	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	5	41	16	37	1
	1001- 2000 kr	11	50	19	19	1
	2001- 3500 kr	9	66	10	15	0
	üle 3500 kr	29	68	3	0	0

Perede toidukaupade ostmise sagedus

(% vastanutest)

		Iga päev	4-6 korda nädalas	2-3 korda nädalas	1 kord nädalas	Harve- mini
Keskmiselt		23	27	42	7	1
Regioon	Põhja-Eesti	24	27	43	6	0
	Kesk-Eesti	23	24	43	7	3
	Kirde-Eesti	41	26	25	7	1
	Lääne-Eesti	18	27	47	7	1
	Lõuna-Eesti	22	30	41	7	0
Elukoht	Tallinn	25	31	38	5	1
	suured linnad	31	31	31	7	0
	väikelinnad	24	29	42	4	1
	alevikud	22	16	58	4	0
	külad	14	23	48	13	2
Rahvus	eestlased	21	28	44	6	1
	mitte-eestlased	35	26	28	10	1
Vanus	kuni 29-aastased	30	32	33	4	1
	30 - 49 aastased	29	28	38	5	0
	50 - 64 aastased	20	26	48	5	1
	üle 64-aastased	11	24	49	15	1
Sugu	naised	25	25	41	8	1
	mehed	21	31	43	5	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	20	12	49	17	2
	keskharidus	26	28	39	6	1
	kõrgharidus	20	33	43	3	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	32	16	41	10	1
	1001- 2000 kr	22	27	40	10	1
	2001- 3500 kr	21	33	42	4	0
	üle 3500 kr	23	29	45	3	0

Perede toidukaupade ostukohad

(% vastanutest)

		Suur toidupood	Väike toidupood	Turg	Hulgiladu	Talunikelt
Keskmiselt		54	25	15	4	2
Regioon	Põhja-Eesti	65	11	23	0	1
	Kesk-Eesti	51	46	0	0	3
	Kirde-Eesti	61	30	9	0	0
	Lääne-Eesti	54	23	7	9	7
	Lõuna-Eesti	43	31	19	6	1
Elukoht	Tallinn	69	5	25	0	1
	suured linnad	62	11	19	7	1
	väikelinnad	56	28	11	1	4
	alevikud	33	49	11	3	4
	külad	33	50	6	7	4
Rahvus	eestlased	54	26	13	4	3
	mitte-eestlased	50	22	26	2	0
Vanus	kuni 29-aastased	68	16	12	2	2
	30 - 49 aastased	57	27	10	4	2
	50 - 64 aastased	50	22	18	7	3
	üle 64-aastased	38	33	25	0	4
Sugu	naised	52	24	18	4	2
	mehed	56	27	11	3	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	22	49	21	1	7
	keskharidus	56	24	14	4	2
	kõrgharidus	64	18	14	3	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	32	46	16	3	3
	1001- 2000 kr	51	25	17	4	3
	2001- 3500 kr	56	21	17	4	2
	üle 3500 kr	81	12	4	2	1

Elanike toiduostuotsuse langetamise kriteeriumid

(% vastanutest)

Maitse

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		91	9	0
Regioon	Põhja-Eesti	90	10	0
	Kesk-Eesti	91	9	0
	Kirde-Eesti	96	4	0
	Lääne-Eesti	88	12	0
	Lõuna-Eesti	92	8	0
Elukoht	Tallinn	90	10	0
	suured linnad	89	11	0
	väikelinnad	92	8	0
	alevikud	89	11	0
	külad	93	7	0
Rahvus	eestlased	91	9	0
	mitte-eestlased	90	10	0
Vanus	kuni 29-aastased	95	5	0
	30 - 49 aastased	90	10	0
	50 - 64 aastased	92	8	0
	üle 64-aastased	86	14	0
Sugu	naised	92	8	0
	mehed	90	10	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	99	1	0
	keskharidus	91	9	0
	kõrgharidus	86	14	0
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	94	6	0
	1001- 2000 kr	91	9	0
	2001- 3500 kr	88	12	0
	üle 3500 kr	91	9	0

kvaliteet

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		92	8	0
Regioon	Põhja-Eesti	91	9	0
	Kesk-Eesti	93	7	0
	Kirde-Eesti	97	3	0
	Lääne-Eesti	93	7	0
	Lõuna-Eesti	91	9	0
Elukoht	Tallinn	90	10	0
	suured linnad	94	6	0
	väikelinnad	94	6	0
	alevikud	89	11	0
	külad	91	9	0
Rahvus	eestlased	91	9	0
	mitte-eestlased	97	3	0
Vanus	kuni 29-aastased	95	5	0
	30 - 49 aastased	92	8	0
	50 - 64 aastased	91	9	0
	üle 64-aastased	91	9	0
Sugu	naised	92	8	0
	mehed	92	8	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	90	10	0
	keskharidus	92	8	0
	kõrgharidus	93	7	0
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	91	9	0
	1001- 2000 kr	93	7	0
	2001- 3500 kr	93	7	0
	üle 3500 kr	91	9	0

Tervislikkus

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		75	25	0
Regioon	Põhja-Eesti	74	26	0
	Kesk-Eesti	75	25	0
	Kirde-Eesti	82	18	0
	Lääne-Eesti	76	24	0
	Lõuna-Eesti	74	26	0
Elukoht	Tallinn	75	25	0
	suured linnad	78	21	1
	väikelinnad	76	23	1
	alevikud	71	27	2
	külad	71	29	0
Rahvus	eestlased	74	26	0
	mitte-eestlased	80	20	0
Vanus	kuni 29-aastased	74	26	0
	30 - 49 aastased	68	32	0
	50 - 64 aastased	77	22	1
	üle 64-aastased	86	13	1
Sugu	naised	76	23	1
	mehed	73	27	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	85	13	2
	keskharidus	75	25	0
	kõrgharidus	70	29	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	76	24	0
	1001- 2000 kr	75	25	0
	2001- 3500 kr	76	23	1
	üle 3500 kr	70	30	0

Soodne hind

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		70	29	1
Regioon	Põhja-Eesti	67	32	1
	Kesk-Eesti	68	32	0
	Kirde-Eesti	68	28	4
	Lääne-Eesti	69	30	1
	Lõuna-Eesti	75	24	1
Elukoht	Tallinn	64	35	1
	suured linnad	67	30	3
	väikelinnad	69	30	1
	alevikud	72	28	0
	külad	78	21	1
Rahvus	eestlased	70	29	1
	mitte-eestlased	68	29	3
Vanus	kuni 29-aastased	66	32	2
	30 - 49 aastased	60	38	2
	50 - 64 aastased	76	24	0
	üle 64-aastased	83	16	1
Sugu	naised	72	27	1
	mehed	67	32	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	80	20	0
	keskharidus	72	27	1
	kõrgharidus	59	39	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	81	18	1
	1001- 2000 kr	77	22	1
	2001- 3500 kr	71	28	1
	üle 3500 kr	37	61	2

Tuttav bränd

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		26	63	11
Regioon	Põhja-Eesti	26	64	10
	Kesk-Eesti	27	51	22
	Kirde-Eesti	22	66	12
	Lääne-Eesti	26	67	7
	Lõuna-Eesti	28	61	11
Elukoht	Tallinn	24	67	9
	suured linnad	28	60	12
	väikelinnad	25	61	14
	alevikud	23	65	12
	külad	30	60	10
Rahvus	eestlased	26	64	10
	mitte-eestlased	27	56	17
Vanus	kuni 29-aastased	26	63	11
	30 - 49 aastased	26	63	11
	50 - 64 aastased	24	64	12
	üle 64-aastased	31	58	11
Sugu	naised	24	66	10
	mehed	29	58	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	41	42	17
	keskharidus	26	63	11
	kõrgharidus	21	70	9
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	29	57	14
	1001- 2000 kr	28	60	12
	2001- 3500 kr	26	65	9
	üle 3500 kr	21	69	10

Pakend (välimus)

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		11	66	23
Regioon	Põhja-Eesti	10	67	23
	Kesk-Eesti	13	62	25
	Kirde-Eesti	16	64	20
	Lääne-Eesti	10	69	21
	Lõuna-Eesti	11	64	25
Elukoht	Tallinn	9	68	23
	suured linnad	12	66	22
	väikelinnad	11	67	22
	alevikud	13	59	28
	külad	10	65	25
Rahvus	eestlased	9	67	24
	mitte-eestlased	19	60	21
Vanus	kuni 29-aastased	16	68	16
	30 - 49 aastased	10	67	23
	50 - 64 aastased	9	64	27
	üle 64-aastased	11	62	27
Sugu	naised	10	65	25
	mehed	12	66	22
Haridus	alg- ja põhiharidus	20	55	25
	keskharidus	12	67	21
	kõrgharidus	5	67	28
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	14	63	23
	1001- 2000 kr	11	62	27
	2001- 3500 kr	9	71	20
	üle 3500 kr	12	66	22

Tootja riik (Eestis toodetud)

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		61	35	4
Regioon	Põhja-Eesti	61	34	5
	Kesk-Eesti	52	42	6
	Kirde-Eesti	69	28	3
	Lääne-Eesti	61	35	4
	Lõuna-Eesti	60	36	4
Elukoht	Tallinn	61	35	4
	suured linnad	57	38	5
	väikelinnad	59	37	4
	alevikud	65	26	9
	külad	63	35	2
Rahvus	eestlased	61	35	4
	mitte-eestlased	59	37	4
Vanus	kuni 29-aastased	50	46	4
	30 - 49 aastased	56	39	5
	50 - 64 aastased	66	30	4
	üle 64-aastased	72	24	4
Sugu	naised	64	32	4
	mehed	56	40	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	70	24	6
	keskharidus	57	39	4
	kõrgharidus	63	34	3
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	61	31	8
	1001- 2000 kr	59	39	2
	2001- 3500 kr	65	29	6
	üle 3500 kr	53	45	2

Sooduspakkumised, degusteerimised

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		31	52	17
Regioon	Põhja-Eesti	33	48	19
	Kesk-Eesti	30	58	12
	Kirde-Eesti	29	54	17
	Lääne-Eesti	30	50	20
	Lõuna-Eesti	32	54	14
Elukoht	Tallinn	30	51	19
	suured linnad	31	53	16
	väikelinnad	31	52	17
	alevikud	36	54	10
	külad	32	52	16
Rahvus	eestlased	31	53	16
	mitte-eestlased	33	47	20
Vanus	kuni 29-aastased	37	44	19
	30 - 49 aastased	30	54	16
	50 - 64 aastased	28	57	15
	üle 64-aastased	34	48	18
Sugu	naised	33	53	14
	mehed	29	50	21
Haridus	alg- ja põhiharidus	46	41	13
	keskharidus	34	50	16
	kõrgharidus	22	59	19
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	41	49	10
	1001- 2000 kr	36	52	12
	2001- 3500 kr	31	51	18
	üle 3500 kr	14	56	30

Kerge kättesaadavus

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		52	41	7
Regioon	Põhja-Eesti	50	43	7
	Kesk-Eesti	50	44	6
	Kirde-Eesti	52	39	9
	Lääne-Eesti	52	38	10
	Lõuna-Eesti	54	39	7
Elukoht	Tallinn	47	46	7
	suured linnad	54	37	9
	väikelinnad	52	41	7
	alevikud	48	42	10
	külad	58	37	5
Rahvus	eestlased	51	42	7
	mitte-eestlased	53	36	11
Vanus	kuni 29-aastased	66	30	4
	30 - 49 aastased	48	44	8
	50 - 64 aastased	48	43	9
	üle 64-aastased	53	40	7
Sugu	naised	54	39	7
	mehed	49	43	8
Haridus	alg- ja põhiharidus	67	28	5
	keskharidus	56	38	6
	kõrgharidus	38	51	11
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	58	37	5
	1001- 2000 kr	59	34	7
	2001- 3500 kr	48	45	7
	üle 3500 kr	38	50	12

valmistamise kiirus, kergus

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		23	59	18
Regioon	Põhja-Eesti	25	57	18
	Kesk-Eesti	28	55	17
	Kirde-Eesti	31	52	17
	Lääne-Eesti	15	70	15
	Lõuna-Eesti	22	59	19
Elukoht	Tallinn	24	57	19
	suured linnad	23	60	17
	väikelinnad	26	57	17
	alevikud	18	66	16
	külad	22	59	19
Rahvus	eestlased	23	59	18
	mitte-eestlased	26	56	18
Vanus	kuni 29-aastased	32	52	16
	30 - 49 aastased	20	62	18
	50 - 64 aastased	22	62	16
	üle 64-aastased	25	55	20
Sugu	naised	22	60	18
	mehed	25	58	17
Haridus	alg- ja põhiharidus	29	53	18
	keskharidus	24	59	17
	kõrgharidus	18	64	18
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	29	52	19
	1001- 2000 kr	28	56	16
	2001- 3500 kr	20	61	19
	üle 3500 kr	14	70	16

Värskus

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		95	5	0
Regioon	Põhja-Eesti	93	7	0
	Kesk-Eesti	94	6	0
	Kirde-Eesti	93	7	0
	Lääne-Eesti	99	1	0
	Lõuna-Eesti	95	5	0
Elukoht	Tallinn	93	7	0
	suured linnad	95	5	0
	väikelinnad	96	4	0
	alevikud	93	7	0
	külad	96	4	0
Rahvus	eestlased	95	5	0
	mitte-eestlased	94	6	0
Vanus	kuni 29-aastased	96	4	0
	30 - 49 aastased	94	6	0
	50 - 64 aastased	96	4	0
	üle 64-aastased	91	9	0
Sugu	naised	96	4	0
	mehed	93	7	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	97	3	0
	keskharidus	95	5	0
	kõrgharidus	94	6	0
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	95	5	0
	1001- 2000 kr	96	4	0
	2001- 3500 kr	96	4	0
	üle 3500 kr	87	13	0

Säilimisaeg (kui kaua on kasutamiskõlblik)

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		65	32	3
Regioon	Põhja-Eesti	58	37	5
	Kesk-Eesti	75	22	3
	Kirde-Eesti	76	23	1
	Lääne-Eesti	72	24	4
	Lõuna-Eesti	61	36	3
Elukoht	Tallinn	56	40	4
	suured linnad	72	25	3
	väikelinnad	63	33	4
	alevikud	63	36	1
	külad	69	26	5
Rahvus	eestlased	63	33	4
	mitte-eestlased	71	26	3
Vanus	kuni 29-aastased	65	31	4
	30 - 49 aastased	58	37	5
	50 - 64 aastased	68	29	3
	üle 64-aastased	73	26	1
Sugu	naised	65	33	2
	mehed	66	29	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	84	13	3
	keskharidus	66	31	3
	kõrgharidus	54	42	4
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	70	28	2
	1001- 2000 kr	66	30	4
	2001- 3500 kr	69	29	2
	üle 3500 kr	48	44	8

Pakendi liik (karp, vaakum, kile, gaas, paber)

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		17	54	29
Regioon	Põhja-Eesti	16	55	29
	Kesk-Eesti	19	50	31
	Kirde-Eesti	20	66	14
	Lääne-Eesti	15	54	31
	Lõuna-Eesti	17	51	32
Elukoht	Tallinn	17	52	31
	suured linnad	19	55	26
	väikelinnad	16	53	31
	alevikud	15	53	32
	külad	15	58	27
Rahvus	eestlased	15	53	32
	mitte-eestlased	25	58	17
Vanus	kuni 29-aastased	23	50	27
	30 - 49 aastased	15	54	31
	50 - 64 aastased	13	57	30
	üle 64-aastased	20	54	26
Sugu	naised	16	53	31
	mehed	18	56	26
Haridus	alg- ja põhiharidus	23	57	20
	keskharidus	19	53	28
	kõrgharidus	10	54	36
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	21	53	26
	1001- 2000 kr	16	52	32
	2001- 3500 kr	18	55	27
	üle 3500 kr	9	58	33

Toote välimus

		Väga tähtis	Mõnevõrra tähtis	Ei ole tähtis
Keskmiselt		50	46	4
Regioon	Põhja-Eesti	47	46	7
	Kesk-Eesti	67	31	2
	Kirde-Eesti	70	26	4
	Lääne-Eesti	42	55	3
	Lõuna-Eesti	44	52	4
Elukoht	Tallinn	49	45	6
	suured linnad	54	42	4
	väikelinnad	52	46	2
	alevikud	46	48	6
	külad	46	51	3
Rahvus	eestlased	47	48	5
	mitte-eestlased	63	34	3
Vanus	kuni 29-aastased	57	38	5
	30 - 49 aastased	45	51	4
	50 - 64 aastased	50	45	5
	üle 64-aastased	54	43	3
Sugu	naised	53	43	4
	mehed	46	50	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	69	27	4
	keskharidus	52	44	4
	kõrgharidus	38	57	5
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	53	41	6
	1001- 2000 kr	54	42	4
	2001- 3500 kr	47	49	4
	üle 3500 kr	44	51	5

Toidukauba etiketi vaatamise sagedus
(% vastanutest)

		Alati	Tavaliselt	Harva	Mitte kunagi
Keskmiselt		33	57	9	1
Regioon	Põhja-Eesti	34	58	8	0
	Kesk-Eesti	42	49	6	3
	Kirde-Eesti	38	52	9	1
	Lääne-Eesti	33	60	7	0
	Lõuna-Eesti	27	59	13	1
Elukoht	Tallinn	36	56	8	0
	suured linnad	30	57	12	1
	väikelinnad	34	58	7	1
	alevikud	29	61	10	0
	külad	33	56	10	1
Rahvus	eestlased	30	60	9	1
	mitte-eestlased	46	43	10	1
Vanus	kuni 29-aastased	36	57	7	0
	30 - 49 aastased	36	55	9	0
	50 - 64 aastased	28	64	8	0
	üle 64-aastased	31	53	13	3
Sugu	naised	33	58	8	1
	mehed	33	55	11	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	41	44	10	5
	keskharidus	32	58	10	0
	kõrgharidus	30	61	9	0
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	40	51	8	1
	1001- 2000 kr	35	53	11	1
	2001- 3500 kr	29	62	9	0
	üle 3500 kr	27	66	7	0

Toidukaupade päritolumaa eelistused

(% vastanutest)

		Kodumaised toidukaubad	Importtoidu- kaubad	Päritolumaa pole oluline
Keskmiselt		87	0	13
Regioon	Põhja-Eesti	84	0	16
	Kesk-Eesti	84	0	16
	Kirde-Eesti	88	0	12
	Lääne-Eesti	88	0	12
	Lõuna-Eesti	89	0	11
Elukoht	Tallinn	86	0	14
	suured linnad	86	0	14
	väikelinnad	85	0	15
	alevikud	87	0	13
	külad	89	0	11
Rahvus	eestlased	87	0	13
	mitte-eestlased	84	0	16
Vanus	kuni 29-aastased	84	0	16
	30 - 49 aastased	87	0	13
	50 - 64 aastased	86	0	14
	üle 64-aastased	89	0	11
Sugu	naised	90	0	10
	mehed	81	0	19
Haridus	alg- ja põhiharidus	85	0	15
	keskharidus	84	0	16
	kõrgharidus	91	0	9
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	84	0	16
	1001- 2000 kr	88	0	12
	2001- 3500 kr	89	0	11
	üle 3500 kr	80	0	20

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjad

(% vastanutest)

**Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine regiooni
lõikes**

	Keskmiselt	Põhja- Eesti	Kesk- Eesti	Kirde- Eesti	Lääne- Eesti	Lõuna- Eesti
Naturaaljuust	86	87	81	83	92	84
Sulatatud juust	68	68	68	75	69	66
Jogurt	84	84	86	82	85	84
Jäätis	78	80	83	81	77	74
Majonees	83	80	85	88	85	82
Kastmed, ketšupid	66	59	70	64	73	66
Margariin	36	39	34	41	46	30
Õli	61	55	68	49	70	64
Linnuliha	63	76	57	60	61	54
Lihakonservid	50	51	49	56	50	50
Suitsuvorst, sink	94	93	97	89	92	96
Kalakonservid	74	67	78	83	77	76
Jahu ja tangained	82	78	87	74	88	85
Kommid, šokolaad	62	66	57	65	62	59
Küpsised, keeksid, koogid	70	74	78	69	65	66
Värske puuvili	29	32	20	33	32	27
Värske köögivili	74	75	71	74	71	76
Köögiviljakonservid	29	30	32	34	27	27
Keedised, moosid	46	42	50	52	49	47
Mahlad	51	51	49	60	51	50
Mineraalvesi	60	57	60	60	59	62
Kali	75	75	74	78	74	74
Õlu	65	56	68	80	70	67
Viin	60	56	75	53	62	61

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine elukoha lõikes

	Keskmiselt	Tallinn	Suured linnad	Väikelinnad, alevid	Alevikud	Külad
Naturaaljuust	86	90	84	85	85	86
Sulatatud juust	68	70	69	66	70	67
Jogurt	84	84	81	88	84	82
Jäätis	78	80	78	73	78	83
Majonees	83	78	84	80	87	90
Kastmed, ketšupid	66	59	63	66	59	79
Margariin	36	37	37	32	39	39
Õli	61	54	56	64	61	75
Linnuliha	63	78	60	62	55	54
Lihakonservid	50	49	54	51	47	50
Suitsuvorst, sink	94	93	96	94	90	97
Kalakonservid	74	66	76	75	75	82
Jahu ja tangained	82	76	82	83	84	89
Kommid, šokolaad	62	67	57	56	68	63
Küpsised, keeksid, koogid	70	74	65	65	79	73
Värske puuvili	29	30	28	27	39	29
Värske köögivili	74	79	74	77	68	68
Köögiviljakonservid	29	32	30	26	30	25
Keedised, moosid	46	41	48	52	45	46
Mahlad	51	51	51	49	56	50
Mineraalvesi	60	58	64	62	66	53
Kali	75	75	75	73	74	78
Õlu	65	57	67	68	64	70
Viin	60	57	55	66	61	63

Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine vanuse lõikes

	Keskmiselt	kuni 29-aastased	30 – 49 aastased	50 - 64 aastased	üle 64-aastased
Naturaaljuust	86	83	85	84	91
Sulatatud juust	68	70	75	63	60
Jogurt	84	90	86	83	76
Jäätis	78	83	80	78	71
Majonees	83	76	86	84	82
Kastmed, ketšupid	66	55	69	66	67
Margariin	36	38	32	37	45
Õli	61	62	58	63	66
Linnuliha	63	71	59	63	64
Lihakonservid	50	62	53	45	40
Suitsuvorst, sink	94	94	95	95	93
Kalakonservid	74	69	76	74	75
Jahu ja tangained	82	78	83	82	88
Kommid, šokolaad	62	54	59	66	69
Küpsised, keeksid, koogid	70	62	67	76	76
Värske puuvili	29	28	28	27	35
Värske köögivili	74	76	71	76	78
Köögiviljakonservid	29	30	30	31	22
Keedised, moosid	46	54	46	45	41
Mahlad	51	50	51	50	51
Mineraalvesi	60	62	61	64	50
Kali	75	77	76	77	67
Õlu	65	64	71	64	58
Viin	60	58	65	58	55

**Ainult ja peamiselt kodumaiste toidukaupade ostmine
leibkonnaliikme kuu netosissetulekute lõikes**

	Keskmiselt	Üle 1000 krooni	1001 – 2000 krooni	2001 – 3500 krooni	Üle 3500 krooni
Naturaaljuust	86	84	85	87	89
Sulatatud juust	68	76	64	70	69
Jogurt	84	88	81	84	86
Jäätis	78	77	76	77	88
Majonees	83	89	85	82	75
Kastmed, ketšupid	66	74	64	62	65
Margariin	36	45	30	41	31
Õli	61	65	62	63	52
Linnuliha	63	50	59	68	76
Lihakonservid	50	44	48	56	49
Suitsuvorst, sink	94	92	93	97	95
Kalakonservid	74	82	71	75	72
Jahu ja tangained	82	79	82	83	83
Kommid, šokolaad	62	60	60	63	67
Küpsised, keeksid, koogid	70	64	62	78	77
Värske puuvili	29	32	34	28	20
Värske köögivili	74	72	72	79	71
Köögiviljakonservid	29	29	28	28	33
Keedised, moosid	46	50	42	51	45
Mahlad	51	58	48	51	51
Mineraalvesi	60	65	54	60	66
Kali	75	72	74	77	77
Õlu	65	65	64	69	59
Viin	60	64	56	65	57

Elanike hinnang toidukaupade valikule kaupluses (turul)

(% vastanutest)

Piim ja piimasaaduste valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		70	27	1	2
Regioon	Põhja-Eesti	76	22	0	2
	Kesk-Eesti	66	26	3	5
	Kirde-Eesti	69	30	0	1
	Lääne-Eesti	68	28	1	3
	Lõuna-Eesti	66	31	1	2
Elukoht	Tallinn	78	20	1	1
	suured linnad	64	34	0	2
	väikelinnad	76	22	1	1
	alevikud	66	32	1	1
	külad	58	33	2	7
Rahvus	eestlased	70	27	1	2
	mitte-eestlased	66	31	0	3
Vanus	kuni 29-aastased	74	24	1	1
	30 - 49 aastased	70	27	2	1
	50 - 64 aastased	72	26	0	2
	üle 64-aastased	59	35	0	6
Sugu	naised	73	24	1	2
	mehed	64	32	1	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	54	35	1	10
	keskharidus	69	29	1	1
	kõrgharidus	75	22	1	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	68	29	2	1
	1001- 2000 kr	67	28	0	5
	2001- 3500 kr	71	27	1	1
	üle 3500 kr	73	26	0	1

Liha ja lihasaaduste valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		50	44	4	2
Regioon	Põhja-Eesti	49	47	2	2
	Kesk-Eesti	49	44	5	2
	Kirde-Eesti	54	42	1	3
	Lääne-Eesti	49	42	5	4
	Lõuna-Eesti	48	45	6	1
Elukoht	Tallinn	51	46	2	1
	suured linnad	51	46	2	1
	väikelinnad	49	43	5	3
	alevikud	46	44	7	3
	külad	49	43	5	3
Rahvus	eestlased	50	44	4	2
	mitte-eestlased	49	45	3	3
Vanus	kuni 29-aastased	48	44	4	4
	30 - 49 aastased	49	43	6	2
	50 - 64 aastased	55	41	3	1
	üle 64-aastased	43	53	1	3
Sugu	naised	50	42	5	3
	mehed	48	47	3	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	47	46	3	4
	keskharidus	52	43	3	2
	kõrgharidus	46	47	5	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	49	43	5	3
	1001- 2000 kr	49	43	5	3
	2001- 3500 kr	50	46	3	1
	üle 3500 kr	46	48	4	2

Kala ja kalasaaduste valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		25	50	21	4
Regioon	Põhja-Eesti	23	56	18	3
	Kesk-Eesti	29	45	23	3
	Kirde-Eesti	34	44	21	1
	Lääne-Eesti	21	50	25	4
	Lõuna-Eesti	27	48	20	5
Elukoht	Tallinn	24	55	18	3
	suured linnad	25	55	17	3
	väikelinnad	26	47	21	6
	alevikud	25	44	28	3
	külad	28	46	24	2
Rahvus	eestlased	25	50	21	4
	mitte-eestlased	28	50	19	3
Vanus	kuni 29-aastased	30	50	14	6
	30 - 49 aastased	27	47	23	3
	50 - 64 aastased	24	51	22	3
	üle 64-aastased	21	57	19	3
Sugu	naised	26	48	22	4
	mehed	24	54	19	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	28	48	13	11
	keskharidus	28	51	18	3
	kõrgharidus	20	50	28	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	28	45	21	6
	1001- 2000 kr	29	49	18	4
	2001- 3500 kr	22	55	22	1
	üle 3500 kr	22	49	26	3

Jahu ja tangainete valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		62	34	2	2
Regioon	Põhja-Eesti	56	40	1	3
	Kesk-Eesti	67	26	5	2
	Kirde-Eesti	69	26	4	1
	Lääne-Eesti	60	35	4	1
	Lõuna-Eesti	64	34	2	0
Elukoht	Tallinn	58	38	1	3
	suured linnad	63	32	4	1
	väikelinnad	60	35	4	1
	alevikud	50	46	2	2
	külad	73	24	2	1
Rahvus	eestlased	62	35	2	1
	mitte-eestlased	62	31	5	2
Vanus	kuni 29-aastased	63	29	6	2
	30 - 49 aastased	63	34	2	1
	50 - 64 aastased	55	39	3	3
	üle 64-aastased	64	34	1	1
Sugu	naised	66	30	2	2
	mehed	56	40	3	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	70	26	3	1
	keskharidus	62	33	3	2
	kõrgharidus	56	39	3	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	65	31	2	2
	1001- 2000 kr	64	32	3	1
	2001- 3500 kr	59	38	2	1
	üle 3500 kr	57	36	3	4

Leiva- ja saiatoodete valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		73	25	2	0
Regioon	Põhja-Eesti	71	27	2	0
	Kesk-Eesti	74	26	0	0
	Kirde-Eesti	72	27	1	0
	Lääne-Eesti	74	22	3	1
	Lõuna-Eesti	73	24	2	1
Elukoht	Tallinn	75	24	1	0
	suured linnad	75	23	1	1
	väikelinnad	73	24	2	1
	alevikud	65	32	3	0
	külad	71	28	1	0
Rahvus	eestlased	74	25	1	0
	mitte-eestlased	69	28	3	0
Vanus	kuni 29-aastased	78	18	3	1
	30 - 49 aastased	75	23	2	0
	50 - 64 aastased	71	27	1	1
	üle 64-aastased	66	34	0	0
Sugu	naised	74	23	2	1
	mehed	70	29	1	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	70	29	0	1
	keskharidus	75	23	2	0
	kõrgharidus	70	28	2	0
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	69	30	1	0
	1001- 2000 kr	74	25	1	0
	2001- 3500 kr	73	24	3	0
	üle 3500 kr	77	22	1	0

Värske puuvilja valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		31	49	17	3
Regioon	Põhja-Eesti	29	53	16	2
	Kesk-Eesti	36	44	15	5
	Kirde-Eesti	34	51	15	0
	Lääne-Eesti	24	50	21	5
	Lõuna-Eesti	33	46	17	4
Elukoht	Tallinn	27	55	17	1
	suured linnad	34	52	13	1
	väikelinnad	34	47	17	2
	alevikud	29	44	24	3
	külad	28	46	18	8
Rahvus	eestlased	30	48	18	4
	mitte-eestlased	33	54	13	0
Vanus	kuni 29-aastased	34	47	19	0
	30 - 49 aastased	29	51	18	2
	50 - 64 aastased	32	45	17	6
	üle 64-aastased	30	52	13	5
Sugu	naised	32	46	18	4
	mehed	28	55	15	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	37	43	11	9
	keskharidus	32	50	15	3
	kõrgharidus	26	48	24	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	28	52	17	3
	1001- 2000 kr	33	45	17	5
	2001- 3500 kr	31	50	17	2
	üle 3500 kr	25	54	20	1

Värske köögivilja valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		36	47	8	9
Regioon	Põhja-Eesti	43	48	7	2
	Kesk-Eesti	26	47	9	18
	Kirde-Eesti	39	46	12	3
	Lääne-Eesti	31	48	10	11
	Lõuna-Eesti	34	43	8	15
Elukoht	Tallinn	44	50	6	0
	suured linnad	42	45	9	4
	väikelinnad	36	46	8	10
	alevikud	28	44	16	12
	külad	23	45	8	24
Rahvus	eestlased	35	45	9	11
	mitte-eestlased	39	52	7	2
Vanus	kuni 29-aastased	42	46	8	4
	30 - 49 aastased	34	46	11	9
	50 - 64 aastased	39	44	7	10
	üle 64-aastased	31	52	5	12
Sugu	naised	38	44	9	9
	mehed	34	49	8	9
Haridus	alg- ja põhiharidus	36	37	5	22
	keskharidus	37	48	7	8
	kõrgharidus	34	49	12	5
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	30	50	8	12
	1001- 2000 kr	38	41	8	13
	2001- 3500 kr	36	50	7	7
	üle 3500 kr	37	48	13	2

Puu- ja köögivilja konservide valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		25	39	6	30
Regioon	Põhja-Eesti	26	39	4	31
	Kesk-Eesti	21	50	8	21
	Kirde-Eesti	25	40	5	30
	Lääne-Eesti	25	36	6	33
	Lõuna-Eesti	26	35	7	32
Elukoht	Tallinn	27	39	4	30
	suured linnad	25	41	8	26
	väikelinnad	31	38	4	27
	alevikud	15	45	11	29
	külad	23	32	5	40
Rahvus	eestlased	26	36	6	32
	mitte-eestlased	23	51	3	23
Vanus	kuni 29-aastased	30	41	8	21
	30 - 49 aastased	26	39	7	28
	50 - 64 aastased	26	37	5	32
	üle 64-aastased	19	35	2	44
Sugu	naised	29	33	6	32
	mehed	21	45	5	29
Haridus	alg- ja põhiharidus	22	32	1	45
	keskharidus	28	42	6	24
	kõrgharidus	22	34	7	37
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	24	38	11	27
	1001- 2000 kr	25	33	5	37
	2001- 3500 kr	27	40	5	28
	üle 3500 kr	26	46	5	23

Maiustuste ja kondiitritoodete valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		58	35	3	4
Regioon	Põhja-Eesti	57	36	2	5
	Kesk-Eesti	55	36	6	3
	Kirde-Eesti	50	39	0	11
	Lääne-Eesti	58	36	5	1
	Lõuna-Eesti	60	33	3	4
Elukoht	Tallinn	61	33	1	5
	suured linnad	58	34	3	5
	väikelinnad	58	34	2	6
	alevikud	45	44	6	5
	külad	58	36	4	2
Rahvus	eestlased	58	35	3	4
	mitte-eestlased	52	38	2	8
Vanus	kuni 29-aastased	58	32	4	6
	30 - 49 aastased	60	34	3	3
	50 - 64 aastased	60	34	1	5
	üle 64-aastased	49	44	1	6
Sugu	naised	61	30	4	5
	mehed	51	43	2	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	55	35	3	7
	keskharidus	60	32	4	4
	kõrgharidus	53	41	1	5
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	59	35	3	3
	1001- 2000 kr	57	35	3	5
	2001- 3500 kr	60	33	4	3
	üle 3500 kr	52	41	1	6

Karastusjookide ja mahlade valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		55	33	2	10
Regioon	Põhja-Eesti	52	38	1	9
	Kesk-Eesti	55	32	3	10
	Kirde-Eesti	50	32	4	14
	Lääne-Eesti	53	30	5	12
	Lõuna-Eesti	60	31	1	8
Elukoht	Tallinn	55	37	1	7
	suured linnad	56	31	4	9
	väikelinnad	59	29	2	10
	alevikud	45	32	5	18
	külad	53	37	1	9
Rahvus	eestlased	57	32	2	9
	mitte-eestlased	46	41	3	10
Vanus	kuni 29-aastased	67	28	4	1
	30 - 49 aastased	60	32	2	6
	50 - 64 aastased	49	32	3	16
	üle 64-aastased	37	44	1	18
Sugu	naised	57	29	2	12
	mehed	51	40	3	6
Haridus	alg- ja põhiharidus	52	32	0	16
	keskharidus	59	32	2	7
	kõrgharidus	49	37	3	11
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	50	40	3	7
	1001- 2000 kr	56	30	2	12
	2001- 3500 kr	54	34	2	10
	üle 3500 kr	55	36	3	6

Kastmete (majoneeside ja ketšupite) valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		45	46	5	4
Regioon	Põhja-Eesti	42	49	3	6
	Kesk-Eesti	45	46	6	3
	Kirde-Eesti	42	45	4	9
	Lääne-Eesti	44	46	6	4
	Lõuna-Eesti	48	44	4	4
Elukoht	Tallinn	43	48	3	6
	suured linnad	44	48	3	5
	väikelinnad	45	44	6	5
	alevikud	37	49	9	5
	külad	50	43	4	3
Rahvus	eestlased	46	46	4	4
	mitte-eestlased	40	47	7	6
Vanus	kuni 29-aastased	51	36	6	7
	30 - 49 aastased	47	45	5	3
	50 - 64 aastased	45	47	4	4
	üle 64-aastased	32	56	4	8
Sugu	naised	47	43	5	5
	mehed	41	51	4	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	50	44	0	6
	keskharidus	46	46	4	4
	kõrgharidus	40	48	7	5
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	47	43	6	4
	1001- 2000 kr	45	47	4	4
	2001- 3500 kr	45	45	4	6
	üle 3500 kr	40	50	6	4

Kulinaar- ja pooltoodete valik

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei osta
Keskmiselt		35	43	9	13
Regioon	Põhja-Eesti	34	47	6	13
	Kesk-Eesti	33	46	10	11
	Kirde-Eesti	36	38	9	17
	Lääne-Eesti	33	43	7	17
	Lõuna-Eesti	38	40	11	11
Elukoht	Tallinn	35	48	4	13
	suured linnad	35	50	3	12
	väikelinnad	39	39	8	14
	alevikud	22	44	24	10
	külad	37	35	13	15
Rahvus	eestlased	36	43	9	12
	mitte-eestlased	33	45	5	17
Vanus	kuni 29-aastased	46	39	8	7
	30 - 49 aastased	34	46	11	9
	50 - 64 aastased	40	40	7	13
	üle 64-aastased	21	44	5	30
Sugu	naised	38	38	10	14
	mehed	31	49	7	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	34	35	3	28
	keskharidus	37	44	9	10
	kõrgharidus	31	46	10	13
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	35	46	11	8
	1001- 2000 kr	36	37	8	19
	2001- 3500 kr	34	45	9	12
	üle 3500 kr	36	50	8	6

Elanike hinnang toidukaupade kvaliteedile kaupluses (turul)
(% vastanutest)

Piim ja piimasaaduste kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		42	55	2	1
Regioon	Põhja-Eesti	45	52	3	0
	Kesk-Eesti	42	55	3	0
	Kirde-Eesti	44	54	1	1
	Lääne-Eesti	36	58	5	1
	Lõuna-Eesti	40	56	1	3
Elukoht	Tallinn	46	50	3	1
	suured linnad	38	58	2	2
	väikelinnad	41	55	3	1
	alevikud	28	64	6	2
	külad	49	48	1	2
Rahvus	eestlased	43	54	2	1
	mitte-eestlased	34	58	5	3
Vanus	kuni 29-aastased	50	48	2	0
	30 - 49 aastased	46	50	3	1
	50 - 64 aastased	39	56	3	2
	üle 64-aastased	27	67	2	4
Sugu	naised	48	48	3	1
	mehed	32	64	2	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	39	56	2	3
	keskharidus	40	56	3	1
	kõrgharidus	46	50	2	2
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	45	53	2	0
	1001- 2000 kr	40	54	3	3
	2001- 3500 kr	41	56	2	1
	üle 3500 kr	44	53	2	1

Liha ja lihasaaduste kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		21	70	8	1
Regioon	Põhja-Eesti	20	73	6	1
	Kesk-Eesti	23	68	9	0
	Kirde-Eesti	26	61	12	1
	Lääne-Eesti	20	70	7	3
	Lõuna-Eesti	21	69	9	1
Elukoht	Tallinn	22	72	5	1
	suured linnad	23	67	10	0
	väikelinnad	18	72	8	2
	alevikud	18	68	9	5
	külad	23	70	7	0
Rahvus	eestlased	22	70	7	1
	mitte-eestlased	18	71	10	1
Vanus	kuni 29-aastased	19	76	3	2
	30 - 49 aastased	26	64	9	1
	50 - 64 aastased	19	74	6	1
	üle 64-aastased	15	73	11	1
Sugu	naised	23	67	8	2
	mehed	19	75	6	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	23	67	8	2
	keskharidus	20	72	7	1
	kõrgharidus	22	68	9	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	19	74	6	1
	1001- 2000 kr	20	70	8	2
	2001- 3500 kr	20	71	8	1
	üle 3500 kr	25	66	8	1

Kala ja kalasaaduste kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		14	62	21	3
Regioon	Põhja-Eesti	13	66	19	2
	Kesk-Eesti	15	61	22	2
	Kirde-Eesti	21	57	21	1
	Lääne-Eesti	14	59	24	3
	Lõuna-Eesti	15	58	23	4
Elukoht	Tallinn	14	63	20	3
	suured linnad	14	66	18	2
	väikelinnad	13	57	26	4
	alevikud	17	55	26	2
	külad	17	62	19	2
Rahvus	eestlased	15	62	20	3
	mitte-eestlased	12	59	26	3
Vanus	kuni 29-aastased	14	68	12	6
	30 - 49 aastased	18	57	23	2
	50 - 64 aastased	14	62	22	2
	üle 64-aastased	8	64	27	1
Sugu	naised	15	60	22	3
	mehed	14	63	20	3
Haridus	alg- ja põhiharidus	13	55	24	8
	keskharidus	15	62	20	3
	kõrgharidus	13	63	23	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	15	56	23	6
	1001- 2000 kr	14	59	25	2
	2001- 3500 kr	13	65	21	1
	üle 3500 kr	16	67	14	3

Jahu ja tangainete kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		36	60	3	1
Regioon	Põhja-Eesti	36	61	2	1
	Kesk-Eesti	35	60	3	2
	Kirde-Eesti	41	51	7	1
	Lääne-Eesti	39	59	1	1
	Lõuna-Eesti	35	61	4	0
Elukoht	Tallinn	37	60	2	1
	suured linnad	40	56	4	0
	väikelinnad	30	65	4	1
	alevikud	28	67	3	2
	külad	44	55	1	0
Rahvus	eestlased	38	58	3	1
	mitte-eestlased	32	61	5	2
Vanus	kuni 29-aastased	40	52	5	3
	30 - 49 aastased	43	53	4	0
	50 - 64 aastased	28	69	2	1
	üle 64-aastased	30	69	1	0
Sugu	naised	40	57	2	1
	mehed	32	63	4	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	44	53	3	0
	keskharidus	34	62	3	1
	kõrgharidus	39	58	2	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	41	53	4	2
	1001- 2000 kr	37	61	2	0
	2001- 3500 kr	34	63	3	0
	üle 3500 kr	37	58	3	2

Leiva- ja saiatoodete kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		50	45	5	0
Regioon	Põhja-Eesti	49	44	7	0
	Kesk-Eesti	44	50	6	0
	Kirde-Eesti	46	51	3	0
	Lääne-Eesti	59	38	3	0
	Lõuna-Eesti	48	45	6	1
Elukoht	Tallinn	51	42	7	0
	suured linnad	51	44	5	0
	väikelinnad	50	42	7	1
	alevikud	42	58	0	0
	külad	49	47	4	0
Rahvus	eestlased	52	44	4	0
	mitte-eestlased	41	49	10	0
Vanus	kuni 29-aastased	60	34	5	1
	30 - 49 aastased	51	44	5	0
	50 - 64 aastased	45	49	6	0
	üle 64-aastased	43	50	7	0
Sugu	naised	54	41	5	0
	mehed	44	51	5	0
Haridus	alg- ja põhiharidus	50	45	5	0
	keskharidus	49	47	4	0
	kõrgharidus	51	42	7	0
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	50	46	4	0
	1001- 2000 kr	48	47	5	0
	2001- 3500 kr	49	45	6	0
	üle 3500 kr	54	40	6	0

Värske puuvilja kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		15	59	24	2
Regioon	Põhja-Eesti	15	55	29	1
	Kesk-Eesti	14	64	19	3
	Kirde-Eesti	21	56	23	0
	Lääne-Eesti	9	61	25	5
	Lõuna-Eesti	14	61	22	3
Elukoht	Tallinn	15	55	29	1
	suured linnad	16	57	25	2
	väikelinnad	13	65	21	1
	alevikud	14	48	33	5
	külad	15	64	17	4
Rahvus	eestlased	14	60	23	3
	mitte-eestlased	17	54	28	1
Vanus	kuni 29-aastased	19	57	24	0
	30 - 49 aastased	16	57	25	2
	50 - 64 aastased	10	62	25	3
	üle 64-aastased	12	61	22	5
Sugu	naised	14	60	23	3
	mehed	15	57	26	2
Haridus	alg- ja põhiharidus	21	51	23	5
	keskharidus	15	62	21	2
	kõrgharidus	11	57	31	1
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	17	56	25	2
	1001- 2000 kr	18	56	22	4
	2001- 3500 kr	13	61	25	1
	üle 3500 kr	7	63	29	1

Värske köögivilja kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		19	60	14	7
Regioon	Põhja-Eesti	22	60	17	1
	Kesk-Eesti	11	68	8	13
	Kirde-Eesti	24	56	17	3
	Lääne-Eesti	16	59	16	9
	Lõuna-Eesti	18	58	12	12
Elukoht	Tallinn	23	60	16	1
	suured linnad	21	61	13	5
	väikelinnad	18	63	12	7
	alevikud	14	53	25	8
	külad	14	56	10	20
Rahvus	eestlased	19	60	13	8
	mitte-eestlased	20	59	18	3
Vanus	kuni 29-aastased	29	56	12	3
	30 - 49 aastased	18	59	15	8
	50 - 64 aastased	16	58	17	9
	üle 64-aastased	17	68	9	6
Sugu	naised	22	57	14	7
	mehed	15	63	15	7
Haridus	alg- ja põhiharidus	25	49	12	14
	keskharidus	18	61	13	8
	kõrgharidus	18	59	18	5
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	14	57	19	10
	1001- 2000 kr	23	56	12	9
	2001- 3500 kr	19	63	12	6
	üle 3500 kr	15	64	17	4

Puu- ja köögivilja konservide kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		18	47	6	29
Regioon	Põhja-Eesti	22	45	5	28
	Kesk-Eesti	22	51	7	20
	Kirde-Eesti	15	49	4	32
	Lääne-Eesti	14	47	6	33
	Lõuna-Eesti	16	47	6	31
Elukoht	Tallinn	22	45	5	28
	suured linnad	14	50	7	29
	väikelinnad	16	50	7	27
	alevikud	15	53	5	27
	külad	22	36	4	38
Rahvus	eestlased	18	46	5	31
	mitte-eestlased	19	46	10	25
Vanus	kuni 29-aastased	24	49	6	21
	30 - 49 aastased	20	48	5	27
	50 - 64 aastased	14	44	7	35
	üle 64-aastased	11	45	6	38
Sugu	naised	20	43	6	31
	mehed	15	52	6	27
Haridus	alg- ja põhiharidus	16	37	3	44
	keskharidus	20	50	6	24
	kõrgharidus	16	42	6	36
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	21	47	9	23
	1001- 2000 kr	17	40	4	39
	2001- 3500 kr	17	49	6	28
	üle 3500 kr	22	52	5	21

Maiustuste ja kondiitritoodete kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		40	48	7	5
Regioon	Põhja-Eesti	40	46	8	6
	Kesk-Eesti	33	53	8	6
	Kirde-Eesti	40	52	0	8
	Lääne-Eesti	45	48	4	3
	Lõuna-Eesti	40	47	8	5
Elukoht	Tallinn	42	46	7	5
	suured linnad	43	47	4	6
	väikelinnad	39	47	6	8
	alevikud	30	54	13	3
	külad	41	50	7	2
Rahvus	eestlased	41	49	5	5
	mitte-eestlased	35	48	11	6
Vanus	kuni 29-aastased	44	44	6	6
	30 - 49 aastased	47	42	7	4
	50 - 64 aastased	33	55	6	6
	üle 64-aastased	29	58	7	6
Sugu	naised	41	46	7	6
	mehed	39	50	6	5
Haridus	alg- ja põhiharidus	43	40	6	11
	keskharidus	41	48	6	5
	kõrgharidus	38	49	9	4
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	48	41	9	2
	1001- 2000 kr	34	55	5	6
	2001- 3500 kr	43	45	8	4
	üle 3500 kr	40	50	4	6

Karastusjookide ja mahlade kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		31	55	4	10
Regioon	Põhja-Eesti	26	58	6	10
	Kesk-Eesti	31	58	3	8
	Kirde-Eesti	36	38	12	14
	Lääne-Eesti	37	46	5	12
	Lõuna-Eesti	31	60	1	8
Elukoht	Tallinn	25	59	8	8
	suured linnad	37	48	6	9
	väikelinnad	32	55	5	8
	alevikud	23	58	2	17
	külad	32	56	1	11
Rahvus	eestlased	32	54	4	10
	mitte-eestlased	26	52	10	12
Vanus	kuni 29-aastased	43	47	8	2
	30 - 49 aastased	34	56	4	6
	50 - 64 aastased	25	55	4	16
	üle 64-aastased	19	58	4	19
Sugu	naised	33	50	5	12
	mehed	28	61	4	7
Haridus	alg- ja põhiharidus	34	47	2	17
	keskharidus	32	56	4	8
	kõrgharidus	27	55	7	11
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	29	57	6	8
	1001- 2000 kr	29	53	4	14
	2001- 3500 kr	33	54	4	9
	üle 3500 kr	32	55	8	5

Kastmete (majoneeside, ketšupite) kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		29	61	5	5
Regioon	Põhja-Eesti	25	62	7	6
	Kesk-Eesti	30	65	3	2
	Kirde-Eesti	31	54	11	4
	Lääne-Eesti	37	55	4	4
	Lõuna-Eesti	28	63	5	4
Elukoht	Tallinn	23	65	6	6
	suured linnad	32	59	7	2
	väikelinnad	31	59	4	6
	alevikud	23	59	12	6
	külad	32	64	2	2
Rahvus	eestlased	30	62	4	4
	mitte-eestlased	25	60	11	4
Vanus	kuni 29-aastased	30	60	4	6
	30 - 49 aastased	32	58	6	4
	50 - 64 aastased	29	64	4	3
	üle 64-aastased	19	65	8	8
Sugu	naised	31	59	5	5
	mehed	26	64	6	4
Haridus	alg- ja põhiharidus	40	55	2	3
	keskharidus	29	61	5	5
	kõrgharidus	25	62	8	5
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	34	57	6	3
	1001- 2000 kr	30	61	4	5
	2001- 3500 kr	26	63	6	5
	üle 3500 kr	28	60	9	3

Kulinaar- ja pooltoodete kvaliteet

		Hea	Rahuldav	Halb	Ei tarbi
Keskmiselt		20	56	11	13
Regioon	Põhja-Eesti	21	53	11	15
	Kesk-Eesti	18	62	10	10
	Kirde-Eesti	28	47	11	14
	Lääne-Eesti	16	52	14	18
	Lõuna-Eesti	19	59	10	12
Elukoht	Tallinn	21	53	10	16
	suured linnad	20	56	10	14
	väikelinnad	20	55	11	14
	alevikud	12	61	19	8
	külad	23	53	11	13
Rahvus	eestlased	19	58	10	13
	mitte-eestlased	23	45	15	17
Vanus	kuni 29-aastased	24	61	6	9
	30 - 49 aastased	20	59	12	9
	50 - 64 aastased	24	50	13	13
	üle 64-aastased	11	49	11	29
Sugu	naised	23	52	12	13
	mehed	15	61	10	14
Haridus	alg- ja põhiharidus	22	47	10	21
	keskharidus	20	56	12	12
	kõrgharidus	19	57	10	14
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	23	54	13	10
	1001- 2000 kr	22	50	10	18
	2001- 3500 kr	17	56	14	13
	üle 3500 kr	21	63	8	8

Elanike hinnang toidukauba päritolu kindlakstegemise võimalikkusele
(% vastanutest)

		Lihne	Mitte alati lihtne	Keeruline	Ei oska öelda
Keskmiselt		34	60	4	2
Regioon	Põhja-Eesti	37	61	2	0
	Kesk-Eesti	41	50	3	6
	Kirde-Eesti	33	57	9	1
	Lääne-Eesti	31	61	5	3
	Lõuna-Eesti	32	63	4	1
Elukoht	Tallinn	39	58	2	1
	suured linnad	36	56	7	1
	väikelinnad	34	61	3	2
	alevikud	23	68	6	3
	külad	33	62	3	2
Rahvus	eestlased	34	60	4	2
	mitte-eestlased	35	58	6	1
Vanus	kuni 29-aastased	38	57	4	1
	30 - 49 aastased	34	61	4	1
	50 - 64 aastased	38	55	4	3
	üle 64-aastased	25	69	4	2
Sugu	naised	34	60	4	2
	mehed	35	61	3	1
Haridus	alg- ja põhiharidus	25	62	6	7
	keskharidus	36	59	4	1
	kõrgharidus	33	64	3	0
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	20	71	6	3
	1001- 2000 kr	36	59	3	2
	2001- 3500 kr	34	61	4	1
	üle 3500 kr	44	54	1	1

Elanike avatus uutele toidukaupadele

(% vastanutest)

		Proovib sageli	Proovib vahetevahel	Ei proovi üldse	Ei pööra tähelepanu
Keskmiselt		5	84	6	5
Regioon	Põhja-Eesti	5	85	6	4
	Kesk-Eesti	7	78	6	9
	Kirde-Eesti	3	74	12	11
	Lääne-Eesti	4	87	6	3
	Lõuna-Eesti	7	84	4	5
Elukoht	Tallinn	6	85	5	4
	suured linnad	5	81	9	5
	väikelinnad	4	85	4	7
	alevikud	3	86	4	7
	külad	8	79	8	5
Rahvus	eestlased	6	85	4	5
	mitte-eestlased	1	76	15	8
Vanus	kuni 29-aastased	10	87	2	1
	30 - 49 aastased	5	87	4	4
	50 - 64 aastased	5	83	5	7
	üle 64-aastased	3	73	14	10
Sugu	naised	5	85	5	5
	mehed	5	81	8	6
Haridus	alg- ja põhiharidus	1	74	12	13
	keskharidus	7	83	5	5
	kõrgharidus	4	87	6	3
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	6	82	5	7
	1001- 2000 kr	3	83	7	7
	2001- 3500 kr	7	83	6	4
	üle 3500 kr	7	85	6	2

Elanike hinnang meeldejäävale kodumaise toidukauba reklaami olemasolule
(% vastanutest)

		Ei ole olnud	On olnud
Keskmiselt		86	14
Regioon	Põhja-Eesti	89	11
	Kesk-Eesti	85	15
	Kirde-Eesti	82	18
	Lääne-Eesti	89	11
	Lõuna-Eesti	82	18
Elukoht	Tallinn	88	12
	suured linnad	84	16
	väikelinnad	85	15
	alevikud	88	12
	külad	84	16
Rahvus	eestlased	85	15
	mitte-eestlased	90	10
Vanus	kuni 29-aastased	85	15
	30 - 49 aastased	80	20
	50 - 64 aastased	92	8
	üle 64-aastased	90	10
Sugu	naised	82	18
	mehed	90	10
Haridus	alg- ja põhiharidus	87	13
	keskharidus	84	16
	kõrgharidus	87	13
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	76	24
	1001- 2000 kr	83	17
	2001- 3500 kr	90	10
	üle 3500 kr	90	10

Elanike hinnang toiduainete hindade muutumisele peale EL-ga liitumist
(% vastanutest)

Kodumaised toiduained

		Oluliselt odavneb	Mõnevõrra odavneb	Jääb samaks	Mõnevõrra kallineb	Oluliselt kallineb	Ei oska öelda
Keskmiselt		0	1	6	41	40	12
Regioon	Põhja-Eesti	0	0	5	41	42	12
	Kesk-Eesti	0	3	4	37	39	17
	Kirde-Eesti	1	0	7	31	50	11
	Lääne-Eesti	0	1	5	40	39	15
	Lõuna-Eesti	1	0	8	47	34	10
Elukoht	Tallinn	0	0	5	43	41	11
	suured linnad	1	1	5	44	39	10
	väikelinnad	0	1	5	37	43	14
	alevikud	0	0	11	39	37	13
	külad	0	2	5	44	35	14
Rahvus	eestlased	0	1	6	46	33	14
	mitte-eestlased	1	0	3	20	69	7
Vanus	kuni 29-aastased	0	3	8	41	38	10
	30 - 49 aastased	0	0	6	44	41	9
	50 - 64 aastased	0	1	5	38	38	18
	üle 64-aastased	1	0	3	42	41	13
Sugu	naised	0	1	6	41	41	11
	mehed	0	0	5	43	39	13
Haridus	alg- ja põhiharidus	1	4	4	32	33	26
	keskharidus	0	1	5	40	45	9
	kõrgharidus	0	0	7	50	29	14
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	0	0	9	33	50	8
	1001- 2000 kr	0	2	2	40	43	13
	2001- 3500 kr	0	0	8	45	35	12
	üle 3500 kr	0	0	6	52	28	14

Imporditud toiduained

		Oluliselt odavneb	Mõnevõrra odavneb	Jääb samaks	Mõnevõrra kallineb	Oluliselt kallineb	Ei oska öelda
Keskmiselt		1	5	11	32	30	21
Regioon	Põhja-Eesti	0	5	13	32	31	19
	Kesk-Eesti	2	6	12	25	31	24
	Kirde-Eesti	0	3	9	34	30	24
	Lääne-Eesti	3	8	9	25	33	22
	Lõuna-Eesti	1	5	11	34	29	20
Elukoht	Tallinn	0	4	13	35	29	19
	suured linnad	1	5	12	32	31	19
	väikelinnad	1	4	12	31	29	23
	alevikud	0	6	12	24	31	27
	külad	1	8	6	32	33	20
Rahvus	eestlased	1	6	10	33	28	22
	mitte-eestlased	0	2	14	23	44	17
Vanus	kuni 29-aastased	1	9	14	34	28	14
	30 - 49 aastased	0	6	11	35	31	17
	50 - 64 aastased	1	5	10	29	30	25
	üle 64-aastased	1	1	10	25	32	31
Sugu	naised	1	4	11	31	32	21
	mehed	1	7	11	32	28	21
Haridus	alg- ja põhiharidus	1	4	7	17	31	40
	keskharidus	1	5	11	31	33	19
	kõrgharidus	1	5	14	38	24	18
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	1	7	14	27	32	19
	1001- 2000 kr	1	6	8	26	35	24
	2001- 3500 kr	0	4	10	35	28	23
	üle 3500 kr	0	6	17	43	20	14

Toiduainete ostmine varuks enne Eesti liitumist Euroopa Liiduga
(% vastanutest)

		On ostnud	On ostnud ja ostab veel	Plaanib osta	Ei ole ostnud ega plaanigi	Ei oska öelda
Keskmiselt		14	12	20	47	7
Regioon	Põhja-Eesti	14	11	18	48	9
	Kesk-Eesti	10	9	22	51	8
	Kirde-Eesti	15	9	40	32	4
	Lääne-Eesti	12	14	20	50	4
	Lõuna-Eesti	16	15	15	46	8
Elukoht	Tallinn	12	11	15	52	10
	suured linnad	16	13	22	45	4
	väikelinnad	14	10	21	50	5
	alevikud	11	11	23	47	8
	külad	16	16	21	37	10
Rahvus	eestlased	15	11	18	48	8
	mitte-eestlased	10	19	29	37	5
Vanus	kuni 29-aastased	10	8	18	57	7
	30 - 49 aastased	12	11	24	46	7
	50 - 64 aastased	16	15	16	44	9
	üle 64-aastased	20	13	20	42	5
Sugu	naised	13	10	23	48	6
	mehed	15	15	16	45	9
Haridus	alg- ja põhiharidus	16	20	14	39	11
	keskharidus	13	12	22	46	7
	kõrgharidus	15	10	19	50	6
Leibkonna- liikme kuu netosissetulek	kuni 1000 kr	14	13	25	41	7
	1001- 2000 kr	15	13	19	45	8
	2001- 3500 kr	16	14	22	43	5
	üle 3500 kr	9	5	15	63	8

Tüüpiline Eesti toidutoode – kokkuvõte

MILLINE ON TEIE ARVATES EESTILE TÜÜPILINE TOIDUTOODE? Palun nimetage kuni kolm Eestile tüüpilist toidutoodet!

Tüüpiline toidutoode	vastuste arv
liha (sea-, lamba-, veiseliha, kana; praetult, hakkliha)	243
leib (rukki, must, tume, hapu, põranda, vormi, peen)	236
kapsad (mulgi, hapu, prae)	191
kartul (keedu, prae, puder)	174
veretooted (verivorst, -kakk)	152
piim	138
kala (määratlemata, soola,)	80
piimatooted (määratlemata)	76
kama	75
lihatooted (määratlemata)	57
juurvili, köögivili	53
sai	52
juust (Eesti, Merevaik)	51
sült	38
vorstid (viiner, suitsu, keedu, tangu)	38
kohupiim	34
jahu ja kuivained (kaerahelbed, kruubid, makaronid, tatrahelbed)	31
kilu	27
maiustused (Kalevi kommid, šokolaadid)	23
räim	23
puuder (mulgi, tatra, odrajahu, kruubi)	21
supp (hapukapsa, herne, aedvilja, kala; kruupide, herneste ja sealihaga, värsketapsa)	21
või	20
sink (suitsu), suitsuliha	18
kohuke	15
salat (kartuli, rosolje, hapukurk)	15
kondiitri- ja pagaritooted (k.a. küpsis, piparkook)	14
lihatoidud	14
jogurt	12
magustoidud (mannavaht, saiavorm, pannkook, leivasupp, kissell)	10
muna	9
puuvili ja marjad	9
heeringas	8
õlu	8
keefir	7
kodujuust	7
hapukoor	5
kaste	4
kotlett	4
sepik	4

Tüüpiline toidutoode	vastuste arv
suhkur	4
viin	4
jook (karastusjook)	3
kali	3
pasteet	3
vahukoor	3
mahl	2
pekk (soola, küüslauguga)	2
Salvest tooted	2
Vana Tallinn	2
"Ristikheinamärgiga" tooted	1
"Tunnustatud Eesti Maitse" märgiga tooted	1
Eestis kasvatatud tooted	1
jäätis	1
mesi	1
Põltsamaa vein	1
õlid	1

TÜÜPILINE TOIDUTOODE – TOP OF MIND

Tüüpiline toidutoode	vastuste arv
leib (rukki, must, tume, hapu, põranda, vormi, peen)	110
kartul (keedu, prae, puder)	86
liha (sea-, lamba-, veiseliha, kana; praetult, hakkliha)	80
kapsad (mulgi, hapu, prae)	72
veretooted (verivorst, -kakk)	56
piim	55
piimatooted (määratlemata)	36
kama	28
juust (Eesti, Merevaik)	23
kala (määratlemata, soola)	22
sai	21
lihatooted (määratlemata)	16
vorstid (viiner, suitsu, keedu, tangu)	15
kohupiim	13
supp (hapukapsa, herne, aedvilja, kala; kruupide, herneste ja sealihaga, värsekepsa)	10
sink (suitsu), suitsuliha	10
sült	9
juurvili, köögivili	9
kilu	7
räim	6
või	5
kohuke	5
maiustused (Kalevi kommid, šokolaadid)	5
jahu ja tangained (kaerahelbed)	5
puder (mulgi, tatra)	5
keefir	4
salat (kartuli, rosolje, hapukurk)	4
kaste	3
hapukoor	2
vahukoor	2
jogurt	2
heeringas	2
kodujuust	2
sepik	2
muna	2
Salvest tooted	2
suhkur	2
viin	2
kotlett	1
pasteet	1
"Tunnustatud Eesti Maitse" märgiga tooted	1
õlid	1

Tüüpiline Eesti toit, mida pakutaks väliskülalisele - lahtiste küsimuste tekstid

PALUN ÖELGE, MIDA TE PAKUKSITE VÄLISKÜLALISELE, KUI TEMA SOOVIKS SÜÜA TÜÜPILIST EESTI TOITU? Palun pange kirja kogu menüü, mida Te talle pakuksite!

Vastuste tekstid (vastaja kirjepilt muutmata, sulgudes korduvate vastuste arv):

- aedoa supp, ühepajatoit, leivasupp maasikatega, eesti kali
- aedvilja supp
- Aedvilja supp kruupidega, mulgikapsas, kamajahu pallid oma aiast korjatud marjadega, eestimaine kali
- aedviljasupp. Praetud kartulid kurgisalat ja hakkkotleti või viineritega. Pastöriseeritud piim, Kuueteraleib. Vaniljäätis šokolaad
- ahjukartul sealihaga, juurvilja salat; rabarberimahl, õunakook
- ahjukartul + küpsetatud sea- või lambaliha + hapukapsas, kohupiimakook
- ahjukartul lihaga ja hapukapsas (prae)
- ahjukartul sealihaga - toorsalateid, kalasupp (ahvenast), puuviljatarretis vahukoorega
- ahjukartul sealihaga, kaalika-porgandi salat, värskkekapsa supp, manna vaht moosiga
- ahjukartul sealihaviiludega, hapukapsaga, sült, seened ja valge viin (Viru Valge) või Põltsamaa veini. Vanaema õunakooki ja piima
- ahjukartul, hautatud sealiha, hapukapsas, kõrvitsasalat, sült
- ahjukartul, hapukapsas lihaga, toorsalat
- ahjukartul, porgand, kaalikas, sealiha
- ahjukartul, sealiha, hapukapsas
- ahjukartul, seapraad, hapukapsas, kohupiimavorm kisselliga
- ahjukartul, seapraad, verivorst
- ahjukartulid lihaga, hapukapsas, kodus küpsetatud kook, koduõlu
- ahjukartulid lihaga. Eesti jäätist toormoosiga
- ahjukartulid sealihaga, värsk segasalat, kohupiimapirukas
- ahjukartulid, hapukapsad, seapraad Viru Valgega, magustoiduks - kamavaht. Kül. Laud- kartulisalat, sült. A.Le Coq õlu (Albert) või kali
- ahjukartulid, piim, täisteraleib, verivorstid, lumepallisupp
- ahjukartulid, sealiha (kotis küpset), verivorst, kõrvitsasalat, kartulisalat, värskkekapsasalat, kook kohupiimakreemiga, kohvi
- ahjukartulid, täistera leib, hapukurgi ja kõrvitsa salat, leivasupp vahukoorega
- ahjukartulit, sülti, seapraadi ja hapukapsast, pannkoogid moosiga
- ahjupraad sealihast pohla salatiga, magushapu kapsa hautis, mors naturaalmahlast, rukkileib, muidugi naps, keedetud kartul, magustoiduks kondiitrisaiakesi kas kohvi või teega
- ahjupraad, hapukapsas ja kartul
- ahjupraad, kartul, verivorstid, kapsad, õlu
- ahjupraad, piimasupp, praetud õunad, kohv
- ahjupraad, toorsalat, jogurt, puljong - pirukas, jäätis lisandiga
- ahjus küpsetatud ahjukartulid, hautatud hapud kapsad, ahjupraad
- ahjus tehtud liha, kartulid, kaalikad, porgandid
- ahjus valmistatud hapukapsad sealihaga, kartul, pannkoogid maasikamoosiga, ravimtaimete meega
- aiavilja supp, leib. Praad, ahjukartulid, kurgisalat. Tarretis vahukoorega. Saiakesed kohvi, teega.
- angerjasupp, part küpsetatud õunte ja kapsaga, leivasupp õuntega ja vahukoorega
- borš, mulgikapsad, tatraper, piim
- Eelroad: rosolje, praetud räimed marinaadis, Supid: talupojasupp, hapukapsasupp, klimbisupp, Praed: mulgipuder pekikastmega, hapukurk, pikkpoiss, kartul, peedisalat, Dessert: mannapuder kisselliga, hapupiima kama hapukoorega, Lisad: Leib (õnne, tera, ela)
- eelroaks: kama ja puuviljad, praad: mulgikapsad, sealiha, keedetud või ahjukartul. Mahla või piima. Magustoiduks ploomi kisselli
- eelroog: midagi juustuga (salat); supp: hernesupp seajalgadega; praad: ahjupraad hapukapsaga või hautatud juurviljaga; magustoit: kama või leivasupp vahukoorega, veinilaud ja mitut sorti juustu
- Eesti juust, vorstitooted, kalatoidud
- erinevad eesti juustud küpsiste ja puuviljadega + eesti vein; kanapuljong koduse lihapiirukaga; kiharullid kartuli ja hautatud juurviljadega; kompott vahukoorega; kohv Kalevi maiustuste ja Liviko likööri

- erinevad leivad, lihalõigud, juustud, kartulipuder šnitsliga, kali, omavalmistatud sai, salat, hapukapsas, kartul, hautatud liha, heeringarull
- esiteks kalasupp, seejärel kartulipuder hakklihastmega ning magustoiduks õunakooki, söögi kõrvale pakuksin piima
- frikadelli supp, keedukartul, ahjuliha ja hapukapsaga, jõhvika kissell vahukoorega
- hakklihast omavalmistatud kotlette, omakasvatatud kartulit ja juurvilja, oma hapendatud kurki
- hapukapsad (hautatud), seapraad, kartulid, hapukurk, marineeritud kõrvits, pannkoogid keedisega (kodune)
- hapukapsad ja ahjuliha, kartulid, maksapasteet, must leib, eesti juust, piimatooted, kodukotletid, küpsisetort eesti küpsistest
- hapukapsad sealihaga, hernesupp suitsuseakoodiga, kamakäkid maasikakohupiimakreemiga
- hapukapsad sealihaga, vorst
- hapukapsad seaprae ja kartulitega, magustoiduks jäätis mustsõstramoosiga (kodune), kohv
- hapukapsad, sült, verivorst keedukartuliga, hernesupp, mannavaht piimaga
- hapukapsaid (4 tundi keedetud ja maitsestatud), oma retsepti järgi seapraad koos pruunistatud ahjukartulitega ja kastmega, juurde kas valge hapu vein või valge eesti viina paar väikest pitsi, eeltoiduks puljong
- hapukapsaid, verivorsti, kartuleid, jõhvikamoosi, kõrvitsat, rukkileiba, koduõlut - kalja, iseküpsetatud kringel, kohvi, kaerahelbeküpsiseid
- hapukapsas karbonaadiga porgandi-apelsini salat
- hapukapsas kartuliga, mulgipuder, kamajook
- hapukapsas lihaga, verivorst, vastlakuklid
- hapukapsas sealihaga, kartulitega. Hernesupp suitsulihaga. Mannavaht jõhvikatest
- hapukapsas sealihaga, piparkook
- hapukapsas, sealiha, kartul, rukkileib, tangupuder sealihaga, mulgipuder suitsusealihaga, piim
- hapukapsas, sült, hea ja lai valik piimatooteid, pett, keefir, kohupiim, teraleib, viin
- hapukapsas, verivorst, oasupp, kama
- Hapukapsast, sealiha, kartulit. Piima ja maakanamunadest torti.
- hapukapsast, verivorsti, sülti, kartulisalat
- hapukapsasupp külmade kartulitega, praeliha kartulitega + õlu, mesi ja must leib ning piim
- hapukapsasupp sealihaga, ahjukartul lihaga, õnamahl
- hapukapsasupp sealihaga, mulgipuder lihakuubikutega, kõrvale rõõsk piim, piimaklimbisupp koos kiluvõileivaga, sealihapraad, hapukapsas, kartul, kama
- hapukapsasupp, ahjukartulid soolalihaga, hapukurk, piimakissell moosiga
- hapukapsasupp, karbonaad, hautatud kapsad ja kartul. Tee, kohv, kohupiimakook
- hapukapsasupp, kartuli riivkakke hapukoorega, sõrnikud
- hapukapsasupp, sealihapraad, jõhvika kissell vahukoorega
- hapukapsasupp, sült, mulgipuder, keefir, magus leivasupp
- hapukapsasupp, kartulisalat, heeringas, seapraad, tarretis
- hapukapsasupp, praekartul viineritega mahl
- hapukapsasupp. Liha, soust, kartul, salatid. Pubert kisselliga
- hautatud juurvilja puljongikuubikutega, kartulisalat, heeringas, rosolje heeringata, pannkoogid, kohv, limonaad, hapukoorekook, kartul, sardell, hapukapsas
- hautatud kanapraad ahjukartulitega. Aedviljasalat, mahlajook. Kohupiimakook ja kohv
- Hautatud kapsas hapu - grillitud sealihaga, leiva päklikreem jõhvikatega, kõrvitsa-porgandi püreesupp maasuitsu singiga, sõstra-õunazeleed
- head praeliha koos ahjukartuliga, peale head lehmapiima
- Heeringas (muna, sibula, hapukoorega), soolasiig, piimaklimbi supp, kohupiimakorp, keedetud seajalad hernessega
- heeringas hapukoore ja sibulaga, kruubipuder praepeki ja hapupiimaga, pannkoogid kodumooosi ja piimaga, taimeteed
- heeringas kasukas, marineeritud silmud, sült ja keedetud kartul, singilõigud, salatid (kurk, tomat), seapraad hapukapsaga, värske vesi, õlu, kodune kook ja kohvi, Kalevi kommid
- heeringas, sült, seapraad, jäätis, Kännu Kukk
- herne- või oasupp suitsulihaga; Mulgipuder (kartul + tangud) soolapekikuubikutega, soolasilk, hapupiim; Leivasupp rosinate ja hapukoorega
- hernesupp seajalgadega, kartulipuder, hakklihakaste ja peedisalatiga, mannakreem piimaga
- Hernesupp seajalgadega. Kartulipuder. Hakklihakaste. Porgandi, sibula ja mustarõika salat. Jõhvikakissell vahukoorega.
- hernesupp sealihaga

- hernesupp sealihaga, mulgipuder sealihaga, seenesupp
- hernesupp suitsulihaga, praetud lõhe praekartuliga, leivasupp vahukoorega, värskekapsasalat
- hernesupp suitsulihaga, tomati-kurgi salat hapukoorega, täisteraleib, seapraad hapukapsaga, mis ei ole ainult tailihast vaid ka pekiga ja mustika kissell vahukoorega
- hernesupp või borš, kartul +kaste + hapukapsas + liha, kohupiimavaht kisselliga
- hernesupp, ahjukartul ja mannaht piimaga
- hernesupp, ahjukartul, hapukurgisalat. Leivasupp (rosinatega) piimaga
- hernesupp, kartul seakõrvarulaad hapukapsas, karamellikissell
- hernesupp, kartul, hapukapsas verivorstiga, saiavorm
- hernesupp, kartuliputru sibula-koorekastmega, kama rosinatega
- hernesupp, mulgikapsad, kartul, seapraad, kissell ja mannapudru
- hernesupp, mulgikapsad, leivasupp
- hernesupp, mulgikapsad, pannkoogid
- hernesupp, mulgikapsad, sealiha ja kartuliga. Pannkoogid keedisega
- hernesupp, mulgikapsad, vastlakuklid, jõhvikakissell
- hernesupp, mulgipuder seakamaratega, keedetud peet, piim, leib, saiavorm kisselliga
- hernesupp, seapraad kartuli ja hautatud kapsaga, mannaht piimaga
- hernesupp, seapraad, hapurokk (petist valmistatu magustoit)
- hernesupp, ühepajatoit, mulgi kapsas, pikkpoiss, pohlamoos lihaga, magus leivasupp
- hernesupp, ahjukartulid searibiga, hapukapsad, mulgi korbid
- Hernesuppi, verivorst hapukapsaga, õunakooki, magustoiduks kohukesi
- hommik - must leib, kaerahelbepuder, vorst; lõuna - kala, kartul; õhtul - pärnaõietee, kartulisalat
- hommik: herkulopuder, klaas piima, võileib, keedetud muna; lõuna: frikadellisupp, kooreklops toorsalatiga, kompott vahukoorega; õhtuks: küpsetatud kala fooliumis toorsalatiga, tee ja väike sai kohupiimaga
- hommik: kohv, kiluvõileib munaga, röst sai juustuga; lõuna: kartul, mulgikapsas, praeliha, verivorst pohla või kõrvitsa salatiga; õhtul: marjatee, puder, võileib praelihaga
- Hommik: pärnaõietee, munapotsu, võileib; Lõuna: frikadellisupp, pikkpoiss, kartul, koorekaste, leivasupp piima; Öhtu: odrajahupudru, kiluleib, hapupiim
- Hommik: sült, kartulisalat, sink, vorst, kurk, tomat jne. Lõuna: seapraad, hapukapsad, kartul, kõrvitsasalat, kohv, koogid.
- hommik: võileib külma keedetud liha ja murulauguga, piimakohv; lõuna: kartulisupp, keedetud soolaliha, praetud kaalikad; õhtu - tatratangusupp, munavõi kartulitega, leib
- hommikuks odrajahupuder võiga + piim, lõunaks kartul, karbonaad, kapsas, mannaht, õhtul kuum kartul, või, kodujuust, tallinna kilu filee + taimetee
- Hommikul kaks kääru võileiba üks singi ja teine vorstiga ning kaks kääru saia, üks mee ja teine juustuga. Lõunaks: seapraad hapukapsaga, enne veel supp, pärast magustoit (nt kohupiimavaht kisselliga). Öhtuks: vorsti või maksakaste kartuliga (ka hakklihaga)
- hommikul neljavilja puder, lõunal talupoja supp, kartuli-kruubi puder pekikuubikutega, keefir, leib, sai, kissell kohupiimavahuga, õhtul praetud sai praemunaga
- hästi küpsetatud sealiha keedukartulitega ja lisandiks (praekapsas) või toorsalat. Must leib - heeringavõileivad või kiluvõileivad keedetud munaga. Mannavaht piimaga, Kalevi kompvekid
- I variant: heeringas sibula ja hapukoorega, viin; II variant: verivorst pohlamoosiga, kali; III variant: kama; IV variant: eesti juustuvalik, õlu
- juurvilja supp, tangupuder hapupiimaga, lumepallisupp, odrajahust karask köömneteega
- juurviljapüreesupp, teraleib, tatar peekoni ja sibulaga peedisalatiga, jõhvika kissell kohupiimaga
- juurviljasupp, puuviljad, salatid
- juurviljasupp, sült sooja kartuliga, mannaht piimaga
- jõulude ajal verivorst, hapukapsas. Suvel mõnda salatit või aedviljasupp.
- jõulupraad (verivorst, kartul, liha, kapsas, sült), ahjupraad (ahjukartul, ahjuliha + köögivilju), ühepajatoit, kama
- jõulupraadi (sealihaga)
- kaerahelbepuder, juurviljasupp. Seapraad, kartul, hapukapsas. Jõhvikakissell vahukoorega
- kaerahelbepuder, piim, kohalik puuvili, moos, sai (või kama), leib, või, mulgikapsad, verivorst, kartul, petipiim,. Hapendatud kurgi või toorsalatiga (kohalikest aedviljadest), kaeraküpsised, Kalevi šokolaaditooted, 40 cl Vana Tallinna likööri kohviga
- kaerakile, hapukapsasupp, sült-kartul, leivakissell, kali
- kaerakile, seapraad, hapukapsastega. Jõhvikakissell vahukoore ja küpsistega
- kaerakõrti, silgusuppi, hapukapsast-verivorsti, seakoodi sülti ja "giisliit", kodukalja

- Kala taignas, soolasiig või vimb; ühepajatoit; metsmaasikad rõõsa koorega. Tursk või säinas; seapraad olenevalt aastaajast hapu või värskete kapsastega; vaarikad vahukoorega. Õuna-aronia-pihlaka vein, piim, leib, omatehtud vorst (siga, loom, kits), õlu
- kala, kartulit, leiba ja piima
- kalasupp lõhest, põdralihast kotletid, põldmarjamahlast tarretis
- kalasupp, praetud kala, mahl
- kalasupp, kartul pekkiga, kompott
- kalasupp, mulgikapsad, kartul, praetud liha, õunapirukas jäätisega
- kalasupp, mulgikapsad, praetud räim marinaadis, piim
- kalasupp, praetud sealihaga kapsa ja kartuliga, sealihaga köögiviljadega (kapsas, kaalikas, porgand), ahjus küpsetatud õunad, kohupiimakooki, kali, piim, sõira
- kalasupp, seapraad, jogurt
- kalasupp, kartul sealihaga, kokteil või jäätis
- kalatooted, piimatooted, pagaritooted, lihatooted
- Kalevi kommi, hapukapsaid, kotlette, leib
- kalja, rukkileiba võrtsikiluga, kruubipuder kartuliga (mulgi puder), magustoiduks kama õunatükkidega, mannaeht
- kama
- kama (keefiri ja hapukoorega + suhkur), keedukartul, taine seakarbonaad, verivorst, kõrvitsasalat (või pohlasalat), kohv ja pannkoogid (või lumepallisupp).
- kama Gefilus keefiriga, seapraad hapukapsa ja kartuliga, mustikakissell klimpidega
- kama hapupiimaga, kindlasti kohuke või sõrnikud, kuivatatud ehk vinnutatud lest, seapraad hapukapsaga + kartul või verivorst pohlamoosi, kõrvitsasalatiga; sült ja kartul, must leib, joogiks - kali ja erinevad taimeteed (kummel, pärnaõis, piparmünt jm)
- kama ja hapupiim, seapraad hapukapsastega, sült ja verivorst, karask
- kama- kali, seapraad, hapukapsad, kartul
- kama käkk, ehtsat vanaaegset liha (mitte pekist, vaid läbikasvanud) kartuleid, porgandit, kaalikat võib olla ka kapsas. Magustoiduks pannkook ja piim
- kama, hapukapsad, kartuli-tangupuder
- kama, kartulisalat ahjuviineritega, seapraad hapukapsaga, pannkook metsmaasikamoosiga
- kama, odrajahupuder - kõrt; hapukapsad sealihaga, verivorstid, verikäkk, sült, mulgipuder, odrakarask, rukkijahupuder, sõir, leivakali, lumepallid, rukkileivavaht, kiisel
- kamajahu biokeefiri või - jogurtiga, sealihaga (hautatud või ahjupraad), kartulid või kartulipuder hapukapsaste ja jõhvika või pohlamoosiga, kohupiimavaht mustikakisselliga
- kana klimbi supp, mulgipuder praetud sibula ja pekikuubikutega, piima kissell pohla moosiga
- kanafilee rullid, mulgikapsad, verivorst, kohupiima ja jogurtitordid
- kanaliha puljong ja pirukas, täidetud hakkliha tasku Leib, piim, mahl
- kapsa ja porgandi salat, räimesupp, kartulid jahukastmega, õunamahl
- kapsa, porgandi salat, kalasupp. Seapraad. Kodumaine jäätis ploomidega
- kapsarullid
- kapsas, verivorst, liha, mannaeht, tort, kohv, piimasupp
- kapsasupp, sealihaga hapukapsastega + kartulid + must leib, veekringlid moosiga
- kapsasuppi ja piimasaadusi
- karbonaad hapukapsa ja kartulitega
- karbonaad, hapukapsas, kartul, frikadelli supp, maasikad vahukoorega
- karbonaad, seljanka, mannaeht
- kartul ja kaste, keedetud kapsas sealihaga, sülti, verivorsti, kartulipuder, seenekaste, hernesupp, ahjupraad (kartul ja sealihaga)
- kartul ja mulgikapsas, mannaeht piimaga
- kartul ja seenekaste. Värske salat. Mannaeht
- kartul lihaga + hapukapsad; pannkoogid kisselliga
- kartul, ahjuliha, praekapsas (ahjus tehtud), kama, köömnekorv, tangupuder soolasealihakuubikute ja hapupiimaga, ahjukartul klopitud sealihaga, klimbipiimasupp, riisipuder jõhvikakisselliga, pannkoogid metsmaasika toormoosiga
- kartul, ahjuliha, praekapsas, talupiim, must leib, mesi
- kartul, ahjus küpsetatud liha, hapukapsas, kartulisalat, leib, piim
- kartul, hakklihakaste, värske salat
- kartul, hapukapsas lihaga, kama
- kartul, hapukapsas, ahjuliha, köögivilja, piim, värske salat, mannaeht

- kartul, hapukapsas, kaste, seapraad, rukkileib. Kama, sepik
- kartul, hapukapsas, liha
- kartul, hapukapsas, liha, kondiitritooted, kohv, eestimaine vein
- kartul, hapukapsas, sealiha
- kartul, hapukapsas, seapraad, hernesupp, magus leiva supp
- kartul, hapukapsas, verivorst
- kartul, hautatud hapukapsad, seapraad, kõrvitsasalat, marineeritud kurgid, leib, kringlit, kompott vahukoorega
- kartul, kala koorekastmes, soolatud koduvõi, hapupiim (kama), leib, kibuvitsatee
- kartul, kala, leib, kama. Kohv, vorsti- ja juustuvõileivad. Pannileib, kruubipuder, kuivatatud kala
- kartul, kapsas, kaste, liha, verivorst, piim, kõrvits
- kartul, kapsas, liha (2)
- kartul, kapsas, liha piim, rukkileib, või
- kartul, kapsas, liha, kartulisalat, kamajook, sült, pasteet, küpsisetort
- kartul, kapsas, liha, kaste; mannapudru kissell; moosipirukad, õunakook
- kartul, kapsas, liha, leib, sai, või, piim, tee, kohv
- kartul, kapsas, sealiha
- kartul, kapsas, seapraad - soojalt, kartulisalat, pasteet, sült - külmalt, kodused hapukurgid, marineeritud kuuseriisikad
- kartul, kaste, praad, õunakook, piim
- kartul, kotlett, liharullid, šnitsel, hapukapsas, salatid, magustoit, koogid, kohv
- kartul, leib, piim, seenekaste
- kartul, liha, mulgikapsas, omatehtud tort küpsistest, kissell vahukoorega
- kartul, mulgikapsad, liha või verivorst, juurviljasupp või herne- või oasupp
- kartul, mulgikapsad, sealiha, räimed, leib, mannaaht
- kartul, piim, piimatooted, sea(weise)liha, värske köögivili
- kartul, praeliha, verivorst, kapsas
- kartul, sealiha, hapukapsas, viinerid, verivorst, hakkotlett, seljanka, supp, makaronid, vorsti võileivad, singi võileivad, mahl, piim, kohv, tee, puuviljad, tort, kompvekid, küpsised
- kartul, seapraad, hapukapsas, jõhvikakissell
- kartul, seapraad, hapukapsas, kartulisalt, mannaaht
- kartul, sült, mulgikapsad, kama
- kartul, värske kapsas hakkliahaga
- kartuleid lihaga, kama, ühepajatoit
- kartuli- või riisalat, mulgipuder, jäätis
- Kartulid hapukapsa ja sealihaga, kartulisalat, puuvilja kissell vahukoorega. Lisadeks peedi- ja kõrvitsasalat, leib, sai, margariin, juust, suitsuvorst, hapukurk, kohvi ja küpsis
- kartulid heeringa ja hapukoorega, hernesupp, kama, õunakook, kohvi, kali
- kartulid heeringaga, mulgikapsad, kartul, ahjuliha, koduküpsetatud kook, taimetee
- kartulid, hapukapsas, praetud sealiha, jahukaste
- kartuli-kruubi segapuder - kodune hapukurk, kodune piim, mustikakissell - mannapuder või lumepallisupp
- kartulipuder - hakkliahakaste, mannaaht (magus kohupiim) marjadega või ahjukartulid sealihaga - hapukapsas, marjakissell vahukoorega
- kartulipuder - muna-pekikastmega või praetud räimed keedukartuliga, värske kurgi - hapukoore salat, pannkoogid maasikamoosiga, piim
- kartulipuder kruupide ja sealihaga, peedi-oasupp, mineraalvesi "Värsk", meekook, tee või kohvi
- Kartulipuder lihakastmega, juurvilja salat. Magustoiduks mannaaht või karamellkissell.
- kartulipuder, ahjukartul köögiviljasalati ja valge kastmega (koorekaste), ahjupraadi, kissell kohupiimaga, mannaaht
- kartulipuder, hapukapsas, kama, kali või head sorti piim
- kartulipuder, liha, mingi kaste, leib
- kartulipuder, mulgikapsas, ahjuliha, verivorst, lumepallisupp
- kartulipuder, sõir, šnitsel, kohupiimakook, seapraad, oasupp, mulgikapsad, heeringafilee
- kartulipudru, ahjuliha, praekapsas, piim, mannaaht
- kartulipudru, mulgikapsad, verivorst, sült, piim, kama
- kartulipudrud, ka piimatoitu
- kartulipüree, liha või kanaliha, puuvili, juurviljasalat, kastmed
- kartulisalat või rosolje, klimbisupp, ahjukartulid sealihaga ja hapukapsaga, ujuvad saared (lumepallisupp)
- kartulisalat, grillkana, sült

- kartulisalat, kalast räimetoitu, värsket kartulit, tomati-kurgisalat (kodumaistest), hakklihakaste, kartulipuder, ahjukartul soolaribiga, mulgikapsad
- kartulisalat, kartul, šnitsel, salatid
- kartulisalat, keedukartul + kaste + kotlet või šnitsel, lihaklimbi supp, must leib
- kartulisalat, lihalõiked, juustulõiked, leivalõiked, saialõiked, kohvi (suvel), talvel ka verivorst, sült, hapukapsas
- kartulisalat, saaremaa sardellid, kõrvitsasalat, saaremaa sink, tallinna pereleib eesti võiga
- kartulisalat, seapraad hapukapsaga, kama
- kartulisalat, seapraad kartuli ja hapukapsaga, mannapuder kisselliga
- kartulisalat, seapraad, ahjukartul, praekapsas, kõrvitsasalat, verivorst, heeringas hapukoorekastmes, kaeraküpsised, kama
- kartulisalat, seapraad, kama
- kartulisalat, vormileib, morss. Kartul, praekapsas, ahjuliha, kohupiimakook
- kartulisalat, värsket kapsasupp, seapraad hapukapsa ja ahjukartuliga, õuna või rabarberikook
- kartulisalat. Kartuli klimbisupp. Mulgikapsad. Vahukoor kirssidega
- kartulisalatit. Kotletti või rakvere viiner. Kohv küpsis või kooki
- kartulisalt, sült, rosolje, räim marinaadis, seapraad, ahjukartulid, praekapsas, mannaeht piimaga
- kartulit ja mulgikapsast, sülti, kohuke
- kartuli-tangu (mulgi) puder, talupojasupp, mannaeht jõhvikakisselliga, marineeritud räimed
- kartuli-tangu puder
- kartulitangupuder hapupiimaga, kartulisalat, Tallinna kilud
- kartuli-tangupuder lihakõrnetega, must leib, lumepallisupp, mulgikorbid
- kartulivorst ahjukapsaga
- keedetud kartul ja lillkapsas, sealih küpsetuskotis Oma valmistatud rullbiskviit, tort, saiakesed, hautatud kapsas, jne
- keedetud kartul kastmega, sealih, hapukapsas, kõrvitsasalat, puuvilja tarretis
- keedetud kartul koos hautatud kapsaga, verevorsti, kartulisalatit, sinki, liha, hapukapsast, heeringat õlis ja sibulatega
- keedetud kartul, hautatud hapukapsas, seapraad, magustoitudeks mannaeht, suvel pakusin kama
- keedetud kartul, keedetud räim, mädarõika kaste, kodune sai või ka külma piimaga
- keedetud kartul, liha ahjus või pannil küpsetatud, kotletid, keedetud juurvili või värsket riivitud juurviljasalat, joogiks piim või mahl või vesi, toidu kõrvale leib (soov. Täistera), vahukoor mandariinidega või kohupiim mustikakisselliga
- keedetud kartulid ja ahjus valmistatud seapeekon, hapukapsad, kaste
- keedetud kartulid või kartulipüree, kanaliha, valge kaste, porgandi-peedi-kapsasalat, piim, leib, sai, keefir
- keedetud sealih küpsetatud, rosolje, rabarberi(õuna)kook
- keedetud sealih mulgikapsaga
- keedukartul + vürtsikulu + õlu + leib
- keedukartul mingisuguse hapukoorekastmega
- keedukartul praekapsaga, sealihapraad, mannaeht piimaga, mahl
- keedukartul, hapukapsas, sült, seapraad, kartulisalat
- keedukartul, soolaheeringas sibula ja hapukoorega, mannaeht piimaga
- keedukartul, sült
- keedukartul, sült, verivorst, hapukapsas
- keedukartulid, hapukapsad, praelih
- kilu, rukkileib, sült, mulgikapsad
- kilud, munavõid, verivorst, kama, kartulisalat
- kiluleiba, verivorsti
- klimbisupp, kartuli-kruubipuder, mannaeht
- kodujuust, taluvõid, pere peenleib, kergelt praetud maasink, munaroog, koorega kohv, läbikasvanud sealihaga ahjukartulid, õuna-ploomi kompott vahukoorega, marineeritud kuuseriisikad, keefir, kartulisalat, kotletid, pannkoogid maasika-rabarberi moosiga, pärnaõietee
- kodujuustu ja ahjutoitu
- kodune liha-aedviljasupp, praelih praekartuli ja koorekastmega ja salatiga, kohv
- kodune seljanka, seapraad hapukapsa ja kartuliga, kohupiimatort ja kohv
- kodune tort, kodused kotletid, kartulid
- kodus valmistatud mulgikapsad (mitte konservid); karbonaad tallinna moodi (liha, mille peale on pandud kilu); sepik; õlu (Saku)
- kodustel tingimustel valmistatud toitu

- kohupiim, makaronid viineritega, kohv, mingi alkohol, näiteks Saaremaa viin
- kohvi ja kaerahelbepuder, Hapukapsaborš ja vahukoor keedisega. Ahjukartulid ja viinerid
- kohvi Vana-Tallinnaga
- kooreklops, mannaakreem, kohvi
- korralik seapraad, kohupiima või õunakook
- krabipulgasalatit ja mitmeid juustu sorte
- kringel, mulgikapsad ahjupraega ja kartuliga, täidetud haug, grillitud broiler, rosolje
- Kui jõuluajal siis verivorst, hapukapsas ja ehsat rukkileiba sealihaga, salatiks - kõrvitsa ja pohla salat
- köömetega toorjuustusuupiste (Saaremaa LPTK), räimerullid punapeediga/rukkileib, ahjukartulid ahjulihaga ja köögiviljadega, kohupiimavaht marjadega
- külasupp (tangusupp), mulgikapsad, bubert kisselliga
- külasupp või hernesupp, mulgikapsad või verivorst, ühepajatoit, leivasupp
- külasupp, seapraad hapukapsaga, mannaaht piimaga, kõrvitsasalat, b) kartulid, hakklihakaste, salat
- külmlaud- salatid, kalalõigud (forell, lõhe), praeks seakarbonaad lisanditega, magustoiduks jäätisetort
- Lehma piima, "Kalevi" komme. Pakuks rohkem enda tehtud
- leib
- leivasupp, mulgikapsad pikkpoiss, heeringas kodujuustuga
- liha hautatud juurviljadega
- liha ja kartulit, salateid, piima, puuvilja
- Liha klimbisupp, tangupuder külma piimaga, värsked kirsid vahukoorega, piparmündi tee kareküpsistega
- Liha (põder, siga), salatid, kana, küpsised, kommid (kalev) + vana tallinna liköör
- Liha, juurviljad, kartul keedetud koos suurte tükkidena. Hiljem keeduleem pakutakse kastmena. Mannavaht piimaga.
- liha, kapsas, kartul või kartuli asemel tangu-kartuli puder, kisselli ja praetud saiakuubikuid
- liha, kapsas, verivorst, õun, mahl
- liha, kapsast, värsket salatit, kala, leiba, ise küpsetatud kooki, kartul
- lihasupp, kala, pudrud-ühepajatoit, puuviljad, marjavein
- lihatoit, kodused konserveeritud juurviljad
- lihatoite, aedviljatoite, piimasaadusi, maiustusi
- Lõuna: külasupp (ilma lihata), kartul, verivorst, salat. Piimakissell või enda küpsetatud marjadega kook
- ma viiks nad restorani, sest kodus ei ole võimalik neid toilitada, sest mu köök ei vasta euronõuetele (ei ole 21 saj vääriline)
- mannaaht
- marineeritud kilu, verivorst kartulipudruga ahjus küpsetatud õunega ja pohla-õuna salatiga
- marineeritud kõrvits, mulgikapsad, kartul, kohupiima tort, heeringas hapukoorega, verivorst
- marineeritud metsaseened ja kurgid, heeringarullid marinaadis, kartul hapukapsa ja sealihaga, kaneelisaiakesed, kartulisalat
- marineeritud praetud räimed, kartulipuder, hapukurk, saiavorm piimaga
- marineeritud praetud räimed, seapraad keedetud kartuli ja hapukapsastega, jõhvikatarretis vahukoorega
- Meie väliskülalised nõuavad kartuliputru, pruunistatud ja hautatud lihakastmega, koos musta leiva ja erinevate värskete salatitega
- mingi kalaroog
- mulgi kapsad, praetud kartul, verivorst, praetud liha, jogurt
- mulgikapsad (5)
- mulgikapsad kartuliga, seenesupp, jõhvika morss
- mulgikapsad sealihaga ja kartuliga; kohupiimakook külma piimaga; kodumaised juurviljad
- mulgikapsad sealihaga ja keedetud kartuliga, verivorsti kõrvitsa- ja jõhvikasalatiga, hernesuppi suitsulihaga, kama
- mulgikapsad verivorstiga
- mulgikapsad, ahjukartul, mustikakissell
- mulgikapsad, hautatud sealihaga kartulitega, hernesupp, morss
- mulgikapsad, hernesupp, kiluvorm
- mulgikapsad, kartul, leivasupp
- mulgikapsad, kartulid, kotlett, kohupiima korp, kohv
- mulgikapsad, kartuli-tangupuder, ahjukartulid
- mulgikapsad, leivasupp hapukoorega
- mulgikapsad, sealihaga, keedetud kartul. Pannkoogid, kissell. Suvel kama keefiriga
- mulgikapsad, seapraad
- mulgikapsad, seapraad ja kartul. Kartulisalat, pohlamoos, kali, kama, valge viin, kilud

- mulgikapsad, verivorst (2)
- mulgikapsad, verivorst, kartul, kaste, liha
- mulgikapsad, verivorst, keedukartul, omatehtud napoleoni kook
- mulgikapsad, verivorst, sült, koduõlu, karask
- mulgikapsad, verivorstid pohlamoosiga, leivasupp, kali
- mulgikapsad, ühepajatoit, värsket kapsasupp lambalihaga, leivasupp vahukoorega
- mulgikapsad, hautatud liha, verivorst, šnitsel, Vana-Tallinn, magustoit, morss
- mulgikapsad, verivorst hapukapsaga,
- mulgikapsad, verivorst, koduõlu, raim piimas
- mulgikapsaid (2)
- mulgikapsas lihaga
- mulgikapsas sealihaga, õlu
- Mulgikapsas soolaliha ja keedukartuliga, kõrvitsasalatiga ning paprika marinaadiga
- mulgikapsas, kartul, salat, magustoiduks puuvili, kompott
- mulgikapsas, keedukartul, paks jahukaste soolapekiga, kõrvitsasalat, kamakäkid
- mulgikapsas, kotletid, püree, suitsutooted
- mulgikapsas, liha, verivorst, kõrvitsasalat, pohlamoos
- mulgikapsas, mannaeht
- mulgikapsas, paneeritud biifsteek, leivasupp rosinatega
- mulgikapsas, sült, verivorst, seapraad
- mulgikapsas, verivorst
- mulgikapsas, verivorst, kartul, kartulisalat, must leib, lihalõigud
- mulgikapsas, verivorst, seenekaste kartuliga, pannkoogid, kaneelisaiaid, hernesupp, õlu, mulgipuder, kaerakile, hapukurk, sült
- mulgikapsast - seapraadi, verivorsti. Hapukoorega salatid (lihasalat, rosolje jms.). Kodused küpsetised
- mulgikapsast või mulgiputru, verivorsti, kama
- mulgikapsast, pannkooke, mannaeht
- mulgikapsast, verivorsti, sülti, kartulit. Kohupiimavaht kisselliga. Jogurt, sõir, kala, sinki, vorsti
- mulgipuder seakõrnetega, hapu või rõõsk piim; õunasupp (kuivatatud õuntest) vahukoorega või kohupiimaga
- mulgipuder, ahjukana, kurgi-tomatisalat
- mulgipuder, hapupiim, sepik
- mulgipudru (kartul + kruubid) sealihaga, kama ja herkulopätsid teega - kali
- mulgiputru
- mulgiputru ja verivorsti
- Muna - nõgese - lambalihasupp. Sealiha kergelt laagerdatud, praetud. Lisaks hapukoore-seenesoust sibulatega. Metsmaasikad (mustikad piima ja mee-kaera-kanepikoogiga)
- Munavõi rukkileivaga, kohupiimasalat, pärnaõietee. Värsket kapsa-porgandi toorsalat, frikadellisupp, mannaeht jõhvikakisselliga. Kartulitangupuder pekikuubikutega, õunamorss või keefir
- must leib, kama, sealihapraad hapukapsas, verivorst, kali, pits Viru Valget
- must leib, verivorst, hapupiim
- neljaviljapuder, pannkoogid, piparmünditee, keedukartul, hakklihakaste, kõrvitsasalat
- Näiteks mingit suitsusinki rukkileiva ja salatitega
- oasupp, mulgipuder, kama
- oleks pakkunud mulgikapsaid või ühepajatoitu
- oleneb milliselt maalt külalised on
- Oleneb, kes on külaline. Kui ta sööb liha, siis tuleks kindlalt verivorst-hapukapsas-kartul-jõhvikamoos
Kui külaline on moslem, siis pakuks kalatooteid ja alkoholivabu kalevi komme
- olenevalt aastaajast kindlasti palju juurvilja, talvel vist ka verivorsti, hapukapsast, puuahjus küpsetatud toitu
- pakkusin kartulit ja lihakastet, praetud liha ja kapsast. Kõrvale musta leiba. Joogiks maapiima, magustoiduks kohupiima
- piim, või, juust, leib, sai
- piimajuurviljasupp, verivorst, karamellikissell
- piimaklimbisupp, mulgipuder või seapraad hapukapsaga, kissell bubertiga, suvel oma aia maasikad vagukoorega)
- piima-klimbisupp, seapraad keedetud kartulitega ja hapukapsaga, mulgipuder, mustikakissell mannapudruga, sült, singilõigud, täidetud munad

- piima-liha-tangusupp, verevorst pohla ja kõrvitsa salatiga, ahjus küpsetatud õunad külmutatud jõhvikatega, kali ja õlu (Saaremaa), meekakk (odrajahust)
- piimasupp kiluleivaga, ühepajatoit lambalihaga, pannkoogid moosiga
- piimasupp, seapraad, kodumaine puuvili
- piimatooted, kondiitritooted
- pirukad, puljong, seapraad, hapukapsas, õunakook, kohv, puuviljamahl
- porgandi, kapsa salat, karbonaad kartuli ja kastmega, mannakreem
- praad, kartul, koorekaste, salatid, kõrvits, kurk + sibul + paprika + muna keedetud, lahja hapukoorega. Omaküpsetatud kooke + tee või kohv
- Praad: keedetud kartulid, hautatud (poolmagus kapsas), paneeritud seafilee
- praekapsas-kartul-seapraad, kõrvale joogiks keefir kamaga, saiavorm õuntega
- praekartul, hapukapsad, sült
- praekartul, liha, kapsas, kama
- praekartul, mulgikapsas, verivorst, lauavein Põltsamaa Tõmmu
- praekartul, kurgi-tomati salat, kapsas sealihaga
- praeliha (ahju), verivorsti, hapukapsast, praekartulit (ahju), suitsulihaga hernesuppi, pannkooki toormoosiga
- praeliha, kotlett, kartul, hapukapsas, kali, leiba, saia, koogikesi, praekala marinaadis, sült, pasteet, salatid (kartuli, riisi, makaroni) oma valmistatud kõik
- praetud räimed, keedukartul, peedi-, kõrvitsasalat, kohupiim roheline sibula ja hapukoorega, kamajook, mannaht
- praetud räimed, verivorstid
- praetud sealihaga, kartul, mulgikapsad
- praetud sealihaga, värskekapsasalat, hautatud juurvili
- praetud sealihaga, verivorst
- pudel "metsakohin" hapukurgi- ja singiga, hapukapsasupp soolalihaga või hernesupp suitsuribiga, sült kartulitega või mulgikapsastega, kissell mannapudrugaga, koduõlu soolaubadega
- puljong lihapiirukaga, hapukapsas seapraega, kompott vahukoorega, kohv, mineraalvesi; kanapraad, salat, ahjukartulid (pruunistatud), kohv, kringel rosinatega (kama, verivorst, soolauba)
- puljong lihapiirukaga, praetud verivorst koos pohlamoosi ja kõrvitsasalatiga + klaas piima, omatehtud koorekammid teega (pärnaõie, pohlalehtede)
- puljong, pirukas, kerge salat, punase peedi supp, suitsukala, ahjukartul, hapukapsas, korralik ahjupraad, jäätis šokolaadiga
- rasvata suppi, kanarooga, mahla. Hautatud kala + kartul
- roheline kõõgiviljasalat, aedviljapuljong lisandiga, karbonaad kartulitega, mahlatarretis vahukoorega, kook, kohv
- rosolje, kartulid, mulgikapsad, eesti juust, Põltsamaa vein, mannaht piimaga
- rosolje, keedetud kartul verivorsti (sealiha) ja hapukapsaga, pannkoogid maasikamoosiga
- rosolje, praetud paneeritud räimed marinaadis, hernesupp seajalgadega, ahjukartulid, verivorstid, mulgikapsad, pohlamoos, kamakäid, piim
- rosolje, mulgikapsad, roosamanna
- rukkileiba, hapukapsaid, kartulit, jahuga paneeritud praetud kala, piima, koore-keetupi kastet
- raim (marineeritud), vürtsikilu, must leib, värskekapsa supp, mulgipuder, seapraad, sült, jogurt, leivasupp, kama
- saku õlu, praetud kala või sealihaga, hapukapsasupp, ahjukartul, rabarberikook
- Salat kodumaisest juurviljast. Seenesupp. Seakarbonaad hapukapsaga 4. Jäätis
- salat provansaal, must kohvi, zelee
- salat, liha, kala; verivorst, pohlamoos, tatrapuder; vahukoor (kamamaitsetine)
- sea- või hanepraad, hapukapsad, ahjukartulid, kohupiimapirukas, puu või marjakompott
- seajalad, sült, mulgikapsad, keedetud oad, kama, keedukartul, hernesupp
- seakarbonaad hapukapsaga
- sealihaga ahjukartulitega, ühepaja toit
- sealihaga hapukapsa ja ahjukartulitega, must leib, kondiitritooted kohupiimast
- sealihaga hapukapsa ja kartuliga
- sealihaga hapukapsad kartul; moos õunad, marjad oma aiast
- sealihaga hapukapsaga, kama, värskekapsa supp, mannaht
- sealihaga kapsa ja kartuliga, mulgikapsas, odra-kruubipuder, salatid, jäätis, tort või oma küpsetis
- sealihaga mulgikapsastega, seenesupp koduste nuudlitega, mulgikapsad, kohupiima vormiroog, jõhvikakissell

- sealiha, hapukapsad, kartulid
- sealiha, hapukapsas, kartul, keefir
- sealiha, hapukapsas, kartul, leib, piim
- sealiha, hapukapsas, kartulid, kartulisalat
- sealiha, kanaliha, salatid, magustoit
- sealiha, kartul, hapukapsas, kartulisalat, sült, viinerid, eelroaks kama marjadega, magustoiduks marjakook, toidu kõrvale must leib ja piim, kuivatatud kala
- sealiha, kartul, kapsas, tervislikud salatid, küpsetised (ise tehtud), hoidised (ise tehtud)
- sealiha, võileivad kiluga, verivorst, hapukapsasupp, mulgikapsad, kohvi, küpsised
- sealihaga mulgikapsad, kartul, kotletid, piim, tomatimahla, magustoiduks leivavaht (puuviljatükkidega) või mannavaht piimaga
- sealihapraad, viinerid kapsaga, mannavaht piimaga
- sealihatooted, verivorst, hapukapsas, mulgipuder
- seapraad ahjukartul, kohupiimakook
- seapraad ahjukartuli ja hapukapsaga
- seapraad eesti moodi, kana, kana-klimbisupp
- seapraad hapukapsa ja kartulitega või ahjus küpsetatud lõhe koorekastmes
- seapraad hapukapsaga (3)
- seapraad hapukapsaga või sülti ja kartulit, peekon härjasilmadega
- seapraad hapukapsaga, kartulisalat
- seapraad hapukapsaga, keedukartul, hernesupp, jõhvikatarretis vahukoorega
- seapraad hapukapsaga, kodused salatid, jäätis kaunistatult, enda küpsetatud saiakesi
- seapraad hapukapsaga, kohupiimatort kange kohviga
- seapraad hapukapsaga, salatiks marineeritud peet või kõrvits, keedukartul, must leib
- seapraad hapukapsaga, verivorst, sült, kartulisalat, marineeritud räimed, ahjuräimed, kasukas, mulgipuder praetud sibula-lihaga, piima-juurvilja supp, kama, lumepallisupp
- seapraad hapukapsaga, kõrvitsasalat, pohlasalat, must leib, sepik, sült, kama hapupiimaga, leivasupp või ühepajatoit lihatükkidega, kartulisalat, kiluvõileib, heeringas hapukoorega, rosolje
- seapraad hapukapsas kartul
- seapraad hapukapsastega, talvel verivorsti, suvel kama
- seapraad ja hapukapsad, verivorst, oma tehtud tort, kapsapirukas, puljong ise keedetud loomaliha
- seapraad juurviljade ja seentega, jogurti-vahukoore tarretis marjade ja puuviljadega, kali, jäätis
- seapraad kapsaga
- seapraad kartuli ja hapukapsaga
- seapraad kartuli ja hapukapsaga, kruubi-kartulipuder, kartulisalat, verivorstid, lumepallisupp
- seapraad kartuliga, sooja karaskit ja külma piima. Ahjus küpsetatud õunad tuhksuhkruga. Prae leivakuubikud hapus piimas. Hernejahust tehtud kama
- seapraad kartulite ja hapukapsaga, juust, õlu või viin
- seapraad keedukartulite ja hapukapsaga. Magustoiduks kohupiimakook
- seapraad küpsetatud kartulitega, mulgikapsas, marineeritud kurk, peedisalat jõhvikatega, rosolje, pikkpoiss, kohupiimavaht apelsinidega või kohupiimakook tee või kohviga
- seapraad, hapukapsa ja kartulitega, juurde igasugused salatid ise valmistatud
- seapraad, hapukapsa ja verivorstiga, pohlamoos, kartulid, sült, hernesupp, salatid, lumepallisupp, pannkoogid maasikamoosiga
- seapraad, hapukapsas, kartul, kodutort ja kohv
- seapraad, hapukapsas, keedukartul, verivorst, kõrvitsasalat
- seapraad, hapukapsas, sült, kartul
- seapraad, hapukapsas, sült, kartulisalat
- seapraad, hapukapsas, verivorst
- seapraad, hernesupp, sült, kohupiimavaht kisselliga, kodusvalmistatud tort
- seapraad, kali, viin
- seapraad, kohupiima vaht mustika kisselliga
- seapraad, mulgikapsad, verivorst, kama
- seapraad, sült, lumepallisupp
- seapraad, sült, verivorst, mulgikapsas, kama
- seapraad, toorsalat, jäätise või mahla kokteil
- seapraad, verivorst
- seapraad, verivorst, mulgikapsad, kama

- seapraad + kartul + hapukapsas, ühepajatoit, frikadellisupp, kamajahu, kohupiimakreem õunakisselliga, kaneelikuklid ja kakao, tass väga head kohvi
- seapraad-kapsas-kartul, mannaeht jõhvikatest
- seenesupp, sealihaga või kala, kohvi ja pirukaid
- seenesupp, mulgikapsad, kali
- Segapuder (kartul, tangud, liha); kaalikad; porgand, kapsad - lisandid (võisilm sisse) - kõrvale hapupiim. Kalasupp või angerja uhhaa. Kihnu leib (tehtud saare naiste poolt). Suitsutatud kala oma suitsuahjus. Hea omaküpsetatud sai, õunapirukas, pärnaõietee
- seljanka, hautatud kapsas hakklihaga või viineritega
- seljanka, kartul, sealihaga, hautatud kapsas, kissell kohupiimaga, kali
- seljanka, mulgikapsad kartulitega, verivorst
- seljanka, pannkoogid kohupiimaga, seakarbonaad, koorekohv
- silgu soolvesi + kartuli koored
- silk ja koorega kartulid
- singid, verivorstid, leib, hapukapsad, piimasaadused (kohupiim, jogurt), koogid, jäätis
- soolaheeringas sibula ja hapukoorega, mulgipudru pekikastmega, sõir, meekook
- soolatud räimerullid (silgurullid), sült, seapraad hapukapsa ja kartulitega, jõhvika kissell (paks) vanillikastmega, mineraalvesi "Värska"
- suitsulest, veiselihapallid
- supp kartulist ja juurviljast lihaga, praeks ahjukartul, magustoit: õlle-saia supp
- supp lambalihast ja klimpidega, keedetud seakõrvad kapsastega ja kartuliga. Tee või kohv
- supp sealihaga ja ubadega, hautatud liha juurviljaga, leivasupp vahukoorega
- supp, kartul + praad, leib, sai, piim, salat
- sült ja värske koorega keedetud kartulid, kama keefiriga, talupojasupp
- sült kartuliga, verivorst lisanditega (hapukapsas + kartul), seljanka, kala
- sült kartulipudrugaga, kalauhhaa või sooja suitsukala, kurgi-tomati salat, talvel Põltsamaa glögi, suvel õlut, kodus küpsetatud kooki
- sült, ahjukartulid lihaga, toorsalat hapust kapsast, rosolje (kindlasti kalaga). Kohupiimakook, kali
- sült, ahjukartulid, kama
- sült, kartul, keedetud hapukapsas, kartulisalat, marineeritud seened ja kurgid, pannkoogid
- sült, kartulisalat, hapukapsas sealihaga, kama
- sült, keedetud kartuliga, kõrvitsasalat, seapraad + hapukapsas + kartul, kohv, kali, küpsetatud pärmitaigna kuklid
- sült, seapraad, puuviljad
- sülti ja kartulit
- sülti tuhlist notti, kapsast, pits viina, õunu jäätist
- sülti, verivorsti, hautatud hapukapsast, kartulisalatit, vürtsikilu, mulgiputru, kartulivorsti, omavalmistatud küpsiseid või kooki
- Tallinna kilu, Tallinna peenleib, kama
- Talupoja supp, kalakotlett, enda tehtud kook ja lihapiirukas
- talupojasupp, mulgikapsad lihaga, taluvõiga praetud koha õunte ja seentega
- talupojasupp; seapraad, hapukapsad, verivorst; kama, leivasupp
- talurahva supp, mulgikapsad sealihaga, leivasupp
- talusupp, kartulid hautatud kapsaga, mannaeht
- talvel herne- või oasupp, suvel piimasupp värske aedviljaga; seapraad hapukapsaga või kartulipuder peekoni kõrnetega ja kastmega + toorsalat; mannaeht piimaga või jäätis puuviljaga + kohv
- tangu ja kartuli segapuder keedetud lambalihaga, juurde midagi haput näit. Hapukurki
- tangu-kartulipuder ja mulgikapsad
- tangu-kartulipuder, verivorstid pohlasalatiga, rukkijahuvaht, kama, mulgikapsad
- tangu-kartulisupp suitsusearibiga, mulgipuder, kaeraküpsisepuru kohupiima ja jõhvikamoosiga, joogiks kali või piim
- tangupuder, sült, kali
- tangusupp, hapukapsasupp, seapraad hapukapsaga, kamatarretis keedisega
- tangusupp, mulgikapsad kartuliga, kamajahu suhkruga, peedilehesalat, petipiim
- tangusupp, sealihapraad + kõögiviljad + kartul, leivasupp vahukoore või piimaga
- tean kahjuks eesti kööki halvasti
- Teeks seapraadi ahjukartulitega, lisaks värskekapsa ja porgandi toorsalatit riivitult, maitsestani õli, soola, suhkru, äädikaga. Magusaks "Gruusiakoogi" ja kohvi.
- teraleiba, hapukapsasupp, kama, küpsis, mannaeht piimaga, pannkook maasikamoosiga

- toorsalat (kapsa, porgandi), soe praad (kartul, kaste, siis kas karbonaad või verivorst), pubert ja kissell magustoiduks
- toorsalat porgandi ja kaalikaga õlikastmega ,verivorstid, tume õlu "Saku"
- täidetud singirullid juustuga, seapraad, kohupiimakreem moosiga
- valik koduseid salateid, verivorst, kõrvitsasalat, hapukapsad, pohlamoos. Kodus küpsetatud pirukas
- variant1: ahjulihha, kartul, kapsas; variant2: kartuli-kruubi puder
- vastavalt võimalustele
- verikäkki, hapukapsast, sülti, verivorsti
- verivorst
- verivorst ahjukartuliga, must leib, sült
- verivorst mulgikapsaga
- verivorst peekoniga hautatud hapukapsas, küpsetatud kana(hani) hapuõuntega, "Saku Originaal" õlu
- verivorst pohlamoosiga
- verivorst pohlamoosiga
- verivorst, hapukapsas, keedukartul
- verivorst, hapukapsas, seapraad, puuvilja või marjakompott, kissell, kohupiim, munad (keedu või prae), õunamahl, kuduõlu
- verivorst, hapukapsas, seapraadi, mustsõstra mahlast tehtud morss, kohv, kodus küpsetatud kook või kringel
- verivorst, mulgikapsad, piimas keedetud räim, heeringas hapukoorega, juust
- verivorst, puuviljad, kalavalik
- verivorst, kartul, hautatud hapukapsas, küpsetatud sealihha, hõõgvein või õlu
- verivorst, mulgikapsad
- verivorsti või käksi hapukapsaga, ahjukartuleid, kama
- verivorsti, hapukapsast, seapraadi, õunakooki
- verivorsti, seapraadi hapukapsaga, leivasuppi
- verivorstid pohlamoosi ja ahjukartulitega ja praekapsaga, joogiks piim, magustoiduks Hagari jõulukook (talvel)
- verivorstid pohlamoosiga, klimbisupp, valged pallid suitsupekiga, kama ja kaerapätsikesed
- verivorstid, keedetud kartul, praekapsas, Kräsupea tort (teeb ainult Selver) ja seljanka
- Viin eesti restorani: hapukapsast, verivorsti, karbonaadi kartulipudruga, heeringat, kama ja jäätist
- Viinerid hapukapsaga, leivasupp, šnitsel kartuliga ja puuvilja salatiga
- võileib "Tallinna kiluga" + naadisaalat, seapraad hapukapsaga, tass kama
- võileibu (eestimaist), kartulisalatiti, seapraadi, mingi tort vms, Põltsamaa või muu eestimaine naturaalvein või Saaremaa vein
- Värske kapsa supp tõelise lihapuljongiga, loomaliha aedvilja täidisega, ahjupraad sealihast hapukapsaste ja kartuliga. Toorsalatid. Magustoiduks kohupiimakook õuntega
- värske kapsa-sibula salat, hapukapsasupp, karbonaad kartulite ja kõrvitsasalatiga, kohupiim mustika keedisega, joogiks kali
- värske kartul silgu soolvesi, rabarberi kissell või vaht, soolalihaga keedetud kartul, kaalikas, porgand, marjasupp, hapendatud või soolatud seemed, ahjukartul, peedi-, kõrvitsa-, porgandi, rõikasalat, ahjulihha (siga, lammas), leivasupp, praetud tint ja silk
- värske kõõgiviljasalat, värsket kapsasupp, kanalihapraad, jäätis; suvel kama, kohukesi, kohupiimakreemid,; talvel verivorst ja magushapud kapsad, kartulitangupuder, hapupiim
- värske salat, supp lihaga, soolatud räim, must leib
- värsket kapsahautis hakklilihaga, keedetud kartul, piim
- õlis küpsetatud sealihapirukaid (ise tehtud), seakarbonaad kartuli ja hapukapsaga, isevalmistatud tort kohupiima ja keedisega
- õlu, verivorst ja hapukapsad, munaroog, õunavorm
- ühepajatoit (rakvere liha), jogurt, Rõngu mahl, puuvili
- ühepajatoit sealihha, kaalikate, porgandite, kartulite, sibula ja soolaga või seapraad ahjukartulite ja hapukapsaga või kartulisalat või rosolje majoneesi ja hapukoorekastmega; verivorst pohlamoosiga; muretaina kook, kohupiima- või marjakook, kama
- ühepajatoit, kotletid, praesink, kapsapirukad, plombiirjäätis moosiga
- ühepajatoit, mulgikapsad, kama
- ühepajatoitu

Eesti elanike lemmiktoidud - lahtiste küsimuste tekstid

MIS ON TEIE LEMMIKTOIT?

Vastuste tekstid (vastaja kirja pilt muutmata, sulgudes korduvate vastuste arv):

- ahjukartul (7)
- ahjukartul - toorsalatid
- ahjukartul + kapsas + sealiha + sült + verivorst
- ahjukartul köögiviljadega ja peekoniviiluga. Kama
- ahjukartul lahja sealihaga
- ahjukartul lihaga (2)
- ahjukartul lihaga värske köögiviljasalatiga, joogiks külm piim
- ahjukartul lihaga, ahjukana, küpsetised, koogid
- ahjukartul lihaga, kalaga, suitsulatikas, napoleoni kook
- ahjukartul lisanditega
- ahjukartul sealihaga (2)
- ahjukartul sealihaga, salat
- ahjukartul, hapukapsas, hapukurk, marineeritud seened ja sealiha
- ahjukartul, juurviljad
- ahjukartulid ja liha, hautatud porgandid, hernes-kartul. Leivasupp
- ahjukartulid külma hapukoore kastmega
- ahjukartulid praelihaga
- ahjukartulid sealiha + rikkalik salati valik
- ahjukartulid sealihaga, hapukapsad
- ahjukartulid, kartulisalat
- ahjukartulid, piimasupp
- ahjukartulid, seapraad
- ahjukartulid, seljanka
- ahjukartulid, veidi liha, punapeedi salat, külm piim
- ahjuliha + ahjukartulid kapsaga
- ahjuliha ja kartulid mulgikapsaga, kohvi ja pannkooki moosiga
- ahjupraad
- ahjupraad ja mannavaht
- ahjupraad verivorsti ja hapukapsaga + külm maapiim, oasupp suitsulihaga
- ahjus küpsetatud forell või lõhe
- ahjus küpsetatud kalad (latikas, haug või lõhe) valga kastme ja kartulitega, toorsalat ja keefir
- ahjus küpsetatud kartulid lihaga, pitsa, tarretis puuviljadega
- ahjus küpsetatud lõhe
- ahjus küpsetatud räim sibulaga, pitsa
- Alma jogurt
- armastan kõike, mis on valmistatud kalast ja mereandidest
- armastan vaheldusrikast toitu
- Bavolo loomaliha
- borš, juurviljaragu, praekartul
- borš, vasikapraad, pannkoogid, piim
- broilerifilee juurviljaga
- broilerifilee köögiviljadega ja köömnetega, ahjukartulid
- püree praetud kalaga
- Cibus kohupiimarullbiskviit. Muuli leib. Tallinna peenleib Alma piim, Värska vesi, Lahe sai, Kohuke Black Mama
- eelistan kodus valmistatud toitusid
- ema tehtud valged tanguvorstid
- enda tehtud pannkoogid, kapsasupp, pelmeenid
- endatehtud lihapiirukad ja koogid
- erinevad kalatoidud

- erinevad pastatoidud, kana riisiga, kapsarullid keedetud kartuliga
- erinevad vormiroad ja kanalihatooded
- eskalop, praetud sealiha, roheline tee
- forell (grillitud ja vähese suitsuga)
- forell küpsetatud omas mahlas
- forell, juust
- frikadellisupp
- frikadellisupp, sealiha või keel, karamellikissell
- grillkana (2)
- grillitud broiler juurviljadega ja riisiga
- grillitud forell, toorsalat ja konjak, magustoiduks jäätis rosinatega + pähklitega + šokolaaditükkidega vahvlitorbikus
- grilllõhe (2)
- grill-lõhe värske köögiviljaga
- guljaš kartuliga
- guljaš kartulipüreega, riivitud porgandisalat, kakaokissell
- hakklihaga värskekapsa vormiroog
- hakklihakaste + kartulipuder, paksud kapsad, šnitsel
- hakklihakaste keedukartuliga, hapukurk või kõrvitsasalat
- Hakklihast toidud, Kalatoidud, köögiviljahautis
- hapukapsa borš, kooreklops, kohupiimavaht
- hapukapsa supp, seljanka
- hapukapsas ja vasikapraad
- hapukapsas, ahjukartulid, kartulisalat, kohupiim
- hapukapsasupp (2)
- hapukapsasupp lihaga
- hapukapsasupp, ahjukartul sealihaga, hapukapsas
- hapukapsasupp, ahjukartulid sealiha, mannaht piimaga
- hapukapsasupp, ahjukartulid, lumepallisupp
- hapukapsasupp, hautatud linnuliha kotis
- hapukapsasupp, juustud
- hapukapsasupp, kartulisalat, hakklihakaste kartulipüreega, mulgikapsad, sealiharulaad
- hapukapsasupp, kruubipuder lihaga
- hautatud juurvili puljongikuubikutega
- hautatud juurvili searibiga
- hautatud kana, hernesupp, kõrvitsasalat, puuvilja ja marjakompotid
- hautatud kapsad kartulitega
- hautatud kapsad, mulgikapsad, juurviljaragu
- hautatud kapsas
- hautatud kapsas nii värskest, kui ka hapendatud kapsast
- hautatud oad searibiga
- hautatud räim piimas
- hautatud sealiha kartuli ja kastmega
- hautatud sealiha kaste, hapukapsas, pudrud, oma valmistatud marineeritud kurgid, saiatooded
- hea ahjukana, kartulisalat, kalast räimetoitu, värsket kartulit, tomati-kurgisalat (kodumaistest), hakklihakaste, kartulipuder, ahjukartul soolaribiga, mulgikapsad
- heeringas hapukoorega, juust
- heeringas hapukoorega, seapraad hapukapsaga, rosolje
- hernesupp ja praetud sai praemunaga
- hernesupp (4)
- hernesupp suitsukoodiga, kartulipuder, mulgipuder, kiluvõileib, salatitest - kasukas
- hernesupp, ahjukartul ja mannaht piimaga
- hernesupp, hapukapsa supp, juust, viinerid, leivasupp, mannakreem, kohv koorega, heeringas sibula ja koore kastmes
- hernesupp, kakaokissell
- hernesupp, praekartul, kakaokreem piimaga
- Hiina toit (nuudlid erineva lihaga)
- hirsipuder
- hirsipuder, kartulipuder kiievi kotletiga, seenesupp

- hirsipuder, marineeritud kala ja seened, kohupiimavorm
- hommik - munakook singiga, leib, piim; lõuna - köögiviljasupp, lihapirukad, tatratangupuder, piim; õhtu - piimasupp, leib, praetud räim
- hästi praetud liha või kana, ehtsas ahjus tehtud ahjukartulid, toorsalat
- idandatud terad
- igasugune kala. Praetud, hautatud, soolatud, marinaadis, majoneesi all jne
- igasugused lihatoidud
- ikka praed lihast, seljankasupp
- ikka seašnitsel kartuli ja hapukapsaga
- isevalmistatud friikartulid, sealihasadellid ja hapukapsas
- itaalia toidud
- itaalia toidud, ühte lemmikut pole
- itaalia kööki (pastad, lasanje, pizzad), juurviljad, toorsalatid, wok- ja riisi road (mereandide või linnulihaga)
- jogurt
- jogurt, salatid, pannkoogid
- jogurt, ühepajatoit, mulgikapsad
- juurvilja raguu (3)
- juurviljahautis (ühepajatoit)
- juurviljahautis, mulgikapsad, ahjukartulid
- juurviljahautis, mulgikapsas, makaronivorm
- juurviljasalat, krabisalat, liha
- juurviljast panni- ja pajatoidud (hautised) Plaadikoogid. Soojad võileivad
- juurviljasupid, kartul ja kaste, pudrud
- juurviljasupp
- juust, jogurt
- kaerhelbe puder (igal hommikul), biifsteek (porterhouse steak) - seda pole Eestis enam võimalik teha sobiva liha puudumisel
- kaerakiisel sulatatud võisilmaga
- kala (3)
- kala hautatud juurviljadega
- kala igas variandis
- kala- ja kanatoidud
- kala ja liha marinaadis, tatra ja tangupudru kastmega, soe vedelapoolne mannapudru, jäätis, vein, õlu
- kala kartulipüreega
- kalad (igasuguses variandis), pudrud, kartul, köögiviljad, toorsalatid
- kalaroad
- kalaseljanka, ühepajatoit läbikasvanud sealihaga (suvine, värske aedvili), röstitud leivapuruga segatud vahukoor keedisega
- kalasupp, ahjukartulid sealihaga, värske aedvilja-juurvilja salat, kohupiima-õunapirukas
- kalatoidud (2)
- kalatoidud - eesti järvede kalad, kanalihatoidud
- kalatoidud värskest kalast, keedukartul, värske köögiviljasalat
- kalatoidud, värskesalat
- kalatooted lõhe, forell, räim. Kaste, kartul
- kalatooted, kartul, kapsas, juurviljad, piimatooted, leib, sai
- kalkunipraad koos igasuguste lisanditega
- kama keefiri või hapupiimaga, hautatud või grillitud kala + rohkelt salatit, kalasupp, kanalihassupp, mulgipuder, ahjukartulid, köögiviljatoidud, kohupiimavaht
- kaminas grillitud kana koos värskesalatiga
- kana
- kana riisiga
- kana riisiga, hakklihakaste
- kana, riis, toorsalat
- kanafilee jogurtikastmes
- kanafilee riisiga, kapsasupp, salatid
- kana-klimbisupp (2)
- kanaliha
- kanaliha ja kala

- kanalihahautis kartuli ja kõrvitsasalatiga
- kanalihast praad või hakklihast (kanast) bitkiid, sinna juurde igasuguseid salateid
- kanasupp makaroniga
- kanašnitset, lasagne, tiramisu jne
- kanavok, jäätis
- kapsa ja hernesupp
- kapsahautis hakklihaga, kalasupp, puding
- kapsahautis hakklihaga, sült keedukartuliga, lõhe, forell
- kapsarullid (3)
- kapsarullid keedukartulitega, kindlasti must leib, vahukoore kook ja koorekohvi ilma suhkruta
- kapsarullid, manna vaht
- kapsas, kõögivilid, õunad, kohupiim
- kapsasupp
- karamellijäätis
- karamellikissell
- karbonaad
- karbonaad friikartulitega, porgandi-ananassi salat
- karbonaad koos kapsa ja kartuliga
- karbonaad lisandiga, seakarbonaad kiluga (vanast ajast meeles: Balti jaama restoranis valmistati maitsvaimad)
- karbonaad rohke salatite seguga
- karbonaad sealihast
- karbonaad, kartul, salat, piim
- karbonaad, tavalised piimapudrud, omatehtud saiakesed ja pirukad
- kartul hautatud kapsas hakklihaga, tort (Pere Leib, Vilma)
- kartul ja kaste, keedukapsas, seljanka, seenepitsa, hernesupp, kartulipüree, vähesel määral ka sealiha
- kartul, kaste, praetud sealihaga + hapukapsas, toorsalat
- kartul kastmega ja kotletid
- kartul süldiga
- kartul taimeõliga praetud + küüslauk, kana
- kartul, hapukapsas, sealiha (friei kala)
- kartul, kala, piim
- kartul, kaste, hapukurk, liha
- kartul, kaste, liha
- kartul, liha, kaste, salat
- kartul, maksakaste, punapeet, toorsalat, piim, leib
- kartul, praekapsas ja viinerid või muu liha, kas kanafilee või seapraad; jäätis pannkoogiga ja puuviljaga
- kartul, seapraad, hapukapsas
- kartul + jahukaste + liha
- kartuli tangupuder pekikuubikutega
- kartuli tangupudru soolaliha praetud sibulatega. Mulgikapsas ja praekapsas, pubert jõhvika kiselliga
- kartuli vormiroog hakkliha, juustu ja seentega
- kartuli või rosolje salat, seljanka supp, ahjukartul
- kartulid igal moel
- kartulid, kaste
- kartulid, kaste, salatid, kodukotletid, manna vaht piimaga, tarretis, kohupiimakreem
- Kartulid, pudrud, salatid
- kartuli-kruubi segapuder koos praetud pekikuubikutega, kodune piim
- kartuli-kruubipuder
- kartulipuder (8)
- kartulipuder - hakklihakaste, azuu, plov
- kartulipuder hakklihakastmega (2)
- kartulipuder hakklihakastmega, juurde naturaalne täispiim või hapupiim. Vahukoor vaarikamoosiga
- kartulipuder hakklihakastmega, salatiks hapukurgid
- kartulipuder hapukoorega, kõrvale rukkitäisteraleiba ja piima
- kartulipuder ja kotletid
- kartulipuder koos lihaga ja kastmega, plov, seljanka, sašlõkk, kartulisalat
- kartulipuder praetud lihaga, juurde marineeritud kurk või segasalat, piim. Kiluleib, lihaleib, muna, 2korda nädalas kindlasti kala praetult või vormina.

- kartulipuder seenekastme ja kõrvitsasalatiga, õunakissell
- kartulipuder soolapekiga (praetud)
- kartulipuder viiner või hakklihakaste
- kartulipuder võisilmaga, pannkoogid moosiga, piima-aedviljasupp
- kartulipuder, hapukapsasupp, mannaaht
- kartulipuder, kotlett, keefir
- kartulipuder, pannkook
- kartulipuder, segakompott vahukoorega
- kartulipuder, šnitsel, lõhefilee
- kartulipuder, verivorst, mulgipuder, omlett, kohvi
- kartulipuder. Porgandi ja mustarõika salat (porgandi ja kapsasalat). Kerahelbeküpsised.
- kartulipuder + vorstikaste + hapupiim
- kartulipudru
- kartulipudru hakklihakastmega, konservkurk
- kartulipudru lihakastmega
- kartulipudru praelihaga ja salatiga
- kartulipudru, rassolnik
- kartulipüree (2)
- kartulipüree sardellide ja kastmega
- kartulipüree vorstikastmes
- kartulisalad (3)
- kartulisalad hapukapsa ja lihaga
- kartulisalad ja grillkana
- kartulisalad, grillliha, magus kohupiim
- kartulisalad, kõrvitsasalat, kala, supid, kartuli-hakklihavorm, värsked salatid
- kartulisalad, praeliha ja šokolaadikommid
- kartulisalad, seljanka, kartul, kotlet, värsked kapsa või kurgi salatiga
- kartuli-tangupuder, kala, erinevad supid
- kaste- kartul, mannaaht, külasupp
- kaste, kartul, piim
- kaste, kartul, salat
- keedetud kartul kastmega + praekala
- keedetud kartulid ja seapraad
- keedetud kartulid, sealihashnitsel, kaste, värsked salat
- keedetud loomaribi koos kartuli ja kaali ja porgandiga, ehtne Eesti maatoit
- keedukartul või praetult, kõrvale liha, kana, kala + salat juurviljast, vahel ka makaronitooted
- keedukartul, praetud sealihaga, hapukapsasalat või enda konserveeritud tomat kurgiga
- keeduräim kartuliga, praeräim(filee),sült seajalgadest, jõhvikamorss
- kergelt marineeritud ja ahjus hautatud põdraliha koos sibulate, porgandite ja mõne tüki sea ja jäneselihaga
- kiievi kotletid rohke salatiga
- kiisel hapukoore ja piimaga (kaerakile)
- kiluvõileib sibulaga, mingi sealihatoit, mulgipudru peki ja sibulaga
- kindlat eelistust pole
- klimbisupp, spagetid
- kodujuust lisandiga
- koduna seljanka, kartul, kaste, kapsas
- kodu pelmeenid, seljanka
- kodused pelmeenid
- kohuke, jogurt
- kohupiim hapukoorega ja moosiga
- kohupiim kisselliga, köögiviljahautis hakklihaga, ahjus küpsetatud fooliumis kala, toorsalatiga
- kohupiim, tomati mahl, kalatooted
- kohupiimavaht, ühepajatoit, suitsukala
- kommid
- kotletid
- kotlett kartuli ja salatiga
- krabipulgasalat
- kruubipuder
- Kruubipuder kartulitega (mulgipuder)+hapupiim (keefir, biojogurt)

- kruubisupp suitsulihaga, seenekaste, kartul
- krõbedaks küpsetatud kana koos kartuli kastmega (punane, sidruni ja küüslauguga) Kurgi-tomati-hapukoore kaste selle kõrval
- kuna ka toitumisharjumused muutuvad, siis endise kartulipudru ja hakklihakastme asemel teeksin head lasanjet
- kuumad kartulid + seened koorekastmes, kissell kuivatatud puuviljadest vahukoorega
- kõigesõõja, riisipuder kissell, risotto
- Kõik hautatud kanalihatoidud, vormiroad ja kohupiimaküpsetised
- kõik kala ja lihatoidud, hernesupp
- kõik kodused toidud, mis on terviklikud ja lisaaineteta, soovitatavalt mahepõllumajanduse saadustest
- kõik toidud kaladest
- kõik, mis eest ära ei jookse
- kõik, mis hea
- kõike, mis võimalik osta on
- köögiviljahautis
- köögiviljahautis sea- või lambalihaga, värske maasika-piim (mikseris segatud piim, maasikad, suhkur)
- köögiviljakotletid lihamaitsainega
- külasupp, borš, mägrasupp, kartulipuder porganditega, värske kapsa hautis hakklihaga
- küpsetatud kala majoneesiga praekartuliga
- küpsetatud kalafilee
- küpsetatud kalafilee suure hulga toorsalatiga
- lavaš igasuguse sooja ja külma täidisega (vorst, juust, salat)
- leib
- leivapudi (leivatükid hapus või rõõsas piimas + veidi suhkrut; praetud räimed (värsked)
- leivasupp
- lemmiktoitu ei ole, pere sööb lihtsaid, kuid hästivalmistatud roogi
- lemmiktoitu pole, meeldivad salatid - igasugused
- liha (2)
- liha, kartul, hapukapsas
- liha, kartul, kõik toidud, mis sisaldavad liha või kala, vürtsikad toidud
- liha, leib, kartul
- lihaga praetud pilvikud munaga
- liha-klimbisupp
- lihatoidud (2)
- lihatooted (vürtsikad), saiakesed, tort, jäätis
- linnuliha, kala
- loomaliha
- loomalihahautis + kartulipuder
- lõhepraad
- lõhetoidud, magustoidud
- magus kohupiim
- makaronid (2)
- makaronid hakklihaga
- makaronid hakklihakastega, kalasupp, seenesalat, kala punases marinaadis, napoleoni kook, tihekissell vahukoorega
- makaronid hakklihakastmega
- makaronid lihaga, pelmeenid, seljanka
- makaronisalat
- makaronitoidud
- Maksakaste ja hakklihakaste ning kartul.
- maksakaste, kohv koogiga
- mandariinid, itaalia salat, õunakook
- mannaht ja pannkoogid moosiga ning külma piimaga
- marineeritud kõrvits
- meeldib lõhe, kuid see on kallid
- meelepärased on erinevad pähklid, juust, õunad
- mehhiko pajaroog
- mereahven
- mul ei ole lemmiktoite, kuid väldin kiirtoitu, eelistan säilitusaineteta toitu

- mulgikapsad (8)
- mulgikapsad ahjukartulitega
- mulgikapsad lihaga, marineeritud seemned, ahjupraad
- mulgikapsad, kalakonservid (kilu, räim)
- mulgikapsas, viinerid
- mulgipuder (3)
- mulgipuder (kartul + tangud)
- mulgipuder (tang + kartul + liha + soolaseened)
- mulgipuder praetud rasva ja lihakuubikutega + hapupiim
- mulgipuder, porgandi või peedikotletid, mulgikapsas. Kõiksugused toidud makrast
- mulgipuder, mulgikapsas, värsket kapsasupp piimaga
- munaga praetud sõrnikud ja puravikud, koos praetud sealihaga
- mustikakook meega
- naturaalsnitsel kartulipüree ja kõrvitsasalatiga
- neljaviljapuder, ühepajatoit, seljanka
- oasupp
- oasupp, juurviljasupp, juustu-küüslaugusalatiga "rehe" leib, paneeritud kanafileešnitsel + mulgipuder või kartulipuder + mahedamaitseline toorsalat porgandist või kapsast, keefir
- odrajahu puder, aedvilja piimasupp, jõhvikakissell
- olen kõigesööja, kuid eelistan eestipärast kööki
- Oma püütud ja suitsetatud angerjas, oma korjatud ja marineeritud seemned, praetud sealihaga praekartuliga ja õlu
- omatehtud pitsa, vorstiseljanka, leiva-rosinakissell vahukoorega
- paks seenekaste värsket keedetud kartuliga
- paneeritud mintafilee riisi ja toorsalatiga
- paneeritud sealihaga
- pannkoogid kohupiimaga
- pannkoogid hakkliha täidisega ja paljud teised hakklihatoidud, kartulisalat ja pitsa
- pannkoogid keedisega, piim
- pannkoogid mitmesuguste täidistega, seapraad
- pannkoogid moosi ja piimaga
- pannkoogid moosiga, lihaga
- pannkoogid moosiga, salvesti boršisupp suitsulihaga, mehhiko pada
- pannkoogid pohlamoosiga
- pannkoogid spelta nisujahust, juurviljad
- pannkoogid täidisega
- pasta (2)
- peedisalat majoneesiga, kooli jäätis
- pelmeenid (9)
- pelmeenid, seljanka, tšeburekid, linnuliha
- pelmeenid, soolaforell
- pelmeenid, kapsarullid
- pihvid, viinerid, juust, puuvili (õun, pirn, ploom), jogurt, jäätis
- piim, leib, liha, kartul, kala
- piima-aedviljasupp, mulgipuder, grillitud searibi, mustikakissell
- piimaklimbisupp
- piima-klimbisupp, kartulid maksakastmega, üldse praetud maks, omavalmistatud suitsukala (erinevad variandid)
- piimaklimbisupp, lumepallisupp, leivasupp, seapraad, sült, praekartulid, kartulipuder
- piimasupid
- piimasupp (ükskõik milline), rosolje
- piimasupp klimpide ja kartulitega, mulgipuder
- piimasupp, praekartul, verivorst, hapukapsas
- piimasupp, seapraad, kodumaine mahl
- piimatoidud, pudrud, supid, kartulitoidud
- piimatooted, salatid
- pikkpoiss, punapeedi-kuuslaugu salat
- pizza
- pitsa (ise tehtud, erinevate katetega)

- pliinid, erinevad supid
- plov
- pole (3)
- pole lemmiktoitu, sööks grillkana toorsalatiga aga homme piimasuppi, põhiliselt söönm palju magusat
- porgandi kotlett, seenepirukas, küpsetatud kanafilee, kohupiimakook rosinatega
- praad ja magustoit on head, kuid paraku peab suppi sööma
- praekala, omlett
- praekartul liha ja kastmega, leivasupp rosinate ja koorega
- praekartul, hernesupp
- praekartul, munaga ja hapukapsas, veel hernesupp suitsulihaga
- praeliha ja verivorst, marineeritud heeringas ja üldse marineeritud toidud
- praeliha kartul hapukapsas
- praesilmud tarretises
- praetud kala garneeringuga
- praetud kala kartuli ja rohke salatiga (kindlasti hapukurgiga)
- praetud kala kartulitega
- praetud kartul, kapsarullid, kanasupp
- praetud kartul, liha viinerid, piimasupp, puder, suhkuasendajaga magustatud magustoit
- praetud kartulid ja härjasilm
- praetud liha, kotletid
- praetud liharoad sinepi ja mädarõikaga, piim, leib
- Praetud sealihakarbonaad kartuli ja juurvilja salatiga.
- praetud, grillitud linnuliha
- puljong, karbonaad koos hapukapsa ja kartuliga, mustsõstra mahl
- puu- ja köögiviljad
- puuvili jogurt
- puuviljad
- päris ahjus küpsetatud ahjukartul ja kana koos hapukurkide ja piimaga
- rannakarbid valge veini kastmes
- rassolnik, mannapuder kisselliga
- rassolnik, mulgipuder
- riis kalaga
- riisi-makrasalat. Mannavaht piimaga
- riisipuder või, mustsõstramoosi ja klaas piimaga
- rosolje, kartulisalat, kõrvitsapannkook
- rosolje, räimetoitud, kartulipuder kotlettidega
- rukkileiva supp, piimasupid, täidetud köögiviljarullid (erinevad)
- Saaremaa seasardellid, mulgikapsad, kanakintsud, piim, hapukoor, mesi, mahlad
- salatid (3)
- salatid (toor)
- salatid värskest juurviljast, juust,
- sašlõkk, liha, kartul, kapsas, porgand, kurk
- seakarbonaad
- seakarbonaad hapukapsaga, vahukoor maasikatega
- sealiha ahjupraad
- sealiha hapukapsaga
- sealiha mulgikapsaga
- sealiha, ahjukartul
- sealiha, must leib, räimed, piimatooted (juust, jogurt, šokolaad)
- sealihakarbonaad, guljaš
- sealihakarbonaad, Kalevi šokolaad
- sealihakarbonaad, kartulisalat kõikvõimalikes kombinatsioonides, võileivad (rukkileib ilma võita) singiga, juustuga + kohv
- sealihast ja kalast praed
- sealihatooted, kala- ja kanatooted, toorsalatid
- seapraad (5)
- seapraad ahjukartulite ja seenekastmega, kohupiimatort
- seapraad ahjukartulitega
- seapraad hapukapsa ja kartuliga

- seapraad hapukapsastega
- seapraad hapukapsastega, ühepajatoit aedviljadega, piimasupp
- seapraad ja hapud kapsad, verivorst
- seapraad juurviljaga, klimbisupp kanaga, pannkoogid toorhoidisega
- seapraad kartuli ja kapsaga
- seapraad keedetud kartulite ja hapukapsaga
- seapraad, ahjuräimed, mulgipuder
- seapraad, hapukapsas
- seapraad, mulgipuder
- seapraad, seljanka, kartulisalat, rosolje, värsked salatid
- seapraad, hernesupp, mahl
- searibiga ahjukartul, küpsetatud kanakintsud
- see, mille ise teen (makra, tomat, kodujuust, praekartul), midagi nendest
- seesama kartul, kapsas, liha
- seljanka, ahjulihha, meesai
- seljanka, kanafilee
- seljanka, kartuli-tangupuder, napoleonikook
- seljanka, makaronid juustuga, banaanid vahukoorega, praetud särjefilee kartulisoustiga, magustoiduks maasikad vahukoorega
- seljanka, pelmeenid, kukeseenekaste, itaalia köögist midagi
- seljanka, ühepajatoit
- seljanka supp, kartulipuder vorstikastmega, kohupiimavaht
- sibulaga praetud kartul hapukoorega
- sibulaga praetud soolasealiha, praetud muna ja jahukastmega koos võileiva ja piimaga (talvel) Suvel hapukoorekaste tilli ja sibulapealsetega. Vürtsikilu võileiva-piimaga
- sibulaklops
- sibulaklops friikartuliga
- sink
- šnitsel
- soolaforell, grillkana kartulitega
- soolakilu kartuliga, grillkana
- spagetti kastmega
- suitsukana
- supid
- supid, praed, magustoidud
- supid, ühepajatoit
- supp, grillkana kartulitega, kartulisalat
- supp, praad, magustoit
- sushi (jaapani köök)
- suvine: värske aedvilja supp piimaga, talvine: hapukapsasupp ja mulgikapsas
- sõrnikud
- sööme mis meeldib
- söön kõike
- söön kõike suure rõõmuga (pubert, hapukapsasupp)
- söön kõiki toite, eelistan kalatoite
- sült
- sült ja kartul (väga hea toit)
- Sült kuuma kartuliga. Liha, juurviljad, kartul keedetud koos suurte tükkidena. Hiljem keeduleem pakutakse kastmena. Mannavaht piimaga.
- sült, hapukapsad, piim, kohupiim, kohv
- šašlõkk, loomaliha, broiler, frikadellisupp, hakklihapallid koorekastmes, sala soolakastmes, jõhvikakissell vahukoorega. Silmud, tursamaks, kalmaar, angerjas, täidetud kiluga munad, seakarbonaad
- šnitslid kartuli ja koorekastmes, kooreklops
- Talleggi sink "Tibu" ja kõik tooted
- talvel vürtsikilu koorega kartuliga ja pannkook moosiga, uhhaa, jäätis
- tangupuder
- tarretis nii (liha, kala, kana)
- tarretis vahukoorega
- tatar, kanamaks, juust, rasvatu piim, tomat, kõik puuviljad, marjad, jäätis, martsipan

- tatrapuder (2)
- tatrapuder ja seenekaste
- tatrapuder, piima-riisi supp
- Tatrapuder. Piimasupid, aiaviljasupp. Kaste-kartulite ja salatiga. Jõhvikakissell vahukoorega
- tavaline munakaste ja kartulid. Nii tehti ju ka vanadel headel 60-ndatel
- tavalised eesti toidud
- Thai Beef, wok stirtry
- toidud kanalihast
- toidud linnulihast, salatid
- tomatissupp, karbonaad, maasikad
- toorsalat (2)
- tort ja klaas õllevahtu
- traditsiooniline kartulisalat, kerged aedviljasalatid, šokolaad igal kujul
- tursk hapukoorega
- täidetud hani hapukapsastega
- täidetud kaalikad, kõrvale praetud liha ja salatid
- täidetud paprikad, grillitud lõhe, mannaaht, pannkoogid maasikamoosiga
- ukraina borš, vasikaliha seentega ja juustuga, plov
- ukraina borš (2)
- ukraina borš, kotletid, kartulid
- valge viin
- vasikaliha smoorpraad, mannaaht piimaga
- vastlakuklid
- vedalik köök.
- verikakk, suitsujuust
- verivorst
- verivorst kõrvitsa ja jõhvikatega
- verivorst, ahjukartul, pohlasalat
- verivorst, liha, värsked salat
- verivorst, pohlasalat
- verivorst + ahjukartulid
- verivorstid, sült, pasteet, sealihapraad, hapukapsas, kartul, pannkoogid moosi ja piimaga, kohupiim, sõir, korp, värsked salatid
- wokitud road
- vormitoidud
- värsked kartul soolveega, kartulikotletid, lambaliha, praetud tint, oasalatid, toorsalatid
- värsked praekartul tilli-sibulaga, pannkook kodumooisiga
- Värske salat kodumaisest tomatist, peenrakurgist ja maitserohelisest
- värsked kapsa - ja hakklihahautis
- värsked kapsasupp
- värsked kapsasupp, ahjukartulid ribiga
- värsketest juurviljadest salat (kapsas, kurk, tomat, paprika, sibul, maitseroheline)
- ühepajatoit (8)
- ühepajatoit (juurviljast), kohupiimatoidud
- ühepajatoit hakklihaga
- ühepajatoit ja makaronidest toit
- ühepajatoit kotlettidega
- ühepajatoit praetud lihatükkidega, tangu-kruubipudru; jõulude ajal valged tanguvorstid pohlasalatiga ja sült kõrvitsasalatiga
- ühepajatoit, grillkana, kohupiim, jogurt, puuvili
- ühepajatoit, kapsahautis
- ühepajatoit, keel, sealihaga, kartul, porgand, kaalikas ja eraldi keedetud peet korralikult maitsestatuna
- ühepajatoit, liha, kartul, porgand, kaalikas, värsked kapsas
- ühepajatoit, maa-hapupiim + leib, kohupiim (kodujuust)
- ühepajatoit, pikkpoiss, magus leivasupp
- ühepajatoit, seapraad
- ühepajatoit, värsked kapsasupp, ahjukartul
- ühepajatoit, õunakook, ühepajatoit oma köögiviljadest sealihaga

Küsitletud kogumi iseloomustus

Eesti tarbijate paneeli küsitlus, vastanuid kokku 706 vanuses 18-74 aastat.

Valim on kaalutud regiooni, rahvuse, vanuse ja soo lõikes vastavalt 18-74 a. elanikkonna mudelile.

Regiooni järgi²:

Põhja-Eesti	40%
Kesk-Eesti	10%
Kirde-Eesti	13%
Lääne-Eesti	12%
Lõuna-Eesti	25%

Hariduse järgi:

algharidus või põhiharidus (kuni 9 kl)	12%
keskharidus (k.a keskeriharidus)	58%
kõrgharidus (k.a magister, doktor)	30%

Rahvuse järgi:

eestlased	66%
mitte-eestlased	34%

Kuu netosissetulek leibkonnaliikme kohta:

Kuni 1000 krooni	16%
1001- 2000 krooni	35%
2001- 3500 krooni	33%
Üle 3500 krooni	16%

Vanuse järgi:

kuni 29-aastased	24%
30 - 49 aastased	38%
50 - 64 aastased	25%
64-74 aastased	13%

Soo järgi:

Naised	54%
mehed	46%

² Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 2001. aasta määrusega nr 126 kinnitatud Eesti piirkondlike üksuste statistilise klassifikaatori 3.tasemel esitatud maakondade grupid:

Põhja-Eesti: Harju maakond (sh Tallinn)

Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond

Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond

Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond

Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond